

GRUNDERNA FÖR LÄROPLANEN FÖR DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN FÖR VUXNA 2017

© Utbildningsstyrelsen

Föreskrifter och anvisningar 2017:9b

ISBN 978-952-13-6386-3 (pdf)

ISSN-L 1798-887X

ISSN 1798-8888 (pdf)

Ombrytning: Grano Oy

www.oph.fi

Anordnarna av grundläggande utbildning för vuxna

Giltighetstid

Fr.o.m. 12.6.2017

Rätten att meddela föreskriften följer av:

Lagen om grundläggande utbildning (628/1998) 14 §
(ändrad genom 477/2003), 22 och 29 § (ändrad ge-
nom 1267/2013 och 1498/2016)

Förordningen om grundläggande utbildning
(852/1998) 10, 11 och 14 §

Lagen om elev-och studerandevård (1287/2013)
13 § (ändrad genom 791/2014 och 1501/2016) och
24 § (ändrad genom 791/2014)

Statsrådets förordning (422/2012) 13 §

Upphäver Utbildningsstyrelsens föreskrifter nr
19/011/2015 och 3/011/2016

GRUNDERNA FÖR LÄROPLANEN FÖR DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN FÖR VUXNA 2017

Utbildningsstyrelsen har fastställt Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna 2017 i enlighet med bilagan. De föreskrifter som har upphävts genom Utbildningsstyrelsens beslut och de läroplaner för den grundläggande utbildningen för vuxna som har gjorts upp i enlighet med dem ska iakttas tills en ny läroplan i enlighet med denna föreskrift tas i bruk.

Utbildningsanordnaren ska göra upp och godkänna en läroplan i enlighet med vad som föreskrivs i dessa grunder.

En läroplan som har gjorts upp i enlighet med denna föreskrift ska tas i bruk för de studerande fr.o.m. 1.1.2018.

Generaldirektör

Olli-Pekka Heinonen

Direktör

Jorma Kauppinen

INNEHÅLL

1	Den lokala läroplanens betydelse och uppgörandet av den	7
1.1	Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen.....	7
1.2	Principer för uppgörandet av den lokala läroplanen.....	8
1.3	Utvärdering och utveckling av den lokala läroplanen.....	10
1.4	Uppgörandet av den lokala läroplanen och centrala beslut gällande undervisningen.....	10
2	Utgångspunkter för anordnandet av undervisningen	12
2.1	Målgrupper i den grundläggande utbildningen för vuxna.....	12
2.2	Förpliktelser som styr anordnandet av undervisningen.....	12
2.3	Utbildningens omfattning och upplägg.....	13
2.4	Värdegrunden.....	15
2.5	Synen på lärande.....	17
2.6	Frågor som avgörs på lokal nivå.....	17
3	Uppdraget och de allmänna målen i den grundläggande utbildningen för vuxna	19
3.1	Uppdraget i den grundläggande utbildningen för vuxna.....	19
3.2	Nationella mål för undervisningen.....	19
3.3	Mångsidig kompetens som mål.....	21
3.4	Frågor som avgörs på lokal nivå.....	26
4	Verksamhetskultur som utvecklar förmågan att lära sig och främjar integration i samhället	28
4.1	Verksamhetskulturens betydelse och utvecklandet av den.....	28
4.2	Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen.....	28
4.3	Lärmiljöer och arbetsätt.....	31
4.4	Helhetsskapande undervisning och mångvetenskapliga lärområden.....	33
4.5	Frågor som avgörs på lokal nivå.....	35
5	Handledning, stöd för lärande och studier, studerandevård och användning av disciplinära åtgärder	36
5.1	Handledning.....	36
5.2	Individuell studieplan.....	37
5.3	Stöd för lärande och studier.....	39
5.4	Studerandevård.....	40
5.5	Disciplinära åtgärder.....	41
5.6	Frågor som avgörs på lokal nivå.....	42
6	Samarbete och olika undervisningsarrangemang	44
6.1	Samarbete.....	44
6.2	Fjärruppkoppling i undervisningen.....	45
6.3	Undervisning som ordnas vid straffanstalter.....	45
6.4	Frågor som avgörs på lokal nivå.....	47
7	Bedömning av lärande	48
7.1	Bedömningens syften och bedömningskultur som stödjer lärande.....	48
7.2	Allmänna principer för bedömningen.....	49

7.3	Föremål för bedömningen.....	50
7.4	Studiegången.....	51
7.5	Identifiering och erkännande av kunskaper som förvärvats annanstans ...	52
7.6	Påvisande av kunskaper i en särskild examen	52
7.7	Bedömning och betyg i inledningsskedet.....	52
7.8	Bedömning och betyg i slutskedet.....	53
7.8.1	Kursbedömning	53
7.8.2	Bedömning av en ämneskurs och bildandet av slutvitsord	54
7.8.3	Slutförande av hela den grundläggande utbildningens lärokurs.....	55
7.8.4	Betyg och betygsanteckningar i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna.....	55
7.9	Frågor som avgörs på lokal nivå	57
8	Undervisningen i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna	59
8.1	Handledning inför inledningsskedet och uppdraget i inledningsskedet....	59
8.2	Frågor som avgörs på lokal nivå	59
8.3	Läroämnena i läskunnighetskedet	60
8.3.1	Modersmål och litteratur	60
8.3.2	Matematik	66
8.3.3	Samhällskunskap och kulturkännedom	69
8.3.4	Miljö- och naturkunskap	71
8.3.5	Studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter	73
8.3.6	Annat ämne eller ämnesområde som lämpar sig för den grundläggande utbildningen samt valfria kurser	77
8.4	Läroämnena i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna.....	77
8.4.1	Modersmål och litteratur.....	77
8.4.1.1	Svenska och litteratur	80
8.4.1.2	Svenska som andraspråk och litteratur	88
8.4.1.3	Modersmål och litteratur, samiska, romani, teckenspråk och modersmål för studerande med annat modersmål ...	94
8.4.2	Främmande språk.....	94
8.4.2.1	Främmande språk, engelska, A-lärokurs	96
8.4.2.2	Annat främmande språk, A-lärokurs	100
8.4.3	Matematik	104
8.4.4	Samhällskunskap och kulturkännedom	108
8.4.5	Miljö- och naturkunskap	112
8.4.6	Hälsokunskap.....	116
8.4.7	Studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter	120
8.4.8	Annat ämne eller ämnesområde som lämpar sig för den grundläggande utbildningen samt valfria kurser	125
9	Undervisningen i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna	127
9.1	Övergång till studier i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna.....	127
9.2	Frågor som avgörs på lokal nivå	127

9.3	Läroämnen i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna.....	128
9.3.1	Modersmål och litteratur.....	128
9.3.1.1	Svenska och litteratur	131
9.3.1.2	Svenska som andraspråk och litteratur	139
9.3.1.3	Modersmål och litteratur, samiska, romani, teckenspråk och modersmål för studerande med annat modersmål...	147
9.3.2	Det andra inhemska språket och främmande språk.....	147
9.3.2.1	Finska som andra inhemska språk, B1-lärokurs.....	149
9.3.2.2	Främmande språk, engelska, A-lärokurs	154
9.3.2.3	Annat främmande språk, A-lärokurs	161
9.3.3	Matematik	168
9.3.4	Religion.....	175
9.3.5	Livsåskådningskunskap.....	179
9.3.6	Historia	183
9.3.7	Samhällslära.....	187
9.3.8	Fysik.....	192
9.3.9	Kemi.....	196
9.3.10	Biologi	201
9.3.11	Geografi	206
9.3.12	Hälsokunskap.....	211
9.3.13	Studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter	216
9.3.14	Annat ämne eller ämnesområde som lämpar sig för den grundläggande utbildningen samt valfria kurser	220
BILAGA 1	Mål, innehåll och bedömning av den studerandes lärande i undervisning samiska som kompletterar den grundläggande utbildningen för vuxna.....	221
BILAGA 2	Mål, innehåll och bedömning av den studerandes lärande i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen för vuxna.....	231
BILAGA 3	Mål, innehåll och bedömning av den studerandes lärande i undervisning i den studerandes eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen för vuxna.....	240
BILAGA 4	Statsrådets förordning om ändring av 5 och 7 § i statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen.....	250

1 Den lokala läroplanens betydelse och uppgörandet av den

1.1 Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen

Den grundläggande utbildningen för vuxna är avsedd för alla som fullgör den grundläggande utbildningen efter det att de passerat läropliktsåldern. Den grundläggande utbildningen för vuxna består av två skeden: ett inledningsskede och ett slutskede. Om den studerande inte har läs- och skrivfärdigheter eller om färdigheterna är bristfälliga kan inledningsskedet också omfatta ett läskunnighetsskede (eller en del av det). Den grundläggande utbildningen för vuxna grundar sig i hög grad på individuell anpassning av studierna med hjälp av en sådan individuell studieplan som beskrivs i kapitel 5.2. Den studerandes tidigare kunskaper räknas till godo i utbildningen för vuxna.

Styrsystemet för den grundläggande utbildningen för vuxna ska garantera jämlikhet och kvalitet i utbildningen samt skapa goda förutsättningar för studierna. Styrsystemets normdel består av lagen och förordningen om grundläggande utbildning, statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen (nedan förordningen om timfördelningen), grunderna för läroplanen samt den lokala läroplanen och läsårsplanen som baserar sig på den.

Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna bygger på lagen och förordningen om grundläggande utbildning¹ och på statsrådets förordning som fastställer målen och timfördelningen². Grunderna för läroplanen är en nationell föreskrift utfärdad av Utbildningsstyrelsen, enligt vilken den lokala läroplanen uppgörs.³ Syftet med grunderna för läroplanen är att stödja och styra undervisningen samt främja en enhetlig grundläggande utbildning för vuxna i landets alla vuxengymnasier, folkhögskolor och andra läroanstalter som erbjuder grundläggande utbildning för vuxna. Dessa läroplansgrunder täcker hela den grundläggande utbildningen för vuxna, från inledningsskedet till slutskedet i den grundläggande utbildningen.

Den grundläggande utbildningen för vuxna är en undervisningshelhet där målen och innehållet inom olika delområden hör samman och bildar en grund för undervisningen och verksamhetskulturen. Därför innehåller grunderna för läroplanen utöver föreskrifter om uppdrag och mål också text som belyser dessa. Grunderna för läroplanen innehåller också hänvisningar till den lagstiftning som grunderna baserar sig på.

Eftersom den grundläggande utbildningen för vuxna är en del av vuxenutbildningssystemet används begreppet studerande i stället för elev. En studerande har enligt lagen om grund-

-
- 1 Lag om grundläggande utbildning (628/1998), förordning om grundläggande utbildning (852/1998, ändrad genom statsrådets förordning 423/2012)
  - 2 Statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen (422/2012, ändrad genom statsrådets förordning 135/2017).
  - 3 Lag om grundläggande utbildning 14 § 2 mom.

läggande utbildning rätt att få undervisning enligt läroplanen, studiehandledning och stöd för lärande och skolgång⁴.

Den lokala läroplanen är en viktig del av styrsystemet för den grundläggande utbildningen för vuxna. Den beskriver och styr genomförandet av såväl nationella mål och innehåll för utbildningen som mål och uppdrag som anses viktiga på lokal nivå.

Den lokala läroplanen ger en gemensam grund och riktlinje för det dagliga skolarbetet. Den är ett strategiskt och pedagogiskt verktyg som styr utbildningsanordnarens verksamhet och läroanstalternas arbete. Läroplanen förenar den grundläggande utbildningen för vuxna med övrig verksamhet som kommunen ordnar för att främja de vuxna studerandenas välbefinnande och lärande. Läroplansgrunderna ska hjälpa utbildningsanordnarna att utveckla sina läroanstalter som uppväxtmiljöer och meningsfulla, inspirerande lärmiljöer så att de studerande kan nå de uppställda målen så bra som möjligt. Läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna förenar läroanstalternas verksamhet med övrig lokal verksamhet som ordnas för att främja målgruppens lärande och välbefinnande.

1.2 Principer för uppgörandet av den lokala läroplanen

Utbildningsanordnaren ansvarar för att utarbeta en lokal läroplan samt för att utvärdera och utveckla den⁵. I läroplanen bestäms hur undervisningen och bedömningen av lärande, handledning av studierna, stöd och studerandevård samt samarbete och undervisning i särskilda situationer ska ordnas och genomföras. I den kompletteras och prioriteras ur ett lokalt perspektiv de mål, riktlinjer och centrala innehåll samt övriga frågor som gäller undervisningen som fastställs i de nationella grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna. Utbildningsanordnaren ska utarbeta läroplanen med beaktande av de lokala förhållandena, särdragen och möjligheterna, de studerandes behov samt resultat från utvecklingsarbete och intern utvärdering.

Den lokala läroplanen ska främja kontinuerlig utveckling av undervisningens kvalitet, stärka kontinuiteten i utbildningen och skapa en god grund för övergången till andra stadiet. Efter som grundläggande utbildning för vuxna främst ordnas i vuxengymnasier och folkhögskolor som också ordnar annan utbildning och undervisning, är det viktigt att utarbeta läroplanen så att målen och arbetssätten är enhetliga eller förenliga för hela läroanstalten. Samma princip gäller eventuella större nätverk av utbildningsanordnare.

Utbildningsanordnaren kan upphandla undervisning i läskunnighetsskedet av en kommun, samkommun, privat utbildningsanordnare eller anordnare av yrkesutbildning.⁶ I en sådan upphandling ansvarar utbildningsanordnaren för att den undervisning som upphandlas följer grunderna för läroplanen. Om utbildningsanordnaren beslutar att upphandla denna del av en annan utbildningsanordnare ska utbildningsanordnaren beskriva upphandlingsförfarandet i den egna läroplanen och inkludera läroplanen för läskunnighetsskedet i beskrivningen i den utformning som den andra utbildningsanordnaren kommer att genomföra planen.

---

4 Lag om grundläggande utbildning 30 § 1 mom.

5 Lag om grundläggande utbildning 15 § 1 mom.

6 Lag om grundläggande utbildning, 46 §, ändrad genom lag 1507/2016

Utbildningsanordnaren ska godkänna läroplanen för grundläggande utbildning för vuxna separat för undervisning på svenska och finska samt vid behov för undervisning på något annat språk⁷. Utbildningsanordnaren kan utarbeta en gemensam lokal läroplan för alla läroanstalter eller en plan som innehåller både utbildningsanordnarens gemensamma delar och delar som är gemensamma för flera läroanstalter och/eller läroanstaltsspecifika delar. Utbildningsanordnare kan också komma överens om inbördes samarbete och gemensamma regionala riktlinjer för läroplanerna.

Läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna ska utgöra en realistisk del av studievägen som motiverar de studerande. Särskilt viktigt är det att skapa studieförutsättningar för studerande som har låg kunskapsnivå eller som har märkbart bristfällig eller helt saknar grundskoleutbildning. I arbetet med läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna bidrar man till utvecklingen av det lokala utbildningsutbudet genom att skapa en meningsfull och kontinuerlig utbildningsprocess och genom att trygga en smidig övergång till fortsatt utbildning eller arbetslivet. Den lokala läroplanen ska utarbetas genom lokalt eller regionalt samarbete med andra parter som arbetar med samma grupper av studerande, t.ex. andra läroanstalter, arbets- och näringsbyråer, olika aktörer som erbjuder utbildnings- och kulturtjänster samt studerandevården och, när det gäller samarbete mellan hem och skola för minderåriga studerande, de kommunala social- och hälsovårdsmyndigheterna.⁸

Den lokala läroplanen ska utarbetas med hänsyn till utbildningsanordnarens övriga planer och beslut som gäller utbildning samt eventuella program för hållbar utveckling eller kulturell fostran. Utöver detta beaktas likabehandlingsplanen enligt lagen om likabehandling⁹.

Utbildningsanordnaren ska utarbeta en läsårsplan som grundar sig på läroplanen. En studerande har enligt lagen om grundläggande utbildning rätt att få undervisning enligt läroplanen¹⁰. För att trygga denna rätt ska alla som arbetar med de studerande verkställa den läroplan som utbildningsanordnaren godkänt och följa övriga normer som reglerar arbetet.

Utbildningsanordnaren ska se till att läroplanen och läsårsplanen utarbetas och verkställs så att personalen inom undervisningsväsendet har möjlighet att delta i läroplansarbetet och genom yrkesövergripande samarbete mellan olika grupper. De studerande ska ges möjlighet att delta i läroplansarbetet¹¹. Läroanstaltens olika personalgrupper och de studerande ska ha möjlighet att delta i läroplansarbetet, oberoende av om läroplanen utarbetas separat för varje läroanstalt, gemensamt för flera läroanstalter eller för en hel region. Vårdnadshavarna till minderåriga studerande kan vid behov delta i läroplansarbetet och i planeringen av läroanstaltens verksamhet, i synnerhet i utvecklandet av verksamhetskulturen och samarbetet mellan hem och skola.

Om utbildningsanordnaren erbjuder möjlighet till undervisning enligt dessa läroplansgrunder vid straffanstalter, ska det beslutas om detta i läroplanen. I undervisning som ordnas vid straffanstalter är det möjligt att avvika från den timfördelning som fastställs i förordningen om timfördelningen.¹²

---

7 Lag om grundläggande utbildning 15 § 1 mom.

8 Lag om grundläggande utbildning 15 § 2 mom.

9 Lag om likabehandling (1325/2014) 6 §.

10 Lag om grundläggande utbildning 30 § 1 mom.

11 Lag om grundläggande utbildning 47 a §

12 Statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen 7 § 3 mom.

1.3 Utvärdering och utveckling av den lokala läroplanen

Lagen om grundläggande utbildning förpliktar utbildningsanordnaren att utvärdera sin utbildning och utbildningens effekt och att delta i extern utvärdering av sin verksamhet. Det viktigaste syftet med utvärderingen är enligt lagen att utveckla utbildningen och förbättra förutsättningarna för lärande.¹³ Uppföljning, regelbunden utvärdering och utveckling av den lokala läroplanen och läsårsplanen är en del av denna utvärderingsskyldighet.

Utvärderingen av läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna består främst av utbildningsanordnarens och läroanstalternas interna utvärderingar. Samarbete med andra aktörer främjar öppen och konstruktiv självvärdering. I de interna utvärderingarna kan även resultaten från nationella utvärderingar och utvecklingsprojekt användas. Också de nationella kvalitetskriterierna för den grundläggande utbildningen¹⁴ stödjer de interna utvärderingarna och det utvecklingsarbete som genomförs utgående från dem. Utbildningsanordnaren beslutar om användningen av kvalitetskriterier.

Nationella ändringar i läroplansgrunderna förutsätter alltid att motsvarande ändringar görs i de lokala läroplanerna och omsätts i praktiken. Utbildningsanordnaren kan granska sin läroplan och förbättra dess kvalitet och ändamålsenlighet utifrån lokala behov samt resultaten av interna utvärderingar och eget utvecklingsarbete.

1.4 Uppgörandet av den lokala läroplanen och centrala beslut gällande undervisningen

Den lokala läroplanen, läsårsplanen som förtydligar den samt andra planer ska uppgöras med iakttagande av ovan beskrivna mål och principer på det sätt som utbildningsanordnaren beslutar. Utbildningsanordnaren kan besluta om delegering av beslut som ingår i läroplanen till läroanstalterna och om uppgörandet av en läroanstaltsspecifik läroplan.

I detta underkapitel anges de frågor som ska avgöras lokalt och beskrivas i läroplanen och som inte tas upp i andra kapitel. Utöver dessa frågor anges i varje huvudkapitel i grunderna för läroplanen vilka frågor i ifrågavarande kapitel som ska avgöras och beskrivas i den lokala läroplanen.

Utbildningsanordnaren ska besluta om lösningar och förfaringssätt i anslutning till uppgörandet, uppföljningen och utvärderingen av läroplanen:

- utgångspunkter för undervisningen och särdrag i den lokala verksamhetsmiljön och hur de beaktas i läroplansarbetet
- hur den lokala läroplanen utarbetas (läroanstaltsspecifik, gemensam för flera läroanstalter, kommunal, regional eller annan lösning)
- för vilka undervisningsspråk läroplanen utarbetas
- hur läroanstaltens övriga läroplaner beaktas vid uppgörandet av läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna
- den lokala läroplanens struktur och i vilken form den publiceras

13 Lag om grundläggande utbildning 21 § 1 och 2 mom.

14 Kvalitetskriterier för den grundläggande utbildningen, undervisnings- och kulturministeriet 2012

- hur personalen och de studerande samt vårdnadshavarna till minderåriga studerande deltar i uppgörandet, utvärderingen och utvecklandet av läroplanen
- vilka andra aktörer som deltar då läroplanen utarbetas och verkställs
- hur kapitlen om studerandevård och, i fråga om minderåriga studerande, kapitlen om samarbetet mellan hem och skola utarbetas i samarbete med de kommunala social- och hälsovårdsmyndigheterna
- hur samarbete som främjar integration utgör en del av läroplanen och läroplansarbetet
- hur läroplanen följs upp, utvärderas och utvecklas

Utbildningsanordnaren ska i läroplanen fatta beslut om och beskriva följande om hur undervisningen ska ordnas:

- undervisningsutbudet i inledningsskedet, det eventuella läskunnighetsskedet och slutskedet i den grundläggande utbildningen
- om utbildningsanordnaren beslutar att upphandla undervisningen i läskunnighetsskedet av en annan anordnare av grundläggande utbildning för vuxna eller en anordnare av yrkesutbildning, ska utbildningsanordnaren beskriva upphandlingsförfarandet i den egna läroplanen och inkludera läroplanen för läskunnighetsskedet i beskrivningen i den utformning som den andra utbildningsanordnaren kommer att genomföra planen
- obligatoriska läroämnena, lärokurser, kursnamn och kurskoder
- valfria ämnen som erbjuds, lärokurser, kursnamn och kurskoder
- utbildningsanordnarens språkprogram och hur det genomförs i den grundläggande utbildningen för vuxna
- kompletterande planer och program som ingår och som man förbinder sig till i den lokala läroplanen (t.ex. program för hållbar utveckling, jämställdhetsplan, informationsstrategi, plan för kulturell fostran)
- andra lokalt viktiga aspekter och lösningar

Vad undervisningen vid straffanstalter beträffar beskrivs de aspekter som styr det lokala beslutsfattandet i kapitel 6.

Den plan som lagen om likabehandling¹⁵ förutsätter för att främja likabehandling kan ingå i läroplanen. Planen kan också göras upp separat.

I läroplanen kan även ingå en plan om jämställdhet enligt lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män¹⁶. Planen kan också göras upp separat. Planen för jämställdhet görs i regel upp varje år, men man kan också göra upp den för två eller tre år.

15 Lag om likabehandling (1325/2014) 6 §.

16 Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) och ändring av den (1329/2014) 5 a §

2 Utgångspunkter för anordnandet av undervisningen

2.1 Målgrupper i den grundläggande utbildningen för vuxna

Den grundläggande utbildningen för vuxna är avsedd för personer som passerat läropliktsåldern och som inte har fullgjort den grundläggande utbildningen eller som har behov av att komplettera sin grundskoleexamen eller höja vitsord i något läroämne. Målgruppen består av studerande med varierande utbildningsbakgrund och färdigheter.

Målgrupper i den grundläggande utbildningen för vuxna är

- ungdomar som flyttat till Finland i slutskedet i den grundläggande utbildningen och inte hunnit få avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen under läropliktstiden, eller som gått ut den grundläggande utbildningen med svaga kunskaper och färdigheter
- 17–25-åringar med invandrarbakgrund, som på grund av sin ålder inte kan delta i utbildningen för läropliktiga men som behöver ett avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen och studiefärdigheter för att fortsätta studera på andra stadiet
- övriga vuxna med invandrarbakgrund, som på grund av sin svaga grundutbildning har behov i synnerhet av undervisning i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen, såsom läs- och skrivfärdigheter och matematiska färdigheter, eller som behöver ett avgångsbetyg för att kunna söka till fortsatta studier
- fångar som saknar avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen eller som inte har de studiefärdigheter som behövs för att fortsätta studera på andra stadiet
- vuxna romer som har endast ringa grundskoleutbildning eller som saknar avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen
- övriga vuxna som har avbrutit den grundläggande utbildningen under läropliktstiden
- vuxna som studerar ett eller flera läroämnena som ämnesstuderande och/eller som vill höja vitsord från den grundläggande utbildningen.

2.2 Förpliktelser som styr anordnandet av undervisningen

Enligt Finlands grundlag har alla rätt till avgiftsfri grundläggande utbildning¹⁷. Kommunen beslutar om anordnande av grundläggande utbildning för andra än läropliktiga¹⁸. I lagen om grundläggande utbildning fastställs till vilka delar nämnda lag måste följas vid anordnandet av grundläggande utbildning för vuxna och vilka förmåner den studerande har rätt till¹⁹. I det följande används benämningen "elev" om texten är ett direkt citat ur lagen.

---

17 Finlands grundlag 16 § 1 mom. (731/1999)

18 Lag om grundläggande utbildning 5 § 1 mom.

19 Lag om grundläggande utbildning 46 §

Den grundläggande utbildningen ska följa enhetliga nationella läroplansgrunder i enlighet med det som föreskrivs i lagen om grundläggande utbildning. Utbildningen ska ordnas så att elevernas ålder och förutsättningar beaktas och så att elevernas sunda uppväxt och utveckling främjas²⁰. Eleverna har rätt att få undervisning enligt läroplanen, elevhandledning och tillräckligt stöd för lärande och skolgång genast när behov uppstår²¹. Den som deltar i utbildning har rätt till en trygg studiemiljö²². Studerandevården regleras av lagen om elev- och studerandevård²³.

Främjandet av likabehandling regleras av lagen om likabehandling²⁴ och främjandet av jämställdhet mellan könen regleras av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män²⁵.

Undervisningen ska dessutom ordnas med beaktande av bestämmelser om undervisningspersonalens behörighet samt bestämmelser om bland annat säkerhet och arbetarskydd, användning av personuppgifter, offentlighet, integritetsskydd och upphovsrätt.

Grundlagen och lagen om grundläggande utbildning kompletteras av de internationella konventionerna om mänskliga rättigheter. FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna är en grundläggande historisk och etisk tolkning av betydelsen av mänskliga rättigheter²⁶. Finland har förbundit sig att följa flera internationella konventioner om mänskliga rättigheter. De viktigaste är Konventionen om barnets rättigheter, Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ESK-konventionen), Europakonventionen och Konventionen om handikappades rättigheter²⁷. För att trygga samernas rättigheter ska dessutom FN:s deklaration om urfolkens rättigheter beaktas²⁸.

2.3 Utbildningens omfattning och upplägg

I den grundläggande utbildningen för vuxna kan den studerande

- fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs
- genomföra alla studier eller delar av studier som ingår i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna
- genomföra alla studier eller delar av studier som ingår i läskunnighetsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna
- avlägga läroämnen eller delar av läroämnen i den grundläggande utbildningen för vuxna i form av kurser
- höja vitsord i avgångsbetyget från den grundläggande utbildningen.

Utgångspunkten i den grundläggande utbildningen för vuxna är att den vuxna studerande bygger vidare på sina tidigare kunskaper och färdigheter, sin livserfarenhet och eventuella

---

20 Lag om grundläggande utbildning 3 § 1 och 2 mom.

21 Lag om grundläggande utbildning 30 § 1 mom.

22 Lag om grundläggande utbildning 29 §

23 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013, ändrad genom lag 1501/2016)

24 Lag om likabehandling (1325/2014)

25 Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) och lagen om ändring av den (1329/2014)

26 FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna 1948

27 FN:s konvention om barnets rättigheter FördrS 59–60/1991, ESK-konventionen FördrS 6/1976,

Europakonventionen FördrS 85–86/1998 och FN:s konvention om handikappades rättigheter 2006

28 FN:s konvention om urfolkens rättigheter 2007

parallella studier. Därför är det bra om undervisningsutbudet innehåller valfrihet och alternativ som möjliggör studier i olika livssituationer.

Den studerandes studieväg utarbetas flexibelt och individuellt med beaktande av tidigare utbildning och arbetserfarenhet som eventuellt räknas till godo i studierna. Sådana tidigare slutförda studier eller på annat sätt förvärvat kunnande som motsvarar målen för och det centrala innehållet i läroplanen ska identifieras och erkännas. Den studerandes utgångsnivå ska bestämmas och utbildningsanordnaren och den studerande ska tillsammans utarbeta en individuell studieplan för den studerande i enlighet med kapitel 5.2.

Den studerande har rätt att inkludera delar av andra studier och/eller delar av andra utbildningsanordnarens utbildningsutbud i den individuella studieplanen på det sätt som utbildningsanordnaren beslutar.

I den grundläggande utbildningen för vuxna består studierna i de olika skedena av obligatoriska och valfria kurser i olika läroämnen och ämnesgrupper i enlighet med statsrådets förordning (422/2012, ändrad genom 135/2017).

Antalet obligatoriska och valfria kurser som utbildningsanordnaren åtminstone ska erbjuda fastställs utifrån det minimiantal kurser i de olika skedena som anges i förordningen.

Inledningsskedet omfattar 34 obligatoriska kurser och minst 10 valfria kurser. Den studerande ska välja minst 38 kurser, om hen genomför lärokursen för inledningsskedet. Om läroanstalten erbjuder undervisning i läskunnighetsskedet, som ingår i inledningsskedet, omfattar läskunnighetsskedet 23 obligatoriska kurser och minst 6 valfria kurser. Den studerande ska välja minst 27 kurser, om hen genomför lärokursen för läskunnighetsskedet. Den studerande genomför det antal kurser som anges i den individuella studieplanen.

Kurserna i inledningsskedet och i det läskunnighetsskede som kan ingå i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna ska väljas så att de ger den studerande sådana kunskaper och färdigheter som behövs i de fortsatta studierna i slutskedet. Den individuella läroplanen kan också göras upp så att den studerande genomför kurser från de olika skedena samtidigt. Om det är ändamålsenligt att den studerande endast genomför kurser i läskunnighets- och/eller inledningsskedet kan hen efter det hänvisas till annan lämplig utbildning.

Lärokursen för den grundläggande utbildningen för vuxna ska omfatta minst 46 kurser i slutskedet. I undervisning som ordnas vid straffanstalter ska lärokursen för den grundläggande utbildningen för vuxna dock omfatta minst 30 kurser i slutskedet,²⁹ men utbildningsanordnaren måste överväga vilken minimiomfattning som är till den studerandes fördel. Slutskedet omfattar 39 obligatoriska kurser och minst 10 valfria kurser. Den studerande ska välja minst 46 kurser, om hen genomför lärokursen för slutskedet.

Lärokursen för läskunnighetsskedet samt inlednings- och slutskedet omfattar sammanlagt högst fyra år. Den som studerar på heltid ska dock avlägga studierna inom högst fem år.

---

29 Förordning om grundläggande utbildning 8 § 1 mom., ändrad genom statsrådets förordning 136/2017

I den grundläggande utbildningen för vuxna varar en kurs 28 timmar³⁰. Utbildningen kan helt eller delvis ordnas som distansundervisning. I närundervisning ska minst 40 minuter per timme användas för undervisning.³¹

2.4 Värdegrunden

Alla studerande är unika och har rätt till god undervisning

Varje vuxen studerande har rätt att utifrån sina förutsättningar utvecklas som studerande, individ och samhällsmedlem. Studierna ska hjälpa den studerande att kontinuerligt utveckla sin identitet, världsåskådning, världsbild och människosyn. Studierna ska ge den studerande underlag och möjligheter att reflektera kring gemensamma värderingar och färdigheter att utvärdera hur de förverkligas. Den studerande ska genom studierna få bättre färdigheter att delta som en aktiv medborgare och som en vuxen, självständig medlem i sin studiegemenskap, familj och närmaste krets.

Varje studerande har rätt till en god och målinriktad undervisning. Studierna ska vara meningsfulla både med tanke på den studerandes mål och ur utbildningsanordnarens synvinkel. Genom att beakta tidigare kunskaper och färdigheter och genom individuella studiearrangemang ges den vuxna möjlighet till en bra studieväg. En uppmuntrande och uppskattande atmosfär samt studie- och bedömningsmetoder som tar hänsyn till den vuxna studerandes livssituation är grunden för en bra, interaktiv och trygg lärmiljö. Den grundläggande utbildningen ska ge kunskaper och färdigheter för fortsatta studier och stödja en positiv attityd till livslångt lärande och självutveckling. Att marginaliseras från utbildning innebär att rätten till bildning inte förverkligas.

Reflektion kring värderingar blir allt viktigare i en värld, där det multimediala informationsflödet, globala nätverk, sociala medier och kamratrelationer formar de studerandes värderingar. Diskussion om värderingar tillsammans med de studerande handleder dem att känna igen och definiera sina egna och andras värden och värderingar samt att kritiskt reflektera kring dem.

Humanitet, bildning, jämlikhet och demokrati

Den grundläggande utbildningen för vuxna ska stödja de studerandes utveckling till humana människor som strävar efter sanning, godhet och skönhet samt rättvisa och fred. I denna utveckling är motsättningar mellan strävan och rådande verklighet oundvikliga. Bildning innebär bland annat att kunna hantera dessa motsättningar på ett etiskt och empatiskt sätt och våga försvara det goda. Bildning innebär att både individuellt och i grupp kunna fatta beslut utgående från etisk reflektion, en annan människas situation och kunskap. Etiska och estetiska aspekter hjälper de studerande att reflektera över vad som är värdefullt i livet. En bildad människa vill det goda och strävar efter att handla rätt. Hen kan bedöma tillförlitligheten i information som hämtats ur olika källor och använda informationen på ett kritiskt sätt. Bildning innefattar också strävan till självreglering och ansvar för sin egen utveckling och sitt eget välbefinnande.

---

30 Förordning om grundläggande utbildning 8 § 1 mom., ändrad genom statsrådets förordning 136/2017

31 Förordning om grundläggande utbildning 8 § 2 mom.

Den grundläggande utbildningen för vuxna ska bevara och stärka respekten för liv och mänskliga rättigheter samt viljan att försvara dem. Den ska främja välbefinnande, demokrati och aktiv medverkan i civilsamhället. Strävan efter jämlikhet och en allmän princip om lika-behandling är centrala mål för utvecklandet av den grundläggande utbildningen för vuxna. Den grundläggande utbildningen för vuxna ska för sin del främja såväl ekonomisk, social och regional jämlikhet som jämställdhet mellan könen. Undervisningen ska vara religiöst, konfessionellt och partipolitiskt obunden. Undervisningen får inte användas som kanal för kommersiell påverkan.

Kulturell mångfald är en rikedom

Den grundläggande utbildningen för vuxna bygger på ett mångskiftande finländskt kulturarv. Det har formats och formas fortfarande genom växelverkan mellan olika kulturer. Undervisningen stärker de studerandes integration i det finländska samhället och deras kulturella identitet. Undervisningen ska stärka kreativiteten och uppskattningen av kulturell mångfald, främja kontakten mellan och inom olika kulturer och på det viset lägga grund för en kulturellt hållbar utveckling.

I den grundläggande utbildningen möts människor med olika kulturell och språklig bakgrund och får insikt i olika seder och bruk, vanor, synsätt och åskådningar. De studerande lär sig se saker utgående från andra människors livssituationer och förhållanden. Att lära sig tillsammans över språk-, kultur-, religions- och livsåskådningsgränserna skapar förutsättningar för genuin kommunikation och bra samarbete. Studierna ska stärka de studerandes förmåga att leva i ett mångkulturellt samhälle utan att glömma bort sitt eget kulturarv. Den grundläggande utbildningen för vuxna ska handleda de studerande att identifiera kultur-överskridande värden och principer som bidrar till ett gott liv. Den ska ge en grund för ett världsmedborgarskap som respekterar mänskliga rättigheter och sporrar till positiva förändringar i en komplex och mångfacetterad värld.

Nödvändigheten av en hållbar livsstil

Den grundläggande utbildningen för vuxna ska främja en hållbar livsstil och eko-social bildning i undervisningen och i all sin verksamhet. Hållbar livsstil formas utifrån en ekologisk, ekonomisk, social och kulturell dimension. Den ledande tanken i fråga om eko-social bildning är att utveckla en livsstil och kultur som värnar om människans okränkbara värde, ekosystemens mångfald och förmåga att förnya sig och samtidigt bygga en kunskapsbas för en cirkulärekonomi som grundar sig på hållbar användning av naturresurser. Eko-social bildning innebär förståelse, i synnerhet för allvaret i klimatförändringen, och en strävan att främja en hållbar livsstil.

Människan bär ansvar för att styra teknologin i en riktning som tryggar en hållbar framtid för människan och naturen så bra som möjligt. I undervisningen är det viktigt att betona nödvändigheten av en hållbar utveckling samt fundera över konsumtions- och produktions-sätt som står i konflikt med hållbar utveckling och att med gemensamma krafter långsiktigt söka och välja lösningar som förbättrar vår livsstil. De studerande ska handledas att känna igen och påverka samhällsliga strukturer och lösningar som påverkar utvecklingen. Den grundläggande utbildningen ska öppna perspektiv mot globalt ansvar som sträcker sig över generationer.

2.5 Synen på lärande

Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna har utarbetats utgående från en syn på lärande, där den studerande har en aktiv roll i sina studier. Den studerande planerar sina studier, ställer upp mål för studierna och utvärderar sin verksamhet. Samtidigt utvecklas hens förmåga att välja effektiva studiemetoder. Med hjälp av studierna utvecklar den studerande sin förmåga att ställa upp mål, att välja effektiva studiemetoder och att kombinera ny kunskap med tidigare kunskap. Att träna tankeförmågan på olika sätt, använda språket, kroppen och olika sinnen har stor betydelse för lärandet. Den studerande tillägnar sig nya kunskaper och färdigheter och lär sig samtidigt att reflektera över sitt lärande, sina upplevelser och sina känslor.

Lärandet sker genom kommunikation med andra studerande, lärare och andra vuxna i olika grupper och lärmiljöer. Därför har de studerandes vilja att kommunicera och utveckla sin samarbetsförmåga och sin förmåga att lära sig stor betydelse. Gemensamt lärande främjar de studerandes problemlösningsförmåga och förmåga att tänka kreativt och kritiskt. Det ger möjlighet till att öva konstruktiv och öppen diskussion, motivera egna åsikter och bedöma dem kritiskt. Det ökar förmågan att förstå olika perspektiv. Språkkunskap är en viktig resurs i läroprocessen: den studerande använder sin språkmedvetenhet och sina kunskaper i olika språk som stöd för allt lärande. Beroende på livssituationen har vuxna studerande också många andra roller, där de kan bygga på och träna sådana kunskaper och färdigheter som ingår i studierna. De studerande ska också handledas att bedöma följderna av sina handlingar och hur de påverkar andra människor och omgivningen.

Den vuxna studerandes tidigare kunskaper, färdigheter och studieerfarenheter påverkar undervisningssituationerna och den studerandes uppfattning om sig själv som lärande individ. Förmåga och vilja att bedöma och vid behov ändra på sina förväntningar, åsikter och invanda handlingsmönster skapar förutsättningar för framgångsrikt lärande. Uppmuntrande och realistisk handledning och respons under läroprocessen stärker den studerandes positiva självbild, självförtroende, självkänsla och tro på sina egna möjligheter. Positiva känsloupplevelser, relevant undervisningsinnehåll, upplevelse av meningsfullhet och glädje i lärandet samt nyskapande verksamhet främjar lärandet och sporrar den studerande att utveckla sina kunskaper långsiktigt. Erfarenhet av tidigare lärande påverkar den studerandes förhållningsätt till hens studier, mål och val av studiesätt.

Att utveckla förmågan att lära sig är grunden för ett målinriktat och livslångt lärande. Därför ska den studerande uppmuntras att reflektera över sina sätt att lära sig och att använda den kunskapen för att främja sitt lärande. Lärandet resulterar i förändrade tanke- och handlingsätt, såsom bättre studieteknik, nya kunskaper och färdigheter och bättre livskompetens. Lärandet är en oskiljbar del av individens utveckling som människa och en av samhällets grundförutsättningar för ett gott liv. I undervisningen i de olika läroämnena i den grundläggande utbildningen för vuxna utvecklas de studerandes förmåga att lära sig.

2.6 Frågor som avgörs på lokal nivå

Diskussioner om värderingar skapar underlag för läroplansarbetet och det gemensamma undervisningsarbetet. Hur diskussionerna genomförs avgörs lokalt. Samtidigt bestäms också

hur personalen, de studerande samt eventuella andra samarbetspartner ska ges möjlighet att delta i diskussionerna.

I läroplanen ska utbildningsanordnaren besluta och beskriva

- eventuella lokala aspekter eller prioriteringar som kompletterar värdegrunden och synen på lärande i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna (till övriga delar kan den text som finns i grunderna för läroplanen gällande värdegrunden och synen på lärande användas som sådan)
- hur förverkligandet av värdegrunden och synen på lärande i undervisningen följs upp och utvärderas.

Eventuella skolvisa kompletteringar skrivs in i skolans läroplan och/eller läsårsplanen i enlighet med utbildningsanordnarens beslut.

3 Uppdraget och de allmänna målen i den grundläggande utbildningen för vuxna

3.1 Uppdraget i den grundläggande utbildningen för vuxna

Den grundläggande utbildningen för vuxna är en del av den allmänbildande utbildningen, en del av vuxenutbildningen och en del av integrationsutbildningen för vuxna invandrare. Den grundläggande utbildningen ger de studerande möjlighet att inhämta grundläggande kunskaper och bredda sin allmänbildning samt förutsättningar och behörighet för studier på andra stadiet. Att upptäcka sina styrkor och planera framtiden är en central del av den grundläggande utbildningen för vuxna. Den grundläggande utbildningen ska hjälpa de studerande att utveckla en positiv identitet som människor och lärande individer.

Utbildningens samhälleliga uppdrag är att främja jämlikhet, likabehandling och rättvisa. Den grundläggande utbildningen ökar humankapitalet och det sociala kapitalet. Humankapitalet består av kunskaper som främjar det individuella och gemensamma välbefinnandet. Det sociala kapitalet består av kontakter, kommunikation och förtroende mellan människorna. Den grundläggande utbildningens uppdrag är att förebygga ojämlikhet och utslagning. Den grundläggande utbildningen ska stödja de studerandes och invandrarnas integration i samhället genom att säkerställa att de studerande får tillräckliga språkliga och samhälleliga färdigheter. I den grundläggande utbildningen för vuxna ska särskild vikt läggas vid utbildningens koppling till arbetslivet, arbetslivsfärdigheter och utvecklande av färdigheter som stödjer sysselsättningen. Den grundläggande utbildningen ska främja jämställdhet mellan könen. Den ska på ett likvärdigt sätt uppmuntra de olika könen i studierna i olika läroämnen och öka kunskapen och insikten om könets mångfald.

Kulturuppdraget i den grundläggande utbildningen för vuxna är att främja mångsidiga kulturella färdigheter och stödja de studerande att skapa och bevara sin egen kulturella identitet och sitt eget kulturella kapital. Den grundläggande utbildningen ska öka förståelsen för kulturell mångfald och hjälpa de studerande att se kulturer som en obruten följd av det förflutna, nutiden och framtiden, som var och en aktivt kan påverka.

Den grundläggande utbildningen för vuxna ska på ett flexibelt sätt beakta samhälleliga förändringar och aktuella frågor. Global fostran skapar för sin del förutsättningar för en rättvis och hållbar utveckling i enlighet med FN:s utvecklingsmål.

3.2 Nationella mål för undervisningen

De nationella målen för undervisning och fostran regleras i lagen om grundläggande utbildning och närmare i statsrådets förordning³². Målen ska styra utarbetandet av samtliga delområden av grunderna för läroplanen. Målen ska också styra det lokala läroplansarbetet och skolarbetet.

32 Lag om grundläggande utbildning (628/1998) 2 § och statsrådets förordning (422/2012) 2–4 §

Utveckling till humana människor och samhällsmedlemmar

I 2 § i statsrådets förordning beskrivs den grundläggande utbildningens allmänna mål. Enligt förordningen är målet för undervisningen att stödja elevernas utveckling till humana och etiskt ansvarsfulla samhällsmedlemmar. Undervisningen och fostran ska också stödja elevernas utveckling till harmoniska människor med en sund självkänsla. Enligt förordningen ska undervisningen främja kännedomen om och förståelsen för kulturer och traditioner som baserar sig på ideella, ideologiska och religiösa, såsom kristna, grunder samt den västerländska humanistiska traditionen. Utöver respekt för livet, andra människor och naturen betonas även människovärdets okränkbarhet samt respekt för de mänskliga rättigheterna och demokratiska värden i det finländska samhället, såsom likabehandling och jämlikhet. Också samarbete och ansvar, gott uppförande och främjande av hälsa och välbefinnande samt hållbar utveckling anses ingå i bildning.

Behövliga kunskaper och färdigheter

Enligt 3 § i förordningen är det centrala målet för undervisningen att eleven ska få en bred allmänbildning och vidga sin världsbild. Det förutsätter såväl kunskaper och färdigheter inom olika vetenskapsgrenar som tvärvetenskapliga kunskaper som kombinerar olika vetenskapsgrenar. Betydelsen av färdigheter ökar. I förordningen konstateras att innehållet i undervisningen ska stå på vetenskaplig grund.

Främjande av bildning, jämlikhet och livslångt lärande

I 4 § i förordningen beskrivs de mål och principer som ska ligga till grund för undervisningen och fostran samt studerandevården. All verksamhet ska stärka jämlikhet och likabehandling i utbildningen samt förbättra förmågan att lära sig och förutsättningarna för livslångt lärande. I förordningen betonas att lärmiljöerna ska vara interaktiva och att lärande utanför skolan ska ses som en resurs i undervisningsarbetet. Betydelsen av en verksamhetskultur som främjar växande och lärande och av en fungerande studerandevård framhävs.

Särskilda mål i den grundläggande utbildningen för vuxna

Den grundläggande utbildningen för vuxna har som särskilt mål att med beaktande av de studerandes kunskaper, livserfarenhet, situation, ålder samt språkliga och kulturella bakgrund ge dem möjlighet att inhämta de kunskaper och färdigheter som ingår i den grundläggande utbildningen samt förbättra sin förmåga att lära sig och sina förutsättningar för fortsatta studier³³.

Utgående från målen i statsrådets förordning (422/2012) ska undervisningen ses som en helhet som ska utveckla sådan allmänbildning som behövs och som skapar grund för livslångt lärande. Utöver kompetens inom olika vetenskapsgrenar ska man sträva till en ämnesöverskridande kompetens. Därför fastställer grunderna för läroplanen såväl mål och innehåll för de gemensamma läroämnena som mål för mångsidig kompetens och mångvetenskapliga lärområden som förenar olika läroämnen.

---

33 Statsrådets förordning (422/2012) 5 §

3.3 Mångsidig kompetens som mål

Ett ökat behov av mångsidig kompetens beror på förändringarna i omvärlden. För att lyckas i studier och arbete och för att utvecklas till en ansvarsfull medborgare behövs kompetens som överskrider och förenar olika vetenskapsområden. Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper, färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter på det sätt som situationen kräver. De studerandes värderingar, attityder och vilja att agera påverkar deras sätt att tillämpa sina kunskaper och färdigheter.

Värdegrunden, synen på lärande och verksamhetskulturen lägger grund för utvecklingen av kompetens och varje läroämne bygger upp kompetensen genom att tillämpa innehållet och metoderna inom den egna vetenskapsgrenen. Utvecklingen av kompetens påverkas både av det innehåll man behandlar och i synnerhet av hur man arbetar och hur kommunikationen mellan den studerande och omgivningen fungerar. Responsen som de studerande ges samt handledningen och stödet för lärande inverkar framför allt på attityderna, motivationen och viljan att agera.

I det följande beskrivs de sju delområdena inom mångsidig kompetens och deras betydelse. Kompetensområdena har flera beröringspunkter med varandra. Det gemensamma målet för dem är att i enlighet med den grundläggande utbildningens uppdrag stödja varje studerande att utvecklas som individ och samhällsmedlem samt främja kompetens som förutsätts för delaktighet i ett demokratiskt samhälle och för en hållbar livsstil. De studerande ska uppmuntras att identifiera sin särpräglade individualitet, sina styrkor och utvecklingsmöjligheter och att värdesätta sig själva.

Målen för mångsidig kompetens har beaktats då man definierat målen och det centrala innehållet i de olika läroämnena. I beskrivningen av läroämnena anges hur målen i respektive läroämne anknyter till mångsidig kompetens.

Förmåga att tänka och lära sig (K1)

Tankeförmåga och förmåga att lära sig utgör grund för utvecklingen av övrig kompetens och livslångt lärande. Hur de studerande uppfattar sig själva som lärande individer och hur de kommunicerar med sin omgivning har stor betydelse för deras förmåga att tänka och lära sig. De studerande tillägnar sig ny kunskap och nya färdigheter och kopplar samman dessa med det de lärt sig tidigare. En vuxen studerandes tänkande och lärande påverkas också av hans livserfarenhet och attityder. Ibland kan det även vara nödvändigt att omvärdera det man lärt sig tidigare. Viktigt är hur den studerande lär sig att göra iakttagelser samt söka, bedöma, bearbeta, producera och dela information och idéer. De studerande ska handledas att inse att kunskap kan skapas på många sätt, till exempel genom medveten slutledning eller intuitivt utgående från egen erfarenhet. Undersökande och kreativa arbetssätt, samarbete och möjlighet att fördjupa sig och koncentrera sig främjar utvecklingen av tänkandet och förmågan att lära sig.

De studerande ska uppmuntras att använda kunskap självständigt och tillsammans med andra. Den inhämtade kunskapen ska användas för att lösa problem, argumentera, dra slutsatser och hitta nya perspektiv. De studerande ska ha möjlighet att kritiskt analysera det

innehåll som behandlas ur olika perspektiv. För att hitta innovativa lösningar förutsätts det att de studerande lär sig att fördomsfritt se alternativ och kombinera olika perspektiv och att de vågar avvika från allmänt accepterade förhandsuppfattningar och tolkningssätt. Konkreta arbetssätt, såsom drama, fysisk aktivitet, experiment och spelifiering främjar glädjen i lärandet och stärker förutsättningarna för kreativt tänkande och insikt. Förmågan att tänka etiskt och systematiskt utvecklas när man i undervisningen behandlar växelverkan och samband mellan olika företeelser och lär sig att uppfatta helheter. De studerande ska uppmuntras att ta del av kommunikationssituationer också utanför skolan för att lära sig både nya saker och det språk som används i olika situationer.

De vuxna studerande ska uppmuntras att lita på sig själva och sina åsikter och att samtidigt vara öppna för nya lösningar. De ska handledas att se saker på nya sätt, söka information och att se på sitt sätt att tänka ur nya perspektiv. De studerande ska ges utrymme att ställa frågor. De ska spurras att söka svar och lyssna på andras åsikter samt att reflektera över sin inre kunskap. De studerande ska uppmuntras att skapa ny kunskap och nya insikter. De behöver också uppmuntrande handledning i att möta otydlig och motstridig information. De studerandes handlingsförmåga stärks när de som medlemmar i en lärande organisation får stöd och uppmuntran för sina idéer.

Alla studerande ska få hjälp med att iaktta hur de lär sig och att utveckla sina lässtrategier. Förmågan att lära sig utvecklas när de studerande handleds att ställa upp mål, planera sitt arbete, utvärdera sina framsteg och använda tekniska och andra hjälpmedel i sina studier. De studerande ska stödjas så att de utvecklar en god kunskapsgrund och en bestående motivation för fortsatta studier och livslångt lärande.

Kulturell och kommunikativ kompetens (K2)

De studerande vistas i en lärande gemenskap och en värld som kännetecknas av kulturell och språklig mångfald och av olika religioner och åskådningar. Att leva på ett kulturellt hållbart sätt i en mångfacetterad miljö förutsätter kulturella färdigheter grundade på respekt för de mänskliga rättigheterna samt förmåga att kommunicera och kunna uttrycka sig själv och sina åsikter på ett hänsynsfullt sätt.

I den grundläggande utbildningen för vuxna stärks de studerandes förmåga att identifiera och uppskatta kulturella fenomen i omgivningen och att skapa en egen kulturell identitet och ett positivt förhållande till miljön. De studerande ska lära känna och uppskatta sin livsmiljö och dess kulturarv samt sin egen sociala, kulturella, åskådningsmässiga och språkliga bakgrund. De ska uppmuntras att fundera över betydelsen av sin egen bakgrund och över sin roll i generationskedjan. De ska vägledas att se kulturell och språklig mångfald och olika åskådningar som en positiv resurs. Samtidigt ska de vägledas att iaktta hur kulturer, religioner och åskådningar påverkar samhället och vardagen och att fundera över vilka saker man inte kan acceptera på grund av att de strider mot de mänskliga rättigheterna. Genom samarbete i och utanför skolan lär sig de studerande att lägga märke till, jämföra och bedöma immateriella strukturer inom olika kulturer, såsom hierarkier, rollmodeller och makt. De studerande ska uppmuntras att vara aktiva och delaktiga i det finländska samhället och globala gemenskaper. De studerande ska uppmuntras att bemöta andra människor med respekt och att iaktta goda vanor. De studerande ska ges möjlighet att uppleva och tolka konst samt att lära känna kulturarvet och kulturmiljöer.

Studierna ska erbjuda gott om tillfällen att öva sig att framföra sina åsikter på ett konstruktivt sätt och att handla etiskt. Skolan ska systematiskt främja kännedomen om och respekten för mänskliga rättigheter och betona att de mänskliga rättigheterna gäller alla människor.

De studerande ska i skolan få uppleva vilken betydelse kommunikation har också för den egna utvecklingen. De ska få träna sina sociala färdigheter, lära sig att uttrycka sig på olika sätt och att uppträda i olika situationer. I undervisningen ska de studerande få stöd att utvecklas till mångsidiga och skickliga användare av undervisningsspråket samt uppmuntras att också använda sitt modersmål. De studerande ska uppmuntras att kommunicera och uttrycka sig även med hjälp av ringa språkkunskaper. Det är också viktigt att lära känna och använda bilder, matematiska symboler och andra tecken på ett mångsidigt sätt. De studerande ska uppmuntras att använda sin fantasi, sin uppfinningsrikedom och sitt sinne för humor som stöd för lärandet. De ska handledas att främja det estetiska och att njuta av dess olika uttrycksformer.

Vardagskompetens (K3)

Med vardagskompetens avses färdigheter som främjar det fysiska, psykiska och sociala välbefinnandet, förmåga att fungera i en teknologiserad omgivning och att hantera sin ekonomi och konsumtion. I den grundläggande utbildningen för vuxna bekantar sig de studerande med samhälleliga tjänster och hur de används.

De studerande ska uppmuntras att ta hand om sig själva och andra och att öva färdigheter som behövs i vardagen, också genom att lära sig från andra och genom att dela med sig av sitt eget kunnande. Tidshantering är en viktig del av vardagskompetens och självreglering. De studerande ska lära känna och förstå vilka faktorer som inverkar positivt respektive negativt på välbefinnande och hälsa och inse betydelsen av säkerhet. Studerande som inte har slutfört den grundläggande utbildningen riskerar att marginaliseras och behöver därför stöd för att lära sig hantera vardagen och för att lära sig självreglering.

De studerande ska handledas att agera ansvarsfullt och tryggt i studiegemenskapen, att förutse och klara av risksituationer. De ska få lära sig att känna igen viktiga faktorer som anknyter till säkerhet och att skydda sitt privatliv och sin personliga integritet.

De som studerar i den grundläggande utbildningen för vuxna har många roller. Målet är att de studerande också får stöd i sitt föräldraskap och lär sig att lösa eventuella konflikter som gäller till exempel familjeliv och integration. Medvetenhet om de olika faserna i den egna och andras integrationsprocess samt förmåga att analysera sin egen situation utifrån det ökar den studerandes välbefinnande.

De studerande behöver grundläggande kunskap om teknologi och dess utveckling samt dess effekter inom olika livsområden och i omgivningen. Teknikens mångfald ska behandlas i undervisningen och de studerande ska lära sig förstå principerna för hur den fungerar. I mån av möjlighet får de studerande öva sig att använda tekniska apparater och system som behövs i olika situationer i vardagen. De studerande ska vägledas att reflektera över etiska frågor som gäller teknik samt ansvarsfull och förnuftig användning av teknik i det egna livet och samhället. De studerande ska uppmuntras att mångsidigt dra nytta av fördelarna och i möjligheterna med teknik också på fritiden och i självständiga studier.

De vuxna studerande ska få hjälp med att utveckla sina konsumentkunskaper samt sina förutsättningar att planera och sköta sin egen ekonomi. De studerande ska handledas i att kritiskt granska reklam och lära känna sina skyldigheter och rättigheter som konsument. De studerande ska vägledas att göra val och att leva i enlighet med en hållbar livsstil.

Multilitteracitet (K4)

Med multilitteracitet avses förmågan att tolka, producera och värdera olika texter som hjälper de studerande att förstå olika typer av kulturella budskap och att bygga sin egen identitet. Multilitteracitet grundar sig på en vidgad textsyn. Med texter avses här information som uttrycks genom verbala, visuella, auditiva, numeriska och kinestetiska symbolsystem och genom en kombination av dessa. Texter kan tolkas och produceras i skriven, talad, tryckt, audiovisuell eller digital form.

De studerande behöver multilitteracitet för att kunna tolka omvärlden och uppfatta dess kulturella mångfald. I multilitteracitet ingår förmåga att söka, kombinera, bearbeta, producera, presentera och granska information i olika former, olika miljöer och olika situationer och med hjälp av olika verktyg. Multilitteracitet bidrar till att utveckla förmågan att tänka kritiskt och att lära sig. I takt med att multilitteraciteten utvecklas, granskas och begrundas även etiska och estetiska frågor. Multilitteracitet innefattar olika typer av läskunnighet som utvecklas i undervisningen. De studerande ska ha möjlighet att öva sin läskunnighet både i traditionella lärmiljöer och i multimediala lärmiljöer där man tillämpar digitala arbetssätt.

Multilitteracitet som kompetensmål ska kontinuerligt ingå i studierna i alla läroämnen. Den mångsidiga läskunnigheten utvecklas via vardagsspråket och ska stegvis utvecklas till att omfatta begrepp och kommunikationsformer inom olika vetenskapsområden. För att multilitteraciteten ska utvecklas krävs en mångsidig textmiljö, en pedagogik som utnyttjar denna och samarbete mellan olika läroämnen och med olika aktörer. Undervisningen ska ge de studerande möjlighet att ta del av olika slags texter. De ska få använda, tolka och producera olika typer av texter både individuellt och tillsammans med andra. Olika slag av multimediala läromedel ska användas och de studerande ska ges möjlighet att förstå de kulturella sambanden mellan dessa texter. I undervisningen behandlas texter som är meningsfulla och autentiska för de studerande samt texter som de använder på fritiden och de tolkningar av världen som texterna ger upphov till. På detta sätt ges de studerande möjlighet att använda sina styrkor i studierna och utnyttja texter och innehåll som intresserar dem samt att delta och påverka.

Digital kompetens (K5)

Digital kompetens är en viktig del av allmänbildningen och vardagskompetensen. Den är en viktig medborgarfärdighet, både i sig och som en del av multilitteracitet. Den är både föremål och redskap för lärandet. I den grundläggande utbildningen för vuxna ska alla studerande ha möjligheter att utveckla sin digitala kompetens utifrån sin egen utgångsnivå. Informations- och kommunikationsteknik ska systematiskt användas i de olika skedena av studierna, i de olika läroämnena och i de mångvetenskapliga lärområdena.

Den digitala kompetensen ska utvecklas inom fyra huvudområden: 1) De studerandes förståelse av centrala begrepp och principer för hur digitala verktyg används och fungerar stärks och de studerandes praktiska digitala kompetens utvecklas genom att de ges möjlighet att

skapa egna alster. 2) De studerande får handledning i hur man använder digitala verktyg på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt. 3) De studerande får lära sig att använda digitala verktyg som hjälpmedel i informationshantering och i undersökande och kreativt arbete. 4) De studerande handleds i att använda digitala verktyg på ett ändamålsenligt sätt för att kommunicera och bilda nätverk. Inom alla dessa fyra områden är det viktigt att beakta de studerandes kunskapsnivå, att väcka deras intresse och aktivera dem samt att ge dem möjlighet att vara kreativa och hitta arbetssätt och lärtigar som lämpar sig för dem. De digitala verktygen ger de studerande möjlighet att synliggöra sina tankar och idéer på olika sätt och utvecklar därmed även deras förmåga att tänka och lära sig.

De studerandes kunskap om olika informations- och kommunikationstekniska tillämpningar och användningssyften och deras betydelse i vardagen och i kommunikationen mellan människor och som påverkningsmedel ska också fördjupas. Man ska tillsammans fundera över möjligheterna att använda digitala verktyg i studierna, i arbetet och i samhället. De studerande får lära sig att bedöma informations- och kommunikationsteknikens inverkan ur ett hållbarhetsperspektiv och att vara ansvarsfulla konsumenter. De studerande ska ges möjligheter att använda digitala verktyg även i internationell kommunikation. De ska lära sig att uppfatta dess betydelse, möjligheter och risker i den egna vardagen och i en global värld.

Arbetslivskompetens och entreprenörskap (K6)

Arbetslivet, yrkena och arbetets karaktär förändras framför allt på grund av den tekniska utvecklingen och den ekonomiska globaliseringen. Det blir svårare att förutspå arbetskraven än tidigare. Den grundläggande utbildningen ska ge de studerande allmänna färdigheter som främjar deras fortsatta studier och arbetsmöjligheter. Arbetslivsfärdigheterna är också en viktig del i integrationsprocessen. De studerande ska få en realistisk och aktuell bild av arbetslivet och sina egna möjligheter i arbetslivet. Det är viktigt att de studerande förstår arbetets betydelse i livet och sitt eget ansvar som medlemmar i en grupp och i samhället. Undervisningen har också som uppdrag att få de studerande att inse betydelsen av företagsamhet och entreprenörskap samt de egna möjligheterna till entreprenörskap. Studierna ska ordnas så att de studerande kan utveckla sin kännedom om arbetslivet, lära sig entreprenörskap samt inse betydelsen av de kunskaper som inhämtas i studierna och på fritiden för den egna karriären.

De studerande ska få öva sig att arbeta självständigt och tillsammans med andra för att nå ett gemensamt mål. I praktiska undervisningssituationer ska de studerande öva sig att planera arbetsprocesser, uppskatta tid, lösa problem och utveckla nya hypoteser och alternativ. De studerande ska också få öva sig att kommunicera och utveckla grundläggande språkkunskaper som behövs i arbetslivet.

De studerande ska handledas att lära känna det finländska näringslivet, finländska företag och företagare samt frivilligarbete, i synnerhet i närregionen. Under den grundläggande utbildningen ska de studerande ges möjlighet att få erfarenheter av arbete och av att samarbeta med aktörer utanför skolan. Entreprenörskap, förmåga att sysselsätta sig själv samt att bedöma och ta kontrollerade risker utvecklas också genom olika projekt. De studerande ska stödjas att bilda nätverk.

De studerande ska få träna färdigheter som underlättar deras övergång till och framgång i arbetslivet. Utöver arbetslivskompetens och förmåga att söka arbete ska de studerande få

information och handledning som stöd för sina fortsatta planer, såsom information om hur deras tidigare utbildning och arbetserfarenhet lämpar sig för det finländska arbetslivet eller hurdan yrkesutbildning eller allmänbildande utbildning de behöver. De studerande ska få hjälp med att upptäcka yrken som intresserar dem och att välja lämpliga studier i den grundläggande utbildningen eller fortsatta studier utifrån sina egna förutsättningar och genom att kritiskt granska traditionella könsroller och andra rollmodeller samtidigt som de är medvetna om rollernas påverkan.

Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7)

Den grundläggande förutsättningen för demokrati är att människorna deltar i samhällslivet. Den grundläggande utbildningen för vuxna ska stärka varje studerandes delaktighet och uppmuntra de studerande att bli aktiva medborgare. De studerande ska som en del av studierna få öva sig att delta och påverka och att förbinda sig till gemensamma beslut.

De studerandes rätt att ta initiativ och delta i beslutsfattande ska respekteras. De studerande ska få delta i planeringen av sina studier, det gemensamma skolarbetet och lärmiljön enligt sina möjligheter. Samtidigt får de erfarenheter av betydelsen av överenskommelser, regler och förtroende. Studierna ska främja de studerandes förmåga att delta i beslutsfattande och att handla ansvarsfullt i sitt eget liv och i vidare utsträckning i studiegemenskapen och i samhället.

De studerande ska uppmuntras att följa med samhällsdebatten och att reflektera över alternativa lösningar på aktuella problem ur jämlikhets-, jämställdhets-, rättvise- och hållbarhetsperspektiv. Genom att delta i verksamhet som ordnas vid och utanför läroanstalten lär sig de studerande att uttrycka sina åsikter på ett konstruktivt sätt. De ska få kunskaper och erfarenheter av olika kanaler och sätt att delta och påverka i medborgarsamhället. De studerande ska lära sig att bedöma medias påverkan och betydelsen av kommunikation via media samt att använda de möjligheter som media erbjuder på ett etiskt hållbart sätt. De ska få lära sig att arbeta tillsammans och ges tillfälle att öva sig att förhandla, medla och lösa konflikter. I den grundläggande utbildningen för vuxna ska de studerande uppmuntras att använda sina demokratiska rättigheter och friheter som ansvarsfulla och aktiva kommuninvånare och medborgare.

Under den grundläggande utbildningen ska de studerande reflektera över sambandet mellan det förflutna, nutiden och framtiden samt olika framtidsalternativ. De ska vägledas att förstå betydelsen av sina val, levnadssätt och handlingar, inte bara för det egna livet, utan även för den närmaste omgivningen, samhället och naturen. Kunskaper om naturvetenskap och egna naturupplevelser ökar medvetenheten om vikten av miljöskydd. De studerande ska få färdigheter att utvärdera och förändra både sina egna, läroanstaltens och samhällets förfaringsätt och verksamhetsstrukturer så att de bidrar till att bygga en hållbar framtid.

3.4 Frågor som avgörs på lokal nivå

Vid uppgörandet av den lokala läroplanen ska man diskutera vad den grundläggande utbildningens uppdrag och de nationella målen för undervisning och fostran som fastställs i statsrådets förordning innebär på lokal nivå. Man ska också fundera över vad dessa mål

och den mångsidiga kompetens och de läroämnesspecifika mål som fastställts utifrån dem förutsätter med tanke på ordnandet och ledningen av undervisningen och skolarbetet.

I läroplanen ska utbildningsanordnaren besluta och beskriva

- lokala perspektiv som eventuellt kompletterar uppdraget för den grundläggande utbildningen för vuxna och hur dessa syns i det praktiska genomförandet (till övriga delar kan texten i grunderna för läroplanen användas som sådan; uppdraget kan också konkretiseras och förverkligas med hjälp av planer och program som kompletterar läroplanen såsom till exempel program för hållbar utveckling eller plan för kulturfostran)
- eventuella lokala prioriteringar som gäller den mångsidiga kompetens som fastställs i grunderna för läroplanen och hur prioriteringarna syns i verksamheten (till övriga delar kan texten i grunderna för läroplanen gällande mångsidig kompetens användas som sådan)
- arrangemang och åtgärder med vilka man stödjer och följer upp att målen för mångsidig kompetens uppfylls i undervisningsarbetet.

4 Verksamhetskultur som utvecklar förmågan att lära sig och främjar integration i samhället

4.1 Verksamhetskulturens betydelse och utvecklandet av den

Verksamhetskulturen omfattar alla handlingssätt, beteendemönster och värden, principer och kriterier på vilka undervisningsarbetets kvalitet vilar. Verksamhetskulturen syns på individ-, grupp- och skolnivå. Läroanstaltens verksamhetskultur är dess historiskt och kulturellt formade sätt att arbeta.

Verksamhetskulturen i den grundläggande utbildningen för vuxna är en helhet som består av

- tolkning av de normer och mål som styr arbetet
- ledning samt organisering, planering, genomförande och utvärdering av arbetet
- den kompetens som finns på läroanstalten och hur kompetensen utvecklas
- pedagogik och professionalitet
- kommunikation och atmosfär, daglig praxis och lärmiljöer.

Verksamhetskulturen formas av både medvetna och omedvetna faktorer. Verksamhetskulturen påverkar alla som tar del av den, oberoende av om de är medvetna om dess betydelse och effekter eller inte. Till exempel överförs modeller för kommunikation och språkbruk samt könsroller till de studerande. Medlemmarna i skolsamfundet tillägnar sig värderingar och attityder som ingår i verksamhetskulturen, delvis omedvetet. Vuxenstuderande har också egna attityder och kulturella vanor, av vilka en del bidrar till att forma den eftersträlvade verksamhetskulturen, medan andra åter kan stå i konflikt med målen. För att utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att fundera över verksamhetskulturens innehåll och lägga märke till icke-önskvärda effekter och korrigera dem i enlighet med målen.

Verksamhetskulturen syns tydligast i de gemensamma handlingssätten. Verksamhetskulturen kan utvecklas och förändras enligt behov. En grundläggande förutsättning för utvecklingen är ett öppet, interaktivt och förtroendeskapande samtalsklimat där alla är delaktiga. Det är också viktigt att både läroanstaltens personal och de studerande utvärderar verksamhetskulturen för att skapa riktlinjer för verksamheten. Verksamhetskulturen ska uppmuntra till samarbete både i arbetsgemenskapen och bland de studerande. En kultur som präglas av samhörighet är viktig i den grundläggande utbildningen för vuxna.

4.2 Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen

Principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen i den grundläggande utbildningen för vuxna ska hjälpa läroanstalterna att styra och utveckla sin verksamhet. De förpliktar utbildningsanordnarna att skapa förutsättningar för att principerna ska kunna förverkligas.

En lärande och uppmuntrande organisation är kärnan i verksamhetskulturen

En läroanstalt som erbjuder grundläggande utbildning för vuxna ska fungera som en lärande organisation som på ett jämlikt sätt uppmuntrar och stödjer sina medlemmar i lärandet. Förutsättningen och det viktigaste verktyget för att utveckla en lärande organisation är dialog. Att reflektera över målen och regelbundet utvärdera det egna arbetet och att man kan arbeta i lugn och ro främjar lärandet. Det är också viktigt att utnyttja information från samarbetspartner, utvecklingsarbete, utvärderingar och forskning. Det pedagogiska ledarskapet har stor betydelse. Ledarskapet ska framför allt inriktas på att trygga förutsättningarna för lärande.

En lärande organisation ska skapa förutsättningar för sina medlemmar att lära sig tillsammans och av varandra. Av lärare och handledare i den grundläggande utbildningen för vuxna krävs en särskild förmåga att uppmuntra och motivera de studerande att möta utmaningar som är förknippade med lärandet, deras tidigare studiebakgrund och lärandeupplevelser samt med studiespråket. Var och en ska uppmuntras att hitta sina resurser och sina styrkor. Handledningen i att lära sig lära är mycket viktig i den grundläggande utbildningen för vuxna. I en lärande organisation inser man betydelsen av fysisk aktivitet för lärandet och man värdesätter att man fördjupar sig i arbetet, anstränger sig i studierna och slutför arbetet.

Flexibilitet som tar hänsyn till individen

De studerandes varierande bakgrund och livssituationer förutsätter flexibla strukturer och undervisningsarrangemang samt individuell handledning av studier i den grundläggande utbildningen. Den grundläggande utbildningen för vuxna kan vara en fortsättning på tidigare studier som den studerande genomfört i den grundläggande utbildningen för läropliktiga, andra studier som den studerande genomfört eller undervisning i svenska. Många studerande med invandrarbakgrund har också genomfört studier i sitt hemland.

Undervisningen och studierna ska ordnas med beaktande av de studerandes bakgrund och utgångsläge, såsom modersmål och kultur, religion eller livsåskådning, orsaken till invandringen och hur länge de bott i Finland, tidigare skolgång samt kunskaper i undervisningsspråket och kännedom om finländsk studiekultur. Den studerandes egna mål för studierna ska beaktas och den individuella studieplanen utarbetas utgående från vilka studier den studerande behöver.

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Skolan är en del av ett kulturellt föränderligt och pluralistiskt samhälle, där det lokala och globala överlappar varandra. Olika identiteter, språk, livsåskådningar och religioner lever sida vid sida och i växelverkan med varandra. I en lärande organisation utnyttjas medvetet både det egna kulturarvet samt den språkliga och kulturella mångfalden. I en lärande organisation ger man synlighet åt olika minoriteter som lever i Finland. I den grundläggande utbildningen för vuxna är internationaliseringen på hemmaplan en mångsidig resurs. En lärande organisation utnyttjar landets kulturarv och kulturmiljöer och förhåller sig öppet och positivt till mångfald. Den ska ge utrymme för att utveckla mångbottnade identiteter. Den ska utveckla förståelse, omsorg och ett ansvarsfullt förhållningssätt mellan individer och grupper. Undervisningen ska stödja den studerandes utveckling till en aktiv och balanserad medlem av både det finländska och det egna språk- och kultursamfundet.

Flerspråkighet är en form av kulturell mångfald. Varje gemenskap och varje medlem i gemenskapen är flerspråkig. I en lärande organisation diskuteras attityder gentemot språk och språkgrupper, man förstår språkets centrala betydelse för lärandet, för kommunikation och samarbete, samt för identitetsskapandet och för integrationen i samhället. Det ska vara naturligt att använda olika språk parallellt i läroanstaltens vardag och språk ska värdesättas. Varje läroämne har sitt eget språk, textbruk och begreppssystem. De olika vetenskapsgrenarnas språk och symbolsystem öppnar olika perspektiv på samma fenomen. Undervisningen ska gå från vardagsspråk mot mera abstrakta begrepp. I en språkmedveten skola är samtliga medarbetare, i synnerhet lärarna, både språkliga modeller och språklärare i det läroämne de undervisar. Undervisningen ska planeras och genomföras genom samarbete mellan lärarna så att de studerande i alla läroämnena får det språkliga stöd de behöver.

Välbefinnande och trygghet

Alla har rätt till en trygg studie- och arbetsmiljö. Organisationens strukturer och arbetssätt ska utformas så att de stödjer hela organisationens och alla medlemmars psykiska, sociala och fysiska välbefinnande och trygghet i vardagen. Förebyggande av risker och farliga situationer är en del av tryggheten. Det är viktigt att systematiskt försäkra sig om att lokalerna, lärmiljöerna, läromedlen och undervisningssituationerna är trygga och fria från hinder.

Goda sociala relationer, respekt och öppen kommunikation samt en trivsamt miljö skapar förutsättningar för arbetsro. Känslan av att bli hörd och bemött skapar trygghet. Mobbning, våld, sexuella trakasserier, diskriminering eller rasism ska inte accepteras och de ska aktivt förebyggas. Olämpligt beteende ska åtgärdas. De studerande har rätt att få handledning samt tidigt och tillräckligt stöd. Läroanstalten ska samarbeta med andra aktörer för att trygga de studerandes välbefinnande.

Delaktighet och demokrati

De studerande ska uppmuntras att delta och utveckla strukturer och tillvägångssätt som främjar delaktighet och påverkan. Känslan av att tillhöra gemenskapen och bli hörd och uppskattad gör studierna mera betydelsefulla. Den studerande ska vara den aktiva parten i det egna lärandet och integrationen i samhället.

De studerande ska uppmuntras att delta i planeringen av undervisningen och i läroanstaltens eventuella aktiviteter och hobbyverksamhet. Studerandekåren erbjuder en möjlighet till delaktighet. Läroanstaltens övriga verksamhet såsom tutorverksamhet, volontärarbete och olika slag av aktiviteter kring hållbar utveckling ger ytterligare möjligheter. Samarbete med olika sektorer, kulturinstanser, organisationer, företag och andra aktörer fördjupar insikterna om samhället och om hur man ska agera i medborgarsamhället. Kontakter med läroanstalter i olika länder ökar förmågan att verka i en globaliserad värld.

Likabehandling och jämlikhet

En lärande organisation ska främja likabehandling och jämlikhet. Medlemmarna ska bemötas och behandlas likvärdigt oberoende av faktorer som hänger samman med personen i fråga. Likabehandling förutsätter både att man beaktar individuella behov och att man garanterar grundläggande rättigheter och möjligheter till delaktighet för alla.

En lärande organisation ska genom sina värderingar och sin praxis främja jämställdhet mellan könen. Undervisningen ska ha ett könssensitivt förhållningssätt. Organisationen ska uppmuntra de studerande att upptäcka sina egna möjligheter och att förhålla sig till olika läroämnen, göra val och gå in för sina studier utan könsbundna rollmodeller. Genom utveckling och val av lärmiljöer, arbetssätt och undervisningsmaterial visar man sin respekt för den mänskliga mångfalden.

Ansvar för miljön och en hållbar framtid

En lärande organisation ska i all sin verksamhet fästa uppmärksamhet vid de ekologiska, ekonomiska, sociala och kulturella dimensionerna av hållbar utveckling. I en lärande organisation ska man visa exempel på ett ansvarsfullt förhållningssätt till miljön samt inge hopp om en bra framtid genom att skapa en kunskapsgrund för eko-social bildning. Den ska ge sina medlemmar förutsättningar att uppfatta sambandet mellan det förflutna, nutiden och framtiden. I studerandegemenskapen utvecklar de studerande sin förmåga att utvärdera sin egen livsstil och vid behov ändra på den. De ska få erfarenheter av att samarbeta för att bygga en bra framtid. De studerande ska delta i planeringen och skapandet av en hållbar vardag. En lärande organisation uppmuntrar de studerande att öppet bemöta världens mångfald och att arbeta för en rättvisare och hållbarare framtid.

4.3 Lärmiljöer och arbetssätt

Lärmiljöer

Med lärmiljöer avses de lokaler, platser, grupper och aktiviteter, där undervisningen, studier och lärandet sker. Lärmiljöer innefattar också redskap, tjänster och material som används i undervisningen. Lärmiljöerna ska stödja de studerandes individuella och gemensamma utveckling, lärande och kommunikation³⁴ samt stärka vardagskompetensen. Lärmiljöerna ska uppmuntra till kommunikation och delaktighet samt främja gemensamt kunskapsbyggande och en positiv studieatmosfär.

Vid utvecklandet av lärmiljöerna ska man sträva efter pedagogiskt mångsidiga helheter som möter de studerandes behov. Lärmiljöerna ska stödja det kunskapsunderlag som grundar sig på tidigare erfarenheter och hjälpa den studerande att hitta effektiva sätt att komplettera och utveckla sina kunskaper samt vid behov revidera sina uppfattningar eller handlingsmönster. Lärmiljöerna ska ge de studerande möjlighet till flexibla individuella och gemensamma studier, kreativa lösningar samt att analysera och undersöka företeelser ur olika perspektiv.

Lärmiljöerna ska utvecklas med beaktande av de kunskaper och färdigheter som vuxenstuderande inhämtat genom arbete, i familjelivet och på fritiden. Informations- och kommunikationsteknik är en viktig del av mångsidiga lärmiljöer. Med hjälp av digitala verktyg kan man stärka de studerandes delaktighet och förmåga att samarbeta samt förbättra deras möjligheter att förverkliga individuella studievägar.

Hela målspråksmiljön stödjer utvecklingen av den studerandes kunskaper i svenska. Den vuxnas erfarenheter av olika vardagliga språksituationer – sociala nätverk, hobbyer, personliga kontakter – ska utnyttjas i studierna. Den studerande ska uppmuntras att ta del av

34 Statsrådets förordning (422/2012) 4 §

lärmiljöer utanför skolan samt olika digitala och interaktiva lärmiljöer för att befästa sina språkkunskaper.

Planlösningarna ska utvecklas, planeras och utformas så att lokalerna och möblerna i mån av möjlighet går att förändra. Lokalerna ska vara ergonomiska, estetiska, tillgängliga, ljusa, trivsamma, välordnade och rena. De akustiska förhållandena och inomhusluften ska vara av god kvalitet. Målet är att de studerande ska ha tillgång till lokaler, redskap, material och bibliotekstjänster så att de också har möjlighet att studera självständigt. Utöver skolans utrymmen inomhus och utomhus ska naturen och den byggda miljön användas i undervisningen. Bibliotek, idrotts-, konst- och naturcentra, museer och många andra samarbetsparter erbjuder olika typer av lärmiljöer.

Man ska samarbeta målinriktat och bilda nätverk med arbetslivet, organisationer och sakkunniga inom olika områden. Kulturellt mångskiftande lärmiljöer stödjer de studerandes egen kulturella identitet och stärker delaktigheten, integrationen i det finländska samhället och sysselsättningsmöjligheterna.

Lärmiljöerna ska vara trygga och hälsosamma och främja de studerandes fysiska och psykiska hälsa och välmående. Ansvarsfullt arbete, arbetsro och en vänlig och lugn atmosfär stödjer lärandet och tryggheten. De studerande ska öva sig att arbeta på ett tryggt och ansvarsfullt sätt också i digitala lärmiljöer. Verksamheten ska planeras i enlighet med målen för hållbar utveckling.

De studerande ska vägledas att använda även sina egna digitala verktyg som stöd för lärandet.

Arbetsätt

Utgångspunkt för valet av arbetsätt är de mål som ställts upp för undervisningen och lärandet samt de studerandes behov, förutsättningar och intressen. Varierande arbetsätt stödjer och styr såväl undervisningsgruppens som den enskilda studerandes lärande. Genom mångsidiga arbetsätt och bedömningsmetoder får de studerande möjlighet att visa sina kunskaper på olika sätt. Genom val av arbetsätt ska man i undervisningen sträva efter att bryta eventuella könsbundna eller stereotypa attityder och handlingsmönster.

I utbildningen för vuxna är utnyttjandet av tidigare kunskaper och praktiska arbetsätt av central betydelse. Att träna nya arbets- och studiemetoder är en central del av studierna och den studerande ska uppmuntras att pröva olika studiesätt. I undervisningen används åskådliga, experimentella och upplevelsebaserade arbetsätt som anknyter till vardagliga situationer. Genom att använda arbetsätt som är typiska för olika vetenskapsgrenar hjälper man de studerande att både strukturera sina kunskaper och tillägna sig nya färdigheter. Konstnärligt uttryck, kreativtövningar och egna aktiviteter integreras på ett flexibelt sätt i undervisningen.

Differentiering berör studiernas omfattning och djup, arbetsrytm, arbetsgång och de studerandes olika sätt att lära sig. Differentieringen ska utgå från de studerandes behov och möjligheter att själva planera sina studier, att välja olika arbetsätt och vid behov också studera i egen takt. De studerande ska vägledas att hitta arbetsätt som passar dem. Genom differentiering stödjer man den studerandes självkänsla och motivation. Differentiering bidrar också till att förebygga behov av stöd.

Undervisningen i den grundläggande utbildningen för vuxna ska vara språkmedveten. Det är viktigt att kunna läsa, förstå, tolka och producera olika texter. Språkmedvetna arbetssätt förutsätter samarbete mellan lärarna och en gemensam förståelse för språkets betydelse för lärandet. Undervisningen i svenska och andra läroämnen kan delvis ordnas som kompanjonundervisning för att stärka de studerandes multilitteracitet och utveckla språkfärdigheten. I sådana fall ska man försäkra sig om att målen och det centrala innehållet i bägge läroämnena eller kurserna uppnås. Lämpliga arbetssätt är till exempel självständiga studier, distansuppgifter och projektarbeten.

Kriterier för valet av arbetssätt är att de

- väcker den studerandes vilja att lära sig och ta ansvar för sitt lärande samt stärker den studerandes tro på sig själv som lärande individ
- drar nytta av den vuxnas livserfarenhet och bidrar till kunskaper som den studerande har nytta och glädje av
- stödjer det kollaborativa lärandet som sker genom inbördes kommunikation mellan de studerande, främjar social flexibilitet och förmågan att samarbeta konstruktivt och att ta ansvar för sig själv och andra
- uppmuntrar de studerande att kommunicera i olika typer av situationer på undervisningsspråket och på andra språk samt utvecklar deras ordförråd och uttrycksförmåga
- utvecklar förmågan att söka, producera och tillämpa information samt bedöma informationens tillförlitlighet
- hjälper den studerande att bli medveten om och utvärdera sitt eget lärande, stimulerar till målinriktat arbete samt utvecklar och breddar den studerandes inlärningsstrategier och förmåga att tillämpa dem i nya situationer
- ger den studerande möjlighet att inhämta kunskaper och färdigheter som behövs för fortsatta studier och i arbetslivet
- ger färdigheter som möjliggör delaktighet, påverkan och ett aktivt medborgarskap.

4.4 Helhetsskapande undervisning och mångvetenskapliga lärområden

I den grundläggande utbildningen för vuxna är den helhetsskapande undervisningen en viktig del av den verksamhetskultur som främjar förmågan att lära sig och integrationen i samhället. Målet är att hjälpa de studerande att förstå samband mellan olika fenomen och hur de är beroende av varandra. Helhetsskapande undervisning ska uppmuntra de studerande att kombinera kunskaper och färdigheter från olika vetenskapsgrenar och att i växelverkan med varandra strukturera dem till meningsfulla helheter. Arbetsperioder då de studerande undersöker helheter och kombinerar och undersöker olika vetenskapsgrenar ger dem möjligheter att tillämpa sina kunskaper och att känna sig delaktiga i ett gemensamt kunskapsbyggande. Detta stärker de studerandes förmåga att uppfatta vilken betydelse det som de lär sig i skolan har för det egna livet och den egna gruppen och i ett vidare perspektiv för samhället och mänskligheten. Samtidigt får de redskap för att vidga och strukturera sin världsbild.

Helhetsskapande undervisning förutsätter ett pedagogiskt grepp, som rör både undervisningens innehåll och arbetsmetoder, där man inom undervisningen i de olika läroämnena och i synnerhet över läroämnesgränserna studerar olika teman eller företeelser i den verkliga världen som helheter.

Helhetsskapande undervisning kan genomföras genom att

- samma tema studeras parallellt i två eller flera läroämnena samtidigt
- innehåll som hör till samma tema delas in i perioder som följer på varandra
- tillämpa kompanjonundervisning
- ordna olika aktiviteter, såsom temadagar och -veckor, olika tillställningar, kampanjer, studiebesök och lägerskolor
- i samarbete mellan olika läroämnena planera och införa mångvetenskapliga lärområden som kan innehålla ovannämnda helhetsskapande metoder.

De mångvetenskapliga lärområdena ska planeras utgående från principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen i den grundläggande utbildningen för vuxna. Lärområdena ska avspegla skolans funktion som en lärande och uppmuntrande organisation. De ska bidra till de studerandes och invandrarnas integration i samhället och framför allt stödja utvecklingen av mångsidig kompetens.

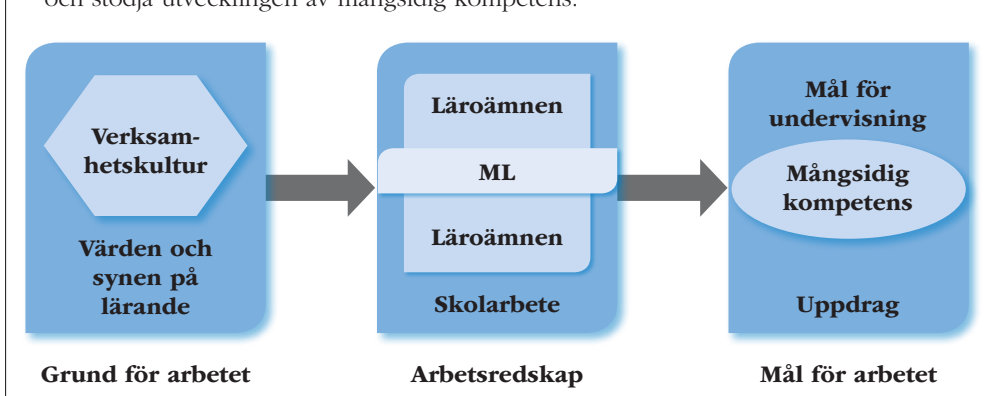
De mångvetenskapliga lärområdena ska planeras och genomföras utgående från de lokala förhållandena och möjligheterna. De erbjuder ett bra tillfälle för samarbete mellan skolan och det övriga samhället. Genom att behandla ämnen som har lokal anknytning, är aktuella och har samhällsrelaterad betydelse ökar man motivationen hos lärarna, de studerande och skolans externa samarbetspartner. Lärområdena ska omspänna en tillräckligt lång tidsperiod, så att de studerande har tid att fördjupa sig i innehållet, arbeta målinriktat, mångsidigt och långsiktigt. Lärområdenas teman och arbetssätt avgörs lokalt. Det är önskvärt att man i den grundläggande utbildningen för vuxna förverkligar åtminstone ett mångvetenskapligt lärområde per läsår.

Förverkligandet av mångvetenskapliga lärområden förutsätter samarbete mellan läroämnena och att skolans övriga verksamhet utnyttjas. Innehållet i lärområdena ska väljas bland teman som är förenliga med principerna för verksamhetskulturen, lämpar sig för samarbete mellan läroämnena och lärare och där man i studierna utnyttjar infallsvinklar, begrepp och metoder som är kännetecknande för de olika läroämnena. Bedömningen av lärandet i de mångvetenskapliga lärområdena utgör en del av bedömningen i de olika läroämnena.

Det är av största vikt att de studerande deltar i planeringen, eftersom syftet med lärområdena är att konkret behandla sådant som ingår i och som vidgar de studerandes erfarenhetsvärld. Ur den studerandes perspektiv är syftet med de mångvetenskapliga lärområdena att

- stärka de studerandes delaktighet och ge dem möjligheter att vara med och planera målen, innehållet och arbetssätten i studierna
- lyfta fram frågor som de studerande upplever som viktiga och skapa tillfällen att förbättra saker och lösa problem med gemensamma krafter
- ge de studerande möjligheter att kombinera lärande utanför skolan med studierna
- öka träningen i vardagskompetens och ge utrymme för intellektuell nyfikenhet, upplevelser och kreativitet samt skapa många olika slag av kommunikations- och språksituationer
- träna en hållbar livsstil
- sporra de studerande att handla på ett sätt som gynnar det allmänna och samhällets bästa.

De mångvetenskapliga lärområdena (ML) är helhetsskapande studieperioder som grundar sig på samarbete mellan läroämnena. Deras uppdrag är att främja de studerandes utveckling som människor och ansvarsfulla samhällsmedlemmar. Lärområdena ska avspegla läroanstaltens värden och syn på lärande. De ska återspegla principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen i den grundläggande utbildningen för vuxna och stödja utvecklingen av mångsidig kompetens.

4.5 Frågor som avgörs på lokal nivå

Att fundera över verksamhetskulturen är en viktig del av läroplansarbetet och samtidigt en del av utvecklingen av verksamheten. Utbildningsanordnaren ska lokalt besluta hur de studerande och övriga aktörer deltar i utvecklandet av verksamhetskulturen.

Utbildningsanordnaren ska se till att varje läroanstalt beskriver och/eller beslutar

- på vilka sätt de studerande och skolans personal garanteras möjlighet att delta i utvärderingen och utvecklandet av verksamhetskulturen
- eventuella lokala tyngdpunktsområden i utvecklandet av verksamhetskulturen
- eventuella lokala prioriteringar som gäller valet och utvecklandet av lärmiljöer och arbetssätt
- på vilka sätt studerande med ett främmande språk som modersmål stöds i undervisningsspråket som en del av en språkmedveten verksamhetskultur.

Om man beslutar att mångvetenskapliga lärområden ska ingå i undervisningen ska man i läroplanen besluta teman för de mångvetenskapliga lärområdena och hur de genomförs. I läroplanen ska man också besluta om centrala externa samarbetsparter för varje lärområde och om hur förverkligandet av lärområdena följs upp, utvärderas och utvecklas. Man ska också besluta om samarbetet och arbetsfördelningen i samband med planeringen och förverkligandet av mångvetenskapliga lärområden och hur man ser till att så många läroämnena som möjligt deltar i planeringen och förverkligandet av de mångvetenskapliga lärområdena. I läroplanen kan man också besluta om förfaringssätt, genom vilka man under läsåret kan komma överens om ett nytt mångvetenskapligt lärområde som upplevs som viktigt.

Lokala prioriteringar som gäller verksamhetskulturen eller utvecklandet av den ska skrivas in i läroanstaltens läroplan och/eller läsårsplan i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. Man kan också i läroplanen bifoga planer för samarbete med utomstående aktörer, som stödjer förverkligandet av de mångvetenskapliga lärområdena.

5 Handledning, stöd för lärande och studier, studerandevård och användning av disciplinära åtgärder

5.1 Handledning

Mål för handledningen

Målet med handledningen är att stödja de studerande så att de har lika möjligheter att klara av sina studier. Det är hela läroanstaltens gemensamma uppgift att ge den studerande en heltäckande handledning. Målet med handledningen är att utveckla den studerandes inlärningsfärdigheter och förmåga att lära sig samt förståelse för följderna av egna val och handlingar. Samtidigt utvecklas den studerandes förmåga att planera och ha kontroll över sitt liv. Handledningen ska stödja den studerandes förmåga att realistiskt bedöma sina egna förutsättningar och möjligheter i olika skeden av studierna. Handledningen ska också främja välbefinnandet och förebygga studieavbrott.

Målet med handledningen är att stärka och stödja de studerande så att de själva ska kunna göra val och fatta beslut som berör deras liv, utbildning och arbetskarriär. Den studerande ska med hjälp av handledningen få kunskaper och färdigheter som är centrala när man börjar studera, i studierna och när man söker till fortsatta studier. Dessutom ska den studerande få en mångsidig bild av utbildningsmöjligheterna, yrken och arbetslivet som stöd för sina fortsatta planer. Den studerande ska hänvisas att utnyttja olika handlednings-, rådgivnings- och informationstjänster. Målet är att den studerande känner till de centrala informationskällorna som anknyter till vidareutbildning och yrkesval, kan söka information och använda källorna som stöd för att söka till fortsatta studier.

Handledningen ska stödja studerande som tillhör språkliga och kulturella minoriteter eller har invandrarbakgrund. I handledningen ska man också göra upp en konkret plan för fortsatta studier och/eller karriärplan som beaktar den studerandes mål på långsikt. Ifall det handlar om en studerande med invandrarbakgrund, ska åtgärder som stödjer sysselsättningen och fortsatta planer efter den grundläggande utbildningen pågå under hela integrationsprocessen, ända från att den studerande ansöker till utbildningen till eventuell efterhandledning.

Hur handledningen genomförs

Handledningen ska utgå från den studerandes behov och mål och handledningens innehåll utformas enligt dem. En grundläggande förutsättning för att handledningen ska lyckas är att man respekterar den studerande som en vuxen person. Identifieringen av tidigare studier samt kunskaper och färdigheter som den studerande inhämtat annanstans än i utbildning kräver särskild uppmärksamhet. För en vuxen studerande kan brister i grundläggande kunskaper och färdigheter inverka negativt på både livskompetensen och självförtroendet. För att väcka och upprätthålla studiemotivationen krävs därför att handledaren sätter sig noggrant in i varje studerandes situation.

Studierna kan också planeras så att den studerande genomför kurser från de olika skedena samtidigt. Om det är ändamålsenligt att den studerande endast genomför kurser i läskunnighets- och/eller inledningsskedet kan hen efter det hänvisas till annan lämplig utbildning.

I handledningen ska man beakta den studerandes helhetssituation genom att utöver studierna också behandla vardagshandling och eventuellt frågor som anknyter till den studerandes livssituation och hälsa. I studiernas inledningsskede har handledningen som främsta uppgift att hjälpa den studerande att hitta motivation och gå in för studierna och rollen som studerande. För att trygga engagemanget i studierna och en kontinuerlig studieprocess krävs mångsidig och långsiktig handledning samt stöd.

Handledningen ska ordnas både individuellt och i grupp. I den individuella handledningen ska den studerande kunna diskutera frågor som berör studierna, utbildnings- och yrkesval, framtiden och livssituationen. Den grundläggande utbildningen för vuxna ska också innehålla separata handledningskurser, som stärker de studerandes kunskaper och färdigheter för arbetslivet och bidrar till att nå övriga mål för handledningen. Den studerandes individuella studieplan kan också innehålla studieperioder vid andra läroanstalter och praktisk arbetslivsorientering.

5.2 Individuell studieplan

I den grundläggande utbildningen för vuxna ska en individuell studieplan utarbetas för den studerande.³⁵ Den individuella studieplanen styr utvecklingen av den studerandes kunskaper och färdigheter under studierna. I planen som utarbetas i samråd med den studerande beskrivs målen för studierna och hur lång tid det tar att uppnå dem. Den individuella studieplanen ska utgå från den studerandes färdigheter, identifieringen av kunskaper som inhämtats tidigare och målen för studierna. Den studerandes tidigare studier och livssituation, i synnerhet tidigare studieprestationer och lärandeupplevelser, ska beaktas då den individuella studieplanen görs upp.

I den grundläggande utbildningen för vuxna ska enligt 46 § i lagen om grundläggande utbildning sådana tidigare slutförda studier eller på annat sätt förvärvat kunnande som motsvarar målen för och det centrala innehållet i läroplanen identifieras och erkännas. Den studerandes utgångsnivå ska bestämmas och utbildningsanordnaren och den studerande ska tillsammans utarbeta en individuell studieplan för den studerande, där följande ska anges:

- tidigare utbildning i Finland och/eller någon annanstans, särskilt tidigare studier inom den grundläggande utbildningen och arbetserfarenhet eller annan erfarenhet som eventuellt räknas till godo i studierna
- kunskaper i svenska/finska och andra språkkunskaper samt färdigheter för språkstudier
- kurser och/eller lärokurser som räknas till godo
- vilket skede i den grundläggande utbildningen för vuxna studierna inleds med (läskunnighetskedet, annat inledningsskede eller slutskedet)
- kurser som ska avläggas
- eventuella studie- och/eller orienteringsperioder vid andra läroanstalter och/eller arbetslivsorientering
- den beräknade studietiden

---

35 Lag om grundläggande utbildning (628/1998), 46 §, ändrad genom lag 1507/2016

- studieförhållanden, hur studierna genomförs och eventuella särskilda undervisningsarrangemang
- studiefärdigheter och eventuella stödbehov
- plan för fortsatta studier och karriärplan.

När den individuella studieplanen görs upp ska den studerandes eventuella tidigare studieplan och dess genomförande beaktas. Från utbildningsanordnarens sida svarar studiehandledaren och lärarna tillsammans för uppgörandet av den individuella studieplanen. Studieplanen kan också innehålla studieperioder vid andra läroanstalter, t.ex. vid yrkesläroanstalter.

Om en studerande flyttar till utbildning som ordnas av en annan utbildningsanordnare i enlighet med denna lag, gymnasielagen, lagen om yrkesutbildning eller lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning, ska den tidigare utbildningsanordnaren trots sekretessbestämmelserna utan dröjsmål lämna den nya utbildningsanordnaren uppgifter om den studerandes individuella studieplan och om vilka studier han eller hon slutfört.³⁶

Vid behov utarbetas och följs planen upp genom yrkesövergripande samarbete. Beroende på den studerandes bakgrund kan hans ärenden också, förutom av läroanstaltens företrädare, skötas av olika myndigheter. Utgående från behov och vilken grupp det är fråga om kan samarbetet bestå av att stödja invandras integrationsprocess, samarbeta med romska organisationer, stödja studierna i samråd med socialarbetare eller fängelsepersonal eller att samarbeta med andra aktörer och nätverk.

När den individuella studieplanen görs upp är det bra att ta i beaktande eventuella integrationsplaner som en arbets- och näringsbyrå eller kommun gjort upp eller planer för strafftiden som gjorts upp vid en straffanstalt. En integrationsplan som gjorts upp utgående från en inledande kartläggning är en individuell plan för invandrare för de åtgärder och tjänster, som syftar till att stödja invandras möjligheter att inhämta tillräckliga kunskaper i svenska eller finska samt övriga kunskaper och färdigheter som behövs i samhället och arbetslivet och som främjar invandras möjligheter att delta som jämbördiga medlemmar i samhället.

Studier som hör till den grundläggande utbildningen för vuxna kan genomföras vid den egna läroanstalten, andra läroanstalter eller på något annat ställe. En förutsättning för att kunna agera aktivt och målinriktat är att kontinuerligt utveckla sina studiefärdigheter och sin förmåga att söka information. Målen för dessa färdigheter ska beskrivas i studieplanen vid sidan av målen för kunskaperna och färdigheterna i de olika läroämnena.

Studieplanen och hur den uppnås ska följas upp och utvärderas tillsammans med den studerande och eventuella andra parter som sköter hans ärenden. När den studerandes situation förändras ska planen uppdateras så att den motsvarar den nya situationen. Den studerande ska informeras om sina möjligheter att få stöd av personer som medverkar i handledningen och vilka deras uppgifter är inom handledningen.

En studerande kan anses ha avgått om han eller hon utan att ha anmält giltigt skäl uteblir från undervisningen och det är uppenbart att han eller hon inte avlägger studierna i enlighet med sin individuella studieplan.³⁷

³⁶ Lag om grundläggande utbildning (628/1998), 46 §, ändrad genom lag 1507/2016

³⁷ Lag om grundläggande utbildning (628/1998), 46 §, ändrad genom lag 1507/2016

5.3 Stöd för lärande och studier

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska undervisningen ordnas utgående från de studerandes ålder och förutsättningar³⁸. Detta gäller också den grundläggande utbildningen för vuxna, där åldern och livssituationen varierar stort bland de studerande. Undervisningen och stödet ska ordnas utgående från såväl varje studerandes som hela undervisningsgruppens utgångsläge, styrkor och utvecklingsbehov. Stöd för lärande och studier innebär både lösningar som berör hela gruppen och lärmiljön och lösningar som möter de studerandes individuella behov. Varje studerande ska ha möjlighet att lyckas i sitt lärande utifrån sina egna förutsättningar, att utvecklas som lärande individ och att växa och utvecklas som människa. Syftet med stödet är att förhindra att problemen växer, blir komplicerade och långvariga.

Behovet av stöd kan bero på till exempel språkliga, matematiska, motoriska eller uppmärksamhetsrelaterade svårigheter. Den studerande kan också ha behov av stöd på grund av mentala problem, social missanpassning, traumatiska upplevelser eller problem som anknyter till livssituationen.

Det första sättet att ta hänsyn till de studerandes olikheter är att differentiera undervisningen. Alla studerandes förutsättningar och behov ska beaktas i arbetet. Det innebär olika inlärningsförutsättningar samt växlande språklig och kulturell bakgrund och kunskaper i undervisningsspråket. De studerande ska få hjälp med att förstå utbildningens mål och betydelse. De ska också ges handledning och stöd som ökar deras förutsättningar att lyckas. Skolans verksamhetskultur ska utvecklas så att den främjar samarbetet mellan skolans personal och de studerande och även de studerandes samarbete och gemensamma lärande.

Det är speciellt viktigt att inlärningssvårigheter och hinder för lärandet förebyggs och upptäcks i ett tidigt skede. Identifieringen av behovet av stöd grundar sig på den studerandes egna, lärarnas och den övriga personalens observationer. Den studerande kan också hänvisas att utreda sitt behov av stöd med hjälp av aktörer utanför skolan. Först granskas de befintliga arbetssätten, undervisningsarrangemangen och lärmiljöerna och hur de lämpar sig för den studerande. Utifrån det bedöms om man genom att ändra på dem kunde hitta bättre pedagogiska lösningar för den studerande. Vid bedömningen och planeringen av stöd ska resultat från andra eventuella utvärderingar utnyttjas och det stöd den studerande fått tidigare beaktas.

De studerande ska handledas att upptäcka sina resurser, sina styrkor i fråga om lärande och sina utvecklingsbehov. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid den studerandes inlärningsförutsättningar och förmåga att lära sig samt den studerandes möjlighet att ta ansvar för sina studier och för att planera, ställa upp mål, genomföra och utvärdera studierna. Läraren ska bedöma och ge uppmuntrande respons på sina studerandes framsteg samt planera undervisningen, lärmiljöerna och eventuella stödåtgärder.

Stödåtgärderna kan vara differentiering av undervisningen, särskilt prioriterade områden i studierna enligt den studerandes behov, mångsidig studiehandledning och studerandevård. Den studerande hänvisas i mån av möjlighet till stöd som erbjuds av andra aktörer. Användningen av mångsidiga arbetssätt och studiestrategier som är kännetecknande för de olika

---

38 Lag om grundläggande utbildning (628/1998) 3 § 2 mom.

läroämnena främjar lärandet. De individuella stödåtgärder och det stöd som behövs i olika läroämnen skrivs in i den studerandes individuella studieplan. I arbetet och bedömningen ska man tillämpa metoder som ger den studerande möjlighet att visa sina kunskaper så bra som möjligt.

Särskilda undervisningsarrangemang kan användas i undervisningen enligt lagen om grundläggande utbildning³⁹.

5.4 Studerandevård

För studerande som avlägger hela den grundläggande utbildningens lärokurs enligt grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna (examensinriktade studerande) tillämpas lagen om elev- och studerandevård⁴⁰. Utbildningsanordnaren ska enligt lagen ha en studerandevårdsplan för varje läroanstalt. Studerandevården ska i tillämpliga delar ordnas och genomföras enligt samma principer som i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för läropliktiga (Föreskrift 104/011/2014).

Syftet med studerandevården är att garantera alla studerande lika möjligheter till lärande och välbefinnande samt att värna om hela läroanstaltens välbefinnande och en sund och trygg studiemiljö. Målet är att förebygga problem och tillhandahålla det stöd som behövs i ett så tidigt skede som möjligt. Studerandevården ska bestå av både gemensam och individuell studerandevård.

En studerande som deltar i grundläggande utbildning för vuxna har rätt att avgiftsfritt få sådan studerandevård som förutsätts för att hen ska kunna delta i undervisningen. Studerandevården omfattar studerandevård enligt en läroplan som utbildningsanordnaren godkänt samt studerandevårdstjänster bestående av psykolog- och kuratorstjänster samt skol- och studerandehälsövårdstjänster.

I den grundläggande utbildningen för vuxna är den gemensamma studerandevården en central del av verksamhetskulturen och den primära formen av studerandevård. Den gemensamma studerandevården ska vara förebyggande och stärka atmosfären av omsorg och trygghet vid läroanstalten. Att främja delaktighet och förebygga utanförskap och marginalisering ingår i den gemensamma studerandevården.

Den individuella studerandevården ska främja den studerandes hälsa, välbefinnande och lärande som helhet. I den grundläggande utbildningen för vuxna kan den individuella studerandevården erbjuda den studerande stöd i frågor som gäller den studerandes känsloliv, självkänedom eller livssituation. Till studerandevården hör också att utveckla studiefärdigheterna, studieförmågan och studiemotivationen samt att förbättra livskompetensen.

Den individuella studerandevården ska genomföras i samverkan med den studerande och med hens samtycke. Den studerandes integritet ska beaktas i frågor som gäller studerandevården. Den studerande och vårdnadshavaren till en studerande under 18 år ska informeras om den studerandes rättigheter, arbetssätten inom studerandevården och om behandlingen

---

39 Lag om grundläggande utbildning 18 §

40 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013)

av uppgifter i den individuella studerandevården. De studerandes olika utgångslägen och förutsättningar samt individuella resurser och behov ska beaktas såväl inom studerandevården som i läroanstaltens vardag. Kommunikationen inom studerandevården ska skapa förtroende och präglas av respekt för den studerande.

Studerandevården ska ordnas genom sektorsövergripande samarbete mellan undervisningsväsendet och social- och hälsovårdsväsendet så att studerandevården bildar en fungerande och sammanhängande helhet. Studerandevården är en gemensam uppgift för alla som arbetar vid läroanstalten och alla som ansvarar för studerandevårdstjänsterna. Läroanstaltens personal bär det primära ansvaret för välbefinnandet i studiegemenskapen. Studerandevården ska genomföras i samverkan med den studerande och vid behov med vårdnadshavaren och andra samarbetsparter. Studerandevården ska följa bestämmelserna om sekretess och överlämnande av uppgifter.

5.5 Disciplinära åtgärder

Den som deltar i utbildning har rätt till en trygg studiemiljö, arbetsro och ostörda studier. Skolan kan påverka arbetsron på många sätt, främst genom utveckling av verksamhetskulturen, samarbete, gemensamt ansvar och omsorg. Genom att utveckla pedagogiska lösningar och bygga upp en atmosfär som präglas av förtroende och omsorg skapas förutsättningar för en god arbetsro.

Som en disciplinär åtgärd kan en studerande ges en skriftlig varning eller bli avstängd för högst ett år.⁴¹

Lagen om grundläggande utbildning förpliktar utbildningsanordnaren att i samband med läroplanen utarbeta en plan och anvisningar om användningen av disciplinära åtgärder och förfaringsätt⁴². Syftet med planen är att se till att förfaringsätten är lagenliga och enhetliga och att eleverna behandlas jämlikt. Planen stödjer också att skolans ordningsregler följs.

Utbildningsanordnaren ska se till att varje skola har en plan för användningen av disciplinära åtgärder. Den kan utarbetas som en del av läroplanen eller som en separat plan. Planen kan i sin helhet utarbetas gemensamt för alla utbildningsanordnarens skolor eller så att planens struktur och de centrala gemensamma riktlinjerna ingår i den lokala läroplanen och planen sedan preciseras skilt för varje läroanstalt.

Vid utarbetandet av planen är det viktigt att notera att endast disciplinära åtgärder som nämns i lagen får användas och att man vid användningen av disciplinära åtgärder ska iaktta de allmänna rättsskyddsprinciperna inom förvaltningen. Användningen av disciplinära åtgärder ska grunda sig på sakliga, allmänt godtagbara och objektiva skäl. Konsekvenserna av likartade gärningar ska vara de samma, oberoende av gärningsman, dock så att upprepade gärningar kan anses som en försvårande omständighet. De disciplinära konsekvenserna ska stå i proportion till gärningen. Disciplinära åtgärder får inte användas på ett sätt som kränker eller förolämpar de studerande.

---

41 Lag om grundläggande utbildning 46 §, ändrad genom lag 1507/2016

42 Lag om grundläggande utbildning 29 §, ändrad genom lag 1267/2013

5.6 Frågor som avgörs på lokal nivå

Det är viktigt att välja metoder för handledning, stöd för lärande och studier, studerandevård och disciplinära åtgärder som bidrar till att uppnå målen för undervisningen och stödjer en verksamhetskultur som utvecklar förmågan att lära sig och främjar integration i samhället. De läroanstaltsspecifika lösningarna, arbets- och ansvarsfördelningen och övriga praktiska detaljer ska preciseras i de enskilda läroanstalternas läroplaner och/eller i läsårsplanerna i enlighet med utbildningsanordnarens beslut.

Handledning

Utbildningsanordnaren ska besluta och beskriva

- mål för handledningen och hur handledningen genomförs
- vilka personer som medverkar i handledningen, deras uppgifter och inbördes arbetsfördelning
- på vilket sätt den individuella studieplanen utarbetas, följs upp och utvärderas
- samarbetsparter, samarbetsmål och hur samarbetet i frågor som berör handledning i praktiken genomförs med andra läroanstalter, myndigheter och andra samarbetsparter
- hur man informerar om handledningen.

Stöd för lärande och studier

Utbildningsanordnaren ska besluta och beskriva

- hur undervisningen och stödåtgärderna i praktiken ordnas för studerande som behöver stöd
- samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen inom personalen när behovet av stöd bedöms, stödet planeras och ordnas och genomförs i praktiken
- hur de studerande informeras om möjligheterna till stöd.

Hur studerandevårdsplanen för läroanstalten uppgörs

Den lokala läroplanen ska till den del den berör studerandevård utarbetas i samråd med de myndigheter som sköter uppgifter inom den kommunala social- och hälsovården. Den lokala läroplanen ska på ett konkret plan beskriva de mål och förfaringssätt inom studerandevården som fastställs i grunderna för läroplanen. Den ska beskriva

- sambandet mellan läroplanen och välfärdsplanen för barn och unga, som enligt lagen om elev- och studerandevård ska innehålla en del om studerandevård, samt
- riktlinjer för uppgörandet av en studerandevårdsplan för varje läroanstalt enligt lagen om elev- och studerandevård.

Utbildningsanordnaren svarar för att det för varje läroanstalt utarbetas en studerandevårdsplan för hur studerandevården ska genomföras, utvärderas och utvecklas.

Planen ska utarbetas i samverkan med läroanstaltens personal, social- och hälsovårdsmyndigheterna och de studerande. Läroanstaltens studerandevårdsplan ska innehålla de punkter som fastställs i lagen om elev- och studerandevård och i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för läropliktiga. Inom den grundläggande utbildningen för vuxna ska planen beredas med hänsyn till målgruppens särdrag, såsom ålder, livssituation samt språklig och kulturell bakgrund.

Disciplinära åtgärder

Utbildningsanordnaren ansvarar för att en plan för disciplinära åtgärder utarbetas⁴³. Planen kan ingå i den lokala läroplanen eller utgöra en separat plan, vilket i så fall ska nämnas i läroplanen.

I planen ska fastställas och beskrivas

- vilka förfaringssätt som preciserar och kompletterar lagstiftningen om förseelser, fusk och störande beteende, samt ansvars- och arbetsfördelning och metoder för samråd och dokumentering
- hur man vid användningen av disciplinära åtgärder garanterar att förvaltningens allmänna rättsskyddsprinciper iakttas
- hur man ser till att personalen instrueras och har den kompetens som behövs för att utöva disciplinära befogenheter
- hur olika parter informeras om planen, ordningsreglerna och de lagstadgade disciplinära åtgärderna
- med vilka metoder man följer upp planen och utvärderar genomförandet och effekten av åtgärderna.

---

43 Lag om grundläggande utbildning 46 §

6 **Samarbete och olika undervisningsarrangemang**

6.1 **Samarbete**

Utbildningsförvaltningen och läroanstalterna som ordnar grundläggande utbildning för vuxna ska samarbeta för att garantera enhetlighet och kvalitet i den grundläggande utbildningen för vuxna, öka öppenheten i verksamheten och för att stödja de studerandes lärande och skapa fungerande studievägar. Samarbete behövs även för att trygga mångsidiga lärmiljöer och välbefinnandet i skolan och för att planera, utvärdera och utveckla skolans verksamhet. Samarbetet ska vara systematiskt och utvärderas i samråd med skolans samarbetspartner.

Samarbetet ska också sträcka sig till andra utbildningsanordnare, t.ex. anordnare av yrkesutbildning, framför allt när det gäller att ordna undervisning i läskunnighetsskedet och för att inkludera yrkesstudier i den studerandes individuella studieplan. Samarbetet är särskilt viktigt vid övergången till andra utbildningsvägar.

De studerandes delaktighet

Skolarbetet ska ordnas så att de studerande får erfarenheter av samarbete, delaktighet och demokratisk verksamhet i sin undervisningsgrupp, i skolan och närmiljön och i olika nätverk.

Som medlemmar i skolsamfundet har de studerande ansvar för studiemiljön och möjligheter att påverka skolans verksamhet. Man ska i läroanstalterna skapa strukturer som aktiverar de studerande och främjar deras delaktighet i skolan och samhället. De studerandes ska delta i uppgörandet av läroplanen på det sätt som bestäms lokalt. De studerande kan vara med och utveckla och utvärdera skolans verksamhet till exempel genom att delta i studerandekårsverksamheten. Studerandekåren har som uppgift att främja de studerandes samverkan och möjligheter att påverka.

Samarbete med andra parter

Den som ordnar grundläggande utbildning för vuxna ska samarbeta med andra parter inom samma sektor i frågor som rör utbildningen. Syftet med samarbetet är att stödja den studerandes integration i samhället samt att förebygga och förhindra marginalisering. Samarbetet ska garantera den studerande heltäckande stöd och därför är det viktigt att samarbetet är yrkesövergripande.

I den grundläggande utbildningen för vuxna ska läroanstalten beroende på ärendet samarbeta med olika förvaltningar och andra parter. Ett aktivt samarbete med Arbetskraftsmyndigheterna är viktigt i synnerhet för att stödja handledningen och sysselsättningen av studerande med invandrarbakgrund. Utbildningsanordnaren har också nytta av samarbete med aktörer inom tredje sektorn, särskilt med invandrarnas och romernas egna organisationer och medborgarorganisationer.

Läroanstalten ska i mån av möjlighet också samarbeta med arbetslivet för att ge de studerande möjlighet att bekanta sig med arbetslivet och öka deras förutsättningar att få arbete. Samarbete mellan läroanstalter behövs framför allt då en studerande flyttar från en läroanstalt eller typ av läroanstalt till en annan. Olika läroanstalter kan också samarbeta sinsemellan för att bredda undervisningsutbudet och stärka personalens kompetens.

I fråga om undervisning vid straffanstalter bedrivs samarbete med brottspåföljdsmyndigheten, brottspåföljdsregionen eller fängelset på det sätt som beskrivs i kap. 6.3.

6.2 Fjärruppkoppling i undervisningen

I den grundläggande utbildningen för vuxna kan man använda fjärruppkoppling i undervisningen för att erbjuda mångsidiga studiemöjligheter inom alla läroämnen och ämnesområden. Undervisningen i den grundläggande utbildningens lärokurs för vuxna kan även ordnas helt och hållet som distansundervisning. Fjärruppkoppling i undervisningen främjar lika möjligheter för de studerande till mångsidig och högklassig undervisning oberoende av antalet studerande, läroanstaltens läge eller den studerandes livssituation.

Med hjälp av fjärruppkoppling i undervisningen kan undervisningen både differentieras och genomföras genom helhetsskapande studier. Man kan möta de studerandes individuella behov, erbjuda undervisning som stödjer utveckling av särskild begåvning, fördjupa läroanstaltens stöd för lärande och studier eller sköta undervisningen om den studerande till exempel arbetar eller sköter barn vid sidan om studierna, eller i vissa undantagssituationer. Fjärruppkoppling ger möjligheter att genomföra undervisningen och studierna på olika sätt i olika lärmiljöer. Det innebär att man som stöd för lärandet kan utnyttja olika lärares kompetens, undervisningsteknologi och den sakkunskap som finns hos skolans samarbetspartner, i arbetslivet och eventuella internationella nätverk utgående från de studerandes behov och målen för undervisningen.

6.3 Undervisning som ordnas vid straffanstalter

Med undervisning som ordnas vid straffanstalter avses undervisning för fångar som huvudsakligen ordnas i fängelser. Undervisningen kan också ordnas utanför ett fängelse enligt lokal överenskommelse med brottspåföljdsmyndigheten. Grundläggande utbildning för vuxna som ordnas som undervisning vid straffanstalter ska i tillämpliga delar följa de föreskrifter och bestämmelser som gäller den grundläggande utbildningen. Den grundläggande utbildningen för fångar ska motsvara den grundläggande utbildningen för andra vuxna. I undervisning som ordnas vid straffanstalter kan lärokursens omfattning avvika från den grundläggande utbildningens lärokurs för vuxna som omfattar minst 46 kurser, men den måste omfatta minst 30 kurser⁴⁴. Utöver de normer som styr den grundläggande utbildningen regleras undervisningen vid straffanstalter av fängeselagen och -förordningen och av internationella rekommendationer om undervisning som ordnas vid straffanstalter. I undervisningen betonas likabehandling och jämlika möjligheter samt den normalitetsprincip som ska följas inom brottspåföljdsmyndigheten. Undervisningen vid straffanstalter kan för sin del stödja

---

⁴⁴ Förordning om grundläggande utbildning 8 § 1 mom., ändrad genom statsrådets förordning 136/2017

målen i fängelselagen⁴⁵ om att förbättra fångarnas livskompetens och vägleda dem till ett liv utan brott.

De fångar som inte slutfört den grundläggande utbildningens lärokurs ska erbjudas möjlighet till det. Den studerande ska få handledning i studierna och hens studieframsteg ska följas upp. Planeringen av studierna och studiegången kan effektivieras genom tillgodoräknande av tidigare studiehelheter⁴⁶ samt kunskaper och färdigheter som inhämtats före och under fängelsetiden i olika utbildningar och funktioner samt genom ömsesidigt samarbete mellan läroanstalter, fängelsepersonalen och den studerande.

Undervisningsutbudet ska planeras och förverkligas med beaktande av att

- den genomsnittliga fängelsevistelsen är några månader och omsättningen av studerande är stor, så undervisningsutbudet ska vara mångsidigt och det ska finnas möjlighet att flexibelt inleda studierna vid olika tidpunkter
- fångar har ofta i jämförelse med den övriga befolkningen svagare utbildningsbakgrund och lider oftare av inlärningssvårigheter, rusmedelsproblem och mentala problem, och behöver därför mångsidigt stöd i studierna
- en del fångar tillhör specialgrupper (till exempel unga fångar under 21 år, kvinnliga fångar, romska fångar och fångar med ett främmande språk som modersmål). I deras fall är det ofta nödvändigt att differentiera undervisningen genom olika undervisningsarrangemang och metoder.

Vid sidan av gruppundervisning kan fångarna erbjudas möjlighet till självständiga studier, som kan stödjas till exempel med hjälp av fjärruppkoppling i undervisningen. I det fallet måste man följa brottspåföljdsmyndighetens säkerhetsföreskrifter.

Studierna fungerar ofta också som en del av fångens rehabilitering. I synnerhet studierna i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna, som kan integreras i den övriga fängelseverksamheten, stödjer utvecklingen av vardagskompetens och ger den studerande kunskap och erfarenhet om sin förmåga att lära sig. I fråga om en studerande vid en straffanstalt kan studier i den grundläggande utbildningen också integreras i undervisning som förbereder för grundläggande yrkesutbildning.

Eftersom fångar med mycket låg utbildning och unga fångar oftare än andra uppfattar sig själva som svaga elever, kan upplevelser av framgång i studierna sporra dem till att återuppta avbrutna grundskolestudier och planera fortsatta studier. Med hjälp av den grundläggande utbildningen för vuxna kan man öka fångarnas intresse och färdigheter för att söka sig till utbildning på andra stadiet, vilket främjar principen om livslångt lärande. Då en studerande förflyttas från ett fängelse till ett annat kan man genom samarbete mellan läroanstalten, fängelsepersonalen och den studerande samt flexibla undervisningsarrangemang se till att studierna fortsätter.

Av betyg över grundläggande utbildning för vuxna får inte framgå att studierna har genomförts i ett fängelse⁴⁷.

---

45 Fängelselag (767/2005) 8 kap. 1 §

46 Lag om grundläggande utbildning 18 §

47 Fängelselag (767/2005) 8 kap. 8 §

6.4 Frågor som avgörs på lokal nivå

Samarbete

Utbildningsanordnaren avtalar om återkommande samarbetspraxis med behövliga parter. De överenskomna lösningarna skrivs in i den lokala läroplanen. Utbildningsanordnaren ska se till att de studerande har möjlighet att delta i planeringen av samarbetspraxis och vid val av samarbetsparter.

Fjärruppkoppling i undervisningen

Utbildningsanordnaren ska i den lokala läroplanen beskriva hur fjärruppkoppling i undervisningen beaktas, i synnerhet vid definitionen av verksamhetskultur, lärmiljöer, arbetssätt, handledning och samarbete och i de läroämnesspecifika kapitlen.

Undervisning som ordnas vid straffanstalter

Ifall en läroanstalt ordnar undervisning i ett fängelse eller annan straffanstalt, ska ifrågavarande undervisningsarrangemang skrivas in i den lokala läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna eller en separat läroplan görs upp för undervisningen för fångar. Utbildningsanordnaren ska avtala med brottsförklaringsmyndigheten om hur undervisningen för fångar ordnas.

Utbildningsanordnaren ska besluta och beskriva

- vilken läroanstalt som ordnar grundläggande utbildning för vuxna som fängelseundervisning
- genom vilka arrangemang fängelseundervisning kan ordnas utanför fängelset
- hur fängelseundervisningen stödjer målen i fängelselagen⁴⁸ om att förbättra fångarnas livskompetens och vägleda dem till ett liv utan brott
- hur och med vilkas hjälp fångarna stöds att fortsätta sina studier efter att fängelseundervisningen upphört.

---

48 Fängelselag (767/2005) 8 kap. 1 §

7 Bedömning av lärande

7.1 Bedömningens syften och bedömningskultur som stödjer lärande

Enligt lagen om grundläggande utbildning är syftet med bedömningen att handleda och sporra den studerande i studierna och utveckla den studerandes förutsättningar för självvärdering. Studerandenas lärande och arbete ska bedömas mångsidigt. Också i den grundläggande utbildningen för vuxna är dessa syften utgångspunkterna för utvecklingen av bedömningskulturen.

Skolan påverkar i hög grad hurdan uppfattning de studerande bildar om sig själva som lärande individer och människor. Lärares respons spelar särskilt stor roll. Bedömning och respons är lärarens centrala pedagogiska verktyg för att handleda och stödja den studerande i lärandet. Det är viktigt att man inom den grundläggande utbildningen för vuxna utvecklar en bedömningskultur som kännetecknas av

- en uppmuntrande atmosfär som sporrar de studerande
- arbetssätt som främjar kommunikation, interaktion och de studerandes delaktighet
- arbetssätt som hjälper den studerande att förstå sin egen inlärningsprocess och synliggör den studerandes framsteg under hela inlärningsprocessen
- rättvis och etisk bedömning
- mångsidig bedömning
- användning av bedömningsinformation vid planering av undervisningen och det övriga skolarbetet samt planering av den studerandes fortsatta studier och karriär-alternativ
- stöd för integrationsprocessen.

Lärarna ska se till att de studerande ända från början upplever att de lyckas och får respons som handleder och uppmuntrar dem i lärandet. Misslyckanden eller felaktiga lösningar är en del av inlärningsprocessen och de ska utnyttjas på ett hänsynsfullt sätt i undervisningen för att främja lärandet. De studerande ska också handledas i kamratrespons och uppmuntras att ge konstruktiv respons till varandra och lärarna i olika undervisningssituationer. De studerandes förutsättningar och färdigheter för självvärdering ska utvecklas steg för steg.

Den studerande har rätt att få information om bedömningsgrunderna och hur de tillämpats vid bedömningen av hans lärande. Den studerande ska tillräckligt ofta få information om hur studierna framskrider. Gemensamma samtal mellan läraren och den studerande ökar det ömsesidiga förtroendet och ger information om målen för lärandet och den studerandes situation.

Bedömningen är också ett verktyg som läraren kan använda för att utvärdera sig själv och reflektera över sitt arbete. Lärarna kan använda den information de får i samband med bedömningen för att inrikta sitt arbete och sin undervisning enligt de studerandes behov.

7.2 Allmänna principer för bedömningen

Handledning i lärandet med hjälp av uppmuntrande respons

Huvudparten av bedömningen ska ske under läsåret och bestå av mångsidig respons i samband med det dagliga arbetet. Det förutsätter att läraren observerar lärprocessen och kommunicerar med de studerande. Det är också viktigt med kamratrespons och självvärdering som utvecklar de studerandes aktivitet. Det är lärarens sak att planera och skapa tillfällen, där man tillsammans ger och får respons som främjar och motiverar lärandet.

Respons som främjar lärandet är kvalitativ och beskrivande. Man ska tillsammans analysera och söka lösningar på problematiska moment i lärandet. Den ska ta hänsyn till att de studerande lär sig och arbetar på olika sätt. De studerande ska med hjälp av responsen vägledas att upptäcka sina framsteg, att strukturera de olika faserna i sitt lärande och att hitta olika sätt att nå målen. Responsen ska hjälpa de studerande att småningom börja styra sitt lärande, ställa upp egna mål och tillämpa inlärningsstrategier som förbättrar resultaten. En dylik formativ bedömning och handledande respons hjälper de studerande att strukturera det de ska lära sig till kunskaps- och färdighetshelheter och utvecklar deras metakognitiva färdigheter och förmåga att arbeta.

De studerande och vårdnadshavarna till minderåriga barn ska tillräckligt ofta informeras om hur studierna och arbetet framskrider⁴⁹. Den respons läraren ger de studerande under lärprocessen ska hjälpa de studerande att uppfatta och förstå

- vad de ska lära sig
- vad de redan lärt sig
- hur de kan främja sitt lärande och förbättra sin prestation.

Bedömning utgående från mål och kriterier

Bedömningen av lärande och arbete, såväl som responsen till de studerande, ska alltid utgå från de mål som fastställs i grunderna för läroplanen och preciseras i den lokala läroplanen. De studerande och deras prestationer ska inte jämföras med varandra och den studerandes person, temperament eller andra personliga egenskaper ska inte påverka bedömningen. Lärarna ska se till att de studerande är medvetna om målen och bedömningsgrunderna. Att den studerande själv reflekterar över målen och analyserar sina framsteg i lärandet i relation till målen är också viktigt för att färdigheterna i självvärdering ska utvecklas.

Föremålen för bedömning i inledningsskedet och i det läskunnighetsskede som kan ingå i det samt kriterierna för slutbedömningen i den grundläggande utbildningen för vuxna har fastställts för att stödja lärarna i deras arbete och för att göra bedömningen enhetlig. Kriterierna för slutbedömningen är inte mål som uppställts för de studerande, utan de beskriver goda kunskaper, det vill säga den nivå som förutsätts för vitsordet 8.

---

49 Förordning om grundläggande utbildning 10 § 1 mom.

Mångsidiga bedömningsmetoder och beaktande av de studerandes förutsättningar

Praxis för bedömning och respons ska planeras och tillämpas utgående från de studerandes förutsättningar. Responsen ska lyfta fram de studerandes styrkor och framsteg i lärandet i förhållande till tidigare kunskaper.

Mångsidiga metoder ska tillämpas vid bedömningen. Läraren ska samla information om de studerandes framsteg inom olika områden av lärandet och i olika inläringssituationer. Det är viktigt att observera att de studerande lär sig och arbetar på olika sätt samt att se till att det inte finns hinder för att visa sina kunskaper och framsteg. De studerande ska kunna visa sina kunskaper på ett sätt som lämpar sig för dem.

I olika bedömnings- och provsituationer ska man se till att den studerande förstår uppgiften och har tillräckligt med tid att utföra den. De studerande ska också ha möjlighet att använda informations- och kommunikationsteknik. Inläringssvårigheter ska beaktas när bedömnings- och provsituationer planeras och genomförs.

I bedömningen av invandrare och studerande med ett främmande språk som modersmål ska man ta hänsyn till varje studerandes språkliga bakgrund, kännedom om finländsk studiekultur och till att kunskapen i svenska utvecklas småningom. Tyngdpunkten ska ligga på bedömning av den studerandes framsteg. Mångsidiga och flexibla metoder som är anpassade till den studerandes situation ska användas i bedömningen, för att den studerande ska kunna visa sina kunskaper trots eventuella bristande kunskaper i svenska.

Utveckling av förutsättningarna för självvärdering

I den grundläggande utbildningen för vuxna ska man utveckla de studerandes förutsättningar för självvärdering genom att tillsammans reflektera över hur lärandet och studierna framskrider. Genom att analytiskt granska hur det egna lärandet och studierna framskrider blir de studerande mera självständiga. Läraren ska hjälpa de studerande att förstå målen för studierna och att hitta de bästa metoderna att nå dem. De studerande ska också som grupp handledas att iakttä sitt lärande och sina framsteg och vilka faktorer som påverkar dem. Det är viktigt att läraren som en del av arbetet i gruppen utvecklar de studerandes förmåga att ge kamratrespons. Det ger de studerande möjlighet att lära sig att ge och ta emot respons på ett konstruktivt sätt.

7.3 Föremål för bedömningen

Bedömningen ska fokusera på den studerandes lärande och arbete. Tillförlitlig bedömning förutsätter att bägge delområdena mångsidigt observeras och dokumenteras. Uppförande bedöms inte i den grundläggande utbildningen för vuxna.

Lärandet som föremål för bedömning

Bedömningen av lärande omfattar bedömning av studieframstegen och kunskapsnivån samt respons om dem. Framstegen granskas både i relation till tidigare kunskaper och till de uppställda målen. En noggrann uppföljning är nödvändig under hela den grundläggande utbildningen för att man med hjälp av undervisning, handledning och stöd ska kunna sörja för att den studerande har förutsättningar att göra framsteg i studierna.

Med kunskapsnivå avses den kunskap som den studerande på olika sätt visar i relation till de uppställda målen och som bedöms på basis av den studerandes prestationer. För att bedöma kunskapsnivån ska den studerandes arbetsresultat eller prestationer analyseras så mångsidigt som möjligt. Vid bedömningen av den teoretiska och praktiska kunskapsnivån i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna ska i varje läroämne de nationella kriterier som fastställts för slutbedömningen i den grundläggande utbildningen för vuxna användas. Kunskapen ska ses som en kumulativ process som stärks under hela den grundläggande utbildningen.

De studerande ska handledas att både som individer och som grupp observera sina framsteg och arbetsresultat i relation till målen som man gemensamt diskuterat vid arbetets början.

Arbetet som föremål för bedömning

Syftet med bedömning och respons är att utveckla de studerandes förmåga att arbeta. Respons ska ges såväl på förmågan att arbeta självständigt som i grupp. Centrala mål för arbetet är förmåga att planera, reglera och utvärdera sitt arbete, förmåga att handla ansvarsfullt och göra sitt bästa samt förmåga att kommunicera konstruktivt.

Förmågan att arbeta ska tränas i olika läroämnen, i de mångvetenskapliga lärområdena och i skolans övriga verksamhet. Läraren ska stödja de studerande både som individer och som grupp att planera sitt arbete och tillämpa arbetssätt som främjar lärandet. Efteråt analyserar man hur planerna har förverkligats och utvärderar hur arbetet lyckades och vilka faktorer som påverkat resultatet.

Utvärderingen av arbetet genomförs som en del av bedömningen i läroämnena. Det innebär att bedömningen baserar sig på de mål för arbetet som ingår i målen för läroämnena och de mångvetenskapliga lärområdena.

7.4 Studiegången

Studierna i den grundläggande utbildningen för vuxna framskrider årskursintegrerat. I inledningsskedet och läskunnighetsskedet genomför den studerande en kurs i taget i enlighet med den individuella studieplanen. När den studerande i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen genomfört alla studier i ett läroämne som ingår i studieplanen med godkänt resultat, eller på annat sätt har uppnått de kunskaper som är målet, kan den studerande flexibelt fortsätta att studera kurser i slutskedet i läroämnet i fråga.

För att studierna säkert ska framskrida, ska undervisningen och bedömningen planeras så att den studerande har tillräckligt mångsidiga möjligheter att visa sina kunskaper. Den studerandes studieframsteg ska granskas som helhet i tillräckligt god tid. Den studerande har rätt att få den handledning och det övriga stöd som behövs, om hen på grund av sjukdom, inlärningssvårigheter, frånvaro som beror på en svår livssituation eller av någon annan orsak har blivit, eller riskerar att bli efter i sina studier.

7.5 Identifiering och erkännande av kunnande som förvärvat annanstans

För att en ändamålsenlig individuell studieplan ska kunna göras upp ska den studerandes utgångsnivå bedömas. Bedömningen ska vid behov göras i samarbete med andra myndigheter, t.ex. myndigheter med ansvar för integration och/eller arbets- och näringslivsförvaltningen eller andra instanser som de har bestämt. Den studerandes kunskaps- och färdighetsnivå i de olika läroämnena ska bedömas. Eventuella kunskaper ska identifieras och erkännas och kurser som motsvarar den studerandes kunnande ska tillgodoräknas. När studier vid en annan finländsk läroanstalt tillgodoräknas ska den bedömning som getts vid den studerandes tidigare läroanstalt inte ändras. Det minimiantal kurser som anges för de olika skedena i förordningen om timfördelningen innebär inte att alla kurser måste avläggas utan anger den nivå som den studerande ska nå i de olika skedena av studierna.

Studierna ska vara individuellt anpassade i de olika skedena. Även om den studerande bedöms vara i behov av t.ex. undervisning i inledningsskedet behöver hen i regel inte genomföra alla de obligatoriska studier som ingår i skedet i fråga. Då ska studierna anpassas individuellt också för skedet i fråga genom att kunnande som den studerande har förvärvat annanstans tillgodoräknas.

7.6 Påvisande av kunskap i en särskild examen

Kunskaper som motsvarar lärokursen i den grundläggande utbildningen för vuxna kan också konstateras och bedömas vid en särskild examen enligt 38 § i lagen och 23 § i förordningen om grundläggande utbildning. Särskild examen kan ordnas av den som har tillstånd att ordna grundläggande utbildning. Den som deltar i en särskild examen ska visa att hens kunskaper och färdigheter i läroämnet i fråga motsvarar kunskaperna och färdigheterna i den grundläggande utbildningens lärokurs. Anvisningar om betyg som används i särskild examen finns i kap. 7.7 och 7.8 i dessa läroplansgrunder.

7.7 Bedömning och betyg i inledningsskedet

Bedömningen är en process som pågår under hela utbildningen. Syftet med bedömningen är att ge den studerande individuell och uppmuntrande respons. Bedömningen stöder den studerande att öva i synnerhet de färdigheter som hen behöver utveckla mest. Bedömningen ska vara kontinuerlig. Den studerande handleds också i självvärdering för att hen ska få en realistisk uppfattning om sitt kunnande och så småningom kunna ansvara för de egna studierna. Självvärderingen är en viktig del av den finländska studie- och arbetskulturen.

I bedömningen ska man använda mångsidiga metoder för att den studerande så bra som möjligt kan visa sitt kunnande. Bedömningsresponsen ska ges skriftligt och verbalt så att den studerande förstår responsen. Syftet med responsen är att hjälpa de studerande att bli medvetna om vad de har lärt sig, inrikta sina studier på det som är väsentligt och utveckla sina arbetsmetoder, studiefärdigheter och färdigheter i självvärdering. Positiv respons och uppmuntran stödjer lärandet.

Kurserna i inledningsskedet och i det läskunnighetsskede som kan ingå i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna bedöms med G=godkänd eller U=underkänd. Ett

undantag från detta är hälsokunskap, som ska bedömas med ett siffervitsord om lärokursen genomförs i inledningsskedet.

Betyg som används i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna är

1. betyg över avlagda studier i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna, som ges studerande som har genomfört alla inledande studier som ingår i den individuella studieplanen
2. betyg över studier i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna, som vid behov eller på begäran ges studerande och som innehåller alla studier i inledningsskedet som den studerande dittills genomfört
3. skiljebetyg, som ges studerande som avgår från läroanstalten och avbryter studierna.

I betygen i inledningsskedet ska antecknas

- betygets namn
- utbildningsanordnarens och läroanstaltens namn
- tillstånd att ordna grundläggande utbildning för vuxna
- den studerandes namn och födelsetid
- läroämnesvis de kurser som den studerande genomfört i inledningsskedet och/eller läskunnighetskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna och bedömning (G=godkänd, U=underkänd)
- datum när betyget utfärdats och rektors underskrift
- en anteckning om att betyget utfärdats enligt Utbildningsstyrelsens föreskrift OPH-1280-2017.

Den studerandes individuella studieplan ska ingå som bilaga och antecknas i betygen i inledningsskedet. Till betygen kan också bifogas andra preciserande utredningar som inte antecknas i betyget.

7.8 Bedömning och betyg i slutskedet

Syftet med slutbedömningen är att fastställa hur väl den studerande har uppnått målen för lärokursen i ett läroämne när den grundläggande utbildningen för vuxna avslutas. Siffervitsordet eller det verbala omdömet som ges efter bedömningen ska beskriva nivån på den studerandes prestation i relation till målen och kriterierna för slutbedömningen i respektive ämneslärokurs.

Slutvitsorden från den grundläggande utbildningen ska ges på jämlika grunder. För bildandet av slutvitsord anges i dessa grunder för läroplanen nationella kriterier för slutbedömningen.

7.8.1 Kursbedömning

Alla obligatoriska och valfria kurser i de läroämnena som nämns i 7 § i statsrådets förordning (422/2012, ändrad genom statsrådets förordning 135/2017) ska bedömas enligt 10 § 3 mom. i förordningen om grundläggande utbildning (852/1998). En avlagd kurs bedöms när den är slutförd. Med kursvitsord beskriver man hur den studerande uppnått målen för ifrågavarande kurs i läroämnet. Den studerandes kunskaper ska bedömas i förhållande till kursens mål på det sätt som beskrivs i grunderna för läroplanen i respektive läroämne. Slutbedömningen utförs efter att studeranden har avlagt alla obligatoriska och valfria kurser som hör till hans studieplan. Kriterierna för slutbedömningen har fastställts så att den studerande får vitsordet

åtta (8), om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna för slutbedömningen i den grundläggande utbildningen för vuxna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Kurser i övriga ämnen och ämnesområden som lämpar sig för den grundläggande utbildningen bedöms på det sätt som bestäms i läroplanen.

Ifall en studerande genomför en kurs helt eller delvis genom självständiga studier, ska ovan nämnda bedömningsprinciper iakttas. Också i det fallet ska i tillräcklig utsträckning bedömas hur den studerande uppnår målen för kursen. Den studerande måste få godkänt resultat i en kurs som genomförs genom självständiga studier för att kursen ska kunna inkluderas i ämneslärokursen.

Dessa principer iakttas också vid bedömning av kurser som avlagts av sådana studerande som har antagits som studerande för att avlägga endast en eller flera kurser eller för att höja vitsord i någon kurs.

7.8.2 Bedömning av en ämneskurs och bildandet av slutvitsord

Lärokursen för ett läroämne i slutskedet består av de obligatoriska och valfria kurser som ingår i den studerandes individuella studieplan. Alla obligatoriska och valfria kurser i de läroämnena som nämns i 7 § i statsrådets förordning (422/2012, ändrad genom statsrådets förordning 135/2017) ska bedömas med siffror enligt 10 § 3 mom. i förordningen om grundläggande utbildning (852/1998), med undantag för läroämnet studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter. Lärokurserna i övriga ämnen och ämnesområden som lämpar sig för den grundläggande utbildningen bedöms på det sätt som bestäms i den lokala läroplanen.

Slutbedömningen utförs efter att studeranden har avlagt alla obligatoriska och valfria kurser som hör till hens studieplan. Vitsordet i ett läroämnes lärokurs eller med andra ord det slutvitsord som den studerande får bildas utgående från den studerandes studieframgång, målen för undervisningen, föremål för bedömningen och kriterierna för slutbedömningen. Slutvitsordet bildas genom att den studerandes kunskap i slutskedet i studierna ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i läroämnet.

Ifall den studerande har bytt lärokurser i modersmål och litteratur, det andra inhemska språket eller ett främmande språk, bedöms vid slutbedömningen den lärokurs som den studerande studerat senast. Samma sak gäller om den studerande har bytt från ett åskådningsämne till ett annat, eller från en lärokurs i ett åskådningsämne till en annan.

Av de obligatoriska och valfria kurserna i ett läroämne får den studerande högst ha underkända kursvitsord enligt följande:

Avlagda obligatoriska och valfria kurser sammanlagt	av vilka antalet underkända kursvitsord får vara högst
1–2 kurser	0
3–5 kurser	1
6–8 kurser	2
9 eller flera	3

Vid bedömningen av lärokursen i ett läroämne och vid bildandet av slutvitsord ska dessa principer iakttas också vid bedömning av kurser som avlagts av sådana studerande som har antagits som studerande för att avlägga endast en eller flera kurser eller för att höja vitsord i någon kurs.

7.8.3 Slutförande av hela den grundläggande utbildningens lärokurs

Den studerande har fullgjort hela lärokursen för den grundläggande utbildningen för vuxna, då hen har genomfört alla ämneslärokurser som ingår i den individuella studieplanen med godkänt resultat. Lärokursen för den grundläggande utbildningen för vuxna ska omfatta minst 46 kurser i slutskedet, i undervisning som ordnas vid straffanstalter kan omfattningen vara 30 kurser. Utöver de obligatoriska kurserna ska den studerandes studieplan innehålla valfria kurser. De valfria kurserna är antingen kurser i läroämnen enligt timfördelningen eller kurser i andra ämnen eller ämnesområden som lämpar sig för den grundläggande utbildningen. Den studerande ska studera minst ett språk enligt lärokursen för A-språket. Den studerande ska avlägga sammanlagt minst 20 kurser i språk, varav minst 4 ska vara kurser i modersmål och litteratur.⁵⁰

Kurser som den studerande har genomfört i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna tas inte i beräkning då man räknar minimiantalet kurser i ett läroämne i den grundläggande utbildningen (46 kurser, vid straffanstalter 30 kurser). Ett undantag från detta är hälsokunskap, som ska räknas till godo om den studerande har genomfört kursen i hälsokunskap i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen.

De gemensamma läroämnen som ska bedömas med siffror i slutbedömningen i den grundläggande utbildningen för vuxna är: modersmål och litteratur, det andra inhemska språket, främmande språk, matematik, fysik, kemi, biologi, geografi, religion eller livsåskådningskunskap, historia, samhällslära och hälsokunskap.

7.8.4 Betyg och betygsanteckningar i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Betyg som används i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna är

1. skiljebetyg
2. avgångsbetyg
3. betyg i en ämneslärokurs i den grundläggande utbildningen
4. betyg över lärokurs/lärokurser som fullgjorts i en särskild examen.

I betygen antecknas

- betygets namn
- utbildningsanordnarens och läroanstaltens namn
- tillstånd att ordna utbildning
- den studerandes namn och födelsetid, i avgångsbetyget även personbeteckning
- datum när betyget utfärdats

---

50 Förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen 422/2012, 7 §, ändrad genom statsrådets förordning 135/2017

- rektors underskrift
- studierna i de olika läroämnena i slutskedet som ingått i den studerandes studieplan, kursantal och vitsord
- vitsordsskala
- en anteckning om att betyget utfärdats enligt Utbildningsstyrelsens föreskrift OPH-1280-2017.

Andra intyg över den studerandes särskilda kunskaper kan fogas till betyget. Siffervitsorden i betygen kan, förutom i avgångsbetyget, kompletteras med ett verbalt omdöme.

Skiljebetyg

En studerande som flyttar till en annan skola eller avgår från den grundläggande utbildningen ska ges ett skiljebetyg. Till skiljebetyget bifogas den timfördelning som skolan följt och en utredning över eventuella prioriteringar i undervisningen. Om den studerande flyttar till en annan skola som upprätthålls av samma utbildningsanordnare, behöver inget separat skiljebetyg ges. Skiljebetyget undertecknas av rektor.

Om en studerande får undervisning i sin egen religion, ska bedömningen antecknas i betyget, ifall undervisningen ges av den som ordnar den grundläggande utbildningen. Eventuella vitsord från undervisning som ges av något religiöst samfund ska inte antecknas i betyget.

Den studerandes individuella studieplan ska fogas till skiljebetyget.

Avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen

Avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen ska ges en studerande som i relation till målen för lärokurserna i läroämnena uppnått godkänt resultat i alla läroämnena som ingår i den studerandes studieplan. Det innebär åtminstone vitsordet fem (5) eller det verbala omdömet "godkänd" (G).

I avgångsbetyget antecknas samma uppgifter som i övriga betyg under den grundläggande utbildningen med följande undantag:

- den studerandes hela namn och personbeteckning
- rektors underskrift
- i de gemensamma läroämnena och i de valfria ämnen som ska bedömas med siffror ges bedömningen med ord (hjälpiga – utmärkta) och med siffror (5–10)
- för läroämnena (med undantag av religion) som omfattar flera lärokurser (modersmål och litteratur, det andra inhemska språket och främmande språk) antecknas den lärokurs som slutförts
- vitsordet i religion och livsåskådningskunskap antecknas i avgångsbetyget i formen "religion/livsåskådningskunskap" utan att särskilja vilket av läroämnena eller vilken lärokurs i religion den studerande har studerat
- vilket språk som använts i undervisningen i läroämnet, ifall minst hälften av kurserna i ett läroämne i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna har undervisats på något annat språk än skolans undervisningsspråk.
- uppgift om att "Lärokursen för den grundläggande utbildningen placerar sig på nivå 2 i den nationella referensramen för examina och övriga samlade kompetenser och den europeiska referensramen för kvalifikationer".

Om en minderårig studerandes vårdnadshavare eller den studerande själv skriftligen anhåller om att ett språk som studeras som valfritt språk inte ska bedömas med siffervitsord på avgångsbetyget, utelämnas vitsordet och på betyget antecknas "godkänd" (G). En studerande kan på begäran ges ett betyg över slutförd lärokurs i religion/livsåskådningskunskap.

Betyg över studier som slutförts genom särskild examen

Om en studerande har fullgjort lärokursen i något läroämne i den grundläggande utbildningen i en särskild examen, ges ett betyg över fullgjord ämneslärokurs i den grundläggande utbildningen. Av betyget ska framgå vilket läroämne och vilken lärokurs som fullgjorts. Prestationerna i flera läroämnena kan antecknas i samma betyg. Om en studerande har fullgjort en del av en lärokurs i den grundläggande utbildningen, såsom lärokursen i en årskurs, ges ett betyg över delvis fullgjord lärokurs i den grundläggande utbildningen.

Om hela den grundläggande utbildningens lärokurs har fullgjorts i en särskild examen, ges ett betyg över fullgjord lärokurs i alla ämnen i den grundläggande utbildningen. Ifall en ämneslärokurs eller hela den grundläggande utbildningens lärokurs har fullgjorts i en särskild examen, antecknas inte antalet kurser i betygen.

7.9 Frågor som avgörs på lokal nivå

I läroplanen ska för varje läroämne eller ämnesgrupp fastställas vilka kurser den studerande måste genomföra med godkänt resultat för att kunna gå vidare i studierna i ifrågavarande ämne eller ämnesgrupp. I läroplanen besluts också om användningen av eventuella studiestopp. Den studerande ska ges möjlighet att visa att hen inhämtat sådana kunskaper och färdigheter som krävs för att kunna gå vidare i studierna.

I läroplanen besluts närmare om principerna för genomförande av kurser genom självständiga studier.

I läroplanen bestäms också på vilket sätt den studerande ges möjlighet att höja ett godkänt vitsord.

Utbildningsanordnaren beslutar om betygets utseende.

8 Undervisningen i inledningskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

8 Undervisningen i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

8.1Handledning inför inledningsskedet och uppdraget i inledningsskedet

Övergången till inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna och handledningen av de studerande ska ske genom samarbete mellan anordnarna av undervisning och/eller utbildning och eventuellt olika förvaltningar. Studerande som deltar i grundläggande utbildning för vuxna tillhör ofta olika språk- och kulturgrupper med egna nätverk som utgör viktiga samarbetspartner vid övergången. I början av studierna ska den studerande också aktivt stödjas att växa in i rollen som studerande.

Det är viktigt att se till att alla målgrupper i den grundläggande utbildningen för vuxna (se kap. 2.1) får tillräcklig information om möjligheten att fullgöra den grundläggande utbildningen. Behoven av handledning varierar från målgrupp till målgrupp. Handledningen av unga som anlänt till Finland i slutskedet i den grundläggande utbildningen förutsätter samarbete med den grundläggande utbildningen för läropliktiga, handledningen av vuxna som saknar läs- och skrivfärdigheter förutsätter samarbete med myndigheter inom arbetsförvaltningen och handledningen av fångar förutsätter samarbete med straffanstalterna. I fråga om handledningen av vuxna romer som behöver grundläggande utbildning kan man samarbeta med den romska gemenskapen och de lokala romska arbetsgrupperna.

Uppdraget i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna är att säkerställa att den studerande har de grundläggande kunskaper och färdigheter samt sådan studiefärdighet och färdighet att söka information som förutsätts för att kunna studera i den grundläggande utbildningens slutskede eller i annan utbildning. I undervisningen i inledningsskedet ska man fästa särskild vikt vid den studerandes kunskaper i undervisningsspråket och hans färdigheter att klara sig i vardagen och i det finländska samhället. Ett centralt uppdrag i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna är också att ge den studerande möjlighet att komplettera sin allmänbildning. Det samhälleliga uppdraget för utbildningen i inledningsskedet är att förebygga marginalisering.

8.2 Frågor som avgörs på lokal nivå

I läroplanen ska utbildningsanordnaren besluta och beskriva

- hur och vem som handleder de studerande inför studierna i inledningsskedet (samarbete, arbets- och ansvarsfördelning)
- uppdraget i inledningsskedet (beskrivningen i grunderna kan användas som sådan)
- mål för mångsidig kompetens i inledningsskedet (beskrivningarna i grunderna kan användas som sådana), eventuella lokala betoningar och hur utvecklingen av de studerandes mångsidiga kompetens stöds i inledningsskedet

- undervisningsutbudet i inledningsskedet
  - o gemensamma läroämnen och de lärokurser som ingår i dem samt kursernas namn och koder
  - o valfria läroämnen, lärokurser samt namn och kod på kurserna
  - o eventuella andra ämnen och ämnesområden
- målen, det centrala innehållet i varje läroämne enligt kurs och bedömningen av den studerandes lärande i inledningsskedet
- eventuella särdrag som kännetecknar lärmiljöer, arbetssätt samt handledning och stöd i varje läroämne i inledningsskedet
- upphandlingsförfarandet, om anordnaren av grundläggande utbildning för vuxna upphandlar undervisning i läskunnighetsskedet av en annan anordnare av undervisning eller utbildning.

8.3 Läroämnena i läskunnighetsskedet

I dessa grunder för läroplanen föreskrivs för varje läroämne dess uppdrag och mål samt kursernas centrala innehåll som an knyter till målen. Dessutom föreskrivs särskilda aspekter gällande mål för lärmiljöer, arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömningen av lärandet i ifrågavarande läroämne.

I läroämnedelarna används förkortningar. Målen är numrerade M1, M2 osv. Kurserna i läroämnena är numrerade och i läroämnenas måltabeller finns hänvisningar till dem. De olika kompetensområdena inom mångsidig kompetens är numrerade K1, K2 osv. och i läroämnenas måltabeller finns hänvisningar till dem.

K1 Förmåga att tänka och lära sig

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

K3 Vardagskompetens

K4 Multilitteracitet

K5 Digital kompetens

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

8.3.1 Modersmål och litteratur

Läroämnets uppdrag

I läskunnighetsskedet ska undervisningen i modersmål och litteratur ge den studerande grundläggande läs- och skrivfärdigheter och utveckla de kommunikativa färdigheterna och förmågan att lära sig. De studerande ska utifrån sina egna förutsättningar utveckla förmågan att uttrycka sig och kommunicera, den språkliga medvetenheten och färdigheterna att lyssna, tala, läsa och skriva. Undervisningen har som uppdrag att väcka de studerandes intresse för språket samt för att uttrycka sig, läsa och skriva. Huvudmålet är att den studerande tillägnar sig sådana läs- och skrivfärdigheter samt sådana språkliga färdigheter som möjliggör fortsatta studier i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen. Utvecklingen av den studerandes läs- och skrivfärdigheter ska stödjas i alla läroämnen även under inledningsskedet och slutskedet.

Mål för undervisningen i modersmål och litteratur i läskunnighetskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser som anknnyter till målen	Mångsidig-kompetens
Förmåga att kommunicera		
M1 stödja den studerande i att förstå ord, korta fraser, frågor och enkla uppmaningar om personliga saker och behov	Lmo1–Lmo3	K2, K3
M2 stödja den studerande i att följa och delta i en enkel diskussion	Lmo1–Lmo15	K1, K2, K7
M3 stödja den studerande i att berätta basuppgifterna om sig själv, sin närmaste omgivning och sitt liv	Lmo1–Lmo3, Lmo12	K2, K3
M4 stödja den studerande i att ställa frågor i vardagliga kommunikationssituationer	Lmo1–Lmo15	K1, K2, K3
M5 handleda den studerande att utveckla ett förståeligt uttal	Lmo1–Lmo15	K2, K3
M6 lära den studerande att kommunicera sina behov och uppmuntra hen att använda språket i vardagen i olika kommunikationssituationer	Lmo1–Lmo15	K1, K2, K7
M7 handleda den studerande att utveckla sitt språk och sina kommunikations- och samarbetsfärdigheter genom att erbjuda tillfällen att delta i olika kommunikationsgrupper	Lmo1–Lmo15	K1, K2, K7
M8 stödja den studerande i att våga uttrycka sig och handleda hen i att uttrycka sig både verbalt och icke-verbalt också med hjälp av drama	Lmo1–Lmo15	K1, K2, K7
Att läsa och tolka texter		
M9 handleda den studerande att känna igen bokstäver och bokstavskombinationer och producera deras motsvarande ljud samt kombinera ljuden till morfem och ord	Lmo1–Lmo8	K1, K3
M10 handleda den studerande att dela upp ett ord i morfem och fonem och att använda olika strategier för att läsa ett nytt ord	Lmo3–Lmo15	K1, K3
M11 handleda den studerande att läsa ord, meningar och korta texter	Lmo3–Lmo15	K1, K3
M12 handleda den studerande att identifiera enskild information i en enkel text när texten läses flera gånger	Lmo7–Lmo15	K1, K6
M13 handleda den studerande att förstå vad en bild föreställer och vad den hänvisar till i verkligheten	Lmo2–Lmo15	K1, K4
M14 handleda den studerande att känna igen begreppen bokstav, språkljud, stavelse, morfem, ord, fras, mening och text	Lmo2–Lmo15	K1, K2, K4
M15 uppmuntra den studerande i utvecklingen av läsförmågan och kompetensen att förstå meningar och hela texter samt hjälpa hen att iakttä sitt eget läsande	Lmo1–Lmo15	K1, K4, K5
M16 uppmuntra den studerande att utveckla sitt intresse för texter genom att skapa positiva läsoplevelser	Lmo1–Lmo15	K2, K4, K5

Mål för undervisningen	Kurser som anknyter till målen	Mångsidig-kompetens
Att producera texter		
M17 handleda den studerande att iakta den svenska ljudmiljön och känna igen skillnader mellan svenska språkljud	Lmo1–Lmo15	K1, K2
M18 handleda den studerande att känna igen och skriva textade gemener och versaler	Lmo1–Lmo8	K1, K3
M19 handleda den studerande att förstå sambanden mellan ljud och bokstäver eller bokstavskombinationer	Lmo1–Lmo8	K1, K3
M20 uppmuntra och inspirera den studerande att berätta om sig själv och sin närmaste krets, uttrycka sina åsikter och beskriva sina erfarenheter i tal och skrift och med hjälp av bilder	Lmo1–Lmo15	K4, K5, K7
M21 handleda den studerande att i tal och skrift producera ord, fraser och korta meddelanden om sina omedelbara behov	Lmo1–Lmo15	K2, K4, K5
M22 handleda den studerande att uppge sina personuppgifter i tal och skrift	Lmo1–Lmo3, Lmo12	K3, K6
M23 handleda den studerande att öva att skriva för hand och att använda tangentbord samt att så småningom känna de grundläggande reglerna för rättstavning och andra skriftspråksregler	Lmo1–Lmo15	K1, K4, K5
M24 handleda den studerande att utveckla sina studiefärdigheter och förmågan att lära sig	Lmo1–Lmo15	K1
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M25 stärka den studerandes språkmedvetenhet genom att handleda hen att göra iakttagelser av det talade och skrivna språket	Lmo1–Lmo15	K2, K4, K7
M26 inspirera den studerande att lyssna på och läsa lättlästa texter och handleda hen att använda bibliotek	Lmo8–Lmo15	K2, K3, K4
M27 handleda den studerande att värdesätta sitt eget språk och sin egen kultur samt kulturell mångfald	Lmo1–Lmo15	K2, K4, K7

Kurserna i modersmål och litteratur i läskunnighetskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Olika innehållsområden och språksituationer ska mångsidigt studeras i alla kurser i modersmål och litteratur. Vissa innehållsområden betonas på vissa kurser, men de kan behandlas på nytt i de olika skedena av utbildningen så att innehållet fördjupas och breddas.

Lmo1 Utgångspunkter för undervisningen i läs- och skrivfärdigheter

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Under kursen utvecklar de studerande sin studieteknik och förmågan att lära sig. De lär sig arbetssätten vid läroanstalten och på lektionerna och att använda och ta hand om studieverktyg. De studerande börjar studera sambandet mellan ljud och bokstav genom att lära sig uttala och skriva det svenska alfabetet på ett systematiskt sätt, ett ljud och en bokstav åt gången. De övar också att skilja på och uttala olika språkljud och konsonantkombinationer,

att skriva textade gemener och versaler, att skriva från vänster till höger samt rätt penngrepp. De studerande bekantar sig med de vanligaste loggorna, skyltarna och orden i den studerandes lärmiljö och vardag. De studerande får öva sig att hälsa och presentera sig.

Lmo2 Från ljud och bokstav till stavelse

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Under kursen fortsätter de studerande att utveckla sina tekniska läsfärdigheter genom att studera sambandet mellan ljud och bokstav och kombinera ljud till stavelser och förståeliga korta ord. De studerande tränar sin läsförståelse och visuella kompetens genom att kombinera ord med motsvarande bilder. Vid inläringen av svenska bokstäver och ord används autentiska texter som stöd. De studerande fortsätter att öva sig i att uttala ord de läser. På kursen lär sig de studerande de stora och små bokstävernas former och hur de placeras på en linje. I skrivövningarna ligger tyngdpunkten på textade gemener med beaktande av hur egennamn skrivs. På kursen lär sig de studerande att berätta grundläggande fakta om sig själv och sin familj och de övar personliga pronomina.

Lmo3 Från stavelse till ord

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

På kursen övar de studerande att läsa och skriva vanliga småord och korta ord samt fraser och meningar. De studerande övar också att läsa och skriva olika konsonantförbindelser. De studerande får lära sig vokabulär som anknyter till måltider och öva artighetsfraser i kommunikationssituationer: att utbyta nyheter, att framföra en begäran och att tacka.

Lmo4 Öva ord

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande får fortsätta öva att förstå, läsa och skriva ord, fraser och korta meningar. På kursen övas läsning av ljudenliga och ljudstridigt stavade ord och ord med komplicerade konsonantförbindelser, allt eftersom den studerandes färdighetsnivå utvecklas. De studerande utvecklar sina färdigheter att känna igen satsmelodin och intonationen hos olika ord. På kursen får de studerande lära sig veckodagarna och årtiderna samt att fråga och berätta vad klockan är.

Lmo5 Läsningen automatiseras

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Syftet med kursen är att öka automatiseringen av läsningen, läsförståelsen och skrivningen. Vid sidan av att öva sig att läsa korta bekanta ord får de studerande öva att läsa längre ord och fraser. De studerande övar också att producera och känna igen de vanligaste verben i en vardagskontext och att ställa frågor. På kursen övas också att uträtta butiksärenden.

Lmo6 Från ord till meningar

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

På kursen bekantar sig de studerande med begreppet mening och med användningen av stor begynnelsebokstav, punkt, frågetecken och utropstecken. Vid sidan av att öva enskilda

ord får de studerande öva att läsa och skriva enkla meningar mekaniskt och så att de studerande förstår vad de läser. De studerande övar också att producera och känna igen de vanligaste verben i en vardagskontext. I kursen ingår att öva resevokabulär och att använda olika transportmedel.

Lmo7 Från meningar till texter

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Vid sidan av att öva ord och meningar får de studerande öva att läsa och tillgodogöra sig korta enkla texter. De övar också att beskriva en bild muntligt och skriftligt med några meningar. På kursen bekantar sig de studerande med årets gång och de lär sig att beskriva vädret. De studerande övar de vanligaste adjektiven i en vardagskontext.

Lmo8 Mer flyt i läsningen och skrivningen

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande lär sig namnen på kroppsdelarna och övar att berätta hur de mår. De fortsätter läsa och skriva korta och enkla texter. På kursen övar de studerande textkompetens genom att lära sig att hitta enskild information i en text. De studerande får lära sig vokabulär som behövs för läkarbesök.

Lmo9 På uppköp

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

På kursen får de studerande lära sig vokabulär som anknyter till kläder och vokabulär och uttryck som behövs för att sköta ärenden och handla i affärer. De studerande övar att läsa och skriva på allt högre nivå och tränar sig i att uttrycka ågande.

Lmo10 Boende

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

På kursen lär sig de studerande att hitta svar på enkla frågor i en text. De studerande bekantar sig med vokabulär som anknyter till hemmet och boende och lär sig begrepp för att beskriva platser. De studerande övar att läsa och skriva på olika nivåer. På kursen lär sig de studerande att kommunicera i situationer som gäller underhåll av bostaden.

Lmo11 Hemma

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

På kursen bekantar sig de studerande med vokabulär som anknyter till hushåll och matlagning. De studerande övar att läsa och skriva på olika nivåer. De får också bekanta sig med recept och lära sig att berätta om hushåll.

Lmo12 Att lämna personuppgifter och fylla i blanketter

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

På kursen får de studerande öva att svara på frågor som gäller deras personuppgifter. De studerande lär sig att läsa och hitta uppgifter i personuppgiftsdokument och att fylla i sina personuppgifter på myndighetsblanketter. De får också öva att skriva underskrift.

Lmo13 Hälsovårdstjänster

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande lär sig att boka tid, att presentera sig, fråga och svara vid besök hos läkare och på apoteket och att beskriva sitt hälsotillstånd. På kursen övar de studerande att läsa och förstå bipacksedeln för läkemedel.

Lmo14 Kommunikation på daghemmet, i skolan och i arbetslivet

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

På kursen lär sig de studerande att berätta och fråga om senaste nytt, att svara på frågor och att söka och beskriva information som gäller dagvården och skolan. De studerande bekantar sig med vokabulär som anknyter till arbetslivet och lär sig att berätta om sin skol- och yrkesbakgrund.

Lmo15 Fritidsaktiviteter

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

På kursen får de studerande bekanta sig med olika fritidsmöjligheter, t.ex. användning av bibliotek, olika möjligheter till motion och idrott, konst- och hantverkshobbyer. De studerande får öva att använda språket i dessa situationer.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i läskunnighetskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Att lyssna och tala är kommunikationsfärdigheter som hör samman. Med hjälp av dessa färdigheter får de studerande de första kontakterna med omgivningen och det samhälle, där de senare börjar studera texter och skrivning. Att tala och lyssna skapar en grund för att lära sig att läsa och skriva. Först utgår man från de språkliga element som man lärt sig muntligt. Temana för de muntliga och skriftliga övningarna ska väljas bland ämnesområden med centralt ordförråd. I undervisningen ska man betona upplevelsebaserat och funktionellt lärande.

Inläringen av läs- och skrivkunnsighet hör samman och de ska undervisas parallellt. I undervisningen i läsning används olika metoder och strategier, men utgångspunkten är att den studerande ska förstå sambandet mellan ljud och bokstav och kunna dela in texten i meningsfulla enheter, fraser och satser. Läsaren måste veta var man ska pausera och var man ska lägga betoningen. Målet för all övning i läsfärdighet ska vara att den studerande förstår vad hen läser. Den som läser flytande kan identifiera ord och förstå samtidigt. För att lära sig bokstavsformerna krävs det rikligt med motoriska och kinestetiska övningar. I skrivövningarna kan de studerande kopiera och skriva direkt ovanpå färdiga bokstavsmodeller samt skriva ord och fraser efter diktamen. De studerande övar sig också att använda tangentbord och smarttelefon. Övningar i auditiv gestaltning stöder förståelsen av sambandet mellan ljud och bokstav samt rättskrivningen. De studerande ska även utveckla fonologisk medvetenhet, det vill säga förmågan att förstå hur bokstäverna representerar språkljud. De studerande ska öva sig att tala, lyssna, läsa och skriva i grupp och på egen hand. De ska uppmuntras att visa sitt kunnande med hjälp av alla de verktyg som de har för att uttrycka sig. I undervisningen används multimodala texter, t.ex. bilder, videofilmer, serier och undervisningsprogram.

Handledning, differentiering och stöd i modersmål och litteratur i läskunnighets-skedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Målet är att stödja utvecklingen av de studerandes språkliga och kommunikativa färdigheter och automatiseringen av läsningen och skrivningen. Strävan är att upptäcka tal-, läs- och skrivsvårigheter i ett så tidigt skede som möjligt med beaktande av att egentliga inlärnings-svårigheter kan konstateras först efter flera år av studier när den studerande har fått övning i svenska. Läraren visar hur man läser, tolkar och skriver ord, meningar och texter på olika sätt (modellinläring). De studerande handleds att använda medier på ett mångsidigt och säkert sätt som stöd i studierna. Språkligt skickliga studerande handleds att ta itu med mera utmanande uppgifter, material och textmiljöer. Texterna och arbetssätten väljs med syfte att uppnå jämlikhet bland de studerande och jämställdhet mellan könen.

Bedömning av den studerandes lärande i modersmål och litteratur i läskunnighets-skedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Bedömningen av lärandet ska handleda och uppmuntra de studerande. Genom att diskutera med de studerande och genom att ge och ta emot respons styr läraren såväl hela undervisningsgruppen som den enskilda studerandes lärande och framsteg. Det huvudsakliga syftet med bedömningen av lärandet är att stödja och främja utvecklingen av de studerandes språkfärdighet och läs- och skrivfärdigheter inom alla målområden. Läraren strävar efter att få en helhetsbild av hur varje elevs språkfärdighet och läs- och skrivfärdigheter utvecklas. Genom respons som grundar sig på bedömning får de studerande information om sina språkliga styrkor och sina framsteg i språkstudierna. Den studerande ska också få mångs-idig feedback om hur hen förstår och använder språket, uttrycker sig, deltar i diskussioner och tolkar och producerar texter. Läraren ska ge konstruktiv och uppmuntrande respons inom alla färdighetsområden. Responsen hjälper den studerande att lägga märke till sina framgångar och framsteg och motiverar att studera på ett ändamålsenligt sätt. Bedömningen ger också information för planeringen av undervisningen och hjälper läraren att upptäcka eventuella behov av stöd för utvecklingen av de studerandes språkfärdighet och läs- och skrivfärdigheter.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen:

- framsteg i förmågan att uttrycka sig och kommunicera
- utveckling av ord- och begreppsförrådet
- framsteg i läsfärdigheten och textfärdigheten
- framsteg i förmågan att producera texter, speciellt att skriva för hand och använda tangentbord
- framsteg i förmågan att förstå språk och kultur, speciellt då det gäller att reflektera över vardagsspråket och ords betydelser.

8.3.2 Matematik

Läroämnets uppdrag

I läskunnighetsskedet ska undervisningen i matematik ge den studerande sådana grundläggande numeriska färdigheter som är nödvändiga för hanteringen av vardagen, kommunikationen och studiernas framskridande. Målet är också att den studerande får positiva och mångsidiga upplevelser av matematik. Undervisningen i matematik är språkmedveten med fokus på åskådlighet. Matematiska begrepp presenteras och förklaras exakt och på ett vardagsspråk och läraren försäkrar sig om att de studerande har förstått begreppen.

Mål för undervisningen i matematik i läskunnighetsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar och attityder		
M1 stödja den studerandes iver och intresse för matematik samt utvecklingen av en positiv självbild och ett gott självförtroende	Lma1-Lma3	K1, K3, K5
Arbetsfärdigheter		
M2 lära den studerande att analysera numerisk information i vardagssituationer	Lma1-Lma3	K3, K4
M3 uppmuntra den studerande att framföra sina lösningar och slutledningar muntligt och skriftligt med hjälp av figurer.	Lma1-Lma3	K1, K4
M4 handleda den studerande att utveckla förmågan att dra slutsatser och lösa problem	Lma1-Lma3	K1, K4, K6
Begreppsliga och ämnesspecifika mål		
M5 handleda den studerande att tolka och använda numerisk information i vardagen	Lma1-Lma3	K1, K3, K4
M6 göra den studerande bekant med talbegreppet och principerna för tiosystemet	Lma1	K1, K4
M7 göra den studerande förtrogen med addition och subtraktion och med grunderna i multiplikation och division	Lma1-Lma3	K1, K4
M8 handleda den studerande att uttrycka antal och ordning med hjälp av tal	Lma1	K1, K3, K4
M9 handleda den studerande att känna igen decimaltal och bråktal i vardagliga situationer	Lma3	K1, K3, K4
M10 handleda den studerande att förstå begrepp som anknyter till användningen av pengar ur ett privatekonomiskt perspektiv	Lma2	K1, K3, K4
M11 göra den studerande bekant med de vanligaste måttenheterna och deras förkortningar samt med användningen av mätinstrument	Lma2	K1, K3, K4

Kurserna i matematik i läskunnighetsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Lma1 Talens värld

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Under kursen lär sig de studerande räkneord, numeriska tecken och matematiska grundsymboler, övar att skriva dem och bekantar sig med hur de används i vardagliga situationer, t.ex. telefonnumror, adresser och tidtabeller. De studerande bekantar sig med talbegreppet och principerna för tiosystemet. De studerande får också lära sig ordningstal och övar addition och subtraktion.

Lma2 Tal i vardagen

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande bekantar sig med tidsbegreppet genom att öva sig att uttrycka och förstå t.ex. klockslag, datum och öppettider. Under kursen lär sig de studerande de vanligaste måttenheterna och deras förkortningar, bl.a. längd (avstånd), volym (rymd), tid och massa. De studerande får öva sig att använda linjal och andra mätinstrument och att jämföra antal och egenskaper med hjälp av tal och måttenheter. Under kursen gör de studerande uppskattningar av mängd, volym och massa.

Lma3 Räkneoperationer i vardagen

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande utvecklar sina färdigheter i addition och subtraktion också i bekanta konkreta sammanhang. De introduceras till principerna för multiplikation och division. Under kursen övar de studerande att använda tal i samband med penninganvändning, t.ex. för att kolla priser, räkningar och kvitton och för att jämföra priser. De studerande bekantar sig med tekniska hjälpmedel, t.ex. räknare, appar i smarttelefoner, bankautomater och nätkamer.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i matematik i läskunnighetsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Undervisningen ska utgå från bekanta ämnen som anknyter till vardagen. Matematik ska studeras i en lärmiljö som präglas av konkretisering och olika hjälpmedel och där man fäster vikt vid att de studerande får använda olika sinnen. De studerande ska få bekanta sig med studie- och mätredskap, t.ex. linjaler, metermått och vågar. Varierande arbetssätt används i undervisningen. Man arbetar både gemensamt och individuellt. Digitala verktyg kan användas som hjälpmedel i undervisningen för att stödja lärandet.

Handledning, differentiering och stöd i matematik i läskunnighetsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

De studerande ska ha tillräckligt mycket tid för att lära sig grundläggande matematiska färdigheter. Utvecklingen av de studerandes kunskaper och färdigheter i matematik ska följas upp kontinuerligt. Stödet ska ge de studerande möjlighet att utveckla sina kunskaper samtidigt som deras positiva attityd och självförtroende stärks. Varje studerande ska ges möjlighet att öva tillräckligt och möjligheter att själva komma till insikt och förstå. Studerande som behöver mera utmaningar ska stödjas med hjälp av alternativa arbetsformer och genom att berika undervisningsinnehållet.

Bedömning av den studerandes lärande i matematik i läskunnighetsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

I läskunnighetsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna är det huvudsakliga syftet med bedömningen av lärandet att stödja och främja utvecklingen av de studerandes grundläggande matematiska färdigheter. Vid bedömningen av lärandet är det viktigt att ge uppmuntrande respons. De studerande ska uppmuntras att träna de färdigheter som de håller på att utveckla.

De studerande ska ges möjlighet att visa sina framsteg på olika sätt. Det är viktigt att vid sidan av användningen av siffror och matematiska grundsymboler och korrekta lösningar även bedöma på vilket sätt och hur obehindrat de studerande räknar.

Då läraren ger en verbal bedömning eller en prestationsanteckning ska hen bedöma de studerandes kunskaper i förhållande till målen i den lokala läroplanen. Bedömningen ska beskriva den studerandes framsteg i förhållande till målen.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen:

- kunskap om räkneord och numeriska tecken samt förståelse av talbegreppet
- förmåga att utföra grundläggande räkneoperationer
- framsteg i förmågan att använda numerisk information i vardagliga situationer
- framsteg i förmågan att tänka och uttrycka sig matematiskt

8.3.3 Samhällskunskap och kulturkännedom

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i samhällskunskap och kulturkännedom har som uppdrag att stödja de studerandes utveckling till ansvarsfulla och aktiva medborgare. De studerande ska vägledas att iaktta demokratiska värden och principer i ett pluralistiskt samhälle som har förståelse för olikhet och respekterar jämlikhet och mänskliga rättigheter. Läroämnets uppdrag är att introducera den studerande i Finlands historia och dess roll i ett europeiskt och internationellt sammanhang, ge en kunskapsgrund om samhällets funktioner och medborgarnas möjligheter till inflytande samt uppmuntra de studerande att bli aktiva aktörer i samhället.

I undervisningen ska de studerande uppmuntras att delta aktivt och konstruktivt i olika situationer och grupper. De studerande ska uppmuntras att lyssna på andra, uttrycka sina åsikter och motivera sina synpunkter. De studerande ska få grundläggande kunskaper om hur de ska sköta sin ekonomi och om ansvarsfull konsumtion. Att utveckla språkfärdigheten och begreppshandlingen samt läs- och skrivfärdigheterna är en väsentlig del av undervisningen i läroämnet.

Mål för undervisningen i samhällskunskap och kulturkännedom i läskunnighetskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser som an knyter till målen	Mångsidig kompetens
Att inhämta kunskaper och färdigheter som behövs i samhället och förståelse för samhällsfrågor		
M1 väcka den studerandes intresse för det finländska samhället	Lsk1, Lsk2	K2, K3
M2 introducera den studerande i Finlands historia och de grundläggande dragen i det finländska samhällssystemet	Lsk2	K1, K4, K7
M3 bredda den studerandes ordförråd och begreppsapparat inom ämnet samhällskunskap och kulturkännedom	Lsk1, Lsk2	K1, K4, K7
M4 handleda den studerande att utveckla sina studiefärdigheter och förmågan att lära sig	Lsk1, Lsk2	K1
M5 uppmuntra den studerande att framföra sina åsikter	Lsk2	K2, K6, K7
M6 informera den studerande om familjens och barns och ungas ställning i Finland, om principen om jämlikhet samt om jämställdhet mellan könen	Lsk2	K2, K7
M7 stödja den studerande att uppfatta sig själv som individ och medlem i samhället	Lsk1, Lsk2	K2, K3, K7

Mål för undervisningen	Kurser som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
Att implementera kunskaper om samhället		
M8 handleda den studerande att använda de viktigaste tjänster som kommunala och statliga myndigheter tillhandahåller	Lsk1	K3, K5, K7
M9 handleda den studerande att använda privata tjänster	Lsk1	K3, K5, K7
M10 uppmuntra den studerande att delta i den tredje sektorns verksamhet	Lsk1	K3, K7
Kulturkännedom, kulturidentitet och kommunikation		
M11 introducera den studerande i seder, värderingar, normer och attityder i den finländska kulturen	Lsk1, Lsk2	K2, K7
M12 handleda den studerande att identifiera särdrag i den egna kulturen och att studera skillnader mellan den egna kulturen och den finländska kulturen	Lsk1, Lsk2	K2
M13 uppmuntra den studerande att ha en öppen inställning till olika kulturella synsätt	Lsk1, Lsk2	K1, K2
M14 stödja den studerande att agera på ett konstruktivt sätt som medlem i ett mångkulturellt samhälle och att bekämpa all slags rasism	Lsk1, Lsk2	K2, K7

Kurserna i samhällskunskap och kulturkännedom i läskunnighetskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Lsk1 Vardagskompetens och samhälleliga tjänster

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande får insikt i hur samhället fungerar ur individens och familjens synvinkel. De studerande får bekanta sig med samhällets basservice och andra offentliga tjänster, t.ex. hälsovårdstjänster, Folkpensionsanstalten, socialbyrån, Arbetskrafts- och näringsbyrån, dagvårdstjänster, utbildningstjänster för barn, unga och vuxna, polisen samt biblioteks-, idrotts- och ungdomsväsendet. Under kursen bekantar sig de studerande också med privata tjänster, banktjänster och mobiltjänster. De studerande får studera räkningar och öva att sköta penningärenden. Under kursen bekantar sig de studerande med aktörer inom den tredje sektorn, såsom föreningar och andra sammanslutningar. De studerande utvecklar sitt ordförråd som anknyter till vardagen och samhälleliga tjänster och de studerande får öva läsning, läsförståelse och skrivning. De får också lära sig att anlita basservicetjänster. Kursen omfattar besök till olika ställen.

Lsk2 Det demokratiska samhället

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande får bekanta sig med och studera seder, värderingar, normer och attityder i den finländska kulturen. Under kursen bekantar sig de studerande med huvuddragen i Finlands historia och det finländska samhällssystemet: statliga institutioner och lokalförvaltningen. De studerande studerar gemensamt beslutsfattande och demokratiska begrepp, t.ex. mänskliga rättigheter, barnets rättigheter, jämlikhet och likabehandling. De studerandes ordförråd och begreppsapparat inom ämnet historia och samhällskunskap breddas. De studerande får öva

läsning, läsförståelse och skrivning. Under kursen övar de studerande också att framföra sin åsikt.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i samhällskunskap och kulturkännedom i läskunnighetsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

För att uppnå målen i läroämnet är det viktigt att använda upplevelsebaserade, interaktiva och konkreta arbetssätt. Med hjälp av dem övar de studerande samarbete och deltagande. Digitala verktyg används för att åskådliggöra begrepp, exempel och fenomen.

Handledning, differentiering och stöd i samhällskunskap och kulturkännedom i läskunnighetsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Med tanke på läroämnets mål och karaktär är det viktigt att handleda den studerande att se sig själv som en medlem och aktör i samhället som har rättigheter och skyldigheter samt att stödja den studerandes utveckling till en samarbetsvillig medlem i olika samhällsgrupper. Den studerande ska särskilt stödjas i att få sådan kunskap om samhället och ekonomi som är viktig med tanke på deras eget liv och deras framtid. Den studerande ska uppmuntras att delta och diskutera. Läroämnets abstrakta karaktär ska beaktas genom att centrala begrepp inom läroämnet förklaras och konkretiseras.

Bedömning av den studerandes lärande i samhällskunskap och kulturkännedom i läskunnighetsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Syftet med responsen är att handleda och uppmuntra den studerande att agera aktivt och konstruktivt i sin egen studiegrupp, vid läroanstalten och i sin närmaste omgivning och att tillämpa sina samhälleliga kunskaper och färdigheter i praktiken. Arbetet främjas med hjälp av konstruktiv respons och frågor. Syftet är också att hjälpa de studerande att bli medvetna om vad de har lärt sig, inrikta sina studier på det som är väsentligt och utveckla sina arbetsmetoder, studiefärdigheter och färdigheter i självvärdering. Bedömningen ska grunda sig på observation av de studerandes arbete och på diskussioner.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen:

- förståelse av de grundläggande dragen i det finländska samhället och Finlands historia
- förmåga att identifiera särdrag i den finländska kulturen
- förmåga att behärska ord och begrepp inom samhällskunskap

8.3.4 Miljö- och naturkunskap

Läroämnets uppdrag

I läroämnet miljö- och naturkunskap integreras ämnesområdena biologi, geografi, fysik och kemi. Undervisningen ska omfatta hållbarhetsperspektivet. Ett centralt mål för undervisningen är att den studerande ska lära känna sin närmiljö, dess natur och byggda miljö samt olika naturfenomen. Utgångspunkten i lärandet är således en mångfacetterad livsmiljö, som skapar en grund för en bredare förståelse av den omgivande världen.

De studerande ska ses som en del av den omgivning de lever i. Utgångspunkten är respekt för naturen och ett människovärdigt liv i enlighet med de mänskliga rättigheterna. Undervisningen ska stödja de studerande att utveckla sitt förhållande till miljön och sin världsbild samt ge färdigheter att göra val i vardagen. De studerande handleds att koppla ihop sina

erfarenheter och kunskaper med studierna i miljö- och naturkunskap. Att utveckla språkfärdigheten och begreppshandlingen samt läs- och skrivfärdigheterna är en väsentlig del av undervisningen i läroämnet.

Mål för undervisningen i miljö- och naturkunskap i läskunnighetsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser som an knyter till målen	Mångsidig kompetens
Attityder och värderingar		
M1 stödja den studerande att växa till en aktiv och ansvarsfull medborgare som förbinder sig till en hållbar livsstil	Lmn1	K3, K7
M2 vägleda den studerande att värdesätta sin regionala identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald	Lmn1	K3, K7
Kunskap och förståelse		
M3 vägleda den studerande att känna till naturen och den byggda miljön i sin närmaste omgivning	Lmn1	K1, K4
M4 stödja den studerande att skapa en strukturerad kartbild av jordklotet	Lmn1	K1, K4, K5
M5 hjälpa den studerande att förstå betydelsen av sina val för det egna livet och naturen	Lmn1	K1, K7
M6 uppmuntra den studerande att reflektera över betydelsen av en hållbar användning av naturresurser	Lmn1	K1, K7
Färdigheter		
M7 bredda den studerandes ordförråd och begreppsapparat inom ämnet miljö- och naturkunskap	Lmn1	K1, K4
M8 handla den studerande att läsa och använda enkla kartor	Lmn1	K1, K4
M9 handla den studerande att agera på ett tryggt och säkert sätt i hemmet med beaktande av brand- och elsäkerhet	Lmn1	K3
M10 handla den studerande att sköta avfallshantering och återvinning	Lmn1	K3, K7
M11 handla den studerande att utveckla sina studie-färdigheter och förmågan att lära sig	Lmn1	K1

Kurserna i miljö- och naturkunskap i läskunnighetsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Lmn1 Grunderna i miljö- och naturkunskap

Centralt kursinnehåll som an knyter till målen:

De studerande bekantar sig med närmiljön och den finländska naturen och dess viktigaste arter samt med den byggda miljön. De studerandes ordförråd och begreppsapparat inom ämnet miljö- och naturkunskap breddas. De studerande bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av kartor: Finland som en del av Europa och världen samt det egna

hemlandet. Under kursen bekantar sig de studerande med hållbar användning av naturresurser, avfallshantering och återvinning, främjande av säkerheten i hemmet och el- och brandsäkerhet. De studerande får också öva läs- och skrivfärdigheter och kommunikativa färdigheter.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i miljö- och naturkunskap i läskunnighetskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

I valet av lärmiljöer och arbetssätt beaktas funktionalitet och erfarenhets- och upplevelseaspekten. Som lärmiljöer används förutom läroanstaltens lokaler och den egna undervisningsgruppen mångsidigt även den närliggande naturen och den byggda miljön, olika sociala sammanhang och situationer samt digitala lärmiljöer. På lokal nivå samarbetar man med museer, företag, frivilligorganisationer samt natur- och vetenskapscentra. De studerandes delaktighet och kommunikation ska vara ett centralt mål.

Handledning, differentiering och stöd i miljö- och naturkunskap i den grundläggande utbildningen för vuxna

I undervisningen och vid valet av arbetssätt ska de studerandes tidigare kunskaper och färdigheter beaktas. De studerande handleds och stöds att utveckla sin språkfärdighet och begreppshantering. Centrala begrepp ska konkretiseras och åskådliggöras. Gemenskap stödjer gemensamt lärande och möjligheten att utnyttja olika styrkor. Handledning och stöd, valet av arbetssätt och upplevelser av att lyckas bidrar till att stärka de studerandes syn på sitt lärande.

Bedömning av den studerandes lärande i natur- och miljökunskap i läskunnighetskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

De studerande ska få respons på hur de behärskar begrepp och kunskap inom miljö- och naturkunskap. Arbetet främjas med hjälp av konstruktiv respons och frågor. Bedömningen ska grunda sig på observation av de studerandes arbete och på diskussioner.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen:

- kunskap om den finländska naturen och den byggda miljön
- förmåga att använda kartor
- kunskap om principerna för hållbar utveckling
- förmåga att behärska ord och begrepp inom miljö- och naturkunskap.

8.3.5 Studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter

Läroämnets uppdrag

Läroämnet studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter har som uppdrag att stödja de studerande så att de har lika möjligheter att klara av sina studier samt att öka deras inlärningsfärdigheter och förmåga att lära sig samt förståelse för följderna av egna val och handlingar. Samtidigt utvecklas den studerandes förmåga att planera och ha kontroll över sitt liv. I handledningen ska man beakta den studerandes helhetssituation genom att utöver studierna också behandla vardagshantering och eventuella frågor som anknyter till den studerandes livssituation och hälsa. I handledningen ligger betoningen på att stödja de studerandes motivation och studier. För en studerande kan brister i grundläggande kunskaper och färdigheter inverka negativt på både livskompetensen och självförtroendet. En förutsättning för att upprätthålla motivationen är att man i undervisningen och handledningen beaktar den studerandes utgångsnivå såväl i fråga om språkfärdigheter som i fråga om kunskaper och att man är insatt i den studerandes studiehistoria. Läroämnet ska stödja den studerandes förmåga att realistiskt bedöma sina egna förutsättningar och möjligheter i olika skeden

av studierna. Läroämnet ska också öka välbefinnandet och förebygga studieavbrott samt främja de studerandes delaktighet och jämlikhet i samhället. För varje studerande utarbetas en individuell studieplan när studierna inleds och som en del av den ett studieprogram, en plan för fortsatta studier och en karriärplan. Studieplanen ska följas upp och utvärderas tillsammans med den studerande.

Målet för studiehandledningen och handledningen i arbetslivsfärdigheter i läskunnighets-skedet är att lära den studerande vokabulär som anknyter till utbildningssystemet och yrken och att introducera den studerande i studier och arbetslivet i Finland. Att utveckla läs- och skrivfärdigheterna är en väsentlig del av undervisningen i läroämnet. Läroämnet ska i samarbete med de övriga läroämnena öva studiefärdigheter med de studerande och klargöra betydelsen av de olika läroämnena för att klara sig i det finländska samhället och med tanke på fortsatta studier och arbetslivet. Genom att utveckla studie- och arbetslivsfärdigheterna får de studerande färdigheter att framskrida i sina studier.

Studiehandledningen och handledningen i arbetslivsfärdigheter ska stödja och utveckla den studerandes förmåga att klara av nya livssituationer, yrkesvalsfrågor och övergångsskeden i studierna. Läroämnet ska ge de studerande information om och möjligheter att bekanta sig med olika utbildningsalternativ och yrkesområden. Den studerandes eventuella yrkeskunskande och behovet att utveckla kunnandet ska behandlas vid handledningsdiskussionerna och bedömas under perioderna med arbetslivsorientering. När den studerandes kunnande utreds ska den studerandes kunskaper, färdigheter och kompetens bedömas.

De studerande ska handledas att använda olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster. Handledningen ska främja de studerandes aktivitet och initiativförmåga när de ska fatta beslut som gäller val av utbildning och karriär.

Mål för undervisningen i läroämnet studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter i läskunnighetskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
Delaktighet och aktivitet		
M1 hjälpa den studerande att bilda sig en helhetsuppfattning om studiemiljön och arbetssätten och att utveckla den studerandes beredskap att studera i denna miljö och i olika grupper	Lsh1, Lsh2	K2, K3, K7
M2 stödja eleven att handla självständigt och ta ansvar för sina studier och val	Lsh1, Lsh2	K1, K3, K7
Att utveckla studiefärdigheterna		
M3 uppmuntra och handleda den studerande att utveckla sina studiefärdigheter och förmågan att lära sig	Lsh1, Lsh2	K1
M4 skapa förutsättningar som främjar den studerandes vilja att identifiera och utnyttja sina färdigheter och styrkor samt utveckla den studerandes förmåga att inse vad hen behöver lära sig	Lsh1, Lsh2	K1
M5 förebygga inlärningssvårigheter och studieavbrott	Lsh1, Lsh2	K1, K3

Mål för undervisningen	Kurser som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
Självkännedom		
M6 handleda den studerande att identifiera faktorer som påverkar hens val och att anpassa sig till sin förmåga, sina förutsättningar och intressen	Lsh1, Lsh2	K3
Att ställa upp mål		
M7 handleda den studerande att ställa upp både kort-siktiga och långsiktiga mål, utarbeta planer för att uppnå målen och utvärdera hur målen uppnåtts	Lsh1, Lsh2	K1, K3
Lärande med sikte på arbetslivet		
M8 hjälpa den studerande att förstå arbetets betydelse för det egna livet och för samhället	Lsh2	K6, K7
M9 handleda den studerande att reflektera över vilka yrken som passar hen	Lsh2	K4, K5, K6
M10 introducera olika utbildningsalternativ och arbetslivet för den studerande	Lsh2	K6
M11 hjälpa den studerande att förstå olika läroämners betydelse för framtida studier och för färdigheter som behövs i arbetslivet	Lsh2	K1, K6
M12 handleda den studerande att delta i enkla kommunikationssituationer som anknyter till arbetslivet	Lsh2	K2
Att använda information om utbildning och arbetsliv i den egna karriärplaneringen		
M13 göra den studerande förtrogen med ord och begrepp som anknyter till utbildning och arbetslivet	Lsh1, Lsh2	K1, K4, K6
M14 ge den studerande information om huvuddragen och möjligheterna i Finlands utbildningssystem	Lsh1	K4, K5
M15 introducera informations-, rådgivnings- och handledningstjänster för den studerande	Lsh2	K4, K5, K6

Kurserna i studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter i läskunnighetsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Lsh1 Utbildningssystemet och studierutiner

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande får bekanta sig med det finländska utbildningssystemet och dess vokabulär. Läroämnet ska utveckla den studerandes studiefärdigheter i samarbete med de övriga läroämnena och stärka deltagandet i studiegemenskapen. De studerande får lära sig att ställa upp mål för sina studier och att utvärdera hur målen uppnåtts. De får också öva sig på självvärdering. Under kursen diskuteras ansvar för det egna lärandet, val förknippade med studierna och faktorer som påverkar lärandet. De studerande ska handledas att anlita stöd- och handledningstjänster vid läroanstalten och utanför i samhället och deras färdigheter att söka tjänster de behöver ska utvecklas. De får träna sina kommunikativa färdigheter. En individuell studieplan ska utarbetas för varje studerande.

Lsh2 Att bekanta sig med olika yrken

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Under kursen får de studerande bekanta sig med yrkesbenämningar, olika arbetsuppgifter och typer av arbetsplatser och ämnesområdets vokabulär. De studerande får öva att delta i enkla kommunikationssituationer som anknyter till arbetslivet. Under kursen bekantar sig de studerande med olika möjligheter till fortsatta studier och med arbetslivet och de får besöka utbildningar, arbetsplatser och/eller företag inom yrkesområden som intresserar dem. De studerande får bekanta sig med och lära sig anlita informations-, rådgivnings- och handledningstjänster. En individuell studieplan ska utarbetas för varje studerande.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter i läskunnighetskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Utöver läroanstalten och webbmiljöer används även närmiljön och arbetslivet som lärmiljöer. Inom läroämnet används mångsidiga arbetssätt utgående från de studerandes individuella och grupp-specifika behov och förutsättningar. I undervisningen betonas konkreta och upplevelsebaserade arbetssätt, som stödjer den studerandes aktivitet och initiativförmåga och utvecklar färdigheterna i självvärdering. Handledningsformerna är personlig handledning och grupphandledning.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter i läskunnighetskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

De studerandes individuella utgångsläge och behov ska beaktas i studiehandledningen och handledningen i arbetslivsfärdigheter. Handledningen differentieras genom att man beaktar de studerandes personliga mål, erfarenheter, intressen, fritidssysselsättningar, kompetensområden och faktorer som inverkar på livssituationen. Samarbetet mellan olika aktörer är viktigt, särskilt i handledningen i studiernas övergångsskeden. Yrkes- och sektorsövergripande samarbete, t.ex. samarbete med Arbetskraftsmyndigheterna, socialväsendet och olika utbildningsanordnare, är viktigt i synnerhet i fråga om studerande som behöver stöd.

Bedömning av den studerandes lärande i studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter i läskunnighetskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Bedömningen bygger på de studerandes självvärdering samt på interaktiv, vägledande och uppmanande respons i samband med olika handledningsåtgärder. I bedömningen ska de studerandes olika sätt att arbeta och producera beaktas. De studerande bedömer sina förutsättningar, sina kunskaper och färdigheter, sin funktionsförmåga och sina resurser, sitt behov av stöd, sin förmåga att arbeta i grupp och sina kommunikativa färdigheter samt hur deras värderingar och föreställningar påverkar deras val och beslut. Vid bedömningen används mångsidiga och flexibla metoder där man beaktar den studerandes bakgrund och färdigheter så att var och en kan påvisa sitt kunnande. Samtidigt bör man försäkra sig om att den studerande förstår principerna för bedömningen, dess betydelse och bedömningssätt trots eventuella brister i språkkunskaperna.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen:

- utveckling av ord- och begreppsförrådet inom området utbildning och yrken
- förmåga att ta ansvar för sina studier och ställa upp mål
- utveckling av studiefärdigheterna och förmågan att lära sig
- utveckling av sociala och kommunikativa färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet
- förmåga att använda information om utbildning och arbetsliv i uppgörandet av den individuella studieplanen.

8.3.6 Annat ämne eller ämnesområde som lämpar sig för den grundläggande utbildningen samt valfria kurser

Utbildningsanordnaren kan i sin lokala läroplan för undervisningen i läskunnighetskedet också inkludera andra ämnen eller ämnesområden, förutsatt att de bidrar till att uppnå målen för den grundläggande utbildningen för vuxna. Sådana ämnen eller ämnesområden kan t.ex. vara konst- och färdighetsämnen, digital kompetens, yrkesstudier, arbetslivskompetens och praktisk arbetslivsorientering.

Valfria kurser i läskunnighetskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna kan t.ex. vara stödkurser som främjar uppnåendet av målen för de olika läroämnena.

8.4 Läroämnena i inledningskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

I dessa grunder för läroplanen föreskrivs för varje läroämne dess uppdrag och mål samt centralt innehåll som anknyter till målen. Dessutom föreskrivs särskilda aspekter gällande mål för lärmiljöer, arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömningen av lärandet i ifrågavarande läroämne.

I läroämnesdelarna används förkortningar. Målen är numrerade M1, M2 osv. Kurserna i läroämnena är numrerade och i läroämnenas måltabeller finns hänvisningar till dem. De olika kompetensområdena inom mångsidig kompetens är numrerade K1, K2 osv. och i läroämnenas måltabeller finns hänvisningar till dem.

K1 Förmåga att tänka och lära sig

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

K3 Vardagskompetens

K4 Multilitteracitet

K5 Digital kompetens

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

8.4.1 Modersmål och litteratur Språkpedagogik och språkutveckling

Den språkliga utvecklingen fortsätter livet ut. Individerna utvecklar flerspråkig kompetens i olika situationer i hemmet, i studierna, i arbetslivet och på fritiden. Den språkliga kompetensen består av kompetens i modersmålen, i andra språk och i olika dialektala varianter, på

olika nivåer. Utgångspunkten för skolans språkundervisning är att språket används i olika situationer och sammanhang. Språkundervisningen ska stärka de studerandes språkliga medvetenhet och stödja språkbruk på olika språk parallellt. De studerande ska lära sig att analysera texter och kommunikationsformer på olika språk och använda språkvetenskapliga begrepp vid tolkning av texter och använda sig av olika sätt att lära sig språk. De studerande ska använda sin kompetens i olika språk som stöd för allt lärande. De studerande ska få handledning i att läsa texter på lämplig nivå på olika språk och att i sina studier söka information och kunskap på olika språk.

De studerande ska vägledas att se och förstå sin egen och andras mångfasetterade språkliga och kulturella identitet. Även betydelsen av minoritetsspråken och de utrotningshotade språken ska behandlas i undervisningen. Undervisningen ska stödja de studerandes flerspråkighet genom att inkludera de studerandes alla språk i så hög grad som möjligt. Undervisningen ska stärka de studerandes tro på den egna förmågan att lära sig språk och uppmuntra till att modigt använda nya språk, även på grundläggande nivå. Utgångspunkten för all språkpedagogisk verksamhet är att flera olika läroämnena samarbetar.

Läroämnets uppdrag

Läroämnet modersmål och litteratur har som uppdrag att utveckla de studerandes språk-, text- och kommunikationsfärdigheter, att väcka deras intresse för språk, litteratur och övrig kultur och deras medvetenhet om sig själva som kommunikatörer och språkbrukare. De studerande ska ges möjlighet att utveckla sin kreativitet och en sådan språk- och textkompetens att de i vardagen och arbetslivet kan ge uttryck för iakttagelser och fenomen och verbalisera sina egna tankar.

Läroämnet modersmål och litteratur ansvarar, i samarbete med de övriga läroämnena, för de studerandes språkliga utveckling. Undervisningen ska hjälpa de studerande att skapa sin språkliga och kulturella identitet i ett kulturellt mångfaldigt och medialiserat samhälle. Modersmål och litteratur är ett mångvetenskapligt kunskaps-, färdighets- och kulturämne. Undervisningen ska baseras på en vidgad textsyn. Centrala färdigheter som ska betonas är förmågan att tolka och producera olika typer av texter samt söka och dela information. Litteratur som motsvarar de studerandes språkfärdighetsnivå, mångsidiga texter och kulturprodukter utvecklar kreativiteten och fantasin på ett mångsidigt sätt och breddar de studerandes uppfattning om sin förmåga att uttrycka sig. Litteraturen och kännedomen om kulturarvet skapar band till den studerandes egen kultur och vidgar förståelsen för andra kulturer.

De studerande ska uppmuntras att kommunicera och uttrycka sig på ett konstruktivt och ansvarsfullt sätt i olika slag av kommunikationsmiljöer. Genom att de studerande handleds att inse hur deras egen språkanvändning påverkar andra människor bidrar modersmålsämnet även till de studerandes etiska utveckling. Läs- och skrivstrategier är centrala metakognitiva färdigheter som ska betonas inom modersmåls- och litteraturundervisningen. Syftet med undervisningen om språket är att stödja och utveckla språklig medvetenhet och analytisk språkfärdighet. Undervisningen ska basera sig på en social och funktionell syn på språket: de språkliga strukturerna ska studeras i språkliga sammanhang och inom textgenrer som är lämpliga för de studerandes språkfärdighetsnivå. Varje kurs ska innefatta kärnelement, varav de mest centrala i läroämnet är ordkonst, media, drama och teaterkonst. Syftet med litteraturundervisningen är att väcka läslust och fördjupa kulturkännedomen. Syftet med mediefostran är att de studerande tillägnar sig kritisk mediekompetens och blir aktiva aktörer i ett medialiserat samhälle.

En viktig motivationsfaktor är att innehållet i modersmåls- och litteraturundervisningen är meningsfullt för de studerande. De studerandes intresse stärks genom att man i undervisningen utgår från de vuxnas språkvärld och erfarenheter från vardagen och arbetslivet och låter de studerande vara aktiva och göra egna val. Då skolan formar sina lärmiljöer och väljer undervisningsmetoder inom läroämnet modersmål och litteratur ska de studerandes olikheter och olika förutsättningar samt jämställdheten mellan könen beaktas och de studerande ska få stöd enligt sin färdighetsnivå. I undervisningen samarbetar man inom de olika lärokurserna i modersmål och litteratur och med andra läroämnena.

Kompletterande perspektiv på uppdraget för läroämnet modersmål och litteratur i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Det centrala uppdraget för läroämnet modersmål och litteratur i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna är att de studerande tillägnar sig grundläggande färdigheter i modersmålet. Undervisningen har som främsta uppdrag att utveckla så bra läs- och skrivefärdigheter, läsförståelse och förmåga att söka information som möjligt, så att de studerande har lätt att fortsätta sina studier i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna. De studerande ska handledas att kommunicera på ett ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt i allt mångsidigare kommunikationssituationer och olika miljöer.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Målet är en språkligt stimulerande och social lärmiljö, där de studerandes åsikter värdesätts och där det finns möjlighet att analysera och producera texter individuellt och gemensamt, också med hjälp av informations- och kommunikationsteknik. Varierande texter som de studerande själva valt och som intresserar dem ska användas i undervisningen. De studerandes läsupplevelser ska breddas. Lärmiljön i modersmål och litteratur ska även innefatta kultur- och medieutbudet utanför läroanstalten. Arbetssätten ska väljas så att de studerande har möjlighet att arbeta tillsammans och dela med sig av erfarenheter och så att de olika innehållsområdena integreras naturligt med varandra. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete. De kommunikativa färdigheterna ska fördjupas med hjälp av gemensamma arbetsprocesser. Undervisningen i drama och i litteratur ska integreras i undervisningen i andra läroämnena.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modersmål och litteratur i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Målet är att stödja de studerandes språkliga utveckling, utveckla flytande läs- och skrivefärdigheter samt fördjupa läsfärdigheten och läsförståelsen. De studerande ska stödjas att utvidga sitt ordförråd, tillägna sig begrepp, klä sina tankar i ord och utveckla sina kommunikativa färdigheter. De studerande ska uppmuntras att läsa litteratur och andra texter i enlighet med sin färdighetsnivå och handledas att tillämpa lässtrategier och samtidigt handledas att utveckla lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. De studerande ska ges såväl modeller som gemensamt och individuellt stöd för att utveckla rättstavningsförmågan samt förmågan att producera och bygga upp texter. För att nå målen ska de studerande få stöd enligt sin färdighetsnivå. Texterna och arbetssätten väljs med syfte att uppnå jämlikhet bland de studerande och jämställdhet mellan könen.

Bedömning av den studerandes lärande i läroämnet modersmål och litteratur i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Bedömningen och responsen ska vara mångsidig, konkret och utveckla förmågan att lära sig. Bedömningen ska höra nära samman med lärprocessen. Bedömningen ska grunda sig på mångsidig dokumentation av hur den studerandes språkliga färdigheter och förmåga att producera och tolka texter utvecklats och på den studerandes kunskaper om språk, litteratur och annan kultur.

Den studerande handleds att bedöma egna och andras arbeten, presentationer och alster. Med hjälp av en mångsidig och differentierad bedömning och respons som stöder lärandet hjälper man den studerande att bli medveten om sina färdigheter, kunskaper och arbetsprocesser och hen får verktyg att utveckla dessa.

Vid verbal bedömning eller då läraren ger en prestationsanteckning ska läraren bedöma de studerandes lärande i förhållande till de mål som är uppställda i den lokala läroplanen. Bedömningen ska beskriva den studerandes framsteg i förhållande till målen. Som stöd för bedömningen har man definierat de föremål för bedömningen som är centrala för lärandet.

8.4.1.1 Svenska och litteratur

Lärokursens särskilda uppdrag

Svenska språket är det ena av Finlands två nationalspråk och lärokursen i svenska och litteratur undervisas i samma omfattning och med samma mål och innehåll som lärokursen finska och litteratur, dock med vissa mindre avvikelser som beror på språkliga och kulturella särdrag. Lärokursen har ett centralt kulturbärande uppdrag i de svenska skolorna i Finland. De studerandes skolspråk och språkmedvetenhet ska kontinuerligt stödjas, parallellt med att flerspråkighet ska användas som en resurs.

De studerandes varierande språkbakgrund ska uppmärksammas och beaktas i undervisningen i modersmål och litteratur och även i alla övriga läroämnen. Undervisningen i svenska och litteratur ska samarbeta med undervisningen i svenska som andraspråk och litteratur och med övriga lärokurser i modersmål och litteratur.

Mål för undervisningen i svenska och litteratur i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser som an knyter till målen	Mångsidig kompetens
Förmåga att kommunicera		
M1 handleda den studerande att stärka sin förmåga att uttrycka sin åsikt och delta konstruktivt i olika kommunikationssituationer	Imo4, Imo6, Imo9	K1, K2, K7
M2 handleda den studerande att i sin kommunikation ta hänsyn till mottagarens behov och de egna språkvalens betydelse vid kommunikation i grupp	Imo4, Imo6	K1, K2, K3, K7
M3 vägleda den studerande att använda sin kreativitet och uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer och inför publik	Imo4, Imo6, Imo13, Imo17	K1, K2, K4, K7

Mål för undervisningen	Kurser som anknäver till målen	Mångsidig kompetens
M4 sporra den studerande att utveckla en positiv bild av sig själv som kommunikatör samt sin vilja och förmåga att delta i olika typer av kommunikationssituationer, även multimediala	Imo1, Imo4, Imo6, Imo9, Imo14	K1, K2, K3, K4
Att tolka texter		
M5 handleda den studerande att utveckla en flytande läsförmåga, att använda lässtrategier samt att observera och utvärdera sitt eget läsande	Imo1–2, Imo11–13	K1, K4, K5
M6 handleda den studerande att utveckla sin färdighet att tolka och utvärdera olika typer av texter, bredda sitt ord- och begreppsförråd samt utveckla sitt tänkande	Imo3, Imo5, Imo7, Imo11–13	K1, K2, K4, K5
M7 handleda den studerande att söka information, använda många olika slag av informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet	Imo2, Imo5, Imo12, Imo14–15	K1, K4, K5
M8 erbjuda den studerande litteratur enligt hens färdighetsnivå, sporra den studerande att utveckla sin litteraturkännedom och sitt intresse för olika typer av texter genom att ge hen möjligheter till positiva läsupplevelser och till att släcka sin kunskapsörst och dela med sig av sina läsupplevelser, också i multimediala miljöer	Imo11–15	K1, K4, K5
Att producera texter		
M9 uppmuntra den studerande att uttrycka upplevelser, tankar och åsikter och stärka den studerandes bild av sig själv som textproducent	Imo1, Imo3, Imo8–10	K1, K2, K4, K7
M10 uppmuntra och handleda den studerande att återge och redogöra för sina tankar och att öva sig att producera berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter	Imo3, Imo5–6, Imo9–10	K1, K4, K5, K7
M11 handleda den studerande att vidareutveckla sin förmåga att skriva för hand och digitalt och att stärka sina färdigheter i skriftspråket och sin kunskap om textstrukturer och rättstavning	Imo1, Imo5, Imo9–10	K1, K4, K5
M12 uppmuntra den studerande att utveckla sitt sätt att producera text och sin förmåga att utvärdera egna texter, erbjuda möjligheter att ta emot och ge respons på ett konstruktivt sätt, handleda den studerande att ta hänsyn till textmottagaren samt att kommunicera etiskt och respektera sekretess och upphovsrätt på nätet	Imo1–2, Imo5–7, Imo9–10, Imo14	K2, K4, K5, K6
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M13 handleda den studerande att stärka sin språkliga medvetenhet, inspirera den studerande att undersöka och iakttä språket och dess olika varianter och öva sig att använda begrepp för att diskutera språket och språkliga strukturer samt hjälpa hen att förstå följderna av språkliga val i kommunikationssituationer	Imo3, Imo5, Imo7, Imo12–13, Imo16–17	K1, K2, K4

Mål för undervisningen	Kurser som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M14 sporra den studerande att vidga sin textvärld och läsa litteratur enligt sin färdighetsnivå samt uppmuntra hen att läsa, att dela med sig av sina läsupplevelser och att aktivt använda sig av bibliotek	Imo2, Imo7, Imo10, Imo13, Imo15–17	K2, K4, K5, K7
M15 stödja den studerande att bygga upp sin språkliga och kulturella identitet, att lära känna och värdesätta också andra kulturer och språk och erbjuda hen möjligheter att bekanta sig med medie- och kulturutbudet och att själv medverka i kulturproduktioner	Imo2, Imo5, Imo7–8, Imo13–14, Imo16–17	K2, K4, K6, K7

Kurserna i svenska och litteratur i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

I inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna ska de olika målområdena i svenska och litteratur integreras med varandra i undervisningen. Huvudmålet är att den studerande inom de olika områdena tillägnar sig sådana kunskaper och färdigheter som möjliggör studier i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna. Även om kurserna i läroämnet har fokus på ett visst delområde, perspektiv eller målområde ska varje kurs omfatta också andra delområden enligt behov. På lokal nivå kan kurser slås samman eller grupperas till mera omfattande kurser eller perioder.

Imo1 Utgångspunkter för studier i svenska och litteratur

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Under kursen ligger fokus på grundläggande studiefärdigheter i svenska och litteratur. De studerande övar att dela med sig av sina tankar, känslor, upplevelser och åsikter, att lyssna på andra och att ta emot och ge respons. De studerandes grundläggande läs- och skrivfärdigheter stärks. De studerande övar sig att läsa flytande olika slag av texter och lär sig tillämpa lässtrategier som är lämpliga för olika situationer. De studerande skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat med digitala redskap. De lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i texter som de själva producerar. De övar de olika faserna i textproduktion och att analysera egna texter. De undersöker skillnaderna mellan skrift- och talspråk. De studerande lär sig att tillämpa grundprinciperna för rättstavning i sina egna texter.

Imo2 Studiefärdigheter och förmåga att hantera information

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Under kursen övar de studerande att läsa flytande olika slag av texter och lär sig tillämpa lässtrategier som är lämpliga för olika situationer. De tränar skrivande som behövs i studierna, såsom att göra anteckningar och sammanfatta samt att använda och ange källor. De söker information i olika källor och breddar kunskapen med hjälp av det lästa. De studerande övar sig att bedöma tillförlitligheten i texter och källor. De lär sig att kommunicera etiskt korrekt samt att respektera sekretess och upphovsrätt på nätet. Under kursen utnyttjas också studierna i andra läroämnen och media- och kulturutbudet. De studerande uppmuntras att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster och webben, att hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden.

Imo3 Texternas mångfald

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande lär sig att känna igen språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter och övar sig att tillämpa dem i egna texter. De övar att tolka texter genom att undersöka och jämföra olika slags texter. De studerande breddar sina kunskaper om språkets särdrag genom att analysera texter. Under kursen övar de studerande att lägga märke till relationer mellan texter i multimodala sammanhang. De övar sig att producera olika typer av fiktiva texter och faktatexter utgående från egna upplevelser, iakttagelser, tankar och åsikter och utgående från andras texter.

Imo4 Muntliga och kommunikativa färdigheter

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande övar sig att dela med sig av sina tankar, känslor, upplevelser och åsikter, att lyssna på andra och att ta emot och ge respons. De observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar t.ex. olika former av artighet, kommunicera målinriktat samt att uttrycka och motivera sina egna åsikter samtidigt som de tar hänsyn till andra. De studerande handleds i att uttrycka sig med retoriska hjälpmedel och att utveckla sina kommunikativa färdigheter.

Imo5 Språk och texter

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Under kursen undersöker de studerande språklig variation enligt situation, ämne och textgenre samt reflekterar över vad olika ord, uttryckssätt, språkliga särdrag och texter betyder. De övar att använda språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter. I samband med textanalyser bekantar sig de studerande med ordklasser, satsdelar, regelbundna och oregelbundna verb, huvudsats och bisats, satsanalys och lexikala särdrag. De övar sig att liva upp texten samt undersöker hur valet av ord, uttryck och ordföljd påverkar textens betydelse. De undersöker även skillnaderna mellan skrift- och talspråk. De studerande lär sig att tillämpa grundprinciperna för rättstavning i sina egna texter.

Imo6 Språk och kommunikation

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande övar att dela med sig av sina tankar, känslor, upplevelser och åsikter, att lyssna på andra och att ta emot och ge respons. De observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar t.ex. att kommunicera målinriktat samt att uttrycka och motivera sina egna åsikter samtidigt som de tar hänsyn till andra. De handleds i att uttrycka sig med retoriska hjälpmedel. De reflekterar över skrivandets och talandets olika syften och hur de syns i de språkliga val man gör. De undersöker skillnaderna mellan skrift- och talspråk.

Imo7 Språk och kultur

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Under kursen undersöker de studerande språklig variation enligt situation och ämne samt reflekterar över betydelser av ord, uttryckssätt och texter. De laborerar med talat språk och grundläggande språkliga begrepp. De studerande får kunskap om övriga språk och kulturer

i Finland och bekantar sig med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över betydelsen av ord, synonymer, metaforer, uttryck och begrepp och hierarkierna mellan dem. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen.

Imo8 Språk och identitet

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande bekantar sig med andra språk och kulturer i Finland samt med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. De reflekterar över förhållandet mellan språk och identitet och över egna identitetsroller, identitetsskapande och identitetens betydelse. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. De övar sig att producera olika typer av fiktiva texter och faktatexter utgående från egna upplevelser, iakttagelser, tankar och åsikter och utgående från andras texter.

Imo9 Grunderna i textproduktion

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande övar att dela med sig av sina tankar, upplevelser och åsikter. De övar de olika faserna i textproduktion, att analysera och utvärdera egna texter samt att ge och ta emot respons. Under kursen stärks de studerandes förmåga att skriva för hand och att skriva flytande på dator. De reflekterar över skrivandets syften och hur de syns i de språkliga val man gör. De studerande bekantar sig med hur ordvalet, meningsbyggnaden och andra språkliga strukturer inverkar på betydelsen när man producerar text. De tränar sig i att använda rubriker, olika textstrukturer och styckeindelning i texter som de själva producerar. De lär sig att använda grunderna i rättstavning i sina egna texter.

Imo10 Att producera texter

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Under kursen övar de studerande att producera fiktiva texter och faktatexter utgående från egna upplevelser, iakttagelser, tankar och åsikter och utgående från andras texter. De studerande tränar att skriva flytande för hand och digitalt och övar sådant skrivande som behövs i studierna. De övar också de olika faserna i textproduktion, att analysera och utvärdera egna texter samt att ge och ta emot respons. Under kursen tränar de studerande att använda språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter. De studerande bekantar sig med ordföljden i huvud- och bisatser, kongruens, satsanalys och andra syntaktiska element och deras betydelse när man producerar text. De övar att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i texter samt att liva upp texten. De studerande lär sig att använda grunderna i rättstavning i sina texter. De bekantar sig med upphovsrätt och etisk kommunikation på nätet. De får också öva att producera olika slag av texter.

Imo11 Grunderna i texttolkning

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Under kursen övar de studerande att läsa flytande olika slag av texter, särskilt icke-fiktiva texter, och att tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De studerande ger akt på och utvärderar den egna läsfärdigheten. De

lär sig att känna igen språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. De läser, lyssnar på och tolkar gemensamt och individuellt valda texter.

Imo12 Att tolka texter

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Under kursen fördjupas de studerandes färdigheter att tolka olika slag av texter genom att de studerande analyserar språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter och studerar deras samband med textens betydelse. I analysen av texter tillämpar de studerande sin kunskap om språket. De lär sig använda berättelsens grundbegrepp, såsom huvudperson, plats, tid, händelseförlopp, berättare, motiv och tema. De studerande övar sig att bedöma tillförlitligheten i texter och källor. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. De studerande uppmuntras att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster och webben. Under kursen får de studerande djupare kunskap om hur man kommunicerar etiskt korrekt och beaktar lagstiftningen på nätet. De studerande uppmuntras att läsa och att ägna sig åt konst på sin fritid.

Imo13 Att läsa skönlitteratur

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande läser och lyssnar på inhemsk och utländsk litteratur inom olika genrer enligt sin färdighetsnivå och funderar över frågor som litteraturen väcker. De ger akt på och utvärderar den egna läsfärdigheten. Under kursen lär sig de studerande att känna igen språkliga och textuella drag i berättande och beskrivande texter. De studerandes förmåga att använda berättelsens grundbegrepp (huvudperson, plats, tid, händelseförlopp, berättare, ämne och tema) fördjupas. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. Kulturutbudet, t.ex. film och teater, utnyttjas i undervisningen. De studerande uppmuntras att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, att hitta intressant läsning och att läsa på fritiden. Under kursen lever de studerande sig in i litteraturen t.ex. med hjälp av drama.

Imo14 Medietexter

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Under kursen granskar man mediekulturella fenomen och innehåll och diskuterar mediernas roll i de studerandes vardag. De studerande studerar särdragen i medietexter och producerar medietexter tillsammans eller på egen hand. De söker information i olika källor och breddar kunskapen med hjälp av det lästa. De studerande övar sig att bedöma tillförlitligheten i texter och källor. Under kursen behandlas etisk kommunikation på nätet och upphovsrätt.

Imo15 Facklitteratur

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande läser och lyssnar på facklitteratur enligt sin färdighetsnivå och funderar över samhällreliga frågor som facklitteraturen väcker. De söker information i olika källor och breddar kunskapen med hjälp av det lästa. Under kursen lär sig de studerande att kombinera information från olika källor samt källkritik. De studerande uppmuntras att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, att hitta intressant läsning och att läsa på fritiden.

Imo16 Kultur och folkliga traditioner

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande bekantar sig med den kulturella mångfalden och med gamla och nya kulturformer som står dem nära. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. De studerande analyserar och reflekterar över olika mediekulturella uttryck och deltar i kulturdebatten. De deltar också själva i produktionen av kultur.

Imo17 Samtidskulturella fenomen

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Under kursen granskar man mediekulturella fenomen och innehåll och diskuterar mediernas roll i de studerandes vardag. De studerande läser inhemsk och utländsk modern litteratur enligt sin färdighetsnivå och funderar över frågor som litteraturen väcker. De bekantar sig med gamla och nya kulturformer som står dem nära. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. De studerande handleds i att uttrycka sig med retoriska hjälpmedel och de lever sig in i litteraturen t.ex. med hjälp av drama.

Föremål för bedömningen i svenska och litteratur i slutet av inledningskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet
Förmåga att kommunicera		
M1 handleda den studerande att stärka sin förmåga att uttrycka sin åsikt och delta konstruktivt i olika kommunikationssituationer	Imo4, Imo6, Imo9	Förmåga att kommunicera muntligt
M2 handleda den studerande att i sin kommunikation ta hänsyn till mottagarens behov och de egna språkvalens betydelse vid kommunikation i grupp	Imo4, Imo6	Förmåga att kommunicera
M3 vägleda den studerande att använda sin kreativitet och uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer och inför publik	Imo4, Imo6, Imo13, Imo17	Förmåga att använda uttrycksmedel
M4 sporra den studerande att utveckla en positiv bild av sig själv som kommunikatör samt sin vilja och förmåga att delta i olika typer av kommunikationssituationer, även multimediala	Imo1, Imo4, Imo6, Imo9, Imo14	Förmåga att utveckla sina kommunikativa färdigheter
Att tolka texter		
M5 handleda den studerande att utveckla en flytande läsförmåga, att använda lässtrategier samt att observera och utvärdera sitt eget läsande	Imo1–2, Imo11–13	Användning av grundläggande lässtrategier
M6 handleda den studerande att utveckla sin färdighet att tolka och utvärdera olika typer av texter, bredda sitt ord- och begreppsförråd samt utveckla sitt tänkande	Imo3, Imo5, Imo7, Imo11–13	Förmåga att analysera och tolka texter

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet
M7 handleda den studerande att söka information, använda många olika slag av informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet	Imo2, Imo5, Imo12, Imo14–15	Informationssökning och källkritik
M8 erbjuda den studerande litteratur enligt hens färdighetsnivå, sporra den studerande att utveckla sin litteraturkänedom och sitt intresse för olika typer av texter genom att ge hen möjligheter till positiva läsupplevelser och till att släcka sin kunskapsörst och dela med sig av sina läsupplevelser, också i multimediala miljöer	Imo11–15	Kunskap om litteratur och texter och förmåga att dela med sig av sina läsupplevelser
Att producera texter		
M9 uppmuntra den studerande att uttrycka upplevelser, tankar och åsikter och stärka den studerandes bild av sig själv som textproducent	Imo1, Imo3, Imo8–10	Förmåga att uttrycka upplevelser och tankar
M10 uppmuntra och handleda den studerande att återge och redogöra för sina tankar och att öva sig att producera berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter	Imo3, Imo5–6, Imo9–10	Förmåga att verbalisera sina tankar och använda olika textgenrer
M11 handleda den studerande att vidareutveckla sin förmåga att skriva för hand och digitalt och att stärka sina färdigheter i skriftspråket och sin kunskap om textstrukturer och rättstavning	Imo1, Imo5, Imo9–10	Skrivfärdighet och kunskap om skriftspråket
M12 uppmuntra den studerande att utveckla sitt sätt att producera text och sin förmåga att utvärdera egna texter, erbjuda möjligheter att ta emot och ge respons på ett konstruktivt sätt, handleda den studerande att ta hänsyn till textmottagaren samt att kommunicera etiskt och respektera sekretess och upphovsrätt på nätet	Imo1–2, Imo5–7, Imo9–10, Imo14	Textupbyggnad och etisk kommunikation
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M13 handleda den studerande att stärka sin språkliga medvetenhet, inspirera den studerande att undersöka och iakttä språket och dess olika varianter och öva sig att använda begrepp för att diskutera språket och språkliga strukturer samt hjälpa hen att förstå följderna av språkliga val i kommunikation	Imo3, Imo5, Imo7, Imo12–13, Imo16–17	Förmåga att undersöka språk och behärska språkbegrepp
M14 sporra den studerande att vidga sin textvärld och läsa litteratur enligt sin färdighetsnivå samt uppmuntra hen att läsa, att dela med sig av sina läsupplevelser och att aktivt använda sig av bibliotek	Imo2, Imo7, Imo10, Imo13, Imo15–17	Litteraturkunskap
M15 stödja den studerande att bygga upp sin språkliga och kulturella identitet, att lära känna och värdesätta också andra kulturer och språk och erbjuda hen möjligheter att bekanta sig med medie- och kulturutbudet och att själv medverka i kulturproduktioner	Imo2, Imo5, Imo7–8, Imo13–14, Imo16–17	Språkmedvetenhet och kulturkänedom

8.4.1.2 Svenska som andraspråk och litteratur

Lärokursens särskilda uppdrag

Enligt förordningen om timfördelning kan invandrare i stället för att följa lärokursen i modersmål och litteratur, som bestäms av skolans undervisningsspråk, helt eller delvis undervisas i finska eller svenska enligt en lärokurs som är speciellt inriktad för invandrare. Syftet med denna lärokurs är att stödja den studerandes utveckling till en fullvärdig medlem i språkgemenskapen och ge hen språkliga förutsättningar för fortsatta studier. Undervisningen eftersträvar att utveckla multilitteracitet för att den studerande ska kunna söka information och förstå, producera, bedöma och analysera olika slags talade och skrivna texter på svenska i daglig kommunikation, i studierna och i samhället. Undervisningen ska stödja utvecklingen av de olika delområdena av språkkunskap (hörförståelse, tal, läsförståelse och skrivande) och språket inom olika kunskapsområden.

Det särskilda uppdraget i lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är att stödja utvecklingen av flerspråkighet hos de studerande samt väcka intresse och erbjuda redskap för livslångt språklärande. Undervisningen i svenska som andraspråk och litteratur ska i samarbete med de övriga läroämnena hjälpa de studerande att bygga upp sin språkliga och kulturella identitet i ett multikulturellt och -medialt samhälle.

Kunskaper i svenska stödjer integreringen i det finländska samhället. Utgångspunkten för undervisningen i svenska som andraspråk och litteratur är att utnyttja språksituationer som är relevanta och viktiga för de studerande. Språkkunskapen ska utvecklas inom alla delområden. Utveckling av förmågan att förstå och förmågan att producera sammanlänkas. De studerandes språkkunskaper ska utvidgas från konkret vardagsspråk till ett språk som lämpar sig för abstrakt tänkande. De studerande ska lära sig uttrycka iakttagelser och företeelser och sina personliga tankar, känslor och åsikter på ett för situationen lämpligt sätt. Språk som de studerande behärskar ska värdesättas och utnyttjas i undervisningen.

En studerande kan studera enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur om hens modersmål inte är svenska, finska eller samiska eller hen i övrigt har en flerspråkig bakgrund. Då behovet av lärokursen kartläggs ska följande aspekter i första hand tas i beaktande: den studerandes kunskaper i svenska är bristfälliga inom ett eller flera delområden av språkkunskaperna och räcker ännu inte till för att hen ska kunna delta i den dagliga kommunikationen och det dagliga skolarbetet på svenska som en jämlik medlem i skolgemenskapen, eller den studerandes kunskaper i svenska räcker ännu inte till för studier enligt lärokursen svenska och litteratur.

En studerande som studerar enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur får undervisning i svenska som andraspråk antingen helt eller delvis i stället för undervisning i svenska och litteratur. Undervisningen läggs upp utgående från den studerandes behov att lära sig och det skede av språkutvecklingen den studerande befinner sig i. Om lärokursen svenska som andraspråk och litteratur valts för en studerande, ska den studerandes framsteg och prestationer bedömas i relation till målen och kriterierna för lärokursen i fråga, oberoende av i vilken undervisningsgrupp undervisningen ordnas. Målen för undervisningen ställs upp och undervisningens innehåll väljs med hänsyn till den studerandes språkkunskaper och tidigare kunskaper och färdigheter. Den studerande kan övergå till lärokursen svenska och litteratur, om hen har tillräckliga förutsättningar för att lära sig svenska enligt målen för den lärokursen.

I inledningsskedet är undervisningens särskilda uppdrag att skapa en grund för det svenska språket och läs- och skrivfärdigheter i svenska samt att utveckla de kommunikativa färdigheterna och förmågan att lära sig. Undervisningen har som uppdrag att väcka de studerandes intresse för språk och uttrycksätt och för att producera och tolka olika slag av texter utgående från sina individuella förutsättningar. På det viset stärks även de studerandes uttrycksförmåga, kommunikativa färdigheter och språkliga medvetenhet. Undervisningen ska stödja de studerandes integrationsprocess och utvecklingen av deras identitet som studerande.

Mål för undervisningen i svenska som andraspråk och litteratur i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser som anknnyter till målen	Mångsidig kompetens
Förmåga att kommunicera		
M1 lära den studerande att kommunicera i vardagliga kommunikationssituationer samt att stärka förmågan att lyssna och förstå det som sägs	Is21–Is217	K1, K2
M2 ge den studerande tillfälle att öva sig att diskutera olika ämnen samt att stärka ordförrådet och fraseologin som behövs för det	Is21–Is217	K2, K7
M3 uppmuntra den studerande att utveckla sitt mod att uttrycka sig språkligt	Is21–Is217	K2
Att tolka texter		
M4 handleda den studerande att stärka sina grundläggande läsfärdigheter, att läsa texter enligt sin språkfärdighet och att diskutera det lästa	Is21–Is217	K4
M5 hjälpa den studerande att utveckla sin förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser utgående från textuella och språkliga ledtrådar och textgenre	Is24–Is27, Is213–Is217	K1, K4
Att producera texter		
M6 inspirera den studerande att producera olika textgenrer och att stärka de färdigheter som behövs för det	Is23–s217	K2
M7 handleda den studerande att öva sig att skriva för hand och digitalt samt grunderna i rättstavning	Is21–Is217	K2, K5
M8 vägleda den studerande att analysera och utvärdera egna texter samt att ge och ta emot respons	Is21–Is217	K1, K2
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M9 uppmuntra den studerande att utveckla sin språkmedvetenhet genom att iaktta olika varianter av talspråk och olika texter	Is210–17	K2, K4
M10 handleda den studerande att identifiera olika språk och kulturer i den egna omgivningen och att inse betydelsen av sin egen flerspråkiga och mångkulturella identitet	Is216, Is217	K2

Mål för undervisningen	Kurser som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
Att använda språket som stöd för allt lärande		
M11 hjälpa den studerande att utveckla en positiv uppfattning om sitt sätt att kommunicera, läsa, producera texter och lära sig språk samt vägleda den studerande att observera sina styrkor och utvecklingsbehov som språkanvändare och att lära sig ställa upp realistiska mål för sitt lärande	Is21–Is217	K1, K3
M12 skapa förutsättningar för den studerande att integrera studierna i olika läroämnen med varandra och stödja färdigheterna att använda olika textgenrer och strukturer som är viktiga i skolan samt ge den studerande möjlighet att använda olika skolrelaterade texter och teman som bakgrundsmaterial för att tala och skriva	Is212, Is216, Is217	K1, K2
M13 hjälpa den studerande att utveckla sina kunskaper och språkliga medel för att kunna arbeta och söka information självständigt	Is26, Is211, Is213, Is215, Is216	K1, K4
M14 vägleda den studerande att utvärdera sin egen språkinläring	Is21–Is217	K1

Kurserna i svenska som andraspråk och litteratur i inledningskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

De studerandes språk- och kommunikationsfärdigheter samt textkompetens utvecklas i olika språksituationer. Mångsidiga arbetssätt används i undervisningen. Innehållet i undervisningen väljs så att den studerande har möjlighet att vidga sina kunskaper i det egna språket, litteraturen och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Innehållet ska stödja målen och utnyttja både de studerandes erfarenheter och de lokala möjligheterna.

Is21 Grunderna i språket: Utgångspunkter för studier i svenska

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande övar hälsningsord och att berätta om sig själv. De bekantar sig med det svenska alfabetet, övar uttal och studerar siffror. De utvecklar förmågan att studera språk.

Is22 Grunderna i språket: Grundläggande kommunikation i vardagliga situationer

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande tränar att fråga, svara och begära i olika kommunikationssituationer i vardagen. De lär sig tidsuttryck och bekantar sig med årets gång. Under kursen övar de studerande också begrepp som anknyter till studierna.

Is23 Grunderna i språket: Jag och familjen

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande lär sig att berätta om sig själv, familjen och släkten både muntligt och skriftligt. De övar att uttrycka ägande.

Is24 Grunderna i språket: Kommunikation vid uträttande av ärenden

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande övar enkla köpsituationer och fraser och centrala strukturer som anknyter till dem. Under kursen lär sig de studerande matvokabulär.

Is25 Grunderna i språket: Vardagen i hemmet

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande lär sig vokabulär relaterat till boende. De övar att beskriva sitt hem muntligt och skriftligt och att uttrycka plats och riktning.

Is26 Grunderna i språket: Att färdas med olika transportmedel

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande övar resevokabulär och kommunikation som behövs när man reser. De övar att läsa tidtabeller och att använda digitala reseplanerare.

Is27 Grunderna i språket: Hälsa och välbefinnande

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande övar sig att beskriva sitt hälso- och känslotillstånd. De lär sig begrepp som anknyter till kroppen och sjukdom och att be om hjälp och anmäla frånvaro. De övar att anlita hälso- och sjukvårdstjänster.

Is28 Grunderna i språket: Min dag

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande övar att berätta om sin vardag och om dagens gång. De bekantar sig med olika fritidsmöjligheter. Under kursen lär sig de studerande att uttrycka gillande och intresse.

Is29 Grunderna i språket: Kommunikation i arbetslivet

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande tränar yrkesvokabulär och språk som behövs i arbetslivet. De övar att beskriva olika yrken och bekantar sig med arbetslivet i Finland.

Is210 Växande språkkunskap: Min historia

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Under kursen övar de studerande att berätta och skriva sin personhistoria. De övar också fraser för att beskriva sitt liv samt tidsuttryck och konjunktioner som binder ihop en text.

Is211 Växande språkkunskap: Boende

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Under kursen bekantar sig de studerande med olika boendeformer och studerar texter som anknyter till boende. De studerande övar att uträta ärenden och att beskriva boendeproblem muntligt och skriftligt. De bekantar sig med textuella drag i instruerande texter (uppmaning, förbud o.d.)

Is212 Växande språkkunskap: Naturen och lärmiljön*Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:*

Under kursen lär sig de studerande vokabulär som hänför sig till naturen, djur och olika livsmiljöer. De studerande lär känna den närmaste omgivningen och de tjänster som finns där. De övar ord för att uttrycka tid, plats och riktning.

Is213 Växande språkkunskap: Fritidsaktiviteter*Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:*

Under kursen lär sig de studerande att diskutera och berätta om sin fritid och sina hobbyer. De lär sig att söka information om nya fritidsmöjligheter och att hitta väsentlig information i texter. De studerande övar att uttrycka och motivera sina åsikter.

Is214 Växande språkkunskap: Besök hos läkare och på apoteket*Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:*

Under kursen övar de studerande att reservera tid per telefon. De övar att beskriva sitt mående och att uttrycka förfluten tid. De studerande övar också att föra en dialog hos läkaren och på apoteket. De studerar de vanligaste begreppen som används i samband med anvisningar, kallelser och remisser.

Is215 Växande språkkunskap: Utbildning och arbete i Finland*Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:*

Under kursen lär de studerande känna huvuddragen i det finländska arbetslivet och utbildningssystemet. De bekantar sig med arbetsplatsannonser och lär sig berätta sin utbildnings- och arbetshistoria. De övar tidsuttryck och konjunktioner som binder ihop en text.

Is216 Växande språkkunskap: Multimediala miljöer*Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:*

Under kursen övar de studerande att utnyttja digitala verktyg i studierna. De bekantar sig med nätbaserade lärmiljöer och övar att utnyttja dem i studierna i olika läroämnen. De bekantar sig också med talspråkets särdrag i olika kontexter. De studerande undersöker mediekulturella fenomen och mediernas roll i sin vardag. Förmågan att skriva på tangentbord stärks.

Is217 Växande språkkunskap: Litteratur, nationella helgdagar och sedvänjor*Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:*

De studerande lär känna finländska och finlandssvenska festtraditioner och sedvänjor och studerar likheter och olikheter mellan dem och den egna kulturen. De studerande bekantar sig med finländsk, i synnerhet svenskspråkig skön- och facklitteratur. De studerande uppmuntras att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster och att läsa och skriva på fritiden.

Föremål för bedömningen i lärokursen i svenska som andraspråk och litteratur i slutet av inledningskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet
Förmåga att kommunicera		
M1 uppmuntra den studerande att stärka sina kommunikativa färdigheter och sin uttrycksförmåga i vardagliga kommunikationssituationer samt att stärka förmågan att lyssna och förstå det som sägs	Is21, Is22, Is21-Is217	Kommunikativa färdigheter, uttrycksförmåga, hörförståelse
M2 ge den studerande tillfälle att öva sig att diskutera olika ämnen samt att stärka ordförrådet och fraseologin som behövs för det	Is21-Is217	Ordförråd och fraseologi
M3 uppmuntra den studerande att utveckla sitt mod att uttrycka sig språkligt	Is21-Is217	Förmåga att uttrycka sig i olika kommunikationssituationer
Att tolka texter		
M4 handleda den studerande att stärka sina grundläggande läsfärdigheter, att läsa texter enligt sin språkfärdighet och att diskutera det lästa	Is21-Is217	Grundläggande läsfärdighet och läsförståelse
M5 hjälpa den studerande att utveckla sin förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser utgående från textuella och språkliga ledtrådar och textgenre	Is24-Is27, Is213-Is217	Att tolka texter
Att producera texter		
M6 inspirera den studerande att producera olika textgenrer och att stärka de färdigheter som behövs för det	Is23-s217	Att producera texter
M7 handleda den studerande att öva sig att skriva för hand och digitalt samt grunderna i rättstavning	Is21-Is217	Förmåga att skriva för hand och digitalt
M8 vägleda den studerande att analysera och utvärdera egna texter samt att ge och ta emot respons	Is21-Is217	Förmåga att ge och ta emot respons
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M9 uppmuntra den studerande att utveckla sin språkmedvetenhet genom att iaktta olika varianter av talspråk	Is210-Is217	Observation av språkbruk
M10 handleda den studerande att identifiera olika språk och kulturer i den egna omgivningen och att inse betydelsen av sin egen flerspråkiga och mångkulturella identitet	Is216, Is217	Observation av olika språk och kulturer och av den egna språkliga och kulturella identiteten
Att använda språket som stöd för allt lärande		
M11 hjälpa den studerande att utveckla en positiv uppfattning om sitt sätt att kommunicera, läsa, producera texter och lära sig språk samt vägleda den studerande att observera sina styrkor och utvecklingsbehov som språkanvändare och att lära sig ställa upp realistiska mål för sitt lärande	Is21-Is217	Förmåga att ställa upp mål för lärandet

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet
M12 skapa förutsättningar för den studerande att integrera studierna i olika läroämnen med varandra och stödja förmågan att använda olika textgenrer och strukturer som är viktiga i skolan samt ge den studerande möjlighet att använda olika skolrelaterade texter och teman som bakgrundsmaterial för att tala och skriva	Is212, Is216, Is217	Observation av språket i olika läroämnen
M13 hjälpa den studerande att utveckla sina kunskaper och språkliga medel för att kunna arbeta och söka information självständigt	Is26, Is211, Is213, Is215, Is216	Textuppbyggnad och informationssökning
M14 vägleda den studerande att utvärdera sin egen språkinläring	Is21–Is217	Färdigheter i självvärdering

8.4.1.3 Modersmål och litteratur, samiska, romani, teckenspråk och modersmål för studerande med annat modersmål

Utbildningsanordnaren ska vid behov i läroämnet modersmål och litteratur göra upp en läroplan för grundläggande utbildning för vuxna i samiska, romani och teckenspråk utgående från grunderna för läroplanen för läropliktiga (Utbildningsstyrelsens föreskrift 104/011/2014). Samma gäller för lärokurserna svenska eller finska för samisktalande samt svenska eller finska för teckenspråkiga.

Med stöd av 12 § i lagen om grundläggande utbildning kan undervisning i modersmålet ges förutom i svenska eller finska även i samiska, romani eller teckenspråk eller i ett annat språk som är den studerandes modersmål. I det fallet undervisas nämnda modersmål enligt det timantal i modersmål och litteratur som fastställs i 8 § i statsrådets förordning 422/2012. Läroplanen utarbetas och den eftersträlvade nivån för undervisningen fastställs utgående från lärokursen svenska och litteratur eller finska och litteratur. Läroplanen ska utarbetas med hänsyn till de studerandes varierande språkliga och kulturella bakgrund samt i vilken omfattning omgivningen stödjer utvecklingen av den studerandes eget modersmål.

8.4.2 Främmande språk

Språkpedagogik och språkutveckling

Den språkliga utvecklingen fortsätter livet ut. Individerna utvecklar flerspråkig kompetens i olika situationer i hemmet, i studierna, i arbetslivet och på fritiden. Den språkliga kompetensen består av kompetens i modersmålen, i andra språk och i olika dialektala varianter, på olika nivåer. Utgångspunkten för skolans språkundervisning är att språket används i olika situationer och sammanhang. Språkundervisningen ska stärka de studerandes språkliga medvetenhet och stödja språkbruk på olika språk parallellt. De studerande ska lära sig att analysera texter och kommunikationsformer på olika språk och använda språkvetenskapliga begrepp vid tolkning av texter och använda sig av olika sätt att lära sig språk. De ska använda sin kompetens i olika språk som stöd för allt lärande. De studerande ska få handledning i att läsa texter på lämplig nivå på olika språk och att i sina studier söka information och kunskap på olika språk.

De studerande ska vägledas att se och förstå sin egen och andras mångfasetterade språkliga och kulturella identitet. Även betydelsen av minoritetsspråken och de utrotningshotade språken ska behandlas i undervisningen. Undervisningen ska stödja de studerandes flerspråkighet genom att inkludera de studerandes alla språk i så hög grad som möjligt. Undervisningen ska stärka de studerandes tro på den egna förmågan att lära sig språk och uppmuntra till att modigt använda nya språk, även på grundläggande nivå. Utgångspunkten för all språkpedagogisk verksamhet är att flera olika läroämnen samarbetar.

I inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna läser de studerande ett A-språk. För språken används följande koder:

en = engelska

la = latin

sa = samiska

ty = tyska

fr = franska

ry = ryska

ia = italienska

sp = spanska

po = portugisiska

sx = annat språk

Språkens kurskoder består av skedet i den grundläggande utbildningen för vuxna, språkets kod, lärokursens omfattning och kursens nummer. Kurskoden Iena1 betyder sålunda inledningsskedet, engelska A-lärokurs, kurs nummer 1.

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje och kreativitet.

Undervisningen i främmande språk är en del av språkpedagogiken och språkutvecklingen. Den ska väcka de studerandes intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska språkmiljöer. De studerande handleds att värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar de studerande att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Studierna i främmande språk ska förbereda de studerande för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska engelskspråkiga situationer och utifrån de studerandes kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan internationellt.

Undervisningen ska stärka de studerandes tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. De studerande ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ordnas om möjligt så att också studerande som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till de studerandes olika intressen. Undervisningen ska bygga broar mellan olika språk och med de språk som de studerande använder på fritiden. Målet är att de studerande lär sig att söka information på de språk de kan. Vid valet av texter och uppgifter ska man också fästa uppmärksamhet vid språkkunskap som behövs i arbetslivet.

8.4.2.1 Främmande språk, engelska, A-lärokurs

Undervisningen i engelska i inledningskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna (A-lärokurs)

En studerande som inte tidigare har studerat engelska eller på annat sätt inhämtat kunskaper i engelska inleder sina studier med kurs 1. Alla kurser inbegriper samtliga mål, men tyngdpunkten kan variera.

Många studerande använder i allt större utsträckning engelska på fritiden. Kunskaper som de studerande har tillägnat sig genom informellt lärande ska beaktas i planeringen av undervisningen och valet av innehåll.

Mål för undervisningen i A-lärokursen i engelska i inledningskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
Färdigheter för språkstudier		
M1 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, där det viktigaste är att budskapet går fram och att uppmuntra varandra att lära sig tillsammans	Iena1– Iena4	K1, K3
M2 handleda den studerande att ta ansvar för sina språkstudier, uppmuntra hen att modigt öva sina språkkunskaper, också med hjälp av digitala verktyg, samt att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst	Iena1– Iena4	K1, K4, K5, K6
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M3 handleda den studerande att öva sig i att kommunicera på olika sätt och i olika miljöer också genom att uppmuntra till fortsatt interaktion oberoende av avbrott och pauser	Iena1– Iena4	K2, K4, K5, K7
M4 uppmuntra den studerande att med hjälp av olika slag av strategier hålla igång och utveckla en kommunikation	Iena1– Iena4	K4
M5 stödja den studerandes kulturellt lämpliga språkbruk genom att erbjuda möjligheter att mångsidigt öva sig i sociala situationer	Iena1– Iena4	K2, K4

Mål för undervisningen	Kurser som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M6 handleda den studerande att med hjälp av olika läs- och hörförståelsestrategier sätta sig in i talade och skrivna texter av varierande svårighetsgrad	Iena1– Iena4	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M7 erbjuda den studerande möjligheter att producera tal och skrift som berör en växande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal	Iena1– Iena4	K3, K4, K5, K7
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M8 vägleda den studerande att lägga märke till den språkliga och kulturella mångfalden i den närmaste omgivningen och i världen samt engelskans ställning som ett globalt kommunikationsspråk	Iena1– Iena4	K2
M9 motivera den studerande att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt	Iena1– Iena4	K1, K2
M 10 vägleda den studerande att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja utvecklingen av hens språkliga slutledningsförmåga	Iena1– Iena4	K1, K2
M11 handleda den studerande att förstå att det finns gott om material på engelska och att välja innehållsmässigt och till svårighetsgraden lämpligt material som stödjer det egna lärandet	Iena1– Iena4	K2, K3

Kurserna i A-läro kursen i engelska i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Iena1 Grunderna i språket: Utgångspunkter för studier i engelska

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att bekanta sig med studierna i engelska. Att öva sig att berätta och utbyta information om sig själv. Det är viktigt att lära sig känna igen engelskt tal och uttala engelska. Att lära sig att studera språk.

Iena2 Grunderna i språket: Grundläggande kommunikation i sociala situationer i vardagen

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att öva sig att kommunicera i de vanligaste sociala situationerna (familj, släkt och vänner, fritiden). Talet och uttalet betonas fortsättningsvis. Att utveckla studietekniken och lära sig använda några kommunikationsstrategier som behövs på elementär nivå.

Iena3 Grunderna i språket: Kommunikation vid utträttande av ärenden

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att öva sig att utträtta vardagliga ärenden. Det är viktigt att fästa avseende vid ett språkbruk som lämpar sig för situationen. Talet och uttalet betonas fortsättningsvis.

Iena4 Grunderna i språket: Utbildning och studier

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att lära sig använda engelska i sammanhang som är kopplade till studier och utbildning, främst utifrån de egna behoven.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i engelska i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Målet är att språkbruket ska vara naturligt och relevant för de studerande. De studerande ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Konkret och gemensamt lärande ger de studerande möjlighet att pröva sin växande språkkunskap. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i engelska i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

De studerande ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av de studerandes språkkunskaper. De studerande ska också uppmuntras att studera andra språk som erbjuds. Studerande som har språkliga inlärningssvårigheter ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för studerande som avancerar snabbare eller kan engelska sedan tidigare.

Bedömning av den studerandes lärande i A-lärokursen i engelska i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Bedömningen och återkopplingen som baserar sig på den ska vara uppmuntrande, mångsidig, konkret och utveckla förmågan att lära sig. Bedömningen ska höra nära samman med läroprocessen. Bedömningen ska grunda sig på mångsidig dokumentation. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen.

Den studerande handleds att bedöma egna och andras arbeten, presentationer och alster. Med hjälp av en mångsidig och differentierad bedömning och feedback som stöder lärandet hjälper man den studerande att bli medveten om sina färdigheter, kunskaper och arbetsprocesser och hen får verktyg att utveckla dessa.

Då läraren ger en verbal bedömning eller en prestationsanteckning ska hen bedöma de studerandes kunskaper i förhållande till målen i den lokala läroplanen. Bedömningen ska beskriva den studerandes framsteg i förhållande till målen. Som stöd för bedömningen har man definierat de föremål för bedömningen som är centrala för lärandet.

Föremål för bedömningen i A-läro kursen i engelska i slutet av inledningskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet
Färdigheter för språkstudier		
M1 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, där det viktigaste är att budskapet går fram och att uppmuntra varandra att lära sig tillsammans	Iena1– Iena4	Kännedom om målen
M2 handleda den studerande att ta ansvar för sina språkstudier, uppmuntra hen att modigt öva sina språkkunskaper, också med hjälp av digitala verktyg, samt att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst	Iena1– Iena4	Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta välfungerande studiemetoder
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M3 handleda den studerande att öva sig i att kommunicera på olika sätt och i olika miljöer också genom att uppmuntra till fortsatt interaktion oberoende av avbrott och pauser	Iena1– Iena4	Förmåga att kommunicera i olika situationer
M3 uppmuntra den studerande att med hjälp av olika slag av strategier hålla igång och utveckla en kommunikation	Iena1– Iena4	Förmåga att använda kommunikationsstrategier
M5 stödja den studerandes kulturellt lämpliga språkbruk genom att erbjuda möjligheter att mångsidigt öva sig i sociala situationer	Iena1– Iena4	Kulturellt lämpligt språkbruk
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M6 handleda den studerande att med hjälp av olika läs- och hörförståelsestrategier sätta sig in i talade och skrivna texter av varierande svårighetsgrad	Iena1– Iena4	Förmåga att tolka texter
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M7 erbjuda den studerande möjligheter att producera tal och skrift som berör en växande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal	Iena1– Iena4	Förmåga att producera texter
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M8 vägleda den studerande att lägga märke till den språkliga och kulturella mångfalden i den närmaste omgivningen och i världen samt engelskans ställning som ett globalt kommunikationsspråk	Iena1– Iena4	Förmåga att gestalta den språkliga miljön
M9 motivera den studerande att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt	Iena1– Iena4	Används inte som bedömningsgrund. Den studerande handleds att som en del av självvärderingen reflektera över sina upplevelser.

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet
M10 vägleda den studerande att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja utvecklingen av hens språkliga slutledningsförmåga	Iena1–Iena4	Språklig medvetenhet
M11 handleda den studerande att förstå att det finns gott om material på engelska och att välja innehållsmässigt och till svårighetsgraden lämpligt material som stödjer det egna lärandet	Iena1–Iena4	Förmåga att hitta engelskspråkigt material

8.4.2.2 Annat främmande språk, A-lärokurs

Undervisning i annat främmande språk i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna (A-lärokurs)

En studerande som inte tidigare har studerat, eller på annat sätt inhämtat kunskaper i målspråket, inleder sina studier med kurs 1. Alla kurser inbegriper samtliga mål, men tyngdpunkten kan variera.

Kunskaper som de studerande har tillägnat sig genom informellt lärande ska beaktas i planeringen av undervisningen och valet av innehåll.

Mål för undervisningen i A-lärokursen i annat främmande språk i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
Färdigheter för språkstudier		
M1 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, där det viktigaste är att budskapet går fram och att uppmuntra varandra att lära sig tillsammans	I(x)a1–I(x)a4	K1, K3
M2 handleda den studerande att ta ansvar för sina språkstudier, uppmuntra hen att modigt öva sina språkkunskaper, också med hjälp av digitala verktyg, samt att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst	I(x)a1–I(x)a4	K1, K4, K5, K6
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M3 handleda den studerande att öva sig i att kommunicera på olika sätt och i olika miljöer också genom att uppmuntra till fortsatt interaktion oberoende av avbrott och pauser	I(x)a1–I(x)a4	K2, K4, K5, K7
M4 uppmuntra den studerande att med hjälp av olika slag av strategier hålla igång och utveckla en kommunikation	I(x)a1–I(x)a4	K4
M5 stödja den studerandes kulturellt lämpliga språkbruk genom att erbjuda möjligheter att mångsidigt öva sig i sociala situationer	I(x)a1–I(x)a4	K2, K4

Mål för undervisningen	Kurser som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M6 handleda den studerande att med hjälp av olika läs- och hörförståelsestrategier sätta sig in i talade och skrivna texter av varierande svårighetsgrad	I(x)a1–I(x)a4	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M7 erbjuda den studerande möjligheter att producera tal och skrift som berör en växande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal	I(x)a1–I(x)a4	K3, K4, K5, K7
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M8 vägleda den studerande att lägga märke till den språkliga och kulturella mångfalden i den närmaste omgivningen och i världen samt målspråkets ställning som ett globalt kommunikationsspråk	I(x)a1–I(x)a4	K2
M9 motivera den studerande att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt	I(x)a1–I(x)a4	K1, K2
M 10 vägleda den studerande att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja utvecklingen av hens språkliga slutledningsförmåga	I(x)a1–I(x)a4	K1, K2
M11 handleda den studerande att förstå att det finns gott om material på målspråket och att välja innehållsmässigt och till svårighetsgraden lämpligt material som stödjer det egna lärandet	I(x)a1–I(x)a4	K2, K3

Kurserna i A-lärokursen i annat främmande språk i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

I(x)a1 Grunderna i språket: Utgångspunkter för studier i (x)

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att bekanta sig med studierna i målspråket. Att öva sig att berätta och utbyta information om sig själv. Det är viktigt att lära sig att känna igen tal och uttala språket. Att lära sig att studera språk.

I(x)a2 Grunderna i språket: Grundläggande kommunikation i sociala situationer i vardagen

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att öva sig att kommunicera i de vanligaste sociala situationerna (familj, släkt och vänner, fritiden). Talet och uttalet betonas fortsättningsvis. Att utveckla studietekniken och lära sig använda några kommunikationsstrategier som behövs på elementär nivå.

I(x)a3 Grunderna i språket: Kommunikation vid utträttande av ärenden

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att öva sig att utträtta vardagliga ärenden. Det är viktigt att fästa avseende vid ett språkbruk som lämpar sig för situationen. Talet och uttalet betonas fortsättningsvis.

I(x)a4 Grunderna i språket: Utbildning och studier

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att lära sig använda målspråket i sammanhang som är kopplade till studier och utbildning, främst utifrån de egna behoven.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i annat främmande språk i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Målet är att språkbruket ska vara naturligt och relevant för de studerande. De studerande ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Konkret och gemensamt lärande ger de studerande möjlighet att pröva sin växande språkkunskap. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i annat främmande språk i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

De studerande ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av de studerandes språkkunskaper. De studerande ska också uppmuntras att studera andra språk som erbjuds. Studerande som har språkliga inlärningssvårigheter ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för studerande som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Bedömning av den studerandes lärande i A-lärokursen i annat främmande språk i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Bedömningen och återkopplingen som baserar sig på den ska vara uppmuntrande, mångsidig, konkret och utveckla förmågan att lära sig. Bedömningen ska höra nära samman med läroprocessen. Bedömningen ska grunda sig på mångsidig dokumentation. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen.

Den studerande handleds att bedöma egna och andras arbeten, presentationer och alster. Med hjälp av en mångsidig och differentierad bedömning och feedback som stöder lärandet hjälper man den studerande att bli medveten om sina färdigheter, kunskaper och arbetsprocesser och hen får verktyg att utveckla dessa.

Då läraren ger en verbal bedömning eller en prestationsanteckning ska hen bedöma de studerandes kunskaper i förhållande till målen i den lokala läroplanen. Bedömningen ska beskriva den studerandes framsteg i förhållande till målen. Som stöd för bedömningen har man definierat de föremål för bedömningen som är centrala för lärandet.

Föremål för bedömningen i A-läro kursen i annat främmande språk i slutet av inledningskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet
Färdigheter för språkstudier		
M1 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, där det viktigaste är att budskapet går fram och att uppmuntra varandra att lära sig tillsammans	I(x)a1– I(x)a4	Kännedom om målen
M2 handleda den studerande att ta ansvar för sina språkstudier, uppmuntra hen att modigt öva sina språkkunskaper, också med hjälp av digitala verktyg, samt att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst	I(x)a1– I(x)a4	Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta välfungerande studiemetoder
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M3 handleda den studerande att öva sig i att kommunicera på olika sätt och i olika miljöer också genom att uppmuntra till fortsatt interaktion oberoende av avbrott och pauser	I(x)a1– I(x)a4	Förmåga att kommunicera i olika situationer
M4 uppmuntra den studerande att med hjälp av olika slag av strategier hålla igång och utveckla en kommunikation	I(x)a1– I(x)a4	Förmåga att använda kommunikationsstrategier
M5 stödja den studerandes kulturellt lämpliga språkbruk genom att erbjuda möjligheter att mångsidigt öva sig i sociala situationer	I(x)a1– I(x)a4	Kulturellt lämpligt språkbruk
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M6 handleda den studerande att med hjälp av olika läs- och hörförståelsestrategier sätta sig in i talade och skrivna texter av varierande svårighetsgrad	I(x)a1– I(x)a4	Förmåga att tolka texter
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M7 erbjuda den studerande möjligheter att producera tal och skrift som berör en växande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal	I(x)a1– I(x)a4	Förmåga att producera texter
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M8 vägleda den studerande att lägga märke till den språkliga och kulturella mångfalden i den närmaste omgivningen och i världen samt målspråkets ställning som ett globalt kommunikationsspråk	I(x)a1– I(x)a4	Förmåga att gestalta den språkliga miljön
M9 motivera den studerande att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt	I(x)a1– I(x)a4	Används inte som bedömningsgrund. Den studerande handleds att som en del av självvärderingen reflektera över sina upplevelser.

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet
M10 vägleda den studerande att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja utvecklingen av hens språkliga slutledningsförmåga	I(x)a1– I(x)a4	Språklig medvetenhet
M11 handleda den studerande att förstå att det finns gott om material på målspråket och att välja innehållsmässigt och till svårighetsgraden lämpligt material som stödjer det egna lärandet	I(x)a1– I(x)a4	Förmåga att hitta material på målspråket

8.4.3 Matematik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i matematik är att utveckla ett logiskt, exakt och kreativt matematiskt tänkande hos de studerande. Undervisningen ska lägga grund för förståelsen av matematiska begrepp och strukturer samt utveckla de studerandes förmåga att behandla information och lösa problem. På grund av matematikens kumulativa natur ska undervisningen framskrida systematiskt. Konkreta och laborativa inslag är centrala i undervisningen och studierna i matematik. Lärandet stöds med hjälp av digitala verktyg.

Undervisningen i matematik ska stödja de studerande att utveckla en positiv attityd till matematik och en positiv självbild som studerande i matematik. Den ska också utveckla de studerandes förmåga att kommunicera, interagera och samarbeta. Undervisningen i matematik ska vara målinriktad och långsiktig och stödja de studerande att själva ta ansvar för sitt lärande.

Undervisningen ska handleda de studerande att förstå nyttan av matematik i det egna livet och i ett bredare samhällsperspektiv. Undervisningen ska utveckla de studerandes förmåga att använda och tillämpa matematik på ett mångsidigt sätt.

Mål för undervisningen i matematik i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar och attityder		
M1 stödja den studerandes iver och intresse för matematik samt utvecklingen av en positiv självbild och ett gott självförtroende	Ima1–5	K1, K3, K5
Arbetsfärdigheter		
M2 handleda den studerande att utveckla färdigheten att göra matematiska observationer samt tolka och utnyttja dem i olika situationer	Ima1–5	K4
M3 uppmuntra den studerande att framföra sina lösningar och slutledningar med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg	Ima1–5	K2, K4, K5
M4 handleda den studerande att utveckla förmågan att dra slutsatser och lösa problem	Ima1–5	K1, K4, K6

Mål för undervisningen	Kurser som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
Begreppsliga och ämnesspecifika mål		
M5 handleda den studerande att förstå matematiska begrepp och beteckningar	Ima1–5	K1, K4
M6 stödja den studerande att utveckla förståelsen av talbegreppet och principen för tiosystemet	Ima1-2	K1, K4
M7 introducera den studerande i principerna för de grundläggande räkneoperationerna och deras egenskaper	Ima1-2	K1, K4
M8 handleda den studerande att utveckla flytande grundläggande räknefärdigheter med naturliga tal samt att använda olika huvudräkningsstrategier	Ima2	K1, K4
M9 introducera den studerande i geometriska former och handleda den studerande att uppfatta deras egenskaper	Ima3–4	K1, K4, K5
M10 handleda den studerande att förstå principen för mätning	Ima3–4	K1, K4
M11 introducera den studerande i tabeller och diagram	Ima5	K4, K5
M12 lära den studerande att utarbeta stegvisa instruktioner som datorprogram i en visuell programmeringsmiljö	Ima5	K1, K2, K4, K5

Kurserna i matematik i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

På kurserna utvecklas de studerandes förmåga att finna likheter, skillnader och mönster och att tillämpa motsatsprincipen. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang.

Ima1 Tal och räkneoperationer I

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerandes förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras och de får öva sina färdigheter i huvudräkning. De bekantar sig med räknealgoritmer och sambanden mellan räkneoperationer utnyttjas. De studerande handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Räkneoperationer övas i många olika situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Ima2 Tal och räkneoperationer II

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Talområdet utvidgas med negativa tal och de studerande introduceras i begreppen motsatt tal och absolutbelopp. De studerande lär sig begreppet bråk som del av antal och del av helhet samt övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Decimaltal och principerna för grundläggande räkneoperationer med decimaltal studeras och kopplas samman med de studerandes värld. Begreppet procent och beräkning av procenttal och -värde studeras med hjälp av ämnen som intresserar de studerande. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Ima3 Geometri I

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande bygger, ritat, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar och de studerande bekantar sig med deras egenskaper. De studerande bekantar sig med plana figurer och undersöker deras egenskaper. De studerande utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De bekantar sig med principerna för mätning. De studerande övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar. De studerande granskar symmetri i förhållande till en rät linje. De handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

Ima4 Geometri II

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna. De studerande undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning. Vid mätning fästs uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. De studerande mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

Ima5 Matematisk problemlösning

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant. De undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning. Man formulerar problem utifrån ämnen som intresserar de studerande och löser problemen med hjälp av matematik. De studerande övar sig att presentera information med hjälp av enkla tabeller och diagram. De bekantar sig med de vanligaste statistiska nyckeltalen såsom största och minsta värde, medelvärde och typvärde. De planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i matematik i inledningskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Undervisningen ska utgå från bekanta ämnen och problem som intresserar de studerande. Matematik ska fortsättningsvis studeras i en lärmiljö som präglas av konkretisering och olika hjälpmedel. Hjälpmedlen ska vara lätt tillgängliga. Varierande arbetssätt används i undervisningen. De studerande ska ha möjlighet att påverka valen av arbetssätt. Man arbetar både gemensamt och individuellt. Olika sinnen ska utnyttjas i undervisningen. Undervisningen ska utveckla de studerandes förmåga att uttrycka matematiska tankar med konkreta hjälpmedel, muntligt, skriftligt och genom att rita och tolka bilder. Digitala verktyg används som hjälpmedel i undervisningen för att stödja lärandet, produktionen, kreativiteten och utvärderingen av arbetet.

Handledning, differentiering och stöd i matematik i inledningskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Varje studerande ska ha möjlighet att få undervisning också i sådant centralt innehåll som undervisats och studerats tidigare, om hans kunskaper är otillräckliga. Utöver det ska de studerande ges förebyggande stöd för att tillägna sig nytt innehåll. Man ska reservera tillräckligt mycket tid för

matematiklärandet och stödet ska vara systematiskt. Utvecklingen av de studerandes kunskaper och färdigheter i matematik ska följas upp kontinuerligt. Stödet ska ge de studerande möjlighet att utveckla sina kunskaper samtidigt som deras positiva attityd och självförtroende stärks. De studerande ska erbjudas lämpliga konkreta hjälpmedel som stöd för lärandet samt möjligheter att själva komma till insikt och förstå. Varje studerande ska ges möjlighet att öva tillräckligt.

Studerande som behöver mera utmaningar ska stödjas med hjälp av alternativa arbetsformer och genom att berika undervisningsinnehållet. Uppgifterna kan till exempel omfatta talens egenskaper, olika talföljder, geometri, kreativ problemlösning och matematiska tillämpningar.

Bedömning av den studerandes lärande i matematik i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

I inledningsskedet i den grundläggande för vuxna är det huvudsakliga syftet med bedömningen av lärandet att stödja och främja de studerandes matematiska tänkande och kunskapsutveckling inom alla målområden. Vid bedömningen av lärandet är det viktigt att ge uppmuntrande respons, uppmuntra de studerande att utnyttja sina styrkor och att träna de färdigheter som behöver utvecklas. De studerande ska också vägledas att själva utvärdera sitt lärande.

De studerandes kunskapsnivå och förståelse av matematik kan utredas med hjälp av samtal, konkreta hjälpmedel, figurer eller skriftliga alster. De studerande ska ges möjlighet att visa sina framsteg på olika sätt. Det är viktigt att vid sidan av korrekta lösningar även bedöma på vilket sätt och hur obehindrat de studerande räknar.

Då läraren ger en verbal bedömning eller en prestationsanteckning ska hen bedöma de studerandes kunskaper i förhållande till målen i den lokala läroplanen. Bedömningen ska beskriva den studerandes framsteg i förhållande till målen. Som stöd för bedömningen har man definierat de föremål för bedömningen som är centrala för lärandet.

Föremål för bedömningen i matematik i slutet av inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet
Betydelse, värderingar och attityder		
M1 stödja den studerandes iver och intresse för matematik samt utvecklingen av en positiv självbild och ett gott självförtroende	Ima1–5	Intresse och motivation
Arbetsfärdigheter		
M2 handleda den studerande att utveckla färdigheten att göra matematiska observationer samt tolka och utnyttja dem i olika situationer	Ima1–5	Förmåga att göra iakttagelser, tolka och dra nytta av dem
M3 uppmuntra den studerande att framföra sina lösningar och slutledningar med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg	Ima1–5	Förmåga att presentera lösningar och slutledningar
M4 handleda den studerande att utveckla förmågan att dra slutsatser och lösa problem	Ima1–5	Problemlösningsfärdigheter

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet
Begreppsliga och ämnesspecifika mål		
M5 handleda den studerande att förstå matematiska begrepp och beteckningar	Ima1–5	Förståelse och användning av matematiska begrepp
M6 stödja den studerande att utveckla förståelsen av talbegreppet och principen för tiosystemet	Ima2	Talbegreppet
M7 introducera den studerande i principerna för de grundläggande räkneoperationerna och deras egenskaper	Ima2	Grundläggande räkneoperationer och förmåga att utnyttja deras egenskaper
M8 handleda den studerande att utveckla flytande grundläggande räknefärdigheter med naturliga tal samt att använda olika huvudräkningsstrategier	Ima2	Räknefärdighet och huvudräkningsstrategier
M9 introducera den studerande i geometriska former och handleda den studerande att uppfatta deras egenskaper	Ima3–4	Geometriska begrepp och förmåga att observera geometriska egenskaper
M10 handleda den studerande att förstå principen för mätning	Ima3–4	Förmåga att mäta
M11 introducera den studerande i tabeller och diagram	Ima5	Att skapa och tolka tabeller och diagram
M12 lära den studerande att utarbeta stegvisa instruktioner som datorprogram i en visuell programmeringsmiljö	Ima5	Visuell programmering

8.4.4 Samhällskunskap och kulturkännedom

Läroämnets uppdrag

Kurserna i samhällskunskap och kulturkännedom ska öka den studerandes kunskaper och färdigheter att vara en aktiv medborgare i det finländska samhället och delta i den lokala och globala kulturen. Den studerande ska bilda sig en uppfattning om de centrala värderingarna och verksamhetskulturen i det finländska samhället samt om grundläggande samhällsstrukturer. Studierna ska anknyta till Finlands historia och dess roll i ett europeiskt och internationellt sammanhang.

I undervisningen ska kulturernas mångfald och mångfacetterade karaktär betonas. Kurserna ska fördjupa de kunskaper som de studerande har tillägnat sig i den grundläggande utbildningen och introducera dem i målen och innehållet för kurserna i historia och samhällslära i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna. I undervisningen ska de studerande få lära sig studiefärdigheter och textkompetens som är kännetecknande för historia och samhällslära.

Praktiska behov som den studerande har i olika livssituationer ska beaktas i undervisningsinnehållet. Studierna ska gå från vardagliga situationer mot bredare kultur- och samhällsfärdigheter och djupare kunskap om samhället och kulturarvet. Målet är också ökad lokalkännedom och att regionala särdrag beaktas i undervisningen.

Mål för undervisningen i samhällskunskap och kulturkännedom i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1 hjälpa den studerade att förstå det finländska demokratiska samhället och dess seder, värderingar och normer	Isk1, Isk3	K1–K2
M2 hjälpa den studerande att lära känna Finlands historia, det sociala och ekonomiska systemets grunddrag samt begrepp som anknyter till dem	Isk1–Isk3	K1–K2, K6
M3 handleda den studerande att lära känna grundläggande rättigheter och skyldigheter för personer som vistas i Finland och finländska medborgare samt att utnyttja sina rättigheter och fullgöra sina skyldigheter	Isk1–Isk2	K3
M4 handleda den studerande att lära känna och använda olika möjligheter till samhällsinflytande, både politiskt och i övrigt, på ett etiskt hållbart sätt	Isk1, Isk3	K7
M5 handleda den studerande att få kännedom om familjens och barns och ungas ställning i Finland, om principen om jämlikhet samt om jämställdhet mellan könen	Isk3	K2
M6 handleda den studerande att förstå betydelsen av arbete och företagsamhet och att lära känna och använda de viktigaste offentliga och privata tjänsterna samt den tredje sektorns verksamhet	Isk1–2	K1, K4–K5
M7 handleda den studerande att identifiera och studera kulturella skillnader och orsakerna till dem samt att respektera kulturell mångfald	Isk3	K2–K4
M8 handleda den studerande att lära känna och studera integrationsprocessens olika faser	Isk2–Isk3	K1–K2
M9 uppmuntra den studerande att ha en öppen inställning till olika synsätt, att jämföra dem på ett analytiskt sätt och att bekämpa rasism och diskriminering	Isk3	K2–K7

Kurserna i samhällskunskap och kulturkännedom i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Isk1 Samhällets grundstrukturer och vardagskompetens

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande får insikt i det finländska samhällets värderingar, normer och strukturer samt i hur samhället fungerar ur individens, familjens och närmiljöns synvinkel. De lär sig centrala begrepp inom samhällskunskap. De får grundläggande kunskap om seder och bruk, utträttande av ärenden, boende och arbetsliv. Man funderar på hur var och en själv kan påverka tryggheten och trivseln i närmiljön. De studerande får kunskap om vilka möjligheter samhället erbjuder, olika yrken, företagsamhet och hur man sköter sin egen ekonomi. På kursen bekantar sig de studerande också med medborgarens rättigheter och skyldigheter.

Isk2 Historia, landskännedom och samhällets funktioner

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande lär känna huvuddragen i Finlands och närliggande områdets historia samt Finlands ställning och verksamhet som en del av Norden, Europa och världen. De studerar begrepp som anknyter till Finlands historia och landskännedom. Under kursen behandlas mänsklig verksamhet under olika tider i olika kulturer och de studerande får reflektera över olika motiv till människors handlingar. De studerande bekantar sig med finländska utbildningstjänster, sysselsättningsfrämjande tjänster och andra tjänster.

Isk3 Kulturidentitet och kommunikation

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande får bekanta sig med, studera och tolka seder, värderingar, traditioner, normer och attityder i den finländska kulturen och andra kulturer. De bekantar sig också med de mest betydande perioderna och verken inom finländsk konst och kultur. De studerande utvecklar sina kommunikativa färdigheter och sin förmåga att samarbeta på ett konstruktivt sätt med människor med olika kulturell bakgrund. De studerar demokratiska värden och grundprinciper, såsom mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet och får öva sig att visa ömsesidig respekt och att delta och påverka enligt demokratiska principer. Under kursen bekantar sig de studerande med föreningskulturen och olika former av föreningsarbete samt olika former av frivilligarbete.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i samhällskunskap och kulturkännedom i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

I undervisningen ska man prioritera olika typer av konkreta och upplevelsebaserade arbetssätt, som stödjer den studerandes utveckling till en aktiv och handlingskraftig medborgare. Den studerande ska uppmuntras att lyssna på andra, uttrycka sina åsikter och motivera sina synpunkter för att utveckla sin kommunikations-, uttrycks- och samarbetsförmåga. Undervisningen ska ge den studerande möjlighet att kommunicera på många olika sätt och att använda drama och visuella uttryck. Den studerande ska uppmuntras att söka och tillämpa information självständigt och tillsammans med andra. Målet är att i undervisningen ta i beaktande den studerandes kunskaper om sin egen kultur och uppmuntra hen att göra jämförelser mellan olika kulturer. Den studerande ska uppmuntras att göra tolkningar, jämföra och dra slutsatser. Digitala verktyg ska mångsidigt användas för att söka information. Språkmedvetna arbetssätt stärker de studerandes multilitteracitet. Olika kommunikationsformer ska användas i arbetet. Läroämnet lämpar sig väl för att integreras med andra läroämnena, i synnerhet med undervisningen i svenska som andraspråk.

Handledning, differentiering och stöd i samhällskunskap och kulturkännedom i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Med tanke på målen i läroämnet samhällskunskap och kulturkännedom är det viktigt att handledningen erbjuder tillräckligt stöd för att den studerande ska förstå begrepp, texter och källor. Med tanke på läroämnets mål och karaktär är det viktigt att handleda den studerande att se sig själv som en medlem i medborgarsamhället samt stödja den studerandes utveckling till en aktiv medlem i olika samhällsgrupper. Mångsidig kommunikation, delaktighet och samverkan stöds genom praktiska övningar, till exempel med hjälp av visualisering, drama och diskussioner samt olika typer av texter.

Bedömning av den studerandes lärande i samhällskunskap och kulturkännedom i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

I undervisningen ska den studerande genom respons stödjas och uppmuntras att aktivt delta i sin egen närmiljö. I bedömningen ska de studerandes olika sätt att arbeta och producera beaktas. Bedömningen ska fokusera på hur den studerande behärskar och kan tillämpa sina kunskaper och färdigheter i läroämnet samt hur mångsidigt den studerande lärt sig att bilda sig en egen uppfattning om samhället, kulturen och sina egna framtidsmöjligheter och att motivera sina åsikter.

Föremål för bedömningen i samhällskunskap och kulturkännedom i slutet av inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet
M1 hjälpa den studerade att förstå det finländska demokratiska samhället och dess seder, värderingar och normer	Isk1, Isk3	Förståelse av det finländska samhället och dess seder, värderingar och normer
M2 hjälpa den studerande att lära känna Finlands historia, det sociala och ekonomiska systemets grunddrag samt begrepp som anknyter till dem	Isk1–Isk3	Kännedom om Finlands historia och sociala och ekonomiska system samt begrepp som anknyter till dem
M3 handleda den studerande att lära känna grundläggande rättigheter och skyldigheter för personer som vistas i Finland och finländska medborgare samt att utnyttja sina rättigheter och fullgöra sina skyldigheter	Isk1–Isk2	Kännedom om de grundläggande rättigheterna och skyldigheterna
M4 handleda den studerande att lära känna och använda olika möjligheter till samhällsinflytande, både politiskt och i övrigt, på ett etiskt hållbart sätt	Isk1, Isk3	Kännedom om möjligheterna att påverka i samhället
M5 handleda den studerande att få kännedom om familjens och barns och ungas ställning i Finland, om principen om jämlikhet samt om jämställdhet mellan könen	Isk3	Kännedom om familjens och barns och ungas ställning, om principen om jämlikhet samt om jämställdhet mellan könen
M6 handleda den studerande att förstå betydelsen av arbete och företagsamhet och att lära känna och använda de viktigaste offentliga och privata tjänsterna samt den tredje sektorns verksamhet	Isk1–2	Förståelse av betydelsen av arbete och företagsamhet samt kännedom om olika tjänster
M7 handleda den studerande att identifiera och studera kulturella skillnader och orsakerna till dem samt att respektera kulturell mångfald	Isk3	Kulturkännedom och respekt för mångfald
M8 handleda den studerande att lära känna och studera integrationsprocessens olika faser	Isk2–Isk3	Kännedom om integrationsprocessen och kunskap om situationen
M9 uppmuntra den studerande att ha en öppen inställning till olika synsätt, att jämföra dem på ett analytiskt sätt och att bekämpa rasism och diskriminering	Isk3	Förståelse av samhället och kulturen och förmåga till kritisk granskning

8.4.5 Miljö- och naturkunskap

Läroämnets uppdrag

I läroämnet miljö- och naturkunskap integreras ämnesområdena biologi, geografi, fysik och kemi. Undervisningen ska omfatta hållbarhetsperspektivet. I miljö- och naturkunskap förenas såväl naturvetenskapliga som humanvetenskapliga perspektiv. I miljö- och naturkunskap ska de studerande ses som en del av den omgivning de lever i. Utgångspunkten är respekt för naturen och ett människovärdigt liv i enlighet med de mänskliga rättigheterna.

Undervisningen ska stödja de studerande att utveckla sitt förhållande till miljön och skapa sig en världsbild. Målet för undervisningen i miljö- och naturkunskap är att de studerande lär känna och förstå naturen och den byggda miljön samt fenomen som förekommer i dem. Läroämnets tvärvetenskapliga karaktär förutsätter att de studerande lär sig att söka, bearbeta, producera, presentera, bedöma och värdera information i olika situationer. De ekologiska, kulturella, sociala och ekonomiska dimensionerna av hållbar utveckling ska beaktas i undervisningen i miljö- och naturkunskap. Det centrala målet för undervisningen i miljö- och naturkunskap är att handleda de studerande att förstå hur människans val påverkar livet och miljön i dag och i framtiden.

Läroämnet ska lägga grund för kunskaper inom de olika ämnesområdena i miljö- och naturkunskap. Målet är att förstå deras betydelse för miljön, det vardagliga livet och mänsklig verksamhet. Inom biologi är det centralt att de studerande lär känna och förstå naturmiljön och människan samt livet, dess utveckling och villkoren för liv på jorden. Inom geografi är det viktigt att de studerande undersöker sin egen närmiljö och förstår olika områden i världen, fenomen som förekommer i dem och hur livet ser ut för de människor som bor i områdena. Inom fysik är det viktigt att stödja de studerande att förstå naturens grundstrukturer och fenomen och att förklara dessa fenomen även med hjälp av information baserad på egna undersökningar. Inom kemi är det centralt att iaktta olika ämnen i vår omgivning. Man ska undersöka, beskriva och förklara ämnenas egenskaper, deras sammansättning samt omvandlingar som de genomgår.

Målet med undervisningen är att väcka och fördjupa de studerandes intresse för de olika ämnesområdena i miljö- och naturkunskap. Likvärdighet och jämlikhet främjas genom att varje studerande erbjuds möjligheter att mångsidigt bekanta sig med samtliga ämnesområden inom miljö- och naturkunskap och med den teknik och de utbildningsmöjligheter som finns på området.

I inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna handleds de studerande att koppla ihop sina erfarenheter och kunskaper med studierna i miljö- och naturkunskap. De studerande ska lära känna de olika ämnenas särdrag för att utveckla färdigheter för studierna i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna. I fråga om undersökningsfärdigheter är det viktigt att de studerande lär sig iaktta och beskriva sina iakttagelser. Undervisningen i miljö- och naturkunskap är språkmedveten med fokus på att förklara centrala begrepp inom de olika ämnesområdena inom miljö- och naturkunskap och deras inbördes förhållanden samt att försäkra sig om att de studerande har förstått begreppen.

Mål för undervisningen i miljö- och naturkunskap i inledningskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser som an knyter till målen	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar, attityder		
M1 väcka och upprätthålla den studerandes intresse för omgivningen och undervisningen i miljö- och naturkunskap samt hjälpa den studerande att inse att samtliga ämnesområden i miljö- och naturkunskap är viktiga för hen	Imn1–Imn2	
M2 stödja den studerande att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling	Imn1–Imn2	K3, K7
Undersöknings- och arbetsfärdigheter		
M3 uppmuntra den studerande att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för reflektion	Imn1–Imn2	K1, K7
M4 handleda den studerande att göra observationer och mätningar i olika lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap	Imn1–Imn2	K1, K5
M5 handleda den studerande att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar	Imn1–Imn2	K2, K3, K5
M6 vägleda den studerande att främja säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö	Imn1–Imn2	K3
M7 handleda den studerande att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön	Imn1–Imn2	K3
M8 handleda den studerande att använda digitala verktyg för att söka, bearbeta och presentera information på ett ansvarsfullt och tryggt sätt	Imn1–Imn2	K4, K5
Kunskap och förståelse		
M9 vägleda den studerande att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom miljö- och naturkunskap samt stödja utvecklingen av den studerandes språkfärdighet och förmåga att behärska begrepp inom miljö- och naturkunskap	Imn1–Imn2	K1
M10 handleda den studerande att förstå och använda olika modeller med hjälp av vilka man kan tolka och förklara omgivningen och anknytande fenomen	Imn1–Imn2	K1, K4, K5
M11 vägleda den studerande att undersöka naturen och identifiera organismer och livsmiljöer samt hjälpa den studerande att förstå människans uppbyggnad och livsfunktioner	Imn1–Imn2	K1
M12 handleda den studerande i geografiskt tänkande och att iakttä sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor	Imn1–Imn2	K1, K4, K5
M13 vägleda den studerande att beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt lägga grund för förståelsen av principen om energins bevarande	Imn1–Imn2	K1
M14 vägleda den studerande att beskriva och förklara kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar	Imn1–Imn2	K1

Kurserna i miljö- och naturkunskap i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Imn1 Människan och den mångfacetterade världen

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Under kursen studeras människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner. De studerande undersöker olika organismer och deras livsmiljöer. De får kunskap om näringskedjor, näringsproduktion och naturens mångfald. Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland och Europa undersöks med hjälp av regionala exempel, aktuella nyheter och kartor. De studerande fördjupar sig i årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad.

Imn2 Naturens strukturer

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. De studerande undersöker principen om ämnens förändringar genom att bekanta sig med förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp. Genom att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får de studerande insikt i principen om energins bevarande.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i miljö- och naturkunskap i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Utgångspunkten för valet av arbetssätt och lärmiljöer är de studerandes egna erfarenheter av olika företeelser, fenomen och händelser som anknyter till omgivningen, människans aktiviteter och vardag. I valet av lärmiljöer och arbetssätt beaktas funktionalitet, erfarenhets- och upplevelseaspekten samt läroämnets tvärvetenskapliga karaktär. Målet är att undersöka fenomen inom olika ämnesområden inom miljö- och naturkunskap i naturliga situationer och miljöer. Som lärmiljöer används förutom läroanstaltens lokaler och den egna undervisningsgruppen mångsidigt även den närliggande naturen och den byggda miljön, digitala lärmiljöer samt lokala möjligheter, såsom samarbete med museer, företag, frivilligorganisationer samt natur- och vetenskapscentra. Med tanke på målen är det viktigt att de studerande deltar och samverkar i genomförandet av enkla undersökningar. Genom att de studerande arbetar aktivt med det fenomen, tema eller aktuella problem som studeras stödjer man lärandet enligt läroämnets mål.

Handledning, differentiering och stöd i miljö- och naturkunskap i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Med tanke på målen för läroämnet miljö- och naturkunskap är det viktigt att handleda de studerande att mångsidigt använda olika studiesätt. I undervisningen och vid valet av arbetssätt ska de studerandes tidigare kunskaper och färdigheter samt deras livssituation och kultur beaktas. De studerande handleds och stöds att utveckla sin språkfärdighet och begreppshantering. Gemenskap stödjer gemensamt lärande och möjligheten att utnyttja olika styrkor. Handledning och stöd, valet av arbetssätt samt känslan av att lyckas stärker de studerandes självbild i läroämnet.

Bedömning av den studerandes lärande i miljö- och naturkunskap i inlednings-skedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Arbetet struktureras i helheter med egna mål och bedömningsgrunder stödjer en mångsidig bedömning. Arbetet främjas med hjälp av konstruktiv respons och frågor. Positiv återkoppling och uppmuntran stödjer lärandet. De studerande ska erbjudas mångsidiga möjligheter att visa sina kunskaper. Bedömningen ska förutom på olika alster även grunda sig på iakttagelser av de studerandes arbete och på diskussioner. Utöver innehållet bedöms de studerandes förmåga att uppfatta det väsentliga och uttrycka sig tydligt. I slutet av kurserna bedöms hur väl de uppställda målen uppnåtts. De studerandes självvärdering och kamratbedömning används som stöd för bedömningen. De studerandes värderingar, attityder, sociala färdigheter, temperament eller andra personliga egenskaper är inte föremål för bedömningen.

Då läraren ger en verbal bedömning eller en prestationsanteckning ska hen bedöma de studerandes kunskaper i förhållande till målen i den lokala läroplanen. Bedömningen ska beskriva den studerandes framsteg i förhållande till målen. Som stöd för bedömningen har man definierat de föremål för bedömningen som är centrala för lärandet. Med tanke på studieförskriften är det viktigt att den studerande utöver kunskaper inom ämnesområdena också har förmåga att använda begrepp.

Föremål för bedömningen i miljö- och naturkunskap i slutet av inlednings-skedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet
Betydelse, värderingar, attityder		
M1 väcka och upprätthålla den studerandes intresse för omgivningen och undervisningen i miljö- och naturkunskap samt hjälpa den studerande att inse att samtliga ämnesområden i miljö- och naturkunskap är viktiga för hen	Imn1–Imn2	Förmåga att uppfatta betydelsen av miljö- och naturkunskap
M2 stödja den studerande att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling	Imn1–Imn2	Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling
Undersöknings- och arbetsfärdigheter		
M3 uppmuntra den studerande att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för reflektion	Imn1–Imn2	Förmåga att formulera frågor
M4 handleda den studerande att göra observationer och mätningar i olika lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap	Imn1–Imn2	Undersökningsfärdigheter: förmåga att observera och mäta
M5 handleda den studerande att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar	Imn1–Imn2	Tekniska kunskaper
M6 vägleda den studerande att främja säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö	Imn1–Imn2	Förmåga att främja säkerheten, säkerhetskunskap

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet
M7 handleda den studerande att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön	Imn1–Imn2	Förmåga att undersöka omgivningen
M8 handleda den studerande att använda digitala verktyg för att söka, bearbeta och presentera information på ett ansvarsfullt och tryggt sätt	Imn1–Imn2	Förmåga att använda digitala verktyg
Kunskap och förståelse		
M9 vägleda den studerande att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom miljö- och naturkunskap samt stödja utvecklingen av den studerandes språkfärdighet och förmåga att behärska begrepp inom miljö- och naturkunskap	Imn1–Imn2	Förmåga att använda begrepp
M10 handleda den studerande att förstå och använda olika modeller med hjälp av vilka man kan tolka och förklara omgivningen och anknytande fenomen	Imn1–Imn2	Förmåga att använda modeller
M11 vägleda den studerande att undersöka naturen och identifiera organismer och livsmiljöer samt hjälpa den studerande att förstå människans uppbyggnad och livsfunktioner	Imn1–Imn2	Kunskaper i biologi: Förmåga att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, människans uppbyggnad och livsfunktioner
M12 handleda den studerande i geografiskt tänkande och att iaktta sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor	Imn1–Imn2	Kunskaper i geografi: Förmåga att gestalta jordklotet och använda kartor
M13 vägleda den studerande att beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt lägga grund för förståelsen av principen om energins bevarande	Imn1–Imn2	Kunskaper i fysik: Förmåga att beskriva och förklara fysiska fenomen
M14 vägleda den studerande att beskriva och förklara kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar	Imn1–Imn2	Kunskaper i kemi: Förmåga att beskriva och förklara kemiska fenomen

8.4.6 Hälsokunskap

Kursen i hälsokunskap kan genomföras antingen i inledningsskedet eller i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna.

Läroämnets uppdrag

Hälsokunskap är ett läroämne som bygger på kunskap från flera vetenskapsgrenar. Undervisningen i hälsokunskap har som uppdrag att ge de studerande mångsidig kunskap om hälsa. Utgångspunkt är respekt för livet och ett värdigt liv i enlighet med de mänskliga rättigheterna. I undervisningen granskas företeelser med anknytning till hälsa, välbefinnande

och trygghet med hjälp av olika delområden. Sådana delområden är kunskaper, färdigheter, självkänedom, kritiskt tänkande och etiskt ansvar när det gäller hälsa.

Undervisningen ska ta hänsyn till att hälsorelaterade företeelser omfattar olika dimensioner och plan: fysiska, psykiska och sociala faktorer som har en positiv och negativ inverkan på hälsan. Hälsan granskas under olika livsskedet och på individ-, familje-, grupp- och samhällsnivå.

Det är viktigt att de studerande lär sig se hälsan som en resurs i vardagen, i livsmiljön och i samhället. Undervisningen ska stödja de studerande att självständigt och tillsammans med andra söka, bygga upp, bedöma och använda kunskap. Dessutom ska de studerande stödjas i att utveckla sina färdigheter gällande säkerhet och trygghet, sin sociala kompetens och sin förmåga att känna igen och hantera sina känslor.

Med hjälp av sina kunskaper och färdigheter i hälsokunskap kan de studerande förstå bredden av begreppet hälsa och få beredskap att göra ändamålsenliga och motiverade val och beslut angående hälsa. Hälsokunskap ökar förmågan att känna igen och påverka faktorer som ger de studerande möjlighet att värdesätta, upprätthålla och främja den egna hälsan och omgivningens hälsa. I undervisningen ska man utnyttja olika möjligheter att observera och undersöka företeelser som anknyter till hälsa och trygghet i den egna livs- och lärmiljön, att samarbeta med andra läroämnen samt att öva och tillämpa sina kunskaper i praktiken.

Mål för undervisningen i hälsokunskap i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
Växande och utveckling som stödjer hälsan		
M1 vägleda den studerande att förstå bredden av begreppet hälsa och att främja hälsan samt människans levnadslopp, växande och utveckling	Ihä 1	K1, K3, K7
M2 handleda den studerande att utveckla sina emotionella och sociala färdigheter samt förmågan att hantera olika konflikt- och krissituationer	Ihä 1	K2, K3, K7
M3 handleda den studerande att utveckla sin självkänedom och att ge akt på sina värderingar och attityder samt kroppens och sinnets signaler	Ihä 1	K1, K3, K4
M4 vägleda den studerande att mångsidigt begrunda frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv	Ihä 1	K1, K3, K7
Faktorer som stödjer och tär på hälsan och förebyggande av sjukdomar		
M5 vägleda den studerande att fördjupa sin förståelse för fysisk, psykisk och social hälsa	Ihä 1	K1, K3, K4
M6 stödja den studerande att söka och använda information om hälsa och sjukdomar samt främja den studerandes förmåga att agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar	Ihä 1	K2, K3, K5
M7 vägleda den studerande att känna igen och utvärdera sina egna vanor, val och motiv som berör hälsa och säkerhet	Ihä 1	K2, K3, K4

Mål för undervisningen	Kurser som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
Hälsa, gemenskap, samhälle och kultur		
M8 vägleda den studerande att förstå samhällets, omgivningens, kulturens samt informations- och kommunikationsteknikens betydelse för hälsa och välfärd	Ihä1	K2, K4, K5
M9 vägleda den studerande att lägga grunden för den egna studie-, funktions- och arbetsförmågan och att upprätthålla den samt att använda hälsotjänster på ett ändamålsenligt sätt	Ihä1	K1, K3, K6
M10 vägleda den studerande att förstå och bedöma uppfattningar om hälsa i den egna familjen och omgivningen, att förstå deras betydelse för en själv samt att hjälpa den studerande att skapa sig en bild av på vilket sätt hen lär sig bäst	Ihä1	K2, K3, K7

Kursen i hälsokunskap i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Ihä1 Ett sunt liv

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

I undervisningen studeras livet med fokus på främjande av hälsan och förebyggande av sjukdomar. Under kursen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling, människo- och familjerelationer samt sexuell hälsa med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och gemenskaper som stödjer välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen och hållbar konsumtion beaktas samt tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i hälsokunskap i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Genom lärande som utnyttjar olika arbetssätt, behandlar vardagliga hälsofenomen och beaktar aktuella ämnen läggs grunden för utvecklingen av lärandet och förmågan att tillämpa sina kunskaper, tänka kritiskt och att lära sig.

Genom ett fenomenbaserat arbetssätt uppmuntras de studerande att lyfta fram sina egna kunskaper och erfarenheter, att ställa frågor och söka svar, att strukturera kunskap, dra slutsatser och motivera dem. Aktivt, målinriktat och reflekterande arbete utvecklar både de etiska, emotionella och sociala färdigheterna samt tanke- och samarbetsförmågan.

Lärmiljöerna i hälsokunskap består förutom av en mångsidig fysisk miljö också av sociala situationer och sammanhang och digitala miljöer. Att aktivt observera den egna lärmiljön, att vara med och välja lärmiljöer och arbetssätt samt att delta i att främja hälsa och säkerhet ur ett resursperspektiv erbjuds de studerande möjligheter att öva och tillämpa sin hälsokunskap vid läroanstalten. Samtidigt stödjer man samhörigheten, det gemensamma välbefinnandet och delaktigheten i den egna undervisningsgruppen och i skolgemenskapen.

Handledning, differentiering och stöd i hälsokunskap i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Flera teman inom hälsokunskap tangerar de studerandes utvecklingsskede, individuella erfarenheter och livssituation. I undervisningen och vid valet av arbetssätt beaktas specialbehov som anknyter till de studerandes utveckling, livssituation och kultur. De studerande ska vägledas att förstå och respektera individens rätt till integritet och sekretess i frågor som gäller den egna hälsan och sjukdomar.

Undervisningen ska planeras så att den möjliggör samarbete mellan olika läroämnen, skolhälsovården och övrig studerandevård och erbjuder möjligheter att öva och tillämpa olika delområden av hälsokunskapen som en del av den gemensamma studerandevården och läroanstaltens verksamhetskultur. Genom samarbetet säkras man också det individuella stöd som den studerande behöver för lärandet och i frågor som anknyter till hans livssituation.

Bedömning av den studerandes lärande i hälsokunskap i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Föremål för bedömningen i hälsokunskap är de olika delområdena inom hälsokunskap. Syftet med bedömningen och responsen är att stödja lärandet och sporra de studerande att utveckla sina kunskaper i hälsokunskap och att tillämpa dem i vardagen. De studerande ska ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt, i olika skeden av undervisningen och med hänsyn till delområdets karaktär. Som stöd för lärandet används även självvärdering och kamratbedömning. I hälsokunskap är det särskilt viktigt att komma ihåg att den studerandes värderingar, attityder, hälsobeteende, sociala kompetens, temperament eller övriga personliga egenskaper inte är föremål för bedömningen. I målen som anknyter till etiskt tänkande och självkänedom beaktar man hur den studerande begrundar och motiverar det aktuella temat ur ett hälsoperspektiv genom att utnyttja begrepp och olika källor inom området.

Kursen i hälsokunskap i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna bedöms med ett siffervitsord.

Föremål för bedömningen i hälsokunskap i slutet av inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet
Växande och utveckling som stödjer hälsan		
M1 vägleda den studerande att förstå bredden av begreppet hälsa och att främja hälsan samt människans levnadslopp, växande och utveckling	Ihä1	Den studerandes uppfattning om hälsa
M2 handleda den studerande att utveckla sina emotionella och sociala färdigheter samt förmågan att hantera olika konflikt- och krissituationer	Ihä1	Förmåga att analysera sina emotionella och sociala färdigheter och sitt beteende
M3 handleda den studerande att utveckla sin självkänedom och att ge akt på sina värderingar och attityder samt kroppens och sinnets signaler	Ihä1	
M4 vägleda den studerande att mångsidigt begrunda frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv	Ihä1	Förmåga att analysera den hälsomässiga utvecklingen

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet
Faktorer som stödjer och tär på hälsan och förebyggande av sjukdomar		
M5 vägleda den studerande att fördjupa sin förståelse för fysisk, psykisk och social hälsa	Ihä1	Förmåga att känna igen faktorer som påverkar hälsan
M6 stödja den studerande att söka och använda information om hälsa och sjukdomar samt främja den studerandes förmåga att agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar	Ihä1	Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter med anknytning till hälsa, säkerhet och sjukdom
M7 vägleda den studerande att känna igen och utvärdera sina egna vanor, val och motiv som berör hälsa och säkerhet	Ihä1	
Hälsa, gemenskap, samhälle och kultur		
M8 vägleda den studerande att förstå samhällets, omgivningens, kulturens samt informations- och kommunikationsteknikens betydelse för hälsa och välfärd	Ihä1	Förmåga att förstå hur omgivningen påverkar hälsan
M9 vägleda den studerande att lägga grunden för den egna studie-, funktions- och arbetsförmågan och att upprätthålla den samt att använda hälsotjänster på ett ändamålsenligt sätt	Ihä1	Förmåga att uppfatta på vilka sätt man kan främja arbetsförmågan
M10 vägleda den studerande att förstå och bedöma uppfattningar om hälsa i den egna familjen och omgivningen, att förstå deras betydelse för en själv samt att hjälpa den studerande att skapa sig en bild av på vilket sätt hen lär sig bäst	Ihä1	Förmåga att bedöma uppfattningar om hälsa och att inse vilka faktorer som främjar lärande

8.4.7 Studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter

Läroämnets uppdrag

Läroämnet studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter har som uppdrag att stödja de studerande så att de har lika möjligheter att klara av sina studier samt att öka deras inlärningsfärdigheter och förmåga att lära sig samt förståelse för följderna av egna val och handlingar. Samtidigt utvecklas den studerandes förmåga att planera och ha kontroll över sitt liv. I handledningen ska man beakta den studerandes helhetssituation genom att utöver studierna också behandla vardagshandlingar och eventuella frågor som anknyter till den studerandes livssituation och hälsa. Läroämnet ska stödja den studerandes förmåga att realistiskt bedöma sina egna förutsättningar och möjligheter i olika skeden av studierna. Läroämnet ska också öka välbefinnandet och förebygga studieavbrott samt främja de studerandes delaktighet och jämlikhet i samhället. För varje studerande utarbetas en individuell studieplan när studierna inleds och som en del av den ett studieprogram, en plan för fortsatta studier och en karriärplan. Studieplanen ska följas upp och utvärderas tillsammans med den studerande.

Den studerande ska få kunskaper och färdigheter som är centrala när man börjar studera, i studierna och när man söker till fortsatta studier. Dessutom ska den studerande få en mångsidig bild av utbildningsmöjligheterna, yrken, företagsamhet och arbetslivet som stöd för sina fortsatta planer. Den studerande ska hänvisas att utnyttja olika handlednings-, råd-

givnings- och informationstjänster. Den studerande ska göra upp en plan för fortsatta studier som beaktar den studerandes mål på lång sikt.

Med hjälp av yrkesvägledningen ska den studerande göra upp en egen karriärplan. Karriärplanen ska innehålla yrkesinriktade mål på lång sikt och åtgärder som behövs inom den närmaste framtiden för att nå målen. Med hjälp av handledningen och arbetslivsorienteringen får den studerande information och respons på sin egen yrkeskicklighet och sitt eget kunnande samt hur dessa lämpar sig för det finländska arbetslivet.

Den studerandes eventuella yrkeskunnande och behovet att utveckla kunnandet ska behandlas vid handledningsdiskussionerna och bedömas under perioderna med arbetslivsorientering. När den studerandes kunnande utreds ska den studerandes kunskaper, färdigheter och kompetens bedömas.

Med arbetslivsfärdigheter avses allmänna kunskaper och färdigheter som behövs i arbetslivet. Genom att utveckla arbetslivsfärdigheterna underlättas de studerandes övergång till och framgång i arbetslivet.

I studiernas inledningsskede har studiehandledningen och handledningen i arbetslivsfärdigheter som främsta uppgift att hjälpa den studerande att få motivation och gå in för studierna på ett målinriktat sätt. De studerandes förmåga att ta ansvar för sina studier och ställa upp mål främjas genom att de studerande utvecklar sina studie- och inlärningsfärdigheter samt sina färdigheter för självvärdering. I inledningsskedet ska den studerande få de kunskaper och färdigheter som behövs för att fatta beslut om, välja och planera sitt liv, utbildning och arbetskarriär.

Mål för undervisningen i läroämnet studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser som an knyter till målen	Mångsidig kompetens
Att utveckla färdigheterna i studie- och livsplanering		
M1 handleda den studerande att fatta beslut och göra val som berör hens liv, utbildning och arbetskarriär	Ish1, Ish2	K1, K6
M2 handleda den studerande att förstå de kunskaper och färdigheter som är centrala när man börjar studera, i studier och när man söker till fortsatta studier.	Ish1, Ish2	K4, k6
Förmåga att lära sig		
M3 uppmuntra och handleda den studerande att utveckla sina studiefärdigheter och förmågan att lära sig	Ish1, Ish2	K1, K4, K5
Självkännedom		
M4 handleda den studerande att utveckla sina färdigheter för självvärdering	Ish1	K1, K6
M5 hjälpa den studerande att utveckla sin beredskap att delta i studiemiljön och i olika grupper	Ish1	K2, K3, K7
M6 stödja den studerande att handla självständigt och ta ansvar för sina studier och val	Ish1	K1, K3

Mål för undervisningen	Kurser som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
Livslångt lärande		
M7 skapa förutsättningar som främjar den studerandes vilja att lära sig, förmåga att bedöma sitt kunnande, att identifiera och utnyttja sina färdigheter och styrkor, förmåga att inse vad hen behöver lära sig och att vid behov ändra sina planer och handlingsmodeller	Ish1, Ish2	K1, K3
Att utveckla arbetslivsfärdigheterna		
M8 göra den studerande bekant med arbetslivet, företagsamhet, företag och utbildningsmöjligheter	Ish2	K2, K6
M9 hjälpa den studerande att utveckla sociala och kommunikativa färdigheter som behövs i arbetslivet	Ish2	K5, K6, K7
M10 handleda den studerande att förstå arbetets betydelse för det egna livet och för samhället	Ish1, Ish2	K3, K6, K7
M11 handleda den studerande att förstå olika läroämnens betydelse för framtida studier och för färdigheter som behövs i arbetslivet	Ish1, Ish2	K4, K5
Att använda information om utbildning och arbetsliv i den egna karriärplaneringen		
M12 handleda den studerande att hitta yrken som passar hen eller hitta information om hur den egna yrkeskompetensen kan uppdateras	Ish2	K4, K5, K6
M13 handleda den studerande att identifiera sin yrkesskicklighet och hur den lämpar sig för arbetslivet	Ish2	K6
M14 handleda den studerande att förstå de grundläggande principerna i arbetslivet och arbetslagstiftningen	Ish2	K5, K6, K7

Kurserna i studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter i inledningskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Målet med kurserna är att stärka den studerandes karriär- och livsplaneringsfärdigheter och arbetslivsfärdigheter samt att stärka den studerandes uppfattning om sina egna möjligheter och sin egen förmåga.

Ish1 Karriär- och livsplaneringsfärdigheter

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Den studerandes färdigheter för fortsatta studier och karriär- och livsplaneringsfärdigheter främjas. Under kursen skapas förutsättningar för att den studerande ska kunna bedöma sitt kunnande och identifiera sina färdigheter och styrkor. Den studerandes studiefärdigheter och förmåga att lära sig stärks. En individuell studieplan utarbetas för varje studerande.

Ish2 Arbetslivsorientering

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Den studerandes uppfattning om sina möjligheter för fortsatta studier och i arbetslivet stärks. Den studerande bekantar sig med arbetslivet, företagsamhet och utbildningsmöjligheter. Den studerandes förståelse av arbetets och studiernas betydelse för det egna livet och för samhället stärks. En individuell studieplan utarbetas för varje studerande.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

I undervisningen betonas konkreta och upplevelsebaserade arbetssätt, som stödjer den studerandes aktivitet och initiativförmåga och utvecklar färdigheterna i självvärdering. Webb- miljöer används för att utveckla den studerandes digitala färdigheter. Genom att bekanta sig med närmiljön, utbildningsmöjligheter, arbetslivet och företag främjas den studerandes delaktighet och beredskap att planera fortsatta studier och sin karriär.Handledningsformerna är personlig handledning och grupphandledning.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

De studerandes individuella utgångsläge och behov ska beaktas i studiehandledningen och handledningen i arbetslivsfärdigheter. Handledningen differentieras genom att man beaktar de studerandes personliga mål, erfarenheter, intressen, fritidssysselsättningar, kompetens- områden och faktorer som inverkar på livssituationen. Samarbetet mellan olika aktörer är viktigt, särskilt i handledningen i studiernas övergångsskeden. Yrkes- och sektorsövergripande samarbete, t.ex. samarbete med Arbetskraftsmyndigheterna, socialväsendet och olika utbildningsanordnare, är viktigt i synnerhet i fråga om studerande som behöver stöd.

Bedömning av den studerandes lärande i studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Bedömningen bygger på de studerandes självvärdering samt på interaktiv, vägledande och uppmuntrande respons i samband med olika handledningsåtgärder. I bedömningen ska de studerandes olika sätt att arbeta och producera beaktas. De studerande bedömer sina förutsättningar, sina kunskaper och färdigheter, sin funktionsförmåga och sina resurser, sitt behov av stöd, sin förmåga att arbeta i grupp och sina kommunikativa färdigheter samt hur deras värderingar och föreställningar påverkar deras val och beslut. Vid bedömningen används mångsidiga och flexibla metoder där man beaktar den studerandes bakgrund och färdigheter så att var och en kan påvisa sitt kunnande. Samtidigt bör man försäkra sig om att den studerande förstår principerna för bedömningen, dess betydelse och bedömningsätt trots eventuella brister i språkkunskaperna.

Föremål för bedömningen i studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter i slutet av inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet
Att utveckla färdigheterna i studie- och livsplanering		
M1 handleda den studerande att fatta beslut och göra val som berör hans liv, utbildning och arbetskarriär	Ish1, Ish2	Att göra upp en plan för fortsatta studier och karriärplan
M2 handleda den studerande att förstå de kunskaper och färdigheter som är centrala när man börjar studera, i studierna och när man söker till fortsatta studier.	Ish1, Ish2	Förmåga att söka information och utnyttja informationen i studierna

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet
Förmåga att lära sig		
M3 uppmuntra och handleda den studerande att utveckla sina studiefärdigheter och förmågan att lära sig	Ish1, Ish2	Utveckling av studiefärdigheterna
Självkännedom		
M4 handleda den studerande att utveckla sina färdigheter för självvärdering	Ish1	Utveckling av färdigheterna i självvärdering
M5 hjälpa den studerande att utveckla sin beredskap att delta i studiemiljön och i olika grupper	Ish1	Utveckling av sociala och kommunikativa färdigheter
M6 stödja den studerande att handla självständigt och ta ansvar för sina studier och val	Ish1	Att ställa upp mål
Livslångt lärande		
M7 skapa förutsättningar som främjar den studerandes vilja att lära sig, förmåga att bedöma sitt kunnande, att identifiera och utnyttja sina färdigheter och styrkor, förmåga att inse vad hen behöver lära sig och att vid behov ändra sina planer och handlingsmodeller	Ish1, Ish2	Förmåga att arbeta målinriktat och förmåga att lära sig
Att utveckla arbetslivsfärdigheterna		
M8 göra den studerande bekant med arbetslivet, företagsamhet, företag och utbildningsmöjligheter	Ish2	Deltagande i introduktionstillfällena
M9 hjälpa den studerande att utveckla sociala och kommunikativa färdigheter som behövs i arbetslivet	Ish2	Utveckling av sociala och kommunikativa färdigheter
M10 handleda den studerande att förstå arbetets betydelse för det egna livet och för samhället	Ish1, Ish2	Förmåga att arbeta målinriktat
M11 handleda den studerande att förstå olika läroämnens betydelse för framtida studier och för färdigheter som behövs i arbetslivet	Ish1, Ish2	Förmåga att arbeta målinriktat
Att använda information om utbildning och arbetsliv i den egna karriärplaneringen		
M12 handleda den studerande att hitta yrken som passar hen eller få information om hur den egna yrkeskompetensen kan uppdateras	Ish2	Förmåga att söka information och utnyttja informationen i karriärplaneringen
M13 handleda den studerande att identifiera sin yrkesskicklighet och hur den lämpar sig för arbetslivet	Ish2	Förmåga att utnyttja respons i karriärplaneringen
M14 handleda den studerande att förstå de grundläggande principerna i arbetslivet och arbetslagstiftningen	Ish2	Förståelse av termer och grundprinciper

8.4.8 Annat ämne eller ämnesområde som lämpar sig för den grundläggande utbildningen samt valfria kurser

Utbildningsanordnaren kan i sin lokala läroplan för undervisningen i inledningsskedet också inkludera andra ämnen eller ämnesområden, förutsatt att de bidrar till att uppnå målen för den grundläggande utbildningen för vuxna. Sådana ämnen eller ämnesområden kan t.ex. vara konst- och färdighetsämnen, det andra inhemska språket, främmande språk, digital kompetens, yrkesstudier, arbetslivskompetens och praktisk arbetslivsorientering.

Valfria kurser i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna kan t.ex. vara stödkurser som främjar uppnåendet av målen för de olika läroämnena.

9 Undervisningen i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

9 Undervisningen i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

9.1 Övergång till studier i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Studerande kommer till den grundläggande utbildningen för vuxna via olika vägar och i olika skeden. De kan också ha mycket begränsade studiemål. Därför är det synnerligen viktigt att de studerande får individuell handledning i början av studierna. För varje studerande utarbetas en individuell studieplan utgående från den studerandes tidigare studier eller kunskaper och färdigheter som inhämtats på annat sätt.

Till den grundläggande utbildningen för vuxna kommer de studerande till exempel från inledningsskedet i den grundläggande utbildningen, mitt under den grundläggande utbildningen från en annan skola, från integrationsutbildning eller från någon annan utbildning i svenska/finska. Det kan ha gått lång tid sedan den studerande genomfört delar av den grundläggande utbildningen i Finland. Den studerande kan också ha deltagit i grundläggande utbildning i ett annat land. I början av studierna är det därför mycket viktigt att bedöma den studerandes kunskaps- och färdighetsnivå och identifiera kunskaperna. I mån av möjlighet ska man till en början samarbeta med de parter som ansvarar eller som tidigare ansvarat för handledningen av den studerande.

I handledningen av en studerande inför slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna är det viktigt att försäkra sig om att den studerande har tillräckliga studiefärdigheter och sådana kunskaper i undervisningsspråket att hen klarar av studierna. Vid övergången kan man också stödja den studerande att stärka dessa färdigheter och vid behov hänvisa den studerande till exempelvis studier i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen.

9.2 Frågor som avgörs på lokal nivå

I läroplanen ska utbildningsanordnaren besluta och beskriva

- hur och vem som handleder de studerande inför studierna i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna och hur de stöds i övergångsskedet (behov av samarbete, arbets- och ansvarsfördelning)
- mål för mångsidig kompetens i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna (beskrivningarna i grunderna kan användas som sådana), eventuella lokala betoningar och hur utvecklingen av de studerandes mångsidiga kompetens stöds
- undervisningsutbudet i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna
  - o gemensamma läroämnen och de lärokurser som ingår i dem samt kursernas namn och koder
  - o hur de obligatoriska kurserna i modersmålet och litteratur, det andra inhemska språket och främmande språk (minst 20) som fastställs i förordningen om timfördelningen ska fördelas, så att antalet kurser i modersmålet och litteratur är minst fyra.

- o valfria läroämnen och de lärokurser som ingår i dem samt kursernas namn och koder
- o eventuella andra ämnen och ämnesområden
- målen, det centrala innehållet i varje läroämne enligt kurs och bedömningen av den studerandes lärande
- eventuella särdrag som kännetecknar lärmiljöer, arbetssätt samt handledning och stöd i varje läroämne.

9.3 Läroämnen i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

I dessa grunder för läroplanen föreskrivs för varje läroämne dess uppdrag och mål samt centralt innehåll som anknyter till målen. Dessutom föreskrivs särskilda aspekter gällande mål för lärmiljöer, arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömningen av lärandet i ifrågavarande läroämne.

I läroämnesdelarna används förkortningar. Målen är förkortade M1, M2 osv. I läroämnenas måltabeller finns hänvisningar till de kurser som målen hänför sig till. De olika kompetensområdena inom mångsidig kompetens är numrerade K1, K2 osv. och i läroämnenas måltabeller finns hänvisningar till dem.

K1 Förmåga att tänka och lära sig

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

K3 Vardagskompetens

K4 Multilitteracitet

K5 Digital kompetens

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

9.3.1 Modersmål och litteratur Språkpedagogik och språkutveckling

Den språkliga utvecklingen fortsätter livet ut. Individen utvecklar flerspråkig kompetens i olika situationer i hemmet, i studierna, i arbetslivet och på fritiden. Den språkliga kompetensen består av kompetens i modersmålen, i andra språk och i olika dialektala varianter, på olika nivåer. Utgångspunkten för skolans språkundervisning är att språket används i olika situationer och sammanhang. Språkundervisningen ska stärka de studerandes språkliga medvetenhet och stödja språkbruk på olika språk parallellt. De studerande ska lära sig att analysera texter och kommunikationsformer på olika språk och använda språkvetenskapliga begrepp vid tolkning av texter och använda sig av olika sätt att lära sig språk. De ska använda sin kompetens i olika språk som stöd för allt lärande. De studerande ska få handledning i att läsa texter på lämplig nivå på olika språk och att i sina studier söka information och kunskap på olika språk.

De studerande ska vägledas att se och förstå sin egen och andras mångfasetterade språkliga och kulturella identitet. Även betydelsen av minoritetsspråken och de utrotningshotade språken ska behandlas i undervisningen. Undervisningen ska stödja de studerandes

flerspråkighet genom att inkludera de studerandes alla språk i så hög grad som möjligt. Undervisningen ska stärka de studerandes tro på den egna förmågan att lära sig språk och uppmuntra till att modigt använda nya språk, även på grundläggande nivå. Utgångspunkten för all språkpedagogisk verksamhet är att flera olika läroämnena samarbetar.

Läroämnets uppdrag

Läroämnet modersmål och litteratur har som uppdrag att utveckla de studerandes språk-, text- och kommunikationsfärdigheter, att väcka deras intresse för språk, litteratur och övrig kultur och deras medvetenhet om sig själva som kommunikatörer och språkbrukare. De studerande ska ges möjlighet att utveckla sin kreativitet och en sådan språk- och textkompetens att de i vardagen och arbetslivet kan ge uttryck för iakttagelser och fenomen och verbalisera sina egna tankar.

Läroämnet modersmål och litteratur ansvarar, i samarbete med de övriga läroämnena, för de studerandes språkliga utveckling. Undervisningen ska hjälpa de studerande att skapa sin språkliga och kulturella identitet i ett kulturellt mångfaldigt och medialiserat samhälle. Modersmål och litteratur är ett mångvetenskapligt kunskaps-, färdighets- och kulturämne. Undervisningen ska baseras på en vidgad textsyn. Centrala färdigheter som ska betonas är förmåga att tolka och producera olika typer av texter samt söka och dela information. Litteratur som motsvarar de studerandes språkfärdighetsnivå, mångsidiga texter och kulturprodukter utvecklar kreativiteten och fantasin på ett mångsidigt sätt och breddar de studerandes uppfattning om sin förmåga att uttrycka sig. Litteraturen och kännedomen om kulturarvet skapar band till den studerandes egen kultur och vidgar förståelsen för andra kulturer.

De studerande ska uppmuntras att kommunicera och uttrycka sig på ett konstruktivt och ansvarsfullt sätt i olika slag av kommunikationsmiljöer. Genom att de studerande handleds att inse hur deras egen språkanvändning påverkar andra människor bidrar modersmålsämnet även till de studerandes etiska utveckling. Läs- och skrivstrategier är centrala metakognitiva färdigheter som ska betonas inom modersmåls- och litteraturundervisningen. Syftet med undervisningen om språket är att stödja och utveckla språklig medvetenhet och analytisk språkfärdighet. Undervisningen ska basera sig på en social och funktionell syn på språket: de språkliga strukturerna ska studeras i språkliga sammanhang och inom textgenrer som är lämpliga för de studerandes språkfärdighetsnivå. Varje kurs ska innefatta kärnelement, varav de mest centrala i läroämnet är ordkonst, media, drama och teaterkonst. Syftet med litteraturundervisningen är att väcka läslust och fördjupa kulturkännedomen. Syftet med mediefostran är att de studerande tillägnar sig kritisk mediekompetens och blir aktiva aktörer i ett medialiserat samhälle.

En viktig motivationsfaktor är att innehållet i modersmåls- och litteraturundervisningen är meningsfullt för de studerande. De studerandes intresse stärks genom att man i undervisningen utgår från de vuxnas språkvärld och erfarenheter från vardagen och arbetslivet och låter de studerande vara aktiva och göra egna val. Då skolan formar sina lärmiljöer och väljer undervisningsmetoder inom läroämnet modersmål och litteratur ska de studerandes olikheter och olika förutsättningar samt jämställdheten mellan könen beaktas och de studerande ska få stöd enligt sin färdighetsnivå. I undervisningen samarbetar man inom de olika lärokurserna i modersmål och litteratur och med andra läroämnena.

Kompletterande perspektiv på uppdraget för läroämnet modersmål och litteratur i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

I slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna ska de studerandes analytiska läs- och skrivfärdighet utvecklas. De studerande ska bekanta sig med olika typer av texter, varvid deras läsfärdighet och tolkningsförmåga också blir mångsidigare. Samtidigt lär sig de studerande både att söka olika slags information och att värdera den. Utöver läsfärdigheten ska de studerande utveckla sin skrivfärdighet så att de kan utnyttja skrifspråkets möjligheter i sina texter.

De studerandes kunskap om sitt språk och sin kultur ska fördjupas. Samtidigt stärks deras språkliga identitet, så att de kommer till rätta i olika miljöer med olika människor.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Målet är att skapa en social lärmiljö som utvecklar förmågan att lära sig och erbjuder gott om språklig stimulans samt möjligheter att söka, använda och producera information, även om stora texthelheter och även i multimediala miljöer. Lärmiljön i modersmål och litteratur ska även innefatta kultur- och medieutbudet utanför läroanstalten. Arbetssätten ska väljas så att lässtrategierna utvecklas och textproduktionen blir smidigare. De studerande ska producera texter individuellt och gemensamt, också med hjälp av informations- och kommunikationsteknik. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete och arbetssätten ska väljas så att de olika innehållsområdena integreras naturligt med varandra. Drama ska i mån av möjlighet integreras i olika innehållsområden, i synnerhet i litteraturundervisningen och i undervisningen i andra ämnen. Med hjälp av kommunikationsövningar stärks varje studerandes bild av sig själv som kommunikatör. Litteraturundervisningen ska på ett naturligt sätt integreras med till exempel undervisningen i främmande språk, historia, geografi och bildkonst.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modersmål och litteratur i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Målet för undervisningen är att stödja de studerandes lärande i och utanför skolan genom att hjälpa dem att hitta och använda lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. De studerande ska handledas att bland olika texter hitta och välja sådana som intresserar dem och är lämpliga med tanke på deras sätt att läsa, och uppmuntras att självmant läsa och lyssna på litteratur och andra texter. De studerande vägleds också att röra sig ansvarsfullt i medievärlden. Individuell handledning och respons ska ges för att utveckla de studerandes kommunikativa färdigheter och förmåga att producera texter. De studerande ska få handledning och stöd vid eventuella språkliga inlärningssvårigheter och för att lära sig begrepp och klä sina tankar i ord. Också språkligt begåvade studerande ska utmanas att läsa och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem.

Bedömning av den studerandes lärande i läroämnet modersmål och litteratur i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Bedömningen av den studerandes lärande ska vara mångsidig, handledande och uppmunrande. En uppmuntrande och konstruktiv feedback stödjer den studerandes motivation och utvecklingen av de språkliga färdigheterna samt hjälper den studerande att upptäcka sina egna styrkor. Den studerande får regelbundet information om sin studieframgång i förhållande till uppsatta mål. Bedömningen ska höra nära samman med läroprocessen. Med hjälp av

en mångsidig och differentierad bedömning och feedback som stöder lärandet, hjälper man den studerande att bli medveten om sina färdigheter, kunskaper och arbetsprocesser och hen får verktyg att utveckla dessa. Vid bedömningen av den studerandes lärande i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna är alla målområden lika viktiga. Bedömningen ska grunda sig på mångsidiga muntliga och skriftliga prov samt på lärarens iakttagelser i olika språkanvändnings- och textanalyssituationer. Den studerande ska ha möjlighet att på mångsidigt sätt visa sitt kunnande. Förutom självvärdering används också kamratbedömning.

En avlagd kurs bedöms när den är slutförd. Med kursvitsord beskriver man hur den studerande uppnått målen för kursen i läroämnet. Den studerandes kunskaper ska bedömas i förhållande till kursens mål på det sätt som beskrivs i grunderna för läroplanen i respektive läroämne.

Slutbedömningen utförs efter att studeranden har avlagt alla obligatoriska och valfria kurser som hör till hens studieplan. Kriterierna för slutbedömningen har fastställts så att den studerande får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna för slutbedömningen i den grundläggande utbildningen för vuxna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

9.3.1.1 Svenska och litteratur

Lärokursens särskilda uppdrag

Svenska språket är det ena av Finlands två nationalspråk och lärokursen i svenska och litteratur undervisas i samma omfattning och med samma mål och innehåll som lärokursen finska och litteratur, dock med vissa mindre avvikelser som beror på språkliga och kulturella särdrag. Lärokursen har ett centralt kulturbärande uppdrag i de svenska skolorna i Finland. De studerandes skolspråk och språkmedvetenhet ska kontinuerligt stödjas, parallellt med att flerspråkighet ska användas som en resurs.

De studerandes varierande språkbakgrund ska uppmärksammas och beaktas i undervisningen i modersmål och litteratur och även i alla övriga läroämnen. Undervisningen i svenska och litteratur ska samarbeta med undervisningen i svenska som andraspråk och litteratur och med övriga lärokurser i modersmål och litteratur.

Mål för undervisningen i svenska och litteratur i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser som anknnyter till målen	Mångsidig kompetens
Förmåga att kommunicera		
M1 vägleda den studerande att utveckla sin förmåga att kommunicera på ett målinriktat, motiverat, etiskt och konstruktivt sätt i olika kommunikationsmiljöer	mo1–5, mo6	K2, K3, K6, K7
M2 uppmuntra den studerande att utveckla sin förmåga att kommunicera i grupp samt sin förmåga att motivera sina åsikter och sina språkliga och kommunikativa val	mo1–5	K1, K2, K3, K7
M3 handleda den studerande att utveckla sin förmåga att uttrycka sig i olika kommunikationssituationer och inför publik, även med hjälp av drama	mo5, mo6, mo9	K1, K2, K3, K7
M4 uppmuntra den studerande att fördjupa bilden av sig själv som kommunikatör för att kunna iakta sin egen kommunikation och se sina styrkor och utvecklingsbehov inom området i olika typer av kommunikationsmiljöer, även multimediala	mo3, mo5, mo9	K1, K2, K6, K7
Att tolka texter		
M5 vägleda den studerande att utveckla sådana strategier och metakognitiva färdigheter som behövs för att förstå och analysera texter samt förmågan att utvärdera hur det egna läsandet borde utvecklas	mo1, mo2, mo4, mo7	K1, K2, K4
M6 erbjuda den studerande mångsidiga möjligheter att välja, använda, tolka och bedöma olika slags skönlitterära texter samt fakta- och medietexter	mo1–4, mo6–8	K1, K4
M7 handleda den studerande att utveckla förmågan att läsa analytiskt och kritiskt, att göra iakttagelser om texter och tolka dem genom att använda ändamålsenliga begrepp samt att befästa och vidga sitt ord- och begreppsförråd	mo2–4, mo6–8	K1, K2, K4
M8 uppmuntra den studerande att utveckla sin förmåga att värdera information från olika källor och att använda informationen på ett ändamålsenligt sätt	mo1–2, mo6–8	K2, K4, K5, K6
M9 uppmuntra den studerande att vidga sitt intresse för nya typer av fiktiva texter och litterära genrer, sina läs- och ljudupplevelser samt visuella upplevelser och sätten att dela med sig av dem samt att fördjupa förståelsen för fiktiva medel	mo2, mo4, mo6–8	K1, K2, K4, K5
Att producera texter		
M10 uppmuntra den studerande att uttrycka sina tankar genom att skriva och producera olika typer av texter och hjälpa den studerande att identifiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent	mo2, mo4, mo6, mo9	K1, K4, K5, K7
M11 erbjuda den studerande möjligheter att producera berättande, beskrivande, instruerande och i synnerhet argumenterande och reflekterande texter, även i multimediala miljöer, och hjälpa den studerande att välja uttryckssätt som lämpar sig för textgenren och sammanhanget	mo2–3, mo6, mo9	K2, K4, K5

Mål för undervisningen	Kurser som anknnyter till målen	Mångsidig kompetens
M12 handleda den studerande att utveckla textproduktionsprocesserna, erbjuda den studerande tillfällen att producera text tillsammans med andra och uppmuntra hen att stärka förmågan att ge och ta emot respons och att utvärdera sig själv som textproducent	mo2–3, mo6, mo9	K2, K4, K5, K6
M13 handleda den studerande att utveckla förmågan att skriva flytande och att använda digitala verktyg för att producera texter, att fördjupa sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform och inhämta kunskap om skriftspråkets konventioner för att stärka sin kompetens i standardspråket	mo1, mo3–4, mo6, mo9	K2, K4, K5, K6
M14 hjälpa den studerande att stärka sin förmåga att hantera och använda information samt använda källor och källhänvisningar på ett mångsidigt sätt i egna texter och vägleda den studerande att respektera integritet och följa etiska och upphovsrättsliga regler på nätet	mo1–4, mo6, mo9	K2, K4, K5, K7
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M15 vägleda den studerande att fördjupa sin språkmedvetenhet och väcka intresse för språkliga fenomen, hjälpa den studerande att känna igen språkliga strukturer, olika språkregister, stildrag och nyanser och att förstå betydelsen och följderna av språkliga val	mo3–5, mo8	K1, K2, K4
M16 uppmuntra den studerande att vidga sin litteratur- och kultursyn, introducera den studerande i litteraturens historia och modern litteratur samt olika litterära genrer och hjälpa den studerande att reflektera över litteraturens och kulturens betydelse i sitt eget liv samt erbjuda hen möjligheter att få och dela med sig av läs- och andra kulturupplevelser	mo4, mo7, mo10	K1, K2, K4
M17 handleda den studerande att lära känna svenska språket och dess historia och utveckling, de nordiska grannspråken och nordisk kultur samt att få en helhetsbild av övriga språk och kulturer i Finland och hjälpa den studerande att bli medveten om det egna modersmålets betydelse och sin språkliga och kulturella identitet samt sporra den studerande att aktivt producera och konsumera kultur i olika former	mo2, mo4, mo7, mo9–10	K2, K4, K6, K7

Kurserna i svenska och litteratur i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

I slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna ska de olika målområdena i svenska och litteratur integreras med varandra i undervisningen. Under alla kurser behandlas olika mål- och innehållsområden på ett mångsidigt sätt, även om en kurs fokuserar på ett visst delområde eller perspektiv. På lokal nivå kan kurser slås samman eller grupperas till mera omfattande kurser eller perioder.

I dessa grunder för läroplanen beskrivs 10 kurser i läroämnet svenska och litteratur. I den lokala läroplanen ska det beskrivas om kurserna är obligatoriska/valfria.⁵¹

51 Förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen 422/2012, 7 §, ändrad genom statsrådets förordning 135/2017

mo1 Grunderna i svenska och litteratur

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

I undervisningen ligger fokus på att stärka de studerandes grundläggande färdigheter att producera och tolka texter. Under kursen arbetar de studerande i olika kommunikationsmiljöer och utvecklar samtidigt sina muntliga och skriftliga färdigheter. De studerande lär sig grunderna för att bygga upp en egen text, övar sig att producera en text steg för steg samt ger och tar emot respons i de olika faserna av textproduktionen. Samtidigt lär de sig analysera och bedöma olika texter och fördjupar sig i lässtrategier: att förutspå innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och ställa frågor samt att ställa information i relation till sitt övriga kunskapsunderlag. De studerande får insikt i de olika faserna av informationssökning, att använda olika informationskällor och bedöma deras tillförlitlighet. Ett annat centralt innehåll är att stärka de studerandes kompetens i standardspråket. De läser korta skönlitterära texter utifrån sina läserfarenheter.

mo2 Olika slag av texter

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande stärker och fördjupar sin förmåga att tolka olika typer av texter genom att bekanta sig med olika textgenrer. De erbjuds läs- och ljudupplevelser samt visuella upplevelser och får även insikt i hur man läser och tolkar texter analytiskt och kritiskt. Samtidigt övar de att uttrycka sig på olika sätt och i olika situationer. De studerande lär sig att ta ställning och att motivera sina åsikter såväl muntligt som skriftligt. Med hjälp av olika texter övar de sig att använda källor, att bedöma hur tillförlitliga de är och att hänvisa till dem.

mo3 Att tolka och producera texter

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande undersöker olika texter i olika former, t.ex. multimodala, för att fördjupa sin läsfärdighet och förmåga att tolka texter. Vid tolkningen av texter utökas användningen av relevanta begrepp. De studerande lever sig in i texterna och delar läsoplevelsena med andra. De bekantar sig med olika typer av analyserande, reflekterande, argumenterande och instruerande texter samt deras centrala språkliga särdrag. De studerande producerar texter i olika former: verbala, visuella, audiovisuella texter och webbtexter. Samtidigt får de insikt i texternas syften och kriterierna för bedömningen av texter och lär sig att ge och ta emot respons i de olika faserna av textproduktionen. Under kursen övar de studerande också att uttrycka sig med olika retoriska hjälpmedel, exempelvis i förberedda muntliga presentationer. De studerande övar sig att utvärdera sina kommunikativa färdigheter och sitt sätt att kommunicera och ger akt på sina utvecklingsbehov inom området.

mo4 Språk och kultur

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Kursen ska ytterligare stärka kunskapen om olika textgenrer. Under kursen granskar de studerande framför allt olika skeden och teman i finlandssvensk litteratur under olika tider. Samtidigt undersöker de studerande hur litteraturen, kulturarvet och konsten står i samband med det omgivande samhället. De studerande får också insikt i förändringar i språket och kulturen. Genom att bekanta sig med finlandssvensk litteratur och kultur, det svenska språket och de nordiska grannspråken men också med det moderna flerspråkiga Finland stärks den

studerandes egna språkliga och kulturella identitet. Omväxlande texter och övningar gör de studerande medvetna om textstilar, -nyanser och -strukturer. Samtidigt lär de sig märka sina möjligheter som kommunikatörer. Skriftliga och muntliga övningar ökar de studerandes medvetenhet om kommunikationens syfte och betydelse.

mo5 Muntliga och kommunikativa färdigheter

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Kursen ska stärka de studerandes kommunikativa färdigheter. Övningar genomförs både individuellt och i grupp. Målet är att uppmuntra de studerande att iakttä sin kommunikation och att utveckla den. Gruppövningar utvecklar förmågan att lyssna, diskutera, motivera sina åsikter och föra en dialog. Samtidigt stärks de studerandes förmåga att arbeta i grupp. Vid individuella presentationer ska de studerande uppmuntras att stå framför publik, njuta av att framträda och att se sina möjligheter som aktiva medborgare som kan kommunicera på olika sätt. De studerande lär sig att använda språket på det sätt som situationen kräver och att tillämpa olika stilar, nyanser och strukturer i talspråket.

mo6 Mediernas värld

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Under kursen bekantar sig de studerande med olika fenomen och textgenrer i medierna. De studerande undersöker olika medieprodukter och deltar i medieproduktion. De övar sig att bedöma texters tillförlitlighet.

mo7 Att läsa skön- och facklitteratur

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande läser mångsidigt både skön- och facklitteratur. Under kursen behandlas de texter som lästs och de studerande delar sina läsupplevelser på olika sätt. De studerandes förmåga att använda begrepp för att analysera skönlitteratur fördjupas och studerande lever sig in i litteraturen t.ex. med hjälp av drama. I samband med läsningen av facklitteratur reflekterar de studerande över texternas tillförlitlighet och hur användbar informationen är.

mo8 Att tolka texter

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Under kursen fördjupar de studerande sin förmåga att tolka texter genom att undersöka olika texter i olika former. Samtidigt fördjupas deras förmåga att använda begrepp som behövs för att tolka texter. De studerande lever sig in i texterna och delar läsupplevelserna med andra. De bekantar sig med olika typer av analyserande, reflekterande, argumenterande och instruerande texter samt deras centrala språkliga och textuella särdrag.

mo9 Att producera texter

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Under kursen fördjupar de studerande sina färdigheter att producera olika typer av texter. De studerande producerar olika typer av texter. Samtidigt får de insikt i texternas syften och bedömning av texter och lär sig att ge och ta emot respons i de olika faserna av textproduktionen. De studerandes färdigheter i rättstavning fördjupas. Under kursen övar de studerande

också att uttrycka sig med olika retoriska hjälpmedel, exempelvis i förberedda muntliga presentationer. De studerande övar sig att utvärdera sina kommunikativa färdigheter och sitt sätt att kommunicera och ger akt på sina utvecklingsbehov inom området.

mo10 Samtidskulturella fenomen och modern litteratur

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Under kursen bekantar sig de studerande med samtidskulturen, dess fenomen och olika typer av texter. De studerande läser mångsidigt modern litteratur. De studerande diskuterar och producerar olika typer av texter utifrån samtidskulturella fenomen.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i svenska och litteratur

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera			
M1 vägleda den studerande att utveckla sin förmåga att kommunicera på ett målinriktat, motiverat, etiskt och konstruktivt sätt i olika kommunikationsmiljöer	mo1–5, mo6	Förmåga att kommunicera i olika kommunikationsmiljöer	Den studerande kan kommunicera målinriktat i olika kommunikationsmiljöer och -situationer, visar att hen förstår andras inlägg och kan iakttä hur den egna kommunikationen påverkar andra.
M2 uppmuntra den studerande att utveckla sin förmåga att kommunicera i grupp samt sin förmåga att motivera sina åsikter och sina språkliga och kommunikativa val	mo1–5	Förmåga att kommunicera i grupp	Den studerande kan uttrycka sina åsikter och motivera dem på ett trovärdigt sätt. Den studerande beaktar andras åsikter och samarbetar med andra i kommunikationssituationer.
M3 handleda den studerande att utveckla sin förmåga att uttrycka sig i olika kommunikationssituationer och inför publik, även med hjälp av drama	mo5, mo6, mo9	Förmåga att uttrycka sig med retoriska hjälpmedel och uppträda inför publik	Den studerande kan uttrycka sig och använda sig av retoriska hjälpmedel enligt situationen och ändamålet. Den studerande kan hålla både ett spontant och ett förberett anförande eller föredrag, ta hänsyn till sin publik och använda några retoriska knep för att åskådliggöra sitt budskap.
M4 uppmuntra den studerande att fördjupa bilden av sig själv som kommunikatör för att kunna iakttä sin egen kommunikation och se sina styrkor och utvecklingsbehov inom området i olika typer av kommunikationsmiljöer, även multimediala	mo3, mo5, mo9	Förmåga att utveckla sina kommunikativa färdigheter	Den studerande kan utvärdera sina kommunikativa färdigheter utgående från respons av andra och kan definiera sina utvecklingsbehov.

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att tolka texter			
M5 vägleda den studerande att utveckla sådana strategier och metakognitiva färdigheter som behövs för att förstå och analysera texter samt förmågan att utvärdera hur det egna läsandet borde utvecklas	mo1, mo2, mo4, mo7	Lässtrategier	Den studerande kan självständigt använda sig av lässtrategier. Den studerande kan utvärdera sin läsfärdighet och definiera sina utvecklingsbehov inom området.
M6 erbjuda den studerande mångsidiga möjligheter att välja, använda, tolka och bedöma olika slags skönlitterära texter samt fakta- och medietexter	mo1–4, mo6–8	Vidgad textvärld och multilitteracitet	Den studerande kan under handledning använda och tolka olika typer av texter, också sådana typer av texter som är obekanta för hen.
M7 handleda den studerande att utveckla förmågan att läsa analytiskt och kritiskt, att göra iakttagelser om texter och tolka dem genom att använda ändamålsenliga begrepp samt att befästa och vidga sitt ord- och begreppsförråd	mo2–4, mo6–8	Förmåga att analysera och tolka texter	Den studerande kan analysera texter kritiskt, känner igen textgenrer och kan beskriva några språkliga och textuella drag i reflekterande, argumenterande och instruerande texter med hjälp av ändamålsenliga begrepp. Den studerande förstår att olika texter har olika syften och mål.
M8 uppmuntra den studerande att utveckla sin förmåga att värdera information från olika källor och att använda informationen på ett ändamålsenligt sätt	mo1–2, mo6–8	Informationsökning och källkritik	Den studerande kan ange de centrala faserna vid informationssökning och vet var och hur man kan söka information. Den studerande kan bedöma vilken information som är användbar och avgöra vilka källor som är tillförlitliga.
M9 uppmuntra den studerande att vidga sitt intresse för nya typer av fiktiva texter och litterära genrer, sina läs- och ljudupplevelser samt visuella upplevelser och sätten att dela med sig av dem samt att fördjupa förståelsen för fiktiva medel	mo2, mo4, mo6–8	Förmåga att analysera och tolka fiktiva texter samt att dela med sig av läsoplevelser	Den studerande kan tolka fiktiva texter, använda centrala textanalytiska begrepp och koppla texterna till en kontext. Den studerande hittar självständigt lämpliga texter, ljudmaterial och visuellt material. Den studerande läser flera böcker och kan dela med sig av sina läsoplevelser.

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att producera texter			
M10 uppmuntra den studerande att uttrycka sina tankar genom att skriva och producera olika typer av texter och hjälpa den studerande att identifiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent	mo2, mo4, mo6, mo9	Förmåga att uttrycka tankar, vidga sin textvärld och utveckla multi-litteracitet	Den studerande producerar under handledning texter som är nya för hen och testar olika sätt och metoder att producera texter och uttrycka sina åsikter. Den studerande kan beskriva sig själv som textproducent.
M11 erbjuda den studerande möjligheter att producera berättande, beskrivande, instruerande och i synnerhet argumenterande och reflekterande texter, även i multimediala miljöer, och hjälpa den studerande att välja uttrycks-sätt som lämpar sig för text-genren och sammanhanget	mo2–3, mo6, mo9	Förmåga att använda olika textgenrer	Den studerande kan under handledning producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt reflekterande och argumenterande texter och använda uttrycks-sätt som kännetecknar ifrågasvarande textgenre.
M12 handleda den studerande att utveckla textproduktions-processerna, erbjuda den studerande tillfällen att producera text tillsammans med andra och uppmuntra hen att stärka förmågan att ge och ta emot respons och att utvärdera sig själv som textproducent	mo2–3, mo6, mo9	Förmåga att använda text-produktions-processer	Den studerande kan namnge de olika faserna i en textproduktionsprocess och kan arbeta enligt dem både individuellt och i grupp. Den studerande ger och tar emot respons på texter och kan utvärdera sina färdigheter i textproduktion och definiera sina utvecklings-behov inom området.
M13 handleda den studerande att utveckla förmågan att skriva flytande och att använda digitala verktyg för att producera texter, att fördjupa sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform och inhämta kunskap om skriftspråkets konventioner för att stärka sin kompetens i standardspråket	mo1, mo3–4, mo6, mo9	Skrivkompetens och förmåga att tillämpa skriftspråkets konventioner	Den studerande känner till skriftspråkets grundläggande strukturer och det skrivna standardspråkets normer och kan använda dessa när hen skriver och bearbetar texter. Den studerande skriver obehindrat för hand och digitalt.
M14 hjälpa den studerande att stärka sin förmåga att hantera och använda information samt använda källor och källhänvisningar på ett mångsidigt sätt i egna texter och vägleda den studerande att respektera integritet och följa etiska och upphovsrättsliga regler på nätet	mo1–4, mo6, mo9	Förmåga att hantera och presentera information samt följa etiska regler	Den studerande kan i sina texter använda information från olika håll. Den studerande kan göra anteckningar, sammanfatta information och använda källor i sina egna texter. Den studerande iakttar bestämmelserna om upphovsrätt och kan ange källor.

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att förstå språk, litteratur och kultur			
M15 vägleda den studerande att fördjupa sin språkmedvetenhet och väcka intresse för språkliga fenomen, hjälpa den studerande att känna igen språkliga strukturer, olika språkregister, stildrag och nyanser och att förstå betydelsen och följderna av språkliga val	mo3–5, mo8	Språklig medvetenhet	Den studerande kan beskriva språkliga och textuella särdrag i texter, fundera över deras betydelser samt beskriva skillnader mellan olika språkliga varianter och särdrag.
M16 uppmuntra den studerande att vidga sin litteratur- och kultursyn, introducera den studerande i litteraturens historia och modern litteratur samt olika litterära genrer och hjälpa den studerande att reflektera över litteraturens och kulturens betydelse i sitt eget liv samt erbjuda hen möjligheter att få och dela med sig av läs- och andra kulturupplevelser	mo4, mo7, mo10	Litteraturkunskap, kulturmedvetenhet och läsintresse	Den studerande känner till och förstår kulturell mångfald och kan beskriva sina egna kulturella erfarenheter. Den studerande känner till litteraturens olika skeden och något om svenska språkets historia och de nordiska granspråken. Den studerande är förtrogen med litteraturens huvudgenrer och har läst de böcker man avtalat om.
M17 handleda den studerande att lära känna svenska språket och dess historia och utveckling, de nordiska granspråken och nordisk kultur samt att få en helhetsbild av övriga språk och kulturer i Finland och hjälpa den studerande att bli medveten om det egna modersmålets betydelse och sin språkliga och kulturella identitet samt sporra den studerande att aktivt producera och konsumera kultur i olika former	mo2, mo4, mo7, mo9–10	Förmåga att uppfatta språkets betydelse och ställning	Den studerande kan beskriva den språkliga och kulturella mångfalden i Finland. Den studerande kan beskriva modersmålet(n)s betydelse samt det svenska språkets särdrag och ställning i förhållande till andra språk.

9.3.1.2 Svenska som andraspråk och litteratur

Lärokursens uppdrag

Enligt förordningen om timfördelning kan invandrare i stället för att följa lärokursen i modersmål och litteratur, som bestäms av skolans undervisningsspråk, helt eller delvis undervisas i finska eller svenska enligt en lärokurs som är speciellt inriktad för invandrare⁵². Syftet med denna lärokurs är att stödja den studerandes utveckling till en fullvärdig medlem i språkgemenskapen och ge hen språkliga förutsättningar för fortsatta studier. Undervisningen efter-

52 Statsrådets förordning 422/2012 8 § 2 mom.

strävar att utveckla multilitteracitet för att den studerande ska kunna söka information och förstå, producera, bedöma och analysera olika slags talade och skrivna texter på svenska i daglig kommunikation, i skolarbetet och i samhället. Undervisningen ska stödja utvecklingen av de olika delområdena av språkkunskap och språket inom olika kunskapsområden.

Det särskilda uppdraget i lärokursen svenska som andraspråk och litteratur är att stödja utvecklingen av flerspråkighet hos de studerande samt väcka intresse och erbjuda redskap för livslångt språklärande. Undervisningen i svenska som andraspråk och litteratur ska i samarbete med de övriga läroämnena hjälpa de studerande att bygga upp sin språkliga och kulturella identitet i ett multikulturellt och -medialt samhälle.

Kunskaper i svenska stödjer integreringen i det finländska samhället. Utgångspunkten för undervisningen i svenska som andraspråk och litteratur är att utnyttja sådana textgenrer och språksituationer som är relevanta och viktiga för att de studerande ska kunna undersöka och analysera språkets former, betydelser och användning. Språkkunskapen ska utvecklas inom alla delområden, närmare bestämt hörförståelse, tal, läsförståelse och skrivande. Utveckling av förmågan att förstå och förmågan att producera sammanlänkade. De studerandes språkkunskaper ska utvidgas från konkret vardagsspråk till ett språk som lämpar sig för abstrakt tänkande. De studerande ska lära sig uttrycka iakttagelser och företeelser och sina personliga tankar, känslor och åsikter på ett för situationen lämpligt sätt. Språk som de studerande behärskar ska värdesättas och utnyttjas i undervisningen.

En studerande kan studera enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur om hans modersmål inte är svenska, finska eller samiska eller hen i övrigt har en flerspråkig bakgrund. Då behovet av lärokursen kartläggs ska följande aspekter i första hand tas i beaktande:

- den studerandes kunskaper i svenska är bristfälliga inom ett eller flera delområden av språkkunskaperna och räcker ännu inte till för att hen ska kunna delta i den dagliga kommunikationen och det dagliga skolarbetet som en jämlik medlem i skolgemenskapen, eller
- den studerandes kunskaper i svenska räcker ännu inte till för studier enligt lärokursen svenska och litteratur.

En studerande som studerar enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur får undervisning i svenska som andraspråk antingen helt eller delvis i stället för undervisning i svenska och litteratur. Undervisningen läggs upp utgående från den studerandes behov att lära sig och det skede av språkutvecklingen den studerande befinner sig i. Om lärokursen svenska som andraspråk och litteratur valts för en studerande, ska den studerandes framsteg och prestationer bedömas i relation till målen och kriterierna för lärokursen i fråga, oberoende av i vilken undervisningsgrupp undervisningen ordnas. Målen för undervisningen ställs upp och undervisningens innehåll väljs med hänsyn till den studerandes språkkunskaper och tidigare kunskaper och färdigheter. Den studerande kan övergå till lärokursen svenska och litteratur, om hen har tillräckliga förutsättningar för att lära sig svenska enligt målen för den lärokursen.

I slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna är undervisningens särskilda uppdrag att befästa och bredda de studerandes kunskaper i svenska, deras förmåga att lära sig, deras kommunikativa färdigheter och multilitteracitet. Utvecklingen av den studerandes läs- och skrivfärdigheter ska stödjas också i slutskedet i den grundläggande utbildningen.

Undervisningen ska beakta den studerandes språkfärdigheter och styrkor. Den studerande ska bredda sin språkliga medvetenhet, textvärld och kulturkännedom samt utveckla sina språkliga färdigheter med tanke på fortsatta studier, samhället och arbetslivet. I litteraturundervisningen uppmanas de att läsa mångsidigt och analytiskt samt att få läsoplevelser. Undervisningen ska stödja de studerandes integrationsprocess och delaktighet i samhället och främja deras språkliga och kulturella färdigheter i olika multimediala, flerspråkiga och mångkulturella miljöer. De studerande handleds att kommunicera i olika miljöer så att de får en bild av sig själva som kommunikatörer och kan bidra till ett positivt kommunikationsklimat.

Undervisningens uppdrag är att främja de studerandes utveckling till aktiva och delaktiga medborgare som kan motivera sina synpunkter och påverka sitt eget liv och det omgivande samhället med hjälp av olika kommunikationsmedel. Undervisningen ska stödja de studerandes utveckling till aktiva läsare och skribenter, som utvärderar och utvecklar sin förmåga att tolka och producera text samt skaffar och delar erfarenheter om olika typer av texter. Valet av texter i undervisningen ska gå i riktning mot samhällsorienterande texter och texter som används i studie- och arbetslivet. De studerande vägleds att inhämta och utnyttja information om språket, litteraturen och övrig kultur. De ska utveckla sin kunskap om talspraks- och skriftspraksnormer och sin förmåga att använda ett för situationen lämpligt språk.

Mål för undervisningen i svenska som andraspråk och litteratur i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser som anknnyter till målen	Mångsidig kompetens
Förmåga att kommunicera		
M1 hjälpa den studerande att utveckla sina kommunikativa färdigheter och uttrycksätt i olika kommunikationssituationer och stärka sin förmåga att diskutera och arbeta med olika ämnen och texter	s21, s23, s27, s210	K1, K2, K4
M2 handleda den studerande att utveckla sin förmåga att lyssna och förstå formella tal, undervisning och medietexter	s21–s24, s27	K2, K4, K5
M3 uppmanra den studerande att uppträda allt mångsidigare i olika situationer och utveckla sin förmåga att uppträda	s27, s28, s210	K2
Att tolka texter		
M4 handleda den studerande att använda sin kunskap om textgenrer för att tolka texter	s21–s24, s28	K1, K2, K4
M5 handleda den studerande att tolka texter kritiskt	s24, s26, s27	L1, L2, L4
Att producera texter		
M6 uppmanra den studerande att utnyttja olika textgenrer som källor och modeller för sina egna texter samt att stärka sin förmåga att planera, producera och bearbeta texter självständigt och i grupp	s22, s23, s26–s28	K1, K2, K4
M7 handleda den studerande att befästa kunskaperna i det skrivna standardspråket	s22–s24, s28	K2, K3

Mål för undervisningen	Kurser som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M8 hjälpa den studerande att fördjupa sin språkmedvetenhet och att befästa sin förmåga att ta till sig texter på olika sätt i olika situationer	s22–s26	K4
M9 uppmuntra den studerande att vidga sin kultursyn och beskriva kulturell mångfald samt att se kulturella likheter och kulturbundenheten i olika företeelser	s29, s210	K2
M10 handleda den studerande att lära känna den finländska, speciellt den finlandssvenska, kulturen och litteraturen	s28–s210	K2
M11 hjälpa den studerande att etablera en positiv uppfattning om sitt sätt att kommunicera, läsa, producera texter och lära sig språk, handleda den studerande att iaktta och jämföra olika inlärningsstilar och -sätt och att lära sig av andra	s26, s28	K1, K2, K7
Att använda språket som stöd för allt lärande		
M12 vägleda den studerande att förstå hur språk används inom olika vetenskapsområden	s21–s26	K1, K4, K6
M13 uppmuntra den studerande att utveckla sin förmåga att söka information samt att planera och utvärdera arbetet självständigt och i grupp	s25	K1, K5, K6, K7

Kurserna i svenska som andraspråk och litteratur i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Olika innehållsområden ska mångsidigt studeras i alla kurser i svenska som andraspråk och litteratur. Vissa innehåll betonas mer än andra i de olika kurserna. Språk- och kommunikationsfärdigheten samt textkompetensen utvecklas i olika språksituationer och genom mångsidigt arbete på språket. Innehållet i undervisningen väljs så att den studerande har möjlighet att vidga sina kunskaper i det egna språket, litteraturen och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Innehållet ska stödja målen och utnyttja både de studerandes erfarenheter och de lokala möjligheterna.

I dessa grunder för läroplanen beskrivs 10 kurser i läroämnet svenska som andraspråk och litteratur. I den lokala läroplanen ska det beskrivas om kurserna är obligatoriska/valfria.⁵³

s21 Utveckling av studiefärdigheterna

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Under kursen utvecklas de studerandes förmåga att tillämpa studiestrategier som behövs i studierna. De studerande bekantar sig med hur lärobokstexter är strukturerade, övar sig att hitta kärnan i en text och att referera texter muntligt och skriftligt. De övar att göra anteckningar. Under kursen bekantar sig de studerande också med olika prov- och frågetyper och övar sig att svara på dem.

53 Förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen 422/2012, 7 §, ändrad genom statsrådets förordning 135/2017

s22 Analys av naturvetenskapliga texter

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande stöds i att läsa, skriva, lyssna och uttrycka sig muntligt på det naturvetenskapliga språket. De studerande fördjupar sin förmåga att läsa och tolka texter som är relevanta med tanke på studierna. De läser korta texter inom områdena geografi, biologi, fysik och kemi och bekantar sig med språket inom dessa vetenskapsgrenar. Under kursen skriver de studerande korta facktexter, t.ex. definitioner, rapporter och sammandrag.

s23 Analys av samhällsvetenskapliga texter

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande stöds i att läsa, skriva, lyssna och uttrycka sig muntligt på det samhällsvetenskapliga språket. De studerande fördjupar sin förmåga att läsa och tolka texter som är relevanta med tanke på studierna. De läser historiska och samhällsvetenskapliga texter och bekantar sig med språket inom dessa områden. Under kursen skriver de studerande korta facktexter, t.ex. korta essäsvår.

s24 Medietexter och mediebilder

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande bekantar sig med digitala texter och granskar dem källkritiskt. Under kursen reflekterar de studerande över hurdana texter som är tillförlitliga källor t.ex. för föredrag. De studerande introduceras i att använda texter som grund för sina egna texter och de lär sig att låna och referera till andras texter. De övar att använda källor och skriva källhänvisningar. De studerar olika nyhets- och reklambilder och deras syften.

s25 Utveckling av färdigheterna att söka information

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande stärker sin förmåga att använda digitala verktyg för att söka information, lära sig och utvärdera sitt lärande. De övar att läsa och tolka grafer, kartor, statistik och simuleringar. Under kursen övar de studerande att söka information och skolans lärmiljö utnyttjas i undervisningen.

s26 Nyhetstexter

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Under kursen utvecklas färdigheterna att arbeta med och diskutera nyhetstexter. De studerande analyserar nyheter i olika medier och textgenrens särdrag. De lär sig hitta det väsentliga innehållet i en nyhet. De utvecklar sina färdigheter att förstå och lyssna på nyhetstexter och övar att identifiera en tillförlitlig nyhetskälla. Under kursen skriver de studerande en nyhet.

s27 Att uttrycka och motivera sin åsikt

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Under kursen övar de studerande att uttrycka sin åsikt och att argumentera i olika kommunikationssituationer. De bekantar sig med olika åsiktstexter och lär sig med hjälp av dem att

använda fraser och uttryck för argumentation, familjära och formella uttryck, modalitet, hur man uttrycker sin åsikt med eftertryck eller mera dämpat samt argumentation. De studerande skriver en åsiktstext och utarbetar ett eget föredrag. Under kursen övar de studerande också processkrivning.

s28 Analys av skönlitterära texter

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande utforskar olika skönlitterära genrer samt texters språkliga drag. De läser skönlitterära texter och bekantar sig med textgenrens typiska drag. Under kursen behandlas några skönlitterära texter mera djupgående, t.ex. noveller, berättelser och dikter. De studerande uppmuntras att läsa och att använda bibliotekstjänster. De skriver en saga eller berättelse och en dikt.

s29 Kulturell mångfald – mångfacetterad kultur

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande får djupare insikt i litteratur, teater, bildkonst och/eller andra konstformer. De studerande analyserar ett konstverk och skriver en recension av det. De stärker förståelsen för kulturell mångfald genom att jämföra sina kulturupplevelser.

s210 Aktuella fenomen i Finland och i världen

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande diskuterar och skriver om aktuella kulturella och samhällseliga fenomen ur finländskt, europeiskt och globalt perspektiv. Också finlandssvenska och nordiska perspektiv tangeras. I undervisningen utnyttjas olika medier och andra källor. De studerande fördjupar sina färdigheter att producera text. Kursen genomförs i samarbete med undervisningen i samhällslära/historia/geografi.

Bedömning av lärande

Bedömningen av den studerandes lärande ska vara mångsidig, handledande och uppmunrande. En uppmuntrande och konstruktiv feedback stödjer den studerandes motivation och utvecklingen av de språkliga färdigheterna samt hjälper den studerande att upptäcka sina egna styrkor. Den studerande får regelbundet information om sin studieförframgång i förhållande till uppsatta mål. Bedömningen ska höra nära samman med lärprocessen. Med hjälp av en mångsidig och differentierad bedömning och feedback som stöder lärandet, hjälper man den studerande att bli medveten om sina färdigheter, kunskaper och arbetsprocesser och hen får verktyg att utveckla dessa. Vid bedömningen av den studerandes lärande i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna är alla målområden lika viktiga. Bedömningen ska grunda sig på mångsidiga muntliga och skriftliga prov samt på lärarens iakttagelser i olika språkanvändnings- och textanalyssituationer. Den studerande ska ha möjlighet att på mångsidigt sätt visa sitt kunnande. Förutom självvärdering används också kamratbedömning.

En avlagd kurs bedöms när den är slutförd. Med kursvitsord beskriver man hur den studerande uppnått målen för ifrågavarande kurs i läroämnet. Den studerandes kunskaper ska bedömas i förhållande till kursens mål på det sätt som beskrivs i grunderna för läroplanen i respektive läroämne.

Slutbedömningen utförs efter att studeranden har avlagt alla obligatoriska och valfria kurser som hör till hens studieplan. Kriterierna för slutbedömningen har fastställts så att den studerande får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna för slutbedömningen i den grundläggande utbildningen för vuxna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i svenska som andraspråk och litteratur

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/ vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera			
M1 hjälpa den studerande att utveckla sina kommunikativa färdigheter och uttrycksätt i olika kommunikationssituationer och stärka sin förmåga att diskutera och arbeta med olika ämnen och texter	s21, s23, s27, s210	Förmåga att kommunicera	Den studerande kan kommunicera i olika situationer.
M2 handleda den studerande att utveckla sin förmåga att lyssna och förstå formella tal, undervisning och medietexter	s21–s24, s27	Förståelse i kommunikationssituationer	Den studerande förstår formellt tal, undervisning och medier.
M3 uppmuntra den studerande att uppträda allt mångsidigare i olika situationer och utveckla sin förmåga att uppträda	s27, s28, s10	Förmåga att uppträda	Den studerande kan självständigt förbereda en presentation, kan uppträda och uttrycka sig enligt situationen.
Att tolka texter			
M4 handleda den studerande att använda sin kunskap om textgenerer för att tolka texter	s21–s24, s28	Kunskap om textgenerer vid texttolkning	Den studerande utnyttjar kunskap om genretypiska drag vid tolkning och bedömning av berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och reflekterande texter.
M5 handleda den studerande att tolka texter kritiskt	s24, s26, s27	Att tolka texter	Den studerande kan dra slutsatser om texter och ställa kritiska frågor.
Att producera texter			
M6 uppmuntra den studerande att utnyttja olika textgenerer som källor och modeller för sina egna texter samt att stärka sina förmåga att planera, producera och bearbeta texter självständigt och i grupp	s22, s23, s26–s28	Kunskap om textgenerer vid textproduktion	Den studerande utnyttjar kunskap om genretypiska drag vid skriftlig och muntlig produktion av berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och reflekterande texter.

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M7 handleda den studerande att befästa kunskaperna i det skrivna standardspråket	s22–s24, s28	Kunskap om skriftspråket	Den studerande producerar begripliga och koherenta texter, känner i huvudsak till skriftspråkets grundläggande regler och tillämpar dem i egen skrift.
Att förstå språk, litteratur och kultur			
M8 hjälpa den studerande att fördjupa sin språkmedvetenhet och att befästa sin förmåga att ta till sig texter på olika sätt i olika situationer	s22–s26	Språklig medvetenhet	Den studerande kan beskriva språkliga drag i texter.
M9 uppmuntra den studerande att vidga sin kultursyn och beskriva kulturell mångfald samt att se kulturella likheter och kulturbundenheten i olika företeelser	s29, s210	Hur den kulturella medvetenheten utvecklats	Den studerande kan beskriva kulturell mångfald och kulturbundenheten i olika företeelser.
M10 handleda den studerande att lära känna den finländska, speciellt den finlandssvenska, kulturen och litteraturen	s28–s210	Kännedom om litteratur och kultur	Den studerande känner till den finländska, speciellt den finlandssvenska, litteraturen och övrig kultur samt bedömer dem utifrån sin egen identitet och ett finländskt och finlandssvenskt perspektiv.
M11 hjälpa den studerande att etablera en positiv uppfattning om sitt sätt att kommunicera, läsa, producera texter och lära sig språk, handleda den studerande att iaktta och jämföra olika inlärningsstilar och -sätt och att lära sig av andra	s26, s28	Bild av sig själv som kommunikatör och förmåga att reflektera över sitt språklärande	Den studerandes bild av sig själv som kommunikatör används inte som bedömningsgrund. Den studerande identifierar sina styrkor och utvecklingsbehov som språkinlärare och kan ställa upp mål för sitt lärande.
Att använda språket som stöd för allt lärande			
M12 vägleda den studerande att förstå hur språk används inom olika vetenskapsområden	s21–s26	Observation av språket inom olika vetenskapsområden	Den studerande ger akt på olika vetenskapsområdenas sätt att använda språket.
M13 uppmuntra den studerande att utveckla sin förmåga att söka information samt att planera och utvärdera arbetet självständigt och i grupp	s25	Förmåga att söka information samt planera, strukturera och utvärdera sitt arbete	Den studerande kan söka information på ett mångsidigt sätt i olika källor och kan planera, strukturera och utvärdera sitt arbete självständigt och i grupp.

9.3.1.3 Modersmål och litteratur, samiska, romani, teckenspråk och modersmål för studerande med annat modersmål

Utbildningsanordnaren ska vid behov i läroämnet modersmål och litteratur göra upp en läroplan för grundläggande utbildning för vuxna i samiska, romani och teckenspråk utgående från grunderna för läroplanen för läropliktiga (Utbildningsstyrelsens föreskrift 104/011/2014). Samma gäller för lärokurserna svenska eller finska för samisktalande samt svenska eller finska för teckenspråkiga.

Med stöd av 12 § i lagen om grundläggande utbildning kan undervisning i modersmålet ges förutom i svenska eller finska även i samiska, romani eller teckenspråk eller i ett annat språk som är den studerandes modersmål. I det fallet undervisas nämnda modersmål enligt det timantal i modersmål och litteratur som fastställs i 8 § i statsrådets förordning 422/2012. Läroplanen utarbetas och den eftersträfvade nivån för undervisningen fastställs utgående från lärokursen svenska och litteratur eller finska och litteratur. Läroplanen ska utarbetas med hänsyn till de studerandes varierande språkliga och kulturella bakgrund samt i vilken omfattning omgivningen stödjer utvecklingen av den studerandes eget modersmål.

9.3.2 Det andra inhemska språket och främmande språk Språkpedagogik och språkutveckling

Den språkliga utvecklingen fortsätter livet ut. Individen utvecklar flerspråkig kompetens i olika situationer i hemmet, i studierna, i arbetslivet och på fritiden. Den språkliga kompetensen består av kompetens i modersmålen, i andra språk och i olika dialektala varianter, på olika nivåer. Utgångspunkten för skolans språkundervisning är att språket används i olika situationer och sammanhang. Språkundervisningen ska stärka de studerandes språkliga medvetenhet och stödja språkbruk på olika språk parallellt. De studerande ska lära sig att analysera texter och kommunikationsformer på olika språk och använda språkvetenskapliga begrepp vid tolkning av texter och använda sig av olika sätt att lära sig språk. De ska använda sin kompetens i olika språk som stöd för allt lärande. De studerande ska få handledning i att läsa texter på lämplig nivå på olika språk och att i sina studier söka information och kunskap på olika språk.

De studerande ska vägledas att se och förstå sin egen och andras mångfasetterade språkliga och kulturella identitet. Även betydelsen av minoritetsspråken och de utrotningshotade språken ska behandlas i undervisningen. Undervisningen ska stödja de studerandes flerspråkighet genom att inkludera de studerandes alla språk i så hög grad som möjligt. Undervisningen ska stärka de studerandes tro på den egna förmågan att lära sig språk och uppmuntra till att modigt använda nya språk, även på grundläggande nivå. Utgångspunkten för all språkpedagogisk verksamhet är att flera olika läroämnen samarbetar.

Studier i det andra inhemska språket och främmande språk i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Inom den grundläggande utbildningen för vuxna ska studierna innehålla minst en A-lärokurs i språk. I dessa grunder har man utarbetat grunder för A-lärokurs i engelska och i annat främmande språk. För det andra inhemska språket finska har man utarbetat grunder för B1-lärokurs. För andra språk eller lärokurser låter utbildningsanordnaren eller skolan utarbeta en läroplan som följer dessa grunder i tillämpliga delar. Den kunskapsnivå och de kriterier för växande språkkunskap som beskrivs i grunderna lämpar sig bäst för indoeuropeiska och

europiska språk som använder ett skriftsystem som grundar sig på alfabetet.

För språken används följande koder:

- fin = finska
- en = engelska
- la = latin
- sa = samiska
- ty = tyska
- fr = franska
- ry = ryska
- ia = italienska
- sp = spanska
- po = portugisiska
- sx = annat språk

Språkens kurskoder består av språkets kod, lärokursens omfattning och kursens nummer. Kurskoden finb3 betyder sålunda andra inhemska språket finska B1-lärokurs och kurs nummer 3 i den grundläggande utbildningen.

Bedömningskriterier för vitsordet 8 i språkens olika lärokurser i slutbedömningen i den grundläggande utbildningen

Språk och lärokurs	Förmåga att kommunicera - förmåga att kommunicera i olika situationer - förmåga att använda sig av kommunikationsstrategier - kulturellt lämpligt språkbruk	Förmåga att tolka texter - hörförståelse - läsförståelse	Förmåga att producera texter - att tala - att skriva
A-finska	A2.2	A2.2	A2.1
A-svenska	B1.1	B1.1	A2.2
A-engelska	B1.1	B1.1	B1.1
A-samiska	A2.2	A2.2	A2.1
annat A-språk	A2.2	A2.2	A2.1
B1-finska	A1.3	A1.3	A1.3
B1-svenska	A1.3	A1.3	A1.3
B1-främmande språk	A2.1	A2.1	A1.3
B2-språk	A1.3	A1.3	A1.2
B2-samiska	A1.3	A1.3	A1.2
modersmålsinriktad finska	B1.2	B1.2	B1.2
modersmålsinriktad svenska	B1.2	B1.2	B1.2

9.3.2.1 Finska som andra inhemska språk, B1-lärokurs

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje och kreativitet.

Undervisningen i finska är en del av språkpedagogiken och språkutvecklingen. Den ska väcka de studerandes intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska finskspråkiga miljöer. De studerande handleds att värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar de studerande att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Studierna i finska ska förbereda de studerande för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån de studerandes kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan internationellt.

Undervisningen ska stärka de studerandes tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. De studerande ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ordnas om möjligt så att också studerande som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till de studerandes olika intressen. Undervisningen ska bygga broar mellan olika språk och med de språk som de studerande använder på fritiden. Målet är att de studerande lär sig att söka information på de språk de kan. Vid valet av texter och uppgifter ska man också fästa uppmärksamhet vid språkkunskap som behövs i arbetslivet.

Undervisningen i finska i den grundläggande utbildningen för vuxna (B1-lärokurs)

I dessa grunder för läroplanen beskrivs 8 kurser i B1-lärokursen i finska. I den lokala läroplanen ska det beskrivas om kurserna är obligatoriska/valfria.⁵⁴ En studerande som inte tidigare har studerat finska eller på annat sätt inhämtat kunskaper i finska inleder sina studier med kurs 1. Alla kurser inbegriper samtliga mål (M1-M9) men tyngdpunkten kan variera.

---

54 Förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen 422/2012, 7 §, ändrad genom statsrådets förordning 135/2017

Mål för undervisningen i B1-lärokursen i finska i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser som anknuter till målen	Mångsidig kompetens
Färdigheter för språkstudier		
M1 uppmuntra den studerande att sätta upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självvärdering och kamratbedömning samt handleda den studerande i positiv kommunikation, där det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	finb1–finb8	K1, K3, K5
M2 handleda den studerande att se språkkunskapen i finska som en viktig del av språkkunskaperna och det livslånga lärandet och uppmuntra hen att finna och utnyttja finskspråkiga lärmiljöer också vid sidan av studierna	finb1–finb8	K2, K4, K5, K6, K7
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M3 erbjuda den studerande tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig kommunikation med hjälp av olika medier	finb1–finb8	K4
M4 handleda den studerande i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	finb1–finb8	K4
M5 hjälpa den studerande att öka sin kännedom om uttryck som hör till artigt språkbruk	finb1–finb8	K2
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M6 uppmuntra den studerande att med utgångspunkt i det egna lärandet tolka olika typer av muntliga och skriftliga texter av lämplig svårighetsgrad	finb1–finb8	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M7 erbjuda den studerande många möjligheter att öva sig att tala och skriva om olika ämnen och i sammanhanget fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	finb1–finb8	K5
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M8 uppmuntra den studerande att lägga märke till likheter och olikheter i det talade och det skrivna finska språket samt att söka information om något eller några språk som är besläktade med finska språket	finb1–finb8	K2, K5
M9 handleda den studerande att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	finb1–finb8	K1, K4

Kurserna i B1-lärokursen i finska i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

finb1 Grunderna i språket: Utgångspunkter för studier i finska

Centralt kursinnehåll som anknuter till målen:

Att bekanta sig med studierna i finska. Att öva sig att berätta och utbyta information om sig själv. Det är viktigt att lära sig känna igen finskt tal och uttala finska. Att lära sig att studera språk och att ge akt på det finska språket i vardagen.

finb2 Grunderna i språket: Grundläggande kommunikation i sociala situationer i vardagen

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att öva sig att kommunicera i de vanligaste sociala situationerna (familj, släkt och vänner, fritiden). Talet och uttalet betonas fortsättningsvis. Att utveckla studietekniken och lära sig använda några kommunikationsstrategier som behövs på elementär nivå.

finb3 Grunderna i språket: Kommunikation vid uträttande av ärenden

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att öva sig att uträtta vardagliga ärenden på finska, till exempel handla i en butik, köpa rese- och inträdesbiljetter osv. Det är viktigt att fästa avseende vid ett språkbruk som lämpar sig för situationen.

finb4 Grunderna i språket: Kommunikation i mera formella situationer

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att lära sig använda finska i sammanhang som är kopplade till arbetslivet och i olika situationer som förutsätter formellt språkbruk och kulturell kompetens. Att bekanta sig med artigt språkbruk i mera krävande sociala situationer, såsom fester och förrättningar som hänger samman med människans livscykel.

finb5 Grunderna i språket: Kommunikation i servicesituationer och med myndigheter

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att öva sig att kommunicera i mera krävande servicesituationer, till exempel i anknytning till hälsovård, arbetsansökan, utbildning, kontakt med ämbetsverk osv.

finb6 Grunderna i språket: Aktuella företeelser

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att söka information och öva sig att utbyta tankar om olika aktuella frågor och företeelser. I mån av möjlighet utnyttjas finska medier eller andra finska källor av lämplig svårighetsgrad.

finb7 Växande språkkunskap: Fakta om Finlands tvåspråkighet

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att ur språklig synvinkel bekanta sig med Finlands och Sveriges gemensamma historia, finskans och svenskans ställning som nationalspråk samt med värdegrunden och kulturarvet som förenar de nordiska länderna.

finb8 Växande språkkunskap: Nycklar till livslångt språklärande

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att fundera över de studerandes fortsatta planer och vilka kunskaper och färdigheter som behövs i framtiden. Den studerande kan dessutom skapa en portfölj över sina språkkunskaper och använda den för att utveckla sina språkkunskaper, kartlägga sin språkfärdighetsnivå

och utvärdera sin studieteknik och sina kommunikativa färdigheter. Den studerande kan också börja sammanställa portföljen redan under de tidigare kurserna.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i B1-lärokursen i finska i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Målet är att språkbruket ska vara naturligt och relevant för de studerande. De studerande ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Konkret och gemensamt lärande ger de studerande möjlighet att pröva sin växande språkkunskap. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar.

Handledning, differentiering och stöd i B1-lärokursen i finska i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

De studerande ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av de studerandes språkkunskaper. De studerande ska också uppmuntras att studera andra språk som erbjuds. Studerande som har språkliga inlärningssvårigheter ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för studerande som avancerar snabbare eller kan finska från tidigare.

Bedömning av den studerandes lärande i B1-lärokursen i finska i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självvärdering och kamratbedömning. Bedömningen ska rikta sig till samtliga målområden. Bedömningen ska omfatta alla delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen. Bedömningen ska sporra och ge de studerande möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Mångsidig bedömning ger också studerande som har språkliga inlärningssvårigheter, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper.

En avlagd kurs bedöms när den är slutförd. Med kursvitsord beskriver man hur den studerande uppnått målen för ifrågavarande kurs i läroämnet. Den studerandes kunskaper ska bedömas i förhållande till kursens mål på det sätt som beskrivs i grunderna för läroplanen i respektive läroämne.

Slutbedömningen utförs efter att studeranden har avlagt alla obligatoriska och valfria kurser som hör till hens studieplan. Kriterierna för slutbedömningen har fastställts så att den studerande får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna för slutbedömningen i den grundläggande utbildningen för vuxna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad B1-lärokurs i finska

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdigheter för språkstudier			
M1 uppmuntra den studerande att sätta upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självvärdering och kamratbedömning samt handleda den studerande i positiv kommunikation, där det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	finb1– finb8	Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Den studerande kan sätta upp mål för sina språkstudier och utvärdera sina studiesätt. Den studerande kan kommunicera på ett sätt som uppmuntrar andra.
M2 handleda den studerande att se språkkunskapen i finska som en viktig del av språkkunskaperna och det livslånga lärandet och uppmuntra hen att finna och utnyttja finskspråkiga lärmiljöer också vid sidan av studierna	finb1– finb8	Förmåga att upptäcka finskans användningsområden och -möjligheter i det egna livet	Den studerande kan nämna några av finskans användningsområden och -möjligheter. Den studerande märker var hen kan använda sina kunskaper i finska också utanför skolan och efter avslutade studier.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			Kunskapsnivå A1.3
M3 erbjuda den studerande tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig kommunikation med hjälp av olika medier	finb1– finb8	Kommunikationsförmåga i olika situationer	Den studerande reder sig i många rutinemässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.
M4 handleda den studerande i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	finb1– finb8	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Den studerande deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (t.ex. genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.
M5 hjälpa den studerande att öka sin kännedom om uttryck som hör till artigt språkbruk	finb1– finb8	Kulturellt lämpligt språkbruk	Den studerande kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinemässiga sociala sammanhang.

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			Kunskapsnivå A1.3
M6 uppmuntra den studerande att med utgångspunkt i det egna lärandet tolka olika typer av muntliga och skriftliga texter av lämplig svårighetsgrad	finb1– finb8	Förmåga att tolka texter	Den studerande förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Kan plocka ut enkel information hen behöver ur en kort text.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			Kunskapsnivå A1.3
M7 erbjuda den studerande många möjligheter att öva sig att tala och skriva om olika ämnen och i sammanhanget fästa uppmärksamhet vid uttall och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	finb1– finb8	Förmåga att producera texter	Den studerande behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Uttalar inövade uttryck begripligt.
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M8 uppmuntra den studerande att lägga märke till likheter och olikheter i det talade och det skrivna finska språket samt att söka information om något eller några språk som är besläktade med finska språket	finb1– finb8	Kunskap om finskans tal-, skrift- och släkt-språk	Den studerande känner till några skillnader mellan talad och skriven finska samt några språk som är nära besläktade med finskan.
M9 handleda den studerande att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	finb1– finb8	Språklig medvetenhet	Den studerande kan utgående från sina observationer dra slutsatser om finska språkets regelbundenheter och tillämpa dem. Den studerande känner till finskans centrala språkvetenskapliga begrepp.

9.3.2.2 Främmande språk, engelska, A-lärokurs

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje och kreativitet.

Undervisningen i engelska är en del av språkpedagogiken och språkutvecklingen. Den ska väcka de studerandes intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska engelskspråkiga miljöer. De studerande handleds att värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar de studerande att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Studierna i engelska ska förbereda de studerande för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån de studerandes kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan internationellt.

Undervisningen ska stärka de studerandes tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. De studerande ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ordnas om möjligt så att också studerande som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till de studerandes olika intressen. Undervisningen ska bygga broar mellan olika språk och med de språk som de studerande använder på fritiden. Målet är att de studerande lär sig att söka information på de språk de kan. Vid valet av texter och uppgifter ska man också fästa uppmärksamhet vid språkkunskap som behövs i arbetslivet.

Undervisningen i engelska i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna (A-lärokurs)

I dessa grunder för läroplanen beskrivs 8 kurser i A-lärokursen i engelska i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna. I den lokala läroplanen ska det beskrivas om kurserna är obligatoriska/valfria.⁵⁵ En studerande som tidigare har studerat engelska eller på annat sätt inhämtat kunskaper i engelska kan inleda sina studier på en kurs som lämpar sig för hen. Alla kurser inbegriper samtliga mål, men tyngdpunkten kan variera.

---

55 Förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen 422/2012, 7 §, ändrad genom statsrådets förordning 135/2017

Mål för undervisningen i A-lärokursen i engelska i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
Färdigheter för språkstudier		
M1 uppmuntra den studerande till livslångt språklärande, att sätta upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig engelska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självvärdering och kamratbedömning samt handleda den studerande att delta i positiv kommunikation, där det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	ena1 – ena8	K1, K3, K5
M2 uppmuntra den studerande att hitta intressanta engelskspråkiga innehåll och sammanhang som vidgar bilden av den globaliserade världen och möjligheterna den erbjuder	ena1 – ena8	K2, K4, K5, K6, K7
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M3 uppmuntra den studerande att delta i olika, med tanke på hens livserfarenhet lämpliga, kommunikationssituationer som också kan handla om åsikter och ställningstaganden	ena1 – ena8	K4
M4 uppmuntra den studerande att vara aktiv i kommunikationssituationer, i användandet av kompensationsstrategier och i betydelseförhandlingar	ena1 – ena8	K4
M5 hjälpa den studerande att känna igen kulturella drag i kommunikationen och stödja kulturell växelverkan bland de studerande	ena1 – ena8	K2
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M6 erbjuda den studerande möjligheter att lyssna till och läsa många olika för hen själv betydelsefulla allmänna och lättfattliga texter från olika källor samt att tolka texterna med hjälp av olika strategier	ena1 – ena8	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M7 handleda den studerande att för olika ändamål producera både muntliga och skriftliga texter med allmänna eller för hen betydelsefulla teman och att samtidigt fästa vikt vid ett gott uttal och ett mångsidigt bruk av strukturer	ena1 – ena8	K5
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M8 motivera den studerande att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i Finland och i världen samt att bemöta människor fördomsfritt	ena1 – ena8	K2, K5
M9 främja den studerandes förmåga att reflektera över företeelser och värderingar som hänger samman med engelskans status och olika varianter	ena1 – ena8	K1, K2
M10 handleda den studerande att lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	ena1 – ena8	K1, K4

Kurserna i A-lärokursen i engelska i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

ena1 Växande språkkunskap: Kommunikation i arbetslivet och i andra formella situationer

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att lära sig använda engelska i sammanhang som är kopplade till arbetslivet och i olika situationer som förutsätter formellt språkbruk. Att bekanta sig med artigt språkbruk i mera krävande sociala situationer, såsom fester och förrättningar som hänger samman med människans livscykel.

ena2 Växande språkkunskap: Kommunikation i servicesituationer och med myndigheter, aktivt medborgarskap

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att öva sig att kommunicera i mera krävande servicesituationer, till exempel i anknytning till hälsovård och kontakt med myndigheter. Att undersöka hur man deltar och påverkar i samhället och deltar i olika sammanslutningar. Att träna de språkkunskaper som behövs i ovan nämnda sammanhang.

ena3 Växande språkkunskap: Jag och min miljö

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att behandla boende i olika miljöer och iakttäta den närmaste omgivningen och företeelser i den. Att lära sig kommunicera om sin bakgrund och berätta egna historier. Att fundera över frågor och situationer som är förknippade med vardagen. I undervisningen betonas muntlig kommunikation.

ena4 Växande språkkunskap: Aktuella företeelser

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att behandla olika aktuella frågor och fenomen, såsom samhällseliga händelser och den föränderliga världen, utgående från de studerandes olika bakgrund. I undervisningen betonas skriftlig kommunikation. De studerande kan också utnyttja medier och andra källor av lämplig svårighetsgrad för att söka information och diskutera olika fenomen.

ena5 Kulturmöten

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att bekanta sig med olika kulturella fenomen och fritidsaktiviteter, till exempel hobbyer, genom att dela erfarenheter och diskutera dem.

ena6 Global engelska

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att bekanta sig med engelskans status som lingua franca och officiellt språk i många länder. Att studera livsstilar och kulturer i engelskspråkiga länder. Att reflektera över företeelser och i mån av möjlighet värderingar som hänger samman med engelskan, dess status och olika varianter i relation till flerspråkigheten i Finland och den övriga världen.

ena7 Rörlighet och internationella kontakter

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att lära sig sådant språk som behövs i samband med resor eller internationella kontakter och bekanta sig med sammanhang som anknyter till dem. Att öva sig att använda engelska i olika sammanhang, till exempel i anslutning till utlandskontakter, utlandsflytt, resor eller verksamhet i internationella organisationer.

ena8 Nycklar till livslångt språklärande

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att fundera över de studerandes fortsatta planer och vilka kunskaper och färdigheter som behövs i framtiden. Den studerande kan dessutom skapa en portfölj över sina språkkunskaper och använda den för att utveckla sina språkkunskaper, kartlägga sin språkfärdighetsnivå och utvärdera sin studieteknik och sina kommunikativa färdigheter. Den studerande kan också börja sammanställa portföljen redan under de tidigare kurserna.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i engelska i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Målet är att språkbruket ska vara naturligt och relevant för de studerande. De studerande ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Konkret och gemensamt lärande ger de studerande möjlighet att pröva sin växande språkkunskap. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i engelska i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

De studerande ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av de studerandes språkkunskaper. De studerande ska också uppmuntras att studera andra språk som erbjuds. Studerande som har språkliga inlärningssvårigheter ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för studerande som avancerar snabbare eller kan engelska sedan tidigare.

Bedömning av den studerandes lärande i A-lärokursen i engelska i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självvärdering och kamratbedömning. Bedömningen ska rikta sig till samtliga målområden. Bedömningen ska omfatta alla delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Den

Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen. Bedömningen ska sporra och ge de studerande möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Mångsidig bedömning ger också studerande som har språkliga inlärningssvårigheter, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper.

En avlagd kurs bedöms när den är slutförd. Med kursvitsord beskriver man hur den studerande uppnått målen för ifrågasvarande kurs i läroämnet. Den studerandes kunskaper ska bedömas i förhållande till kursens mål på det sätt som beskrivs i grunderna för läroplanen i respektive läroämne.

Slutbedömningen utförs efter att studeranden har avlagt alla obligatoriska och valfria kurser som hör till hens studieplan. Kriterierna för slutbedömningen har fastställts så att den studerande får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna för slutbedömningen i den grundläggande utbildningen för vuxna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad A-lärokurs i engelska

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdigheter för språkstudier			
M1 uppmuntra den studerande till livslångt språklärande, att sätta upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig engelska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självvärdering och kamratbedömning samt handleda den studerande att delta i positiv kommunikation, där det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	ena1 – ena8	Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta samt att utveckla färdigheter för livslångt språklärande	Den studerande kan arbeta i olika lärmiljöer och använda studieverktyg på ett sätt som främjar språklärandet. Den studerande kan utvärdera sina egna mål och lärstrategier. Den studerande märker var hen kan använda sina kunskaper i engelska också utanför skolan och efter avslutade studier.
M2 uppmuntra den studerande att hitta intressanta engelskspråkiga innehåll och sammanhang som vidgar bilden av den globaliserade världen och möjligheterna den erbjuder	ena1 – ena8	Förmåga att med hjälp av engelska språket utveckla sina världsmedborgerliga färdigheter	Den studerande kan göra observationer om möjligheterna att aktivt ta del av engelskspråkiga miljöer och sammanhang.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			Kunskapsnivå B1.1
M3 uppmuntra den studerande att delta i olika, med tanke på hens livserfarenhet lämpliga, kommunikationssituationer som också kan handla om åsikter och ställningstaganden	ena1 – ena8	Kommunikationsförmåga i olika situationer	Den studerande kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M4 uppmuntra den studerande att vara aktiv i kommunikationssituationer, i användandet av kompensationsstrategier och i betydelseförhandlingar	ena1 – ena8	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Den studerande kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap och kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.
M5 hjälpa den studerande att känna igen kulturella drag i kommunikationen och stödja kulturell växelverkan bland de studerande	ena1 – ena8	Kulturellt lämpligt språkbruk	Den studerande visar att hen behärskar de viktigaste artighetsreglerna. Kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			Kunskapsnivå B1.1
M6 erbjuda den studerande möjligheter att lyssna till och läsa många olika för hen själv betydelsefulla allmänna och lättfattliga texter från olika källor samt att tolka texterna med hjälp av olika strategier	ena1 – ena8	Förmåga att tolka texter	Den studerande förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			Kunskapsnivå B1.1
M7 handleda den studerande att för olika ändamål producera både muntliga och skriftliga texter med allmänna eller för hen betydelsefulla teman och att samtidigt fästa vikt vid ett gott uttal och ett mångsidigt bruk av strukturer	ena1 – ena8	Förmåga att producera texter	Den studerande kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar honom eller henne. Använder sig av ett ganska omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom. Kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M8 motivera den studerande att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i Finland och i världen samt att bemöta människor fördomsfritt	ena1 – ena8		Används inte som bedömningsgrund. Den studerande handleds att som en del av självvärderingen reflektera över sina upplevelser.
M9 främja den studerandes förmåga att reflektera över företeelser och värderingar som hänger samman med engelskans status och olika varianter	ena1 – ena8	Förmåga att förstå frågor som gäller språklig status	Den studerande kan i stora drag beskriva var engelska talas, nämna orsaker till språkets utbredning och reflektera kring aspekter som berör språkets status, varianter och värde.
M10 handleda den studerande att lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	ena1 – ena8	Språklig medvetenhet	Den studerande kan utgående från sina observationer dra slutsatser om engelska språkets regelbundenheter, tillämpa dessa samt i olika språk jämföra olika sätt att uttrycka samma saker. Den studerande känner till engelskans centrala språkvetenskapliga begrepp.

9.3.2.3 Annat främmande språk, A-lärokurs

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje och kreativitet.

Språkundervisningen är en del av språkpedagogiken och språkutvecklingen. Den ska väcka de studerandes intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska miljöer. De studerande handleds att värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar de studerande att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Språkstudierna ska förbereda de studerande för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån de studerandes kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan internationellt.

Undervisningen ska stärka de studerandes tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. De studerande ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ordnas om möjligt så att också studerande som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till de studerandes olika intressen. Undervisningen ska bygga broar mellan olika språk och med de språk som de studerande använder på fritiden. Målet är att de studerande lär sig att söka information på de språk de kan. Vid valet av texter och uppgifter ska man också fästa uppmärksamhet vid språkkunskap som behövs i arbetslivet.

Undervisning i annat främmande språk i den grundläggande utbildningen för vuxna (A-lärokurs)

I dessa grunder för läroplanen beskrivs 8 kurser i A-lärokursen i annat främmande språk i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna. I den lokala läroplanen ska det beskrivas om kurserna är obligatoriska/valfria.⁵⁶ En studerande som inte tidigare har studerat, eller på annat sätt inhämtat kunskaper i ifrågavarande språk inleder sina studier med kurs 1. Alla kurser inbegriper samtliga mål (M1-M10) men tyngdpunkten kan variera.

Grunderna för läroplanen för annat främmande språk (A-lärokurs) kan användas som grund för vilket som helst språk som inte har särskilda grunder. Den kunskapsnivå och de kriterier för växande språkkunskap som beskrivs i grunderna i slutet av den grundläggande utbildningen lämpar sig bäst för europeiska språk som använder ett skriftsystem som grundar sig på alfabetet. För andra språk låter utbildningsanordnaren utarbeta en läroplan som följer dessa grunder i tillämpliga delar. Internationellt godkända språkspecifika referensramar kan anpassade användas i undervisningen i icke-europeiska språk (t.ex. skrivtecken).

---

56 Förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen 422/2012, 7 §, ändrad genom statsrådets förordning 135/2017

Mål för undervisningen i A-läro kursen i annat främmande språk i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser som anknuter till målen	Mångsidig kompetens
Färdigheter för språkstudier		
M1 uppmuntra den studerande till livslångt språklärande, att sätta upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig målspråket och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självvärdering och kamratbedömning samt handleda den studerande att delta i positiv kommunikation, där det viktiga är att man når fram med sitt budskap	(x)a1–(x)a8	K1, K3, K5
M2 uppmuntra den studerande att hitta intressanta innehåll på målspråket, och sammanhang som vidgar bilden av världen och möjligheterna den erbjuder	(x)a1–(x)a8	K2, K4, K5, K6, K7
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M3 uppmuntra den studerande att öva sig att aktivt delta i olika slag av vardagliga kommunikationssituationer	(x)a1–(x)a8	K4
M4 handleda den studerande att vara aktiv i kommunikationssituationer och att fördjupa sin förmåga att på målspråket använda olika kommunikationsformer, stående uttryck, omskrivningar, utfyllnader och andra kompensationsstrategier	(x)a1–(x)a8	K4
M5 handleda den studerande att i kommunikationssituationer som handlar om åsikter och ställningstaganden fästa uppmärksamhet vid kulturellt lämpligt språkbruk	(x)a1–(x)a8	K2
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M6 erbjuda den studerande möjligheter att tolka olika slags texter för informationssökning, även tydliga faktatexter och uppmuntra hen att i tolkandet använda sig av slutledningsförmåga och förståelse av texternas centrala innehåll	(x)a1–(x)a8	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M7 erbjuda den studerande möjligheter att producera tal och skrift som berör en växande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal	(x)a1–(x)a8	K5
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M8 motivera den studerande att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i Finland och i världen samt att bemöta människor fördomsfritt	(x)a1–(x)a8	K2, K5
M9 främja den studerandes förmåga att reflektera över företeelser och värderingar som hänger samman med språkets status och olika varianter	(x)a1–(x)a8	K1, K2
M10 handleda den studerande att lägga märke till regelbundenheter i målspråket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	(x)a1–(x)a8	L1, L4

Kurserna i A-lärokursen i annat främmande språk i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

(x)a1 Växande språkkunskap: Kommunikation i arbetslivet och i andra formella situationer

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att lära sig använda språket i sammanhang som är kopplade till arbetslivet och i olika situationer som förutsätter mera formellt språkbruk. Att bekanta sig med artigt språkbruk i mera krävande sociala situationer, såsom fester och förrättningar som hänger samman med människans livscykel.

(x)a2 Växande språkkunskap: Kommunikation i servicesituationer och med myndigheter, aktivt medborgarskap

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att öva sig att kommunicera i mera krävande servicesituationer, till exempel i anknytning till hälsovård och kontakt med myndigheter. Att träna de språkkunskaper som behövs i ovan nämnda sammanhang.

(x)a3 Växande språkkunskap: Jag och min miljö

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att behandla de studerandes personhistoria och egna berättelser. Att göra iakttagelser om den närmaste omgivningen och företeelser i den, såsom händelser och incidenter. Att fundera över frågor och situationer som är förknippade med vardagen. I undervisningen betonas muntlig kommunikation.

(x)a4 Växande språkkunskap: Aktuella företeelser

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att behandla olika aktuella frågor och fenomen, såsom samhälleliga händelser och den föränderliga världen. I undervisningen betonas skriftlig kommunikation. De studerande kan också utnyttja medier och andra källor av lämplig svårighetsgrad för att söka information och diskutera olika fenomen.

(x)a5 Kulturmöten

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att bekanta sig med olika kulturella fenomen och fritidsaktiviteter, till exempel hobbyer, genom att dela erfarenheter och diskutera dem.

(x)a6 Språket i världen

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att få insikt i språkets status i de länder, där det talas. Att studera livsstilar och kulturer i länderna i fråga. Att reflektera över företeelser och i mån av möjlighet värderingar som hänger samman med språket, dess status och olika varianter i relation till flerspråkigheten i Finland och den övriga världen.

(x)a7 Rörlighet och internationella kontakter

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att lära sig sådant språk som behövs i samband med resor eller internationella kontakter och bekanta sig med sammanhang som anknyter till dem. Att öva sig att använda språket i olika sammanhang, till exempel i samband med utlandskontakter eller resor.

(x)a8 Nycklar till livslångt språklärande

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att fundera över de studerandes fortsatta planer. Den studerande kan dessutom skapa en portfölj över sina språkkunskaper och använda den för att utveckla sina språkkunskaper, kartlägga sin språkfärdighetsnivå och utvärdera sin studieteknik och sina kommunikativa färdigheter. Den studerande kan också börja sammanställa portföljen redan under de tidigare kurserna.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i annat främmande språk i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Målet är att språkbruket ska vara naturligt och relevant för de studerande. De studerande ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Konkret och gemensamt lärande ger de studerande möjlighet att pröva sin växande språkkunskap. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i annat främmande språk i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

De studerande ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av de studerandes språkkunskaper. De studerande ska också uppmuntras att studera andra språk som erbjuds. Studerande som har språkliga inlärningssvårigheter ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för studerande som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Bedömning av den studerandes lärande i A-lärokursen i annat främmande språk i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självvärdering och kamratbedömning. Bedömningen ska rikta sig till samtliga målområden. Bedömningen ska omfatta alla delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen. Bedömningen ska sporra och ge de studerande möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Mångsidig bedömning ger också studerande som har språkliga inlärningssvårigheter, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper.

En avlagd kurs bedöms när den är slutförd. Med kursvitsord beskriver man hur den studerande uppnått målen för ifrågavarande kurs i läroämnet. Den studerandes kunskaper ska bedömas i förhållande till kursens mål på det sätt som beskrivs i grunderna för läroplanen i respektive läroämne.

Slutbedömningen utförs efter att studeranden har avlagt alla obligatoriska och valfria kurser som hör till hens studieplan. Kriterierna för slutbedömningen har fastställts så att den studerande får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna för slutbedömningen i den grundläggande utbildningen för vuxna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad A-lärokurs i annat främmande språk

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdigheter för språkstudier			
M1 uppmuntra den studerande till livslångt språklärande, att sätta upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig målspråket och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självvärdering och kamratbedömning samt handleda den studerande att delta i positiv kommunikation, där det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	(x)a1– (x)a8	Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta samt att utveckla färdigheter för livslångt språklärande	Den studerande kan arbeta i olika lärmiljöer och använda studieverktyg på ett sätt som främjar språklärandet. Den studerande kan utvärdera sina egna mål och lärstrategier. Den studerande märker var hen kan använda sina kunskaper i språket också utanför skolan och efter avslutade studier.
M2 uppmuntra den studerande att hitta intressanta innehåll på målspråket, och sammanhang som vidgar bilden av världen och möjligheterna den erbjuder	(x)a1– (x)a8	Förmåga att med hjälp av målspråket utveckla sina världsmedborgerliga färdigheter	Den studerande kan göra observationer om möjligheterna att aktivt ta del av miljöer och sammanhang på målspråket.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			Kunskapsnivå A2.2
M3 uppmuntra den studerande att öva sig att aktivt delta i olika slag av vardagliga kommunikationssituationer	(x)a1– (x)a8	Kommunikationsförmåga i olika situationer	Den studerande reder sig ganska bra i olika vardagliga kommunikationssituationer. Kan i allt högre grad ta initiativ i en kommunikationssituation.
M4 handleda den studerande att vara aktiv i kommunikationssituationer och att fördjupa sin förmåga att på målspråket använda olika kommunikationsformer, stående uttryck, omskrivningar, utfyllnader och andra kompensationsstrategier	(x)a1– (x)a8	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Den studerande deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder vid behov standarduttryck för att be om precisering av nyckelord. Måste då och då be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Använder t.ex. ett närliggande eller allmänare begrepp när hen inte vet det exakta begreppet (hund/djur eller hus/stuga).

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M5 handleda den studerande att i kommunikationssituationer som handlar om åsikter och ställningstaganden fästa uppmärksamhet vid kulturellt lämpligt språkbruk	(x)a1– (x)a8	Kulturellt lämpligt språkbruk	Den studerande kan använda språket på ett enkelt sätt för centrala ändamål, till exempel för att utbyta information eller uttrycka sin åsikt eller ståndpunkt på ett sakligt sätt. Kan diskutera artigt med hjälp av vanliga uttryck och grundläggande kommunikationsrutiner.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			Kunskapsnivå A2.2
M6 erbjuda den studerande möjligheter att tolka olika slags texter för informations-sökning, även tydliga faktatexter och uppmuntra hen att i tolkandet använda sig av slutledningsförmåga och förståelse av texternas centrala innehåll	(x)a1– (x)a8	Förmåga att tolka texter	Den studerande kan i mycket stora drag följa med ett tydligt anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår det väsentliga i en allmänspråklig text eller långsamt tal som innehåller bekanta ord. Kan härleda obekanta ords betydelse utgående från kontexten.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			Kunskapsnivå A2.1
M7 erbjuda den studerande möjligheter att producera tal och skrift som berör en växande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal	(x)a1– (x)a8	Förmåga att producera texter	Den studerande kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer. Kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M8 motivera den studerande att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i Finland och i världen samt att bemöta människor fördomsfritt	(x)a1– (x)a8		Används inte som bedömningsgrund. Den studerande handleds att som en del av självvärderingen reflektera över sina upplevelser.
M9 främja den studerandes förmåga att reflektera över företeelser och värderingar som hänger samman med språkets status och olika varianter	(x)a1– (x)a8	Förmåga att förstå frågor som gäller språklig status	Den studerande kan reflektera över företeelser i samband med målspråkets status.

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M10 handleda den studerande att lägga märke till regelbundenheter i målspråket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	(x)a1– (x)a8	Språklig medvetenhet	Den studerande kan utgående från sina observationer dra slutsatser om målspråkets regelbundenheter, tillämpa dessa samt i olika språk jämföra olika sätt att uttrycka samma saker. Den studerande känner till målspråkets centrala språkvetenskapliga begrepp.

9.3.3 Matematik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i matematik är att utveckla ett logiskt, exakt och kreativt matematiskt tänkande hos de studerande. Undervisningen ska lägga grund för förståelsen av matematiska begrepp och strukturer samt utveckla de studerandes förmåga att behandla information och lösa problem. På grund av matematikens kumulativa natur ska undervisningen framskrida systematiskt. Konkreta och laborativa inslag är centrala i undervisningen och studierna i matematik. Lärandet stöds med hjälp av digitala verktyg.

Undervisningen i matematik ska stödja de studerande att utveckla en positiv attityd till matematik och en positiv självbild som studerande i matematik. Den ska också utveckla de studerandes förmåga att kommunicera, interagera och samarbeta. Undervisningen i matematik ska vara målinriktad och långsiktig och stödja de studerande att själva ta ansvar för sitt lärande.

Undervisningen ska handleda de studerande att förstå nyttan av matematik i sitt eget liv och i ett bredare samhällsperspektiv. Undervisningen ska utveckla de studerandes förmåga att använda och tillämpa matematik på ett mångsidigt sätt.

Mål för undervisningen i matematik i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar och attityder		
M1 stärka den studerandes motivation, positiva självbild och självförtroende som studerande i matematik	ma1–ma8	K1, K3, K5
M2 uppmuntra den studerande att ta ansvar för sitt matematiklärande både i självständigt arbete och i grupparbete	ma1–ma8	K3, K7
Arbetsfärdigheter		
M3 handleda den studerande att upptäcka och förstå samband mellan det som hen lär sig	ma1–ma8	K1, K4
M4 lära den studerande att uttrycka sig matematiskt exakt både muntligt och i skrift	ma1–ma8	K1, K2, K4, K5

Mål för undervisningen	Kurser som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M5 stödja den studerande då hen löser uppgifter som kräver logiskt och kreativt tänkande och utvecklar de färdigheter som behövs för detta	ma1–ma8	K1, K3, K4, K5, K6
M6 handleda den studerande att utvärdera och utveckla sina matematiska lösningar och att kritiskt granska resultatets rimlighet	ma1–ma8	L1, L3, L4, L6
M7 uppmuntra den studerande att tillämpa matematik också i övriga läroämnen och det omgivande samhället	ma1–ma8	K1 – K7
M8 handleda den studerande att utveckla förmåga att hantera och analysera information samt vägleda den studerande att granska information kritiskt	ma1–ma8	K1, K4, K5
M9 vägleda den studerande att tillämpa informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna och för att lösa matematiska problem	ma1–ma8	K5
Begreppsliga och ämnesspecifika mål		
M10 stärka den studerandes slutlednings- och huvudräkningsförmåga samt uppmuntra den studerande att använda sin räknefärdighet i olika sammanhang	ma1–ma8	K1, K3, K4
M11 handleda den studerande att utveckla sin förmåga att utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal	ma1, ma2	K1, K4
M12 stödja den studerande att utvidga förståelsen av talbegreppet till reella tal	ma1, ma2	K1, K4
M13 stödja den studerande att utveckla sin förståelse av procenträkning	ma6	K1, K3, K6
M14 handleda den studerande att förstå begreppet obekant och utveckla förmågan att lösa ekvationer	ma3, ma4	K1, K4
M15 handleda den studerande att förstå variabelbegreppet och introducera funktionsbegreppet, samt att öva sig att tolka och producera funktionsgrafer	ma3, ma4, ma7	K1, K4, K5
M16 stödja den studerande att förstå geometriska begrepp och samband mellan dem	ma5	K1, K4, K5
M17 vägleda den studerande att förstå och utnyttja egenskaper hos den rätvinkliga triangeln och cirkeln	ma5, ma8	K1, K4, K5
M18 uppmuntra den studerande att utveckla sin färdighet att beräkna areor och volymer	ma5, ma8	K1, K4
M19 vägleda den studerande att bestämma statistiska nyckeltal och beräkna sannolikheter	ma6, ma7	K3, K4, K5
M20 handleda den studerande att utveckla sitt algoritmiska tänkande och sin färdighet att tillämpa matematik och programmering för att lösa problem	ma1–ma8	K1, K4, K5, K6

Obligatoriska kurser i matematik i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Alla kurser: De studerande tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. De studerande uppmuntras att använda figurer och hjälpmedel som stöd för tänkandet. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. De får

insikt i bevisföringens grunder. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. De studerande tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

ma1 Tal och räkneoperationer I

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Talområdet utvidgas och de studerande övar räkneoperationer med reella tal. De stärker förståelsen för grundläggande räkneoperationer med heltal. Begreppet motsatt tal fördjupas och de studerande lär sig begreppet inverterat tal. De undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer.

ma2 Tal och räkneoperationer II

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker förståelsen för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde och lär sig avrundningsregler. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De övar potensräkning med heltal som exponenter. De studerande lär sig begreppet kvadratroten och räknar med kvadratroten. Man försäkras om att de studerande förstår begreppet procent.

ma3 Uttryck

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De studerande undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation.

ma4 Ekvationer

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande lär sig begreppet obekant. De bildar och löser förstgradsekvationer. De löser ekvationspar algebraiskt. De undersöker direkt och omvänt proportionalitet. Analogi används vid lösningen av uppgifter. De studerande undersöker och löser olikheter. De bildar och löser ofullständiga andragradsekvationer.

ma5 Geometri

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerandes kunskaper om grundläggande begrepp fördjupas. De undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. De studerande lär sig båginkel och medelpunktsinkel och bekantar sig med Thales sats. De beräknar omkretsen och arean av polygoner. De övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Man befäster och breddar de studerandes kunskaper om enheter och enhetsbyten.

ma6 Procent

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande beräknar procentuella andelar och andelar av helheter utgående från procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. De studerande får insikt i klassisk och statistisk sannolikhetslära och fördjupar förmågan att beräkna antalet olika alternativ.

ma7 Funktioner och statistik

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande utforskar begreppet funktion. De ritat linjer och parabler i ett koordinatsystem och undersöker dem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De studerande bestämmer nollställena till funktioner. De löser ekvationspar grafiskt. De stärker förståelsen för medelvärde och typvärde och bestämmer frekvenser, relativa frekvenser och medianer. De utforskar begreppet spridning. De övar sig att samla in, ordna, presentera och analysera material.

ma8 Geometri och trigonometri

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande tillämpar Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner i en rätvinklig triangel. De undersöker tredimensionella kroppar med hjälp av konkreta modeller och digitala verktyg. De beräknar arean och volymen av klot, cylindrar och koner.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i matematik i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Undervisningen ska utgå från ämnen, fenomen och problem som intresserar de studerande. Konkretisering är en viktig del av matematikundervisningen. De studerande uppmuntras att använda figurer och hjälpmedel som stöd för tänkandet. Varierande arbetssätt används i undervisningen. De studerande ska ha möjlighet att påverka valen av arbetssätt. De studerande matematiserar och löser problem individuellt och i grupp. Vid grupparbete arbetar var och en både för sitt eget och för gruppens bästa. Digitala verktyg, såsom kalkylprogram och dynamiska geometriprogram, används som hjälpmedel i undervisningen för att stödja lärandet, produktionen, kreativiteten och utvärderingen av arbetet.

Handledning, differentiering och stöd i matematik i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Varje studerande ska ha möjlighet att få undervisning i det centrala innehållet för tidigare årskurser, om kunskaperna är otillräckliga. Utöver det ska de studerande ges förebyggande stöd för att tillägna sig nytt innehåll. Utvecklingen av kunskaper och färdigheter i matematik ska följas upp kontinuerligt tillsammans med de studerande. De studerande ska upplysas om vikten av att förstå innehållet. De ska få stöd för att gestalta större helheter och hitta samband. Vid differentiering beaktas de studerandes kunskaper och de ska ges möjlighet att uppleva att de lyckas.

Undervisningen kan berikas genom att fördjupa det innehåll som behandlas gemensamt enligt de studerandes intresse och kunskapsnivå. Skickliga studerande ska stödjas med hjälp av alternativa arbetsformer, till exempel olika projekt och problembaserade undersökningsuppgifter inom matematiska områden som intresserar dem.

Bedömning av den studerandes lärande i matematik i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Bedömningen är konstruktiv. Bedömningen ska vägleda de studerande att utveckla sina kunskaper och sin förståelse i matematik och att arbeta långsiktigt. Responsen ska hjälpa dem att förstå vilka kunskaper och färdigheter som behöver utvecklas och hur. Responsen ska också stödja de studerandes positiva självbild som studerande i matematik.

De studerande har en aktiv roll i bedömningen. Genom självvärdering lär sig de studerande att ställa upp mål för sitt lärande. De studerande ska också handledas att fästa vikt vid sina arbetssätt och sina attityder till matematikstudierna.

De studerande ska ges möjlighet att visa sina kunskaper på olika sätt. Föremål för bedömning är de studerandes matematiska kunskaper och färdigheter och förmåga att tillämpa dem. I bedömningen fästs även vikt vid prestationssättet, hur de studerande motiverar sina lösningar, hur lösningarna är strukturerade och hur korrekta de är. I bedömningen beaktas därtill de studerandes förmåga att använda hjälpmedel, inklusive digitala verktyg.

Vid grupparbete bedöms såväl gruppens som den enskilda gruppmedlemmens arbetsinsats och resultat. I bedömningen ska man fästa uppmärksamhet på produktens matematiska innehåll och på framställningssättet. Syftet med responsen är att de studerande lär sig förstå betydelsen av varje gruppmedlems arbete och utveckling. De studerande ska handledas att själva utvärdera arbetet och resultatet.

En avlagd kurs bedöms när den är slutförd. Med kursvitsord beskriver man hur den studerande uppnått målen för ifråga varande kurs i läroämnet. Den studerandes kunskaper ska bedömas i förhållande till kursens mål på det sätt som beskrivs i grunderna för läroplanen i respektive läroämne.

Slutbedömningen utförs efter att studeranden har avlagt alla obligatoriska och valfria kurser som hör till hens studieplan. Kriterierna för slutbedömningen har fastställts så att den studerande får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna för slutbedömningen i den grundläggande utbildningen för vuxna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i matematik

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 stärka den studerandes motivation, positiva självbild och självförtroende som studerande i matematik	ma1–ma8		Påverkar inte vitsordet.
M2 uppmuntra den studerande att ta ansvar för sitt matematiklärande både i självständigt arbete och i grupparbete	ma1–ma8	Förmåga att ta ansvar för sitt lärande	Den studerande tar ansvar för sitt lärande och deltar i grupparbete.
Arbetsfärdigheter			
M3 handleda den studerande att upptäcka och förstå samband mellan det som hen lär sig	ma1–ma8	Förmåga att kombinera det man lär sig	Den studerande observerar och förklarar samband mellan det hen lär sig.
M4 lära den studerande att uttrycka sig matematiskt exakt både muntligt och i skrift	ma1–ma8	Förmåga att uttrycka sig	Den studerande kan uttrycka sitt matematiska tänkande både muntligt och i skrift.
M5 stödja den studerande då hen löser uppgifter som kräver logiskt och kreativt tänkande och utvecklar de färdigheter som behövs för detta	ma1–ma8	Problemlösningsförmåga	Den studerande kan strukturera problem och lösa dem matematiskt.
M6 handleda den studerande att utvärdera och utveckla sina matematiska lösningar och att kritiskt granska resultatets rimlighet	ma1–ma8	Förmåga att utvärdera och utveckla matematiska lösningar	Den studerande kan utvärdera sina matematiska lösningar och granskar kritiskt resultatets rimlighet.
M7 uppmuntra den studerande att tillämpa matematik också i övriga läroämnena och det omgivande samhället	ma1–ma8	Förmåga att tillämpa matematik	Den studerande kan tillämpa matematik i olika sammanhang.
M8 handleda den studerande att utveckla förmåga att hantera och analysera information samt vägleda den studerande att granska information kritiskt	ma1–ma8	Förmåga att analysera och granska information kritiskt	Den studerande kan själv söka, behandla och presentera statistisk information.
M9 vägleda den studerande att tillämpa informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna och för att lösa matematiska problem	ma1–ma8	Förmåga att använda digitala verktyg	Den studerande tillämpar informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna.

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Begreppsliga och ämnesspecifika mål			
M10 stärka den studerandes slutlednings- och huvudräkningsförmåga samt uppmuntra den studerande att använda sin räknefärdighet i olika sammanhang	ma1– ma8	Slutledningsförmåga och räknefärdighet	Den studerande använder aktivt sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga i olika situationer.
M11 handleda den studerande att utveckla sin förmåga att utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal	ma1, ma2	Grundläggande räkneoperationer med rationella tal	Den studerande kan obehindrat utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal.
M12 stödja den studerande att utvidga förståelsen av talbegreppet till reella tal	ma1, ma2	Talbegreppet	Den studerande identifierar reella tal och kan beskriva deras egenskaper.
M13 stödja den studerande att utveckla sin förståelse av procenträkning	ma6	Begreppet procent och procenträkning	Den studerande kan redogöra för hur begreppet procent används. Den studerande kan beräkna procentuella andelar, en andel av en helhet utgående från ett procenttal samt förändrings- och jämförelseprocent. Den studerande kan använda sina kunskaper i olika situationer.
M14 handleda den studerande att förstå begreppet obekant och utveckla förmågan att lösa ekvationer	ma3, ma4	Begreppet obekant och färdigheter i ekvationslösning	Den studerande kan lösa en förstagrads ekvation symboliskt. Den studerande kan lösa en ofullständig andragsgrads ekvation till exempel genom slutledning eller symboliskt.
M15 handleda den studerande att förstå variabelbegreppet och introducera funktionsbegreppet. Handleda den studerande att öva sig att tolka och producera funktionsgrafer	ma3, ma4, ma7	Begreppen variabel och funktion, förmåga att tolka och producera grafer	Den studerande förstår begreppet variabel och funktion och kan rita grafen till en förstagrads- och en andragsgrads funktion. Den studerande kan tolka grafer på ett mångsidigt sätt.
M16 stödja den studerande att förstå geometriska begrepp och samband mellan dem	ma5	Geometriska begrepp och samband mellan dem	Den studerande kan namnge och beskriva egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner och samband mellan dem.
M17 vägleda den studerande att förstå och utnyttja egenskaper hos den rätvinkliga triangeln och cirkeln	ma5, ma8	Den rätvinkliga triangelns och cirkelns egenskaper	Den studerande kan använda Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Den studerande förstår begreppen båginkel och medelpunktsvinkel.

M18 uppmuntra den studerande att utveckla sin färdighet att beräkna areor och volymer	ma5, ma8	Färdighet att beräkna areor och volymer	Den studerande kan beräkna arean av plana figurer och volymen av olika kroppar. Den studerande kan göra enhetsomvandlingar med area- och volymenheter.
M19 vägleda den studerande att bestämma statistiska nyckeltal och beräkna sannolikheter	ma6, ma7	Statistiska nyckeltal och sannolikhetslära	Den studerande behärskar hur man använder viktiga statistiska nyckeltal och kan ge exempel på dessa. Den studerande kan bestämma både klassiska och statistiska sannolikheter.
M20 handleda den studerande att utveckla sitt algoritmiska tänkande och sin färdighet att tillämpa matematik och programmering för att lösa problem	ma1–ma8	Algoritmiskt tänkande och programmeringsfärdigheter	Den studerande kan tillämpa principerna för algoritmiskt tänkande och kan producera enkla program.

9.3.4 Religion

Lärokursen i religion kan vara evangelisk-luthersk tro, ortodox tro, islam eller vilket som helst annat i Finland registrerat religiöst samfund.

Läroämnets uppdrag

I den grundläggande utbildningen för vuxna är uppdraget i religionsundervisningen att ge de studerande allmänbildning i religion och livsåskådning. Den studerande handleds att fördjupa sig i sin egen religiösa tradition, i den aktuella religionens grunder och mångfald, i religiösa och konfessionella traditioner i Finland och i religioner och livsåskådningar på andra håll i världen.

Läroämnet ska främja förståelse för förhållandet mellan religion och kultur samt multilitteracitet i fråga om religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska ge mångsidig kunskap om religioner och hjälpa den studerande att förstå diskussioner som gäller religion. Den studerande ska vägledas att studera religioner ur olika perspektiv och att tänka kritiskt. I undervisningen behandlas förhållandet mellan religion och kunskap samt språk, symbolik och begrepp som är kännetecknande för religioner. Religionsundervisningen ska ge den studerande beredskap att ta del av den dialog som förs både inom och mellan olika religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska handleda den studerande att respektera livet, människovärdet och det som är heligt för en själ och andra.

Mål för undervisningen i religion i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurs som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1 vägleda den studerande att inse olika former av samband mellan religion och kultur och att uppfatta den religiösa mångfalden	re1	K1, K2
M2 hjälpa den studerande att fördjupa sig i religionens rötter, ursprung, lära och normer samt utbredning och inflytande i olika delar av världen	re1	K2
M3 handleda den studerande att undersöka religioner och livsåskådningar i Finland och på olika håll i världen, så att den studerande förstår sambandet mellan religion och kultur, känner särdragen i de stora religiösa traditionerna i världen samt bekantar sig med irreligiositet	re1	K2, K6
M4 handleda den studerande att känna igen seder och symboler i olika religiösa traditioner	re1	K2, K4, K6
M5 hjälpa den studerande att iaktta och bedöma olika sätt att argumentera samt skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk	re1	K1, K2, K4, K5, K7
M6 hjälpa den studerande att bedöma religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val	re1	K5, K6
M7 sporra den studerande att möta olika människor i en positiv anda under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden	re1	K6

Obligatorisk kurs i religion i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

re1 Religionerna i världen

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Undervisningen ska behandla teman som anknyter till den aktuella religionens uppkomst, mångfald och förhållande till andra religioner. Undervisningen ska ge kunskap om religionens rötter, källor, lära, normer, utbredning och inflytande samt olika religioner, livsåskådningar och irreligiositet i Finland och i världen. Religioner granskas kritiskt. Kursinnehållet ska omfatta behandling av etiska element som förenar olika livsåskådningar. Viktigt innehåll är teman som anknyter till religionens kulturella inflytande. Undervisningen ska synliggöra de viktigaste etiska principerna i den aktuella religionen och i andra religioner och livsåskådningar samt FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och hur dessa rättigheter efterlevs i världen. Innehållet ska hjälpa den studerande att förstå behandlingen av religioner i medierna och kritisk bedömning av den samt sambandet och dialogen mellan religioner.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i religion i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Målet är att visa uppskattning och respekt för mångfalden av religioner och livsåskådningar. Teman granskas genom erfarenhetsbaserat, konkret och gemensamt lärande. Fokus ligger på konkretisering och förståelse av undervisningsinnehållet. Målet är att utveckla kommunikativa färdigheter, mediekunskap och IT-kunskap som är relevant inom religionen. Rofylldhet, begrepp och diskussion betonas i undervisningen och förverkligas i mån av möjlighet med hjälp av besök och gäster. I undervisningen genomförs olika gemensamma eller egna projekt.

Handledning, differentiering och stöd i religion i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

De studerandes olika bakgrund, deras förutsättningar och behov ska beaktas i religionsundervisningen. Undervisningen genomförs så att de studerandes olika religiösa och konfessionella bakgrunder beaktas och de arbetssätt som står till buds anpassas efter deras inlärningsförutsättningar. I undervisningen skapas gemensamma situationer som främjar lärande och delaktighet och de studerande handleds att stärka sin studiefärdighet och initiativförmåga.

Bedömning av den studerandes lärande i religion i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Bedömningen ska grunda sig på observation av arbetet, diskussioner och på den studerandes olika alster. Utöver alstrens innehåll bedöms studieprocessen och arbetets olika faser, till exempel hur den studerande formulerar frågor, avgränsar ämnet, söker information, motiverar åsikter, använder begrepp, hur tydligt den studerande uttrycker sig och hur hen slutför arbetet.

En avlagd kurs bedöms när den är slutförd. Med kursvitsord beskriver man hur den studerande uppnått målen för ifrågasvarande kurs i läroämnet. Den studerandes kunskaper ska bedömas i förhållande till kursens mål på det sätt som beskrivs i grunderna för läroplanen i respektive läroämne.

Slutbedömningen utförs efter att studeranden har avlagt alla obligatoriska och valfria kurser som hör till hens studieplan. Kriterierna för slutbedömningen har fastställts så att den studerande får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna för slutbedömningen i den grundläggande utbildningen för vuxna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i religion

Mål för undervisningen	Kurs	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M1 vägleda den studerande att inse olika former av samband mellan religion och kultur och att uppfatta den religiösa mångfalden	re1	Att förstå religionernas betydelse i kulturen och samhället	Den studerande kan nämna, analysera och klassificera religiösa element i kulturella fenomen.
M2 hjälpa den studerande att fördjupa sig i religionens rötter, ursprung, lära och normer samt utbredning och inflytande i olika delar av världen	re1	Förmåga att hantera religiös information	Den studerande visar att hen känner till hur den aktuella religionen har uppkommit. Den studerande känner till religionens grundpelare och kan räkna upp de viktigaste källorna. Den studerande känner till religionens globala betydelse.
M3 handleda den studerande att undersöka religioner och livsåskådningar i Finland och på olika håll i världen, så att den studerande förstår sambandet mellan religion och kultur, känner särdragen i de stora religiösa traditionerna i världen samt bekantar sig med irreligiositet	re1	Att förstå världsreligionerna och olika livsåskådningar	Den studerande har grundläggande kunskaper om världsreligionerna och olika livsåskådningstraditioner. Den studerande identifierar mångfalden i religionerna och livsåskådningarna.
M4 handleda den studerande att känna igen seder och symboler i olika religiösa traditioner	re1	Religiös och kulturell läskunnighet	Den studerande känner till olika seder och symboler i religiösa traditioner. Den studerande kan urskilja religiösa teman i medier, inom konst och populärkultur.
M5 hjälpa den studerande att iakttä och bedöma olika sätt att argumentera samt skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk	re1	Förmåga att tänka, kommunicativa färdigheter	Den studerande kan framföra motiverade åsikter och deltar i diskussioner. Den studerande kan känna igen olika sätt att argumentera och olika argument i en diskussion.
M6 hjälpa den studerande att bedöma religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val	re1	Förmåga att förstå religioners och livsåskådningars globala betydelse	Den studerande kan bedöma religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val.
M7 sporra den studerande att möta olika människor i en positiv anda under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden	re1	Livskompetens, hur det etiska tänkandet utvecklats	Används inte som grund för bedömningen.

9.3.5 Livsåskådningskunskap

Läroämnets uppdrag

Uppdraget för undervisningen i livsåskådningskunskap i den grundläggande utbildningen för vuxna är att främja de studerandes förmåga att sträva efter det goda livet. I livsåskådningskunskapen ses människorna som aktörer som förnyar och skapar sin kultur och som upplever och skapar mening tillsammans och i samverkan med omvärlden. Livsåskådningar, mänskliga sedvänjor och deras innebörd anses vara resultat av växelverkan mellan individer, samhällen och kulturarv. I livsåskådningskunskapen betonas människans möjligheter att aktivt påverka sina egna tankar och handlingar. Detta gäller även de studerandes studier och lärande. Därför är det viktigt att undervisningen och studierna anpassas efter de studerandes tanke- och upplevelsevärld.

Undervisningen i livsåskådningskunskap har som uppdrag att utveckla de studerandes förmåga att växa till självständiga, toleranta, ansvarsfulla och omdömesgilla medlemmar i sitt samhälle. Målet är ett fullständigt demokratiskt medborgarskap i en allt mer global och snabbt föränderlig värld. Det förutsätter att undervisningen i livsåskådningskunskap mångsidigt ökar den åskådningsmässiga och kulturella allmänbildningen, men också utvecklar förmågan att tänka och handla etiskt och kritiskt och förmågan att lära sig. Att tänka kritiskt innebär inom livsåskådningskunskap att söka orsaker, se sammanhang, ha känsla för situationer och att kunna ändra sig. Hit hör också en öppen och reflekterande attityd.

Livsåskådningskunskapen ska särskilt stödja följande delområden av mångsidig kompetens: förmåga att tänka och lära sig (K1), kulturell och kommunikativ kompetens (K2), vardagskompetens (K3) samt förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7).

Mål för undervisningen i livsåskådningskunskap i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurs som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1 vägleda den studerande att identifiera, förstå och använda begrepp som hör samman med livsåskådning	lk1	K1, K2, K4
M2 stödja den studerande att utveckla sin allmänbildning inom livsåskådning och kultur, t.ex. genom att fördjupa sig i Unescos världsarvskonvention	lk1	K2, K7
M3 handleda den studerande att lära känna olika religiösa och icke-religiösa livsåskådningar, växelverkan mellan dem samt vilken roll kunskap och forskning spelar vid bedömning av livsåskådningar	lk1	K1, K2
M4 handleda den studerande att lära känna grunderna för religiöst tänkande och religionskritik	lk1	K3
M5 vägleda den studerande att se åskådningsfrihet som en grundläggande mänsklig rättighet och att känna till nationella och internationella medel för att garantera åskådningsfrihet	lk1	K2, K3, K6, K7

Mål för undervisningen	Kurs som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M6 vägleda den studerande att analysera åskådningsmässiga val och vilka personliga och sociala orsaker som ligger bakom dem	lk1	K1, K4
M7 uppmuntra den studerande att acceptera och förstå världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor	lk1	K2, K7
M8 handleda den studerande att iaktta och förstå etiska aspekter i sitt liv och sin omgivning och att utveckla sitt etiska tänkande	lk1	K1, K5, K6, K7
M9 uppmuntra den studerande att reflektera över hur de egna valen påverkar en hållbar framtid lokalt och globalt och att agera på ett ansvarsfullt sätt för att främja en hållbar framtid	lk1	K6, K7
M10 vägleda den studerande att förstå betydelsen av och den etiska grunden för människovärdet, de mänskliga rättigheterna och människors jämlikhet	lk1	K1, K7

Obligatorisk kurs i livsåskådningskunskap i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

lk1 Livsåskådningar och mänskliga rättigheter

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Innehållet ska utveckla de studerandes etiska tänkande och grunda sig på de studerandes erfarenhetsvärld samt öka allmänbildningen och förmågan till analytiskt tänkande inom livsåskådning. Med hjälp av kursinnehållet för man diskussioner som stödjer de studerande att bygga upp sin världsbild, livsåskådning och identitet. De studerande fördjupar sig i mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet. Under kursen bekantar sig de studerande med utvecklingen av de mänskliga rättigheterna och brott mot mänskliga rättigheter, såsom förintelsen. Kursen ska omfatta innehåll som anknyter till teistiska och ateistiska trosuppfattningar i dagens värld, till exempel den sekulära humanismen, kristendomen och islam. De studerande reflekterar över förverkligandet av åskådningsfrihet och jämlikhet i olika samhällen. Kursinnehållet ska hjälpa den studerande att förstå världens kultur- och naturarv som skyddas av Unesco och hur kulturen tar sig uttryck i bland annat medier och inom konst. Under kursen granskas kulturell mångfald som en rikedom, en rättighet och en etisk fråga.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i livsåskådningskunskap i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Med tanke på läroämnets mål är det viktigt att skapa en trygg och öppen lär- och samtalsmiljö, där den studerande upplever att hen blir hörd och respekterad. Ur lärmiljöperspektiv är det, i synnerhet när en ny grupp börjar, viktigt att skapa samhörighet i gruppen. Den studerande ska uppmuntras till självstyrt lärande. De studerande lever i en globaliserad medievärld, som formas av olika digitala tillämpningar. Därför är det viktigt att i lärmiljön i livsåskådningskunskap kombinera naturligt umgänge och gemensam samvaro med användning av olika medier och digitala verktyg på ett pedagogiskt mångsidigt sätt.

Handledning, differentiering och stöd i livsåskådningskunskap i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Med tanke på läroämnets mål är det centralt att handledningen och stödet stärker den studerandes självförtroende och känsla av delaktighet. Läroämnet livsåskådningskunskap ska stödja den studerandes välbefinnande, utveckling och lärande genom att erbjuda möjligheter och begreppsliga verktyg att undersöka, strukturera, bedöma och skapa sin egen identitet i samspel med andra. Handledning och stöd behövs för att uppfatta det begreppsliga innehållet i läroämnet, i synnerhet i etiska frågor, och för att utveckla kommunikations- och tankeförmågan. De studerandes individuella behov av stöd samt möjlighet att fördjupa sig och avancera i egen takt ska beaktas vid valet av arbetssätt och innehåll. Undervisningen och innehållet i livsåskådningskunskap lämpar sig väl för ämnesöverskridande projekt och går bra att integrera med undervisningen i andra läroämnen, till exempel modersmål och samhällslära.

Bedömning av den studerandes lärande i livsåskådningskunskap i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Bedömningen i livsåskådningskunskap ska grunda sig på observation av arbetet, diskussioner och argumentering samt på den studerandes olika alster. Utöver alstren bedöms studieprocessen och arbetets olika faser, till exempel hur den studerande formulerar frågor, bygger upp motiveringar, avgränsar ämnet, söker information, motiverar synpunkter, använder begrepp, hur tydligt den studerande uttrycker sig och hur hen slutför sitt arbete. De studerandes självvärdering och kamratbedömning kan användas som stöd för bedömningen.

En avlagd kurs bedöms när den är slutförd. Med kursvitsord beskriver man hur den studerande uppnått målen för ifrågavarande kurs i läroämnet. Den studerandes kunskaper ska bedömas i förhållande till kursens mål på det sätt som beskrivs i grunderna för läroplanen i respektive läroämne.

Slutbedömningen utförs efter att studeranden har avlagt alla obligatoriska och valfria kurser som hör till hens studieplan. Kriterierna för slutbedömningen har fastställts så att den studerande får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna för slutbedömningen i den grundläggande utbildningen för vuxna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i livsåskådningskunskap

Mål för undervisningen	Kurs	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M1 vägleda den studerande att identifiera, förstå och använda begrepp som hör samman med livsåskådning	lk1	Hur den studerande behärskar och tillämpar begrepp	Den studerande kan använda livsåskådningsbegrepp och se samband mellan dem.
M2 stödja den studerande att utveckla sin allmänbildning inom livsåskådning och kultur, t.ex. genom att fördjupa sig i Unescos världsarvskonvention	lk1	Teoretisk allmänbildning	Den studerande kan söka information om olika kulturer och livsåskådningar. Den studerande kan redogöra för utgångspunkterna i Unescos världsarvskonvention och nämna några världsarvsobjekt.
M3 handleda den studerande att lära känna olika religiösa och icke-religiösa livsåskådningar, växelverkan mellan dem samt vilken roll kunskap och forskning spelar vid bedömning av livsåskådningar	lk1	Teoretisk allmänbildning och förmåga att tillämpa den på ett omdömesgillt sätt	Den studerande känner igen och kan nämna väsentliga drag och utvecklingsförlopp i centrala världsåskådningar och kulturer, särskilt historiska, kulturella och samhällliga perioder inom den semitiska monoteismen och den sekulära humanismen. Den studerande kan redogöra för hur man studerar livsåskådningar på ett undersökande och vetenskapligt sätt.
M4 handleda den studerande att lära känna grunderna för religiöst tänkande och religionskritik	lk1	Förståelse	Den studerande kan förklara karaktären av religiöst tänkande och huvuddragen i religionskritik med hjälp av exempel.
M5 vägleda den studerande att se åskådningsfrihet som en grundläggande mänsklig rättighet och att känna till nationella och internationella medel för att garantera åskådningsfrihet	lk1	Att behärska begrepp, teoretisk allmänbildning	Den studerande kan ge exempel på åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet och några mekanismer som garanterar åskådningsfrihet och på avsaknad av dessa i olika situationer.
M6 vägleda den studerande att analysera åskådningsmässiga val och vilka personliga och sociala orsaker som ligger bakom dem	lk1	Förståelse och omdömesförmåga	Den studerande kan beskriva personliga och sociala orsaker som ligger bakom olika människors livsåskådningsval.

Mål för undervisningen	Kurs	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M7 uppmuntra den studerande att acceptera och förstå världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor	lk1	Förståelse, omdömesförmåga, sociala färdigheter och initiativförmåga	Den studerande kan beskriva mångfald och ge exempel på jämlikt bemötande av människor.
M8 handleda den studerande att iaktta och förstå etiska aspekter i sitt liv och sin omgivning och att utveckla sitt etiska tänkande	lk1	Hur den studerande behärskar och tillämpar begrepp	Den studerande kan använda etiska begrepp samt tolka och tillämpa dem.
M9 uppmuntra den studerande att reflektera över hur de egna valen påverkar en hållbar framtid lokalt och globalt och att agera på ett ansvarsfullt sätt för att främja en hållbar framtid	lk1	Att behärska begrepp, omdömesförmåga och initiativförmåga	De studerande kan nämna centrala element som anknyter till en hållbar framtid för naturen och samhället och undersöka betydelsen av en hållbar livsstil för framtiden. Den studerande känner till sätt att påverka lokalt och globalt.
M10 vägleda den studerande att förstå betydelsen av och den etiska grunden för människovärdet, de mänskliga rättigheterna och människors jämlikhet	lk1	Förståelse och omdömesförmåga	Den studerande känner till de viktigaste begreppen som anknyter till mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet och kan motivera betydelsen av mänskliga rättigheter.

9.3.6 Historia

Läroämnets uppdrag

Historieundervisningens uppdrag är att utveckla den studerandes historiemedvetande och förståelse för sina egna rötter. Studierna i historia ska hjälpa den studerande att förstå samhället och kulturen omkring sig. Med hjälp av historisk kunskap lär sig den studerande förstå den utveckling som format nutiden. Studierna i historia ska framför allt utveckla den studerandes tänkande, multilitteracitet och kulturkännedom. Syftet är att främja den studerandes utveckling till en aktiv medlem i det demokratiska samhället, som har förståelse för mångfald och kan planera sin framtid på ett målinriktat sätt.

Historieundervisningen ska ge den studerande kunskap om huvuddragen i samhällsutvecklingen. Den studerande ska vägledas att förstå att historia kan tolkas på olika sätt och ur flera perspektiv samt att inse förändringen och kontinuiteten i den historiska utvecklingen. Den studerande ska handledas att inse individers betydelse som historiska aktörer och att uppfatta mänskliga motiv och bakomliggande strukturer. Studierna i historia ska lära den studerande att uppfatta olika värderingar i samhället och hur de förändras samt att förstå samhällets seder och bruk. Den studerande ska även få kunskap om historieforskningens villkor, framför allt dess strävan efter att skapa en så tillförlitlig bild av det förflutna som möjligt utgående från det källmaterial som finns, och om att bilden med tiden kan förändras.

Mål för undervisningen i historia i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurs som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
Att förstå historiska företeelser		
M1 stärka den studerandes förmåga att uppfatta historiska begrepp, historisk tid och kronologi	hi1	K1, K4
M2 vägleda den studerande att förstå faktorer som har påverkat människans aktivitet och beslut i olika historiska kontexter	hi1	K1, K4, K6
M3 uppmuntra den studerande att bedöma olika orsaker till historiska händelser och företeelser	hi1	K1, K3, K4, K7
M4 främja den studerandes förmåga att bedöma informationskällors tillförlitlighet och att förstå att de kan tolkas på olika sätt	hi1	K1, K4, K7
Att använda historisk information		
M5 handleda den studerande att förklara varför historisk information kan tolkas på olika sätt och att kritiskt bedöma tolkningars trovärdighet	hi1	K1, K4
M6 hjälpa den studerande att använda olika källor, jämföra dem och göra en egen motiverad tolkning utgående från dem	hi1	K1–K7
M7 vägleda den studerande att identifiera centrala förändringar som påverkat människans liv och samhället och att redogöra för orsaker till förändringarna	hi1	K2
M8 ge den studerande kunskap om förändringar i olika kulturer och hur människans tänkande förändrats	hi1	K2
M9 hjälpa den studerande att förstå den utveckling som format nutiden och motiv bakom människans handlingar	hi1	K2
M10 vägleda den studerande att uppfatta värderingar och konflikter i samhället och hur de har förändrats	hi1	K2
M11 handleda den studerande att förstå och förklara finländsk kultur, identitet och det finländska samhället utgående från den historiska utvecklingen och att bedöma framtida alternativ med hjälp av sina historiekunskaper	hi1	K2

Obligatorisk kurs i historia i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

hi1 Vändpunkter i Finlands historia

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att lyfta fram de nordiska rötterna i det finländska samhället. Att få insikt i kulturens betydelse då den nationella identiteten utvecklades under den autonoma tiden. Att lära känna Finlands självständighetsprocess och politiska utveckling. Att undersöka utvecklingen av välfärdssamhället och hur näringsstrukturen förändrats och lära känna vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Innehållet kopplas till allmänhistoriska referensramar i lämpliga sammanhang.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i historia i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

I undervisningen av innehållet som beskrivs i grunderna ska konkreta och upplevelsebaserade arbetssätt prioriteras. Målet är att stärka den studerandes förmåga att läsa och förstå historiska texter och miljöer samt att öva sig att göra tolkningar. Historieundervisningen ska ge den studerande möjlighet att kommunicera på många olika sätt samt använda drama och visuella uttryck. Den studerande ska uppmuntras att söka och tillämpa information självständigt och tillsammans med andra, också med hjälp av medier. Med tanke på läroämnets mål är det viktigt att prioritera interaktiva arbetssätt. Den studerande ska uppmuntras att göra tolkningar, jämföra och dra slutsatser muntligt, skriftligt och genom att använda andra kommunikationsformer. Som läroämne går historia bra att integrera med andra läroämnen, i synnerhet med undervisningen i svenska som andraspråk.

Handledning, differentiering och stöd i historia i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Med tanke på målen i läroämnet historia är det viktigt att handledningen erbjuder tillräckligt stöd för att den studerande ska förstå begrepp, texter och källor. För att främja förståelsen är det viktigt att koncentrera sig på det väsentliga i texterna och förklara centrala begrepp. Den studerande får leva sig in i olika företeelser till exempel med hjälp av visualisering, drama och diskussioner samt olika typer av texter.

Den studerande ska få hjälp med att förstå att källor eventuellt kan tolkas på flera olika sätt. På motsvarande sätt ska man i undervisningen sträva efter att beakta den studerandes kunskaper om sin egen kultur och uppmuntra hen att göra jämförelser mellan till exempel kulturen i hemlandet och i Finland.

Bedömningen av den studerandes lärande i historia i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

I historieundervisningen är målet att genom respons uppmuntra den studerande att göra egna tolkningar och argumentera för sina åsikter. Utöver skriftliga uppgifter ska också den studerandes olika sätt att arbeta tas i beaktande. I bedömningen ska man fokusera på den studerandes förmåga att tillämpa kunskap och tänka historiskt, inte på om hen har memorerat innehållet.

En avlagd kurs bedöms när den är slutförd. Med kursvitsord beskriver man hur den studerande uppnått målen för ifrågavarande kurs i läroämnet. Den studerandes kunskaper ska bedömas i förhållande till kursens mål på det sätt som beskrivs i grunderna för läroplanen i respektive läroämne.

Slutbedömningen utförs efter att studeranden har avlagt alla obligatoriska och valfria kurser som hör till hens studieplan. Kriterierna för slutbedömningen har fastställts så att den studerande får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna för slutbedömningen i den grundläggande utbildningen för vuxna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i historia

Mål för undervisningen	Kurs	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att förstå historiska företeelser			
M1 stärka den studerandes förmåga att uppfatta historiska begrepp, historisk tid och kronologi	hi1	Förmåga att uppfatta begrepp och kronologi	Den studerande förstår historiska begrepp och kan placera händelser och företeelser i sina tidsmässiga sammanhang.
M2 vägleda den studerande att förstå faktorer som har påverkat människans aktivitet och beslut i olika historiska kontexter	hi1	Historisk empati	Den studerande kan leva sig in i hur människor levde förr och beskriva motiven bakom deras handlingar.
M3 uppmuntra den studerande att bedöma olika orsaker till historiska händelser och företeelser	hi1	Förståelse för orsakssammanhang	Den studerande kan särskilja viktiga faktorer som förklarar historiska händelser eller företeelser från mindre viktiga.
M4 främja den studerandes förmåga att bedöma informationskällors tillförlitlighet och att förstå att de kan tolkas på olika sätt	hi1	Förmåga att använda källor	Den studerande kan läsa olika källor, vet principerna för hur man tolkar dem och bedömer deras tillförlitlighet och kan tillämpa dessa principer på några källmaterial.
Att använda historisk information			
M5 handleda den studerande att förklara varför historisk information kan tolkas på olika sätt och att kritiskt bedöma tolkningars trovärdighet	hi1	Förmåga att tolka historia	Den studerande kan bedöma trovärdigheten i tolkningar av historiska händelser eller företeelser.
M6 hjälpa den studerande att använda olika källor, jämföra dem och göra en egen motiverad tolkning utgående från dem	hi1	Förmåga att förklara historiska tolkningar	Den studerande kan svara på frågor om historia genom att använda information från olika källor.
M7 vägleda den studerande att identifiera centrala förändringar som påverkat människans liv och samhället och att redogöra för orsaker till förändringarna	hi1	Förmåga att förklara orsakssammanhang och förändring	Den studerande kan beskriva viktiga förändringar som påverkat människans liv och samhället samt orsakerna till dem i en historisk kontext.
M8 ge den studerande kunskap om förändringar i olika kulturer och hur människans tänkande förändrats	hi1	Förmåga att förklara förändring och kontinuitet	Den studerande kan fastställa orsaker till och följderna av förändringar i olika kulturer och människans förändrade tänkande.

Mål för undervisningen	Kurs	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M9 hjälpa den studerande att förstå den utveckling som format nutiden och motiv bakom människans handlingar utgående från olika historiska referensramar	hi1	Förmåga att motivera utveckling och mänskliga handlingar	Den studerande kan beskriva den utveckling som format nutiden och avsikter bakom mänskliga handlingar i en historisk referensram.
M10 vägleda den studerande att uppfatta värderingar och konflikter i samhället och hur de har förändrats	hi1	Förmåga att uppfatta förändringar i samhällets värderingar	Den studerande kan beskriva olika värderingar i samhället och hur de förändrats.
M11 handleda den studerande att förstå och förklara finländsk kultur, identitet och det finländska samhället utgående från den historiska utvecklingen och att bedöma framtida alternativ med hjälp av sina historiekunskaper	hi1	Förståelse av det finländska samhället	Den studerande kan beskriva finländsk kultur och identitet samt förklara hur samhället fungerar.

9.3.7 Samhällslära

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i samhällslära har som uppdrag att stärka den studerandes förståelse för hur samhället fungerar, utveckla samhällsfärdigheter och främja den studerandes förmåga att leva som en ansvarsfull och aktiv medborgare. Den studerande ska handledas att utvärdera och förstå demokratiska värden och förfaringssätt i det finländska samhället och att som medlem i samhället förstå mångfald och respektera jämlikhet och mänskliga rättigheter. Läroämnets uppdrag är att ge den studerande teoretisk kunskap om samhällets funktioner och olika strukturer och stärka sådana kunskaper och färdigheter som den studerande behöver för att delta och påverka i samhället och för att målinriktat planera sin framtid.

Praktiska behov som den studerande har i olika livssituationer ska beaktas i undervisningsinnehållet. Utvecklingen av samhällsfärdigheter börjar med insikt i samhällets grundläggande strukturer och tjänster. Studierna ska gå från vardagliga situationer mot bredare färdigheter och djupare kunskap om samhället. Den studerande ska få utveckla sina digitala färdigheter och följa med aktuella ämnen i medierna samt lära sig att bedöma information med hjälp av sin mediekompetens.

Mål för undervisningen i samhällslära i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
Samhällsfärdigheter		
M1 handleda den studerande att tillägna sig demokratiska värden och förfaringssätt och uppmuntra hen att utveckla sin förmåga att påverka på ett etiskt hållbart sätt	sl1, sl2	K1, K2, K7
M2 ge den studerande färdigheter för att följa med aktuella ämnen och händelser i medierna och på andra håll samt att hjälpa den studerande att stärka sin kritiska mediekompetens	sl1, sl2	K2, K4, K5, K7
M3 utveckla den studerandes förmåga att läsa och förstå olika material och andra texter, bilder, grafer, blanketter och broschyrer som innehåller samhällsinformation	sl1, sl2	K4, K5
M4 ge den studerande tillräckliga kunskaper och färdigheter om medborgarens rättigheter och skyldigheter i Finland samt om rättssystemets grunder	yh2	K2, K7
M5 göra den studerande förtrogen med olika sammanslutningar och minoritetsgrupper i samhället	sl1, sl2	K2, K4, K7
M6 informera den studerande om kunskaper och färdigheter som förutsätts i arbetslivet och om arbetstagares rättigheter och skyldigheter samt ge hen verktyg för att planera sin framtid	sl1, sl2	K1, K3, K6
Att delta, påverka och implementera kunskaper om samhället		
M7 vägleda den studerande att förstå grunderna för sin egen ekonomi och sina egna konsumtionsval samt grunderna för den offentliga ekonomin enligt principerna för hållbar utveckling	sl1	K1, K3
M8 introducera den studerande i olika möjligheter att delta och påverka i samhället samt i verksamheten inom den tredje sektorn	sl1, sl2	K2, K4, K5, K7
M9 göra den studerande förtrogen med funktionerna, maktutövningen och den grundläggande lagstiftningen i en rättsstat samt med offentliga och privata tjänster	sl1	K1, K2, K6, K7
M10 hjälpa den studerande att få en bild av arbetslivet och vilka färdigheter det förutsätter, såsom utbildning, arbetserfarenhet och språkkunskaper samt vägleda den studerande att bli medveten om sina möjligheter, rättigheter och skyldigheter i arbetslivet	sl2	K6
M11 ge den studerande verktyg för att planera sin egen ekonomi och sitt liv samt öka sin kunskap om konsumentens rättigheter och skyldigheter	sl2	K3

Obligatoriska kurser i samhällslära i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

sl1 Samhällssystemet och offentliga tjänster

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att lära känna de viktigaste offentliga tjänsterna (t.ex. Folkpensionsanstalten, hälsojourer, utbildningstjänster samt arbets- och näringsbyrå) och myndigheternas verksamhet så att den studerande själv kan använda de tjänster hen behöver. Att bli förtrogen med det finländska samhällssystemet och politiska systemet. Att lära sig grundläggande ekonomiska begrepp och fenomen och studera exempel ur den grundläggande lagstiftningen, såsom grundlagen, jämställdhetslagen, diskrimineringslagen, barnskyddslagen samt individens rättigheter och skyldigheter.

sl2 Kunskap om arbetslivet, egen ekonomi

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Att lära sig grunderna för hur man planerar sin egen ekonomi och lära känna företag och andra serviceproducenter i den närmaste omgivningen. Att få insikt i vilka möjligheter samhället erbjuder i fråga om utbildning, karriär och entreprenörskap. Att gå igenom grundläggande färdigheter och uppförande som förutsätts i arbetslivet. Att fördjupa sig i arbetslagstiftningen ur arbetstagarens perspektiv. Att granska konsumentens rättigheter och skyldigheter och lära känna principerna för hållbar konsumtion.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i samhällslära i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

I undervisningen av det innehåll som beskrivs i grunderna ska man prioritera konkreta och upplevelsebaserade arbetssätt, som stödjer den studerandes utveckling till en aktiv och handlingskraftig medborgare. Den studerande ska uppmuntras att lyssna på andra, uttrycka sina åsikter och motivera sina synpunkter för att utveckla sin kommunikations-, uttrycks- och samarbetsförmåga. Arbetssätten ska stärka den studerandes förmåga att tolka det omgivande samhället och uppmuntra hen att delta.

Det är viktigt att följa med, analysera och diskutera aktuella frågor och händelser. Kontakten med olika aktörer i samhället är viktig. Ämnesövergripande arbete ska användas i undervisningen, till exempel i samband med språk- och matematikstudier och olika projekt. Granskning och användning av medier utgör en central del av studierna.

Handledning, differentiering och stöd i samhällslära i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Med tanke på läroämnets mål och karaktär är det viktigt att uppmuntra den studerande att se sig själv som en medlem i medborgarsamhället och stödja den studerande att utveckla sina samhällsfärdigheter. Behovet att förklara centrala begrepp och texter samt till exempel bilder, grafer och statistik ska beaktas i undervisningsarrangemangen och arbetssätten. Den studerande ska lära sig att förstå och tillämpa information om samhälle, ekonomi och konsumtion som är till nytta i hans egen vardag och som hjälper hen att förstå samhällsföreelser i ett vidare perspektiv. Målet är att med hjälp av praktiska övningar stödja mångsidig kommunikation, delaktighet och samverkan bland de studerande.

Bedömning av den studerandes lärande i samhällslära i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

I undervisningen i samhällslära ska den studerande genom respons uppmuntras att aktivt delta i sin egen närmiljö och att tillämpa sina kunskaper om samhälle och ekonomi i det praktiska livet. I bedömningen ska de studerandes olika sätt att arbeta och producera beaktas. Bedömningen ska fokusera på hur den studerande kan tillämpa samhällskunskaper och -färdigheter samt hur mångsidigt den studerande lärt sig att bilda sig en egen uppfattning om samhället och att motivera sina åsikter.

En avlagd kurs bedöms när den är slutförd. Med kursvitsord beskriver man hur den studerande uppnått målen för ifrågavarande kurs i läroämnet. Den studerandes kunskaper ska bedömas i förhållande till kursens mål på det sätt som beskrivs i grunderna för läroplanen i respektive läroämne.

Slutbedömningen utförs efter att studeranden har avlagt alla obligatoriska och valfria kurser som hör till hens studieplan. Kriterierna för slutbedömningen har fastställts så att den studerande får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna för slutbedömningen i den grundläggande utbildningen för vuxna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i samhällslära

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M1 handleda den studerande att tillägna sig demokratiska värden och förfaringssätt och uppmuntra hen att utveckla sin förmåga att påverka på ett etiskt hållbart sätt	sl1, sl2		Används inte som bedömningsgrund. Den studerande handleds att som en del av självvärderingen reflektera över sina upplevelser.
Samhällsfärdigheter			
M2 ge den studerande färdigheter för att följa med aktuella ämnen och händelser i medierna och på andra håll samt att hjälpa den studerande att stärka sin kritiska mediekompetens	sl1, sl2	Förmåga att följa med aktuella ämnen och händelser och kritiskt granska medier	Den studerande hittar kanaler för att följa med aktuella ämnen och händelser och kan bedöma information kritiskt.
M3 utveckla den studerandes förmåga att läsa och förstå olika material och andra texter, bilder, grafer, blanketter och broschyrer som innehåller samhällsinformation	sl1, sl2	Förmåga att söka och tolka samhällsinformation	Den studerande kan söka samhällsinformation i olika källor och tolka den.

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M4 ge den studerande tillräckliga kunskaper och färdigheter om medborgarens rättigheter och skyldigheter i Finland samt om rättssystemets grunder	sl2	Kunskap om samhällsstrukturer och -funktioner, centrala lagar och individens rättigheter och skyldigheter	Den studerande har grundläggande kunskaper om samhällets strukturer, den centrala lagstiftningen och individens rättigheter och skyldigheter.
M5 göra den studerande förtrogen med olika sammanslutningar och minoritetsgrupper i samhället	sl1	Kännedom om olika sammanslutningar och minoriteter i samhället	Den studerande kan nämna olika sammanslutningar och minoritetsgrupper i samhället.
M6 informera den studerande om kunskaper och färdigheter som förutsätts i arbetslivet och om arbetstagares rättigheter och skyldigheter samt ge hen verktyg för att planera sin framtid	sl1, sl2	Kunskap om arbetslivet och förmåga att planera sin egen framtid	Den studerande kan beskriva arbetslivets samhälleliga betydelse, vilka möjligheter det erbjuder och kan planera sin egen framtid.
Att delta, påverka och implementera kunskaper om samhället			
M7 vägleda den studerande att förstå grunderna för sin egen ekonomi och sina egna konsumtionsval samt grunderna för den offentliga ekonomin enligt principerna för hållbar utveckling	sl1	Kunskaper och färdigheter i ekonomi och konsumtion	Den studerande kan ge exempel på ett företagsamt och ansvarsfullt ekonomiskt förhållningssätt och på grunderna för den offentliga ekonomin.
M8 introducera den studerande i olika möjligheter att delta och påverka i samhället samt i verksamheten inom den tredje sektorn	sl1	Att delta och påverka, kännedom om organisationsverksamhet	Den studerande kan använda sina kunskaper och åsikter om samhället för att fungera som medborgare i samhället.
M9 göra den studerande förtrogen med funktionerna, maktutövningen och den grundläggande lagstiftningen i en rättsstat samt med offentliga och privata tjänster	sl1	Kännedom om funktionerna, maktutövningen och den grundläggande lagstiftningen i en rättsstat samt om offentliga och privata tjänster	Den studerande kan beskriva funktionerna, principerna för maktutövning och den grundläggande lagstiftningen i en rättsstat samt offentliga och privata tjänster.

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M10 hjälpa den studerande att få en bild av arbetslivet och vilka färdigheter det förutsätter, såsom utbildning, arbetserfarenhet och språkkunskaper samt vägleda den studerande att bli medveten om sina möjligheter, rättigheter och skyldigheter i arbetslivet	sl2	Kännedom om arbetslivet och de färdigheter som förutsätts i det samt om de egna möjligheterna, rättigheterna och skyldigheterna	Den studerande kan definiera den kompetens som behövs i arbetslivet och de krav som arbetslivet ställer samt sina egna möjligheter, rättigheter och skyldigheter i arbetslivet.
M11 ge den studerande verktyg för att planera sin egen ekonomi och sitt liv samt öka sin kunskap om konsumentens rättigheter och skyldigheter	sl2	Förmåga att planera sin ekonomi och sitt liv och att agera som konsument	Den studerande har verktyg för att planera sin egen ekonomi och sitt liv samt kunskap om konsumentens rättigheter och skyldigheter.

9.3.8 Fysik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i fysikundervisningen är att stödja de studerande att utveckla sitt naturvetenskapliga tänkande och sin världsbild. Undervisningen i fysik ska hjälpa dem att förstå betydelsen av fysik och teknik i det dagliga livet, livsmiljön och samhället. Undervisningen ska stödja förmågan att diskutera om fysikaliska och tekniska frågor och fenomen. Undervisningen ska förmedla en bild av fysikens betydelse för en hållbar framtid: fysik behövs för att utveckla nya tekniska lösningar och för att trygga miljöns och människans välbefinnande. Undervisningen ska vägleda de studerande att ta ansvar för sin omgivning.

Fysikundervisningen ska stödja de studerandes begreppsbildning och förståelse av fenomen. I slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna ska tyngdpunkten i studierna ligga på kvalitativ nivå, men allteftersom de studerandes färdigheter utvecklas kan arbetet till vissa delar utvidgas till en kvantitativ nivå. Tidigare erfarenheter, nya observationer och perspektiv ska genom samspelet mellan studerande och lärare formas till en konsekvent helhet och en naturvetenskaplig syn på den omgivande verkligheten. Undervisningen ska vägleda de studerande att tänka naturvetenskapligt samt att söka och använda information, komma med idéer, kommunicera och bedöma informationens pålitlighet och betydelse i olika situationer på ett naturvetenskapligt sätt.

Utgångspunkten för fysikundervisningen är observationer och undersökningar av naturen och den teknologiska miljön. Att undersöka är viktigt för att de studerande ska tillägna sig och förstå begrepp, lära sig olika undersökningsmetoder och för att uppfatta naturvetenskapens karaktär. Undersökande arbetssätt utvecklar arbets- och samarbetsfärdigheterna, förmågan att tänka kreativt och kritiskt samt inspirerar de studerande att lära sig fysik.

Undervisningens uppdrag är att vägleda de studerande att förstå betydelsen av att kunna fysik också med tanke på fortsatta studier och arbetslivet. Jämlikhet och likställdhet främjas genom att man erbjuder de studerande möjligheter att tillämpa fysik i olika kontexter och ger dem mångsidig information om yrken som förutsätter kunskaper i fysik.

Mål för undervisningen i fysik i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurs som an knyter till målen	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar och attityder		
M1 uppmuntra och inspirera den studerande att studera fysik	fy1	K1
M2 vägleda den studerande att förstå betydelsen av att kunna fysik i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället	fy1	K6, K7
M3 handleda den studerande att använda sina fysik-kunskaper för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val	fy1	K3, K7
Forskningsfärdigheter		
M4 uppmuntra den studerande att formulera frågor kring de fenomen som granskas	fy1	K1, K7
M5 handleda den studerande att utföra experimentella undersökningar, arbeta på ett säkert sätt och att tolka resultat	fy1	K2, K5
M6 handleda den studerande att använda digitala verktyg för att söka information och stödja den studerandes lärande med hjälp av åskådliga simuleringar	fy1	K5
Kunskaper i fysik och användning av dem		
M7 handleda den studerande att använda fysikaliska begrepp på ett exakt sätt	fy1	K1
M8 handleda den studerande att använda olika modeller för att beskriva och förklara fenomen	fy1	K1
M9 handleda den studerande att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor	fy1	K2, K4
M10 vägleda den studerande att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär	fy1	K1, K4
M11 vägleda den studerande att nå tillräckliga teoretiska kunskaper om energi och elektricitet med tanke på fortsatta studier	fy1	K1
M12 handleda den studerande att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i fysik inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda hen möjligheter att lära sig hur fysik tillämpas i olika situationer	fy1	K6

Obligatorisk kurs i fysik i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Innehållet väljs så att det stödjer målen, utnyttjar de lokala möjligheter som finns och ger en bild av fysiken som naturvetenskap. Lämpligt innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och bland teman som intresserar de studerande. De studerande övar sig att använda digitala verktyg i olika skeden av undersökningarna.

fy1 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den lokala verksamhetsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet. De studerande fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå. De får insikt i begreppet energi och principen om energins bevarande. De får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De begrundar betydelsen av fysikkunskaper med tanke på fortsatta studier och olika yrken. I fråga om undersökningsfärdigheter ska tyngdpunkten ligga på att iakttä och beskriva sina iakttagelser.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i fysik i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mångsidiga arbetssätt och lärmiljöer bidrar till att uppnå målen i fysik. Ett forskningsorienterat arbetssätt stödjer begreppsbyggnaden och utvecklingen av de studerandes undersökningsfärdigheter. Med tanke på målen är de studerandes delaktighet och kommunikation av central betydelse. I det experimentella arbetet ska arbetarskyddslagstiftningen följas.

I lärmiljöerna används digitala verktyg på ett naturligt sätt. För att de studerande ska kunna bekanta sig med fysikens betydelse på ett mångsidigt sätt, ska man utöver skolans utrymmen utnyttja lokala möjligheter, till exempel den närmaste omgivningen, och samarbeta med företag och sakkunniga.

Handledning, differentiering och stöd i fysik i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

De studerande ska stödjas att tillägna sig och förstå begrepp så att begreppen bildar tydliga helheter. I det experimentella arbetet får de lära sig att arbeta tryggt och smidigt. Undervisningen kan differentieras med hjälp av självständiga undersökningsuppgifter. De studerandes förmåga att tänka abstrakt utvecklas med hjälp av olika modeller som används på olika sätt. Handledning och stöd, valet av arbetssätt, delaktighet i planeringen av arbetet och upplevelser av att lyckas bidrar till att stärka de studerandes bild av sig själva som studerande.

Bedömning av den studerandes lärande i fysik i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Disponering av arbetet i mindre helheter, projekt eller experimentella arbeten med egna mål och bedömningsgrunder stödjer en mångsidig bedömning. Den studerande ska vägledas att ge akt på sina förkunskaper, färdigheter och förhandsuppfattningar. Arbetet främjas med hjälp av konstruktiv respons och nya utmaningar i form av frågor. Uppmuntrande respons bidrar i synnerhet till att utveckla undersökningsfärdigheterna och stärka motivationen. I slutet av studiehelheterna bedöms hur väl den studerande har nått de uppställda målen och uppmärksamheten riktas mot nya utvecklingsområden. Bedömningen ska grunda sig på olika alster men också på iakttagelser av de studerandes arbete. Den studerandes självvärdering, kamratrespons och diskussioner mellan läraren och de studerande kan användas som stöd för bedömningen.

En avlagd kurs bedöms när den är slutförd. Med kursvitsord beskriver man hur den studerande uppnått målen för ifrågavarande kurs i läroämnet. Den studerandes kunskaper ska bedömas i förhållande till kursens mål på det sätt som beskrivs i grunderna för läroplanen i respektive läroämne.

Slutbedömningen utförs efter att studeranden har avlagt alla obligatoriska och valfria kurser som hör till hens studieplan. Kriterierna för slutbedömningen har fastställts så att den studerande får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna för slutbedömningen i den grundläggande utbildningen för vuxna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i fysik

Mål för undervisningen	Kurs	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 uppmuntra och inspirera den studerande att studera fysik	fy1		Används inte som bedömningsgrund.
M2 vägleda den studerande att förstå betydelsen av att kunna fysik i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället	fy1	Förmåga att bedöma betydelsen av fysik	Den studerande kan med hjälp av exempel beskriva situationer, där man behöver kunskaper och färdigheter i fysik.
M3 handleda den studerande att använda sina fysikkunskaper för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val	fy1	Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling ur fysikens perspektiv	Den studerande kan med hjälp av exempel beskriva på vilket sätt kunskaper i fysik behövs för att bygga en hållbar framtid.
Forskningsfärdigheter			
M4 uppmuntra den studerande att formulera frågor kring de fenomen som granskas	fy1	Förmåga att formulera frågor samt planera undersökningar och annan aktivitet	Den studerande kan formulera frågor kring det fenomen som granskas.
M5 handleda den studerande att utföra experimentella undersökningar, arbeta på ett säkert sätt och att tolka resultat	fy1	Förmåga att genomföra en experimentell undersökning	Den studerande kan arbeta på ett säkert sätt samt göra observationer och mätningar enligt anvisningar.
M6 handleda den studerande att använda digitala verktyg för att söka information och stödja den studerandes lärande med hjälp av åskådliga simuleringar	fy1	Förmåga att använda digitala verktyg	Den studerande kan använda digitala verktyg för att söka information. Den studerande kan göra observationer utgående från en simulering.

Mål för undervisningen	Kurs	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i fysik och användning av dem			
M7 handleda den studerande att använda fysikaliska begrepp på ett exakt sätt	fy1	Förmåga att använda begrepp	Den studerande kan beskriva och förklara fenomen med hjälp av centrala fysikaliska begrepp. Den studerande kan koppla samman de egenskaper och storheter som kännetecknar ett fenomen.
M8 handleda den studerande att använda olika modeller för att beskriva och förklara fenomen	fy1	Förmåga att använda modeller	Den studerande kan använda enkla modeller samt övar sig att formulera enkla modeller utgående från mätresultat. Den studerande kan beskriva en modell och reflektera över dess begränsningar eller brister.
M9 handleda den studerande att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor	fy1	Förmåga att använda informationskällor	Den studerande kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor.
M10 vägleda den studerande att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär	fy1	Förmåga att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär	Den studerande kan med hjälp av exempel från fysiken beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling.
M11 vägleda den studerande att nå tillräckliga teoretiska kunskaper om energi och elektricitet med tanke på fortsatta studier	fy1	Hur den studerande nått teoretiska kunskaper för fortsatta studier	Den studerande kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, objekt, fenomen, egenskaper, storheter, modeller och lagar i anknytning till energi och elektricitet.
M12 handleda den studerande att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i fysik inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda hen möjligheter att lära sig hur fysik tillämpas i olika situationer	fy1	Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter i olika situationer	Den studerande kan använda sina kunskaper och färdigheter i fysik inom ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där fysik tillämpas.

9.3.9 Kemi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i kemiundervisningen är att stödja de studerande att utveckla sitt naturvetenskapliga tänkande och sin världsbild. Undervisningen i kemi ska hjälpa de studerande att förstå betydelsen av kemi och dess tillämpningar i vardagslivet, livsmiljön, samhället och inom teknologi. Undervisningen ska stödja de studerandes förmåga att göra val och att använda sina kunskaper och färdigheter i olika livssituationer. Undervisningen ska förmedla en bild

av kemins betydelse för en hållbar framtid: kemi behövs för att utveckla nya lösningar och trygga miljön och människans välbefinnande. Undervisningen ska vägleda de studerande att ta ansvar för sin omgivning.

Kemiundervisningens uppdrag är att stödja de studerandes begreppsbildning och förståelse för olika fenomen. I slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna ska tyngdpunkten i studierna ligga på makroskopisk nivå men vartefter de studerandes färdigheter utvecklas ska sambandet till submikroskopiska och symboliska modeller stärkas. Undervisningen går stegvis från de studerandes tidigare erfarenheter och observationer till att beskriva och förklara fenomen samt beskriva ämnets struktur och kemiska reaktioner med hjälp av kemiska symboler. Undervisningen ska vägleda de studerande att tänka naturvetenskapligt samt att söka och använda information, komma med idéer, kommunicera och bedöma informationens pålitlighet och betydelse i olika situationer på ett naturvetenskapligt sätt.

Utgångspunkten för undervisningen i kemi är observationer och undersökningar av ämnen och fenomen i livsmiljön. Att undersöka är viktigt för att de studerande ska tillägna sig begrepp, lära sig ett undersökande arbetssätt och uppfatta naturvetenskapens karaktär. Undersökande arbetssätt utvecklar arbets- och samarbetsfärdigheterna, förmågan att tänka kreativt och kritiskt samt inspirerar de studerande att lära sig kemi.

Undervisningens uppdrag är att vägleda de studerande att förstå betydelsen av att kunna kemi också med tanke på fortsatta studier och arbetslivet. Jämlikhet och likställdhet främjas genom att man erbjuder de studerande möjligheter att tillämpa kemi i olika kontexter och ger dem mångsidig information om yrken som förutsätter kunskaper i kemi.

Mål för undervisningen i kemi i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurs som anknuter till målen	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar och attityder		
M1 uppmuntra och inspirera den studerande att studera kemi	ke1	K1
M2 vägleda den studerande att förstå betydelsen av att kunna kemi i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället	ke1	K6, K7
M3 handleda den studerande att använda sina kemikunskaper för att bygga en hållbar framtid och bedöma sina val	ke1	K3, K7
Forskningsfärdigheter		
M4 uppmuntra den studerande att formulera frågor kring de fenomen som granskas	ke1	K1, K7
M5 handleda den studerande att utföra experimentella undersökningar, arbeta på ett säkert sätt och att tolka resultat	ke1	K2, K5
M6 handleda den studerande att använda digitala verktyg för att söka information och stödja den studerandes lärande med hjälp av åskådliga simuleringar	ke1	K5

Mål för undervisningen	Kurs som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
Kunskaper i kemi och användning av dem		
M7 vägleda den studerande att använda kemiska begrepp på ett exakt sätt	ke1	K1
M8 handleda den studerande att använda olika modeller för att beskriva och förklara ämnets struktur och kemiska fenomen	ke1	K1
M9 handleda den studerande att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor	ke1	K2, K4
M10 vägleda den studerande att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär	ke1	K1, K4
M11 handleda den studerande att förstå de grundläggande principerna för ämnets egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår	ke1	K1
M12 handleda den studerande att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i kemi inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda hen möjligheter att lära sig hur kemi tillämpas i olika situationer	ke1	K6

Obligatorisk kurs i kemi i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Innehållet väljs så att det stödjer målen och utnyttjar de lokala möjligheter som finns. De studerande bekantar sig med naturvetenskaplig forskning, säkerhet i arbetet och informations- och kommunikationsteknik som verktyg i forskning.

ke1 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. De studerande utforskar hemmets kemikalier och brandsäkerhet. Utgående från egenskaper hos grundämnen undersöker de studerande ämnets uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och molekyl- och jonföreningar. De lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks. De studerande bekantar sig med kemins symbolspråk. I fråga om undersökningsfärdigheter ska tyngdpunkten ligga på att iakttä och beskriva sina iakttagelser.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i kemi i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mångsidiga arbetssätt och lärmiljöer bidrar till att uppnå målen i kemi. Ett forskningsorienterat arbetssätt stödjer begreppsbildningen och utvecklingen av de studerandes undersökningsfärdigheter. Med tanke på målen är de studerandes delaktighet och kommunikation av central betydelse. I det experimentella arbetet ska kemikalie- och avfallslagstiftningen samt arbetarskyddslagstiftningen följas. Statsrådets förordning om arbeten som är särskilt skadliga och farliga för unga arbetstagare gäller studerande under 18 år, men bestämmelserna ska också omfatta övriga studerande i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna.

Digitala verktyg ska ingå som en naturlig del av lärmiljöerna. För att de studerande ska kunna bekanta sig med kemins betydelse på ett mångsidigt sätt, ska man utöver skolans lokaler utnyttja lokala möjligheter, till exempel näromgivningen, och samarbeta med företag och sakkunniga.

Handledning, differentiering och stöd i kemi i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

De studerande ska stödjas att tillägna sig och förstå begrepp så att begreppen bildar tydliga helheter. I det experimentella arbetet får de lära sig att arbeta tryggt och smidigt. Undervisningen kan differentieras med hjälp av undersökningsuppgifter. De studerandes förmåga att tänka abstrakt kan också utvecklas med hjälp av olika modeller som används på olika sätt. Handledning och stöd, valet av arbetssätt, delaktighet i planeringen av arbetet och upplevelser av att lyckas bidrar till att stärka de studerandes bild av sig själva som studerande.

Bedömning av den studerandes lärande i kemi i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Disponering av arbetet i mindre helheter, projekt eller experimentella arbeten med egna mål och bedömningsgrunder stödjer en mångsidig bedömning. Den studerande ska vägledas att ge akt på sina förkunskaper, färdigheter och förhandsuppfattningar. Arbetet främjas med hjälp av konstruktiv respons och frågor. Uppmuntrande respons bidrar i synnerhet till att utveckla undersökningsfärdigheterna och stärka motivationen. I slutet av studiehelheterna bedöms hur väl den studerande har nått de uppställda målen och uppmärksamheten riktas mot nya utvecklingsområden. Bedömningen ska grunda sig på olika alster men också på observation av arbetet. Den studerandes självvärdering, kamratrespons och diskussioner mellan läraren och de studerande kan användas som stöd för bedömningen.

En avlagd kurs bedöms när den är slutförd. Med kursvitsord beskriver man hur den studerande uppnått målen för ifrågasvarande kurs i läroämnet. Den studerandes kunskaper ska bedömas i förhållande till kursens mål på det sätt som beskrivs i grunderna för läroplanen i respektive läroämne.

Slutbedömningen utförs efter att studeranden har avlagt alla obligatoriska och valfria kurser som hör till hens studieplan. Kriterierna för slutbedömningen har fastställts så att den studerande får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna för slutbedömningen i den grundläggande utbildningen för vuxna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i kemi

Mål för undervisningen	Kurs	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 uppmuntra och inspirera den studerande att studera kemi	ke1		Används inte som bedömningsgrund.
M2 vägleda den studerande att förstå betydelsen av att kunna kemi i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället	ke1	Förmåga att bedöma betydelsen av kemi	Den studerande kan med hjälp av exempel beskriva situationer, där man behöver kunskaper och färdigheter i kemi.
M3 handleda den studerande att använda sina kemikunskaper för att bygga en hållbar framtid och bedöma sina val	ke1	Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling ur kemins perspektiv	Den studerande kan med hjälp av exempel beskriva på vilket sätt kunskaper i kemi behövs för att bygga en hållbar framtid.
Forskningsfärdigheter			
M4 uppmuntra den studerande att formulera frågor kring de fenomen som granskas	ke1	Förmåga att formulera frågor samt planera undersökningar och annan aktivitet	Den studerande kan formulera frågor kring det fenomen som granskas.
M5 handleda den studerande att utföra experimentella undersökningar, arbeta på ett säkert sätt och att tolka resultat	ke1	Förmåga att genomföra en experimentell undersökning	Den studerande har grundläggande arbetsfärdigheter, kan arbeta på ett säkert sätt och göra observationer enligt anvisningar.
M6 handleda den studerande att använda digitala verktyg för att söka information och stödja den studerandes lärande med hjälp av åskådliga simuleringar	ke1	Förmåga att använda digitala verktyg	Den studerande kan använda digitala verktyg för att söka information. Den studerande kan göra observationer utgående från en simulering.
Kunskaper i kemi och användning av dem			
M7 vägleda den studerande att använda kemiska begrepp på ett exakt sätt	ke1	Förmåga att använda begrepp	Den studerande kan använda centrala kemiska begrepp i korrekta sammanhang och kan koppla samman begreppen. Den studerande kan beskriva och förklara fenomen med hjälp av centrala kemiska begrepp.

Mål för undervisningen	Kurs	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M8 handleda den studerande att använda olika modeller för att beskriva och förklara ämnens struktur och kemiska fenomen	ke1	Förmåga att använda modeller	Den studerande kan beskriva ämnens struktur och kemiska fenomen med modeller eller på annat sätt.
M9 handleda den studerande att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor	ke1	Förmåga att använda informationskällor	Den studerande kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor.
M10 vägleda den studerande att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär	ke1	Förmåga att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär	Den studerande kan med hjälp av exempel från kemin beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling.
M11 handleda den studerande att förstå de grundläggande principerna för ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår	ke1	Hur den studerande nått teoretiska kunskaper för fortsatta studier	Den studerande kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, fenomen och modeller för att förklara ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.
M12 handleda den studerande att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i kemi inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda hen möjligheter att lära sig hur kemi tillämpas i olika situationer	ke1	Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter i olika situationer	Den studerande kan använda sina kunskaper och färdigheter i kemi inom ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där kemi tillämpas.

9.3.10 Biologi

Läroämnets uppdrag

I slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna ska de studerandes kunskaper och färdigheter i biologi breddas och de studerande vägledas till en hållbar livsstil.

Uppdraget i biologiundervisningen är att hjälpa de studerande att förstå livet och dess utveckling, att öka deras naturkännedom och handleda dem att förstå ekosystemens funktion, samt grunderna i ärftlighet och evolution.

Undervisningen i biologi ska i mån av möjlighet genomföras också i naturen och de studerande ska genom undersökande lärande få insikt i hur man söker biologisk kunskap. Målet är att undersöka naturen både i terrängen och med laboratoriemetoder. Upplevelse- och erfarenhetsbaserat lärande ökar glädjen i lärandet och väcker de studerandes intresse att iakttä sin livsmiljö och förändringar i den. Digitala verktyg ska användas i undervisningen. Användning av teknik främjar de studerandes jämlikhet och likvärdighet i biologiundervisningen.

De studerandes förmåga att lära sig och arbeta självständigt ska stärkas i biologiundervisningen. Biologiundervisningen ska också stödja utvecklingen av problemlösnings- och samarbetsfärdigheter och den sociala gemenskapen samt ge färdigheter för studier inom områden som utnyttjar biologi och för arbetslivet.

Biologiundervisningen ska hjälpa de studerande att förstå hur kunskaper och färdigheter i biologi kan tillämpas och utnyttjas i deras eget liv, för att följa med aktuella nyheter som anknyter till biologi och hur man kan påverka beslutsfattandet i samhället. Biologiundervisningen ska utveckla de studerandes miljömedvetenhet och vilja att värna om naturens mångfald. De studerande ska vägledas att tillägna sig en hållbar livsstil och förståelse för globalt ansvar.

Mål för undervisningen i biologi i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurs som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
Biologisk kunskap och förståelse		
M1 hjälpa den studerande att förstå hur ett ekosystem är uppbyggt och fungerar samt att jämföra olika ekosystem och identifiera arter	bi1	K4, K5
M2 hjälpa den studerande att beskriva organismers struktur och livsfunktioner samt att förstå organismsamhällets struktur	bi1	K4, K5
M3 handleda den studerande att förstå hur organismer anpassar sig till olika livsmiljöer och att få kännedom om naturens mångfald	bi1	K4, K7
M4 hjälpa den studerande att förstå grundprinciperna för ärftlighet och evolution	bi1	K1
M5 vägleda den studerande att bedöma förändringar i naturen och människans påverkan på miljön	bi1	K1, K7
Biologiska färdigheter		
M6 hjälpa den studerande att utveckla naturvetenskapligt tänkande och att förstå samband mellan orsak och verkan	bi1	K1
M7 handleda den studerande att genomföra mindre undersökningar och att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt digitala verktyg	bi1	K1, K4
M8 hjälpa den studerande att tillämpa kunskaper och färdigheter i biologi i sitt eget liv	bi1	K2, K3, K7
Attityder och värderingar		
M9 handleda den studerande att fördjupa sitt intresse för naturen och naturfenomen samt stärka den studerandes förhållande till naturen och hens miljömedvetenhet	bi1	K7
M10 inspirera den studerande att påverka och bygga en hållbar framtid	bi1	K7

Obligatorisk kurs i biologi i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

bi1 Vad är liv?

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

Kursen fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av för biologin typiska undersökningsmetoder. De studerande får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald samt olika ekosystem genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får även kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Under kursen reflekterar de studerande också över betydelsen av en hållbar livsstil.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i biologi i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Målet är att biologiundervisningen ger den studerande möjlighet att arbeta i olika lärmiljöer. Arbetssätten i biologi ska väljas så att de främjar kommunikation och social gemenskap och tar hänsyn till de studerandes individuella behov. Genom mångsidiga arbetssätt, såsom fält- och laboratoriearbete samt användning av digitala lärmiljöer, kan den studerande bekanta sig med naturvetenskapliga undersökningsmetoder och lär sig att dra slutsatser samt rapportera och tillämpa sin kunskap. I enlighet med målen för biologiundervisningen utvecklas förmågan att reflektera över värdeval genom upplevelser, erfarenheter och praktiskt arbete.

Handledning, differentiering och stöd i biologi i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Med tanke på målen för biologiundervisningen är det viktigt att handleda den studerande att göra iakttagelser och undersökningar självständigt och i grupp samt i olika lärmiljöer. Den studerandes individuella behov av stöd ska beaktas vid valet av olika arbetsmetoder. Med tanke på målen i biologi är det viktigt att upptäcka de studerandes eventuella svårigheter i laboratorie- eller fältarbete. Den studerande stöds i arbetet utgående från sina styrkor och vid behov stärks den studerandes färdigheter genom olika former av stöd. I fält- och laboratoriearbete ska säkerhetsaspekter beaktas.

Bedömning av den studerandes lärande i biologi i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Uppmuntrande och konstruktiv respons i samband med undervisningen i biologi stödjer motivationen, utvecklar undersökningsfärdigheterna och hjälper den studerande att hitta sina styrkor. Med hjälp av respons uppmuntras den studerande att agera aktivt och ansvarsfullt i sin närmiljö och att tillämpa sina biologikunskaper i praktiken. I bedömningen i biologi ska den studerande ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt. Bedömningen ska fokusera på såväl den studerandes teoretiska kunskaper som biologiska färdigheter i olika undervisningssituationer och lärmiljöer. I bedömningen ingår den studerandes förmåga att göra observationer, samla in, bearbeta, tolka, utvärdera och presentera olika slags material. Dessutom bedöms förmågan att använda digitala verktyg samt utrustning som är typisk för biologin. Syftet med bedömning och respons är att utveckla den studerandes arbetsfärdigheter. Den studerandes värderingar, attityder eller temperament är inte föremål för bedömningen.

En avlagd kurs bedöms när den är slutförd. Med kursvitsord beskriver man hur den studerande uppnått målen för ifrågavarande kurs i läroämnet. Den studerandes kunskaper ska bedömas i förhållande till kursens mål på det sätt som beskrivs i grunderna för läroplanen i respektive läroämne.

Slutbedömningen utförs efter att studeranden har avlagt alla obligatoriska och valfria kurser som hör till hens studieplan. Kriterierna för slutbedömningen har fastställts så att den studerande får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna för slutbedömningen i den grundläggande utbildningen för vuxna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i biologi

Mål för undervisningen	Kurs	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Biologisk kunskap och förståelse			
M1 hjälpa den studerande att förstå hur ett ekosystem är uppbyggt och fungerar samt att jämföra olika ekosystem och identifiera arter	bi1	Att förstå hur ett ekosystem är uppbyggt och fungerar	Den studerande kan beskriva hur ett ekosystem är uppbyggt och fungerar och identifierar olika ekosystem och arter i deras näringsväv. Den studerande förstår vikten av mångfald för ekosystemens funktion.
M2 hjälpa den studerande att beskriva organismers struktur och livsfunktioner samt att förstå organismsamhällets struktur	bi1	Att förstå organismsamhällets struktur samt organismers struktur och livsfunktioner	Den studerande kan beskriva principerna för klassificering inom organismsamhället, kan benämna organismers struktur och beskriva deras livsfunktioner. Den studerande kan jämföra släktskapet mellan olika organismgrupper utgående från deras strukturella och funktionella anpassning samt känna igen, klassificera och jämföra grupper av organismer.
M3 handleda den studerande att förstå hur organismer anpassar sig till olika livsmiljöer och att få kännedom om naturens mångfald	bi1	Att förstå organismers anpassningsförmåga och livsmiljöernas mångfald	Den studerande kan göra observationer om arters förekomst och kan beskriva deras anpassning till olika livsmiljöer. Den studerande identifierar typiska organismer i närmiljön och förstår deras betydelse för naturens mångfald.

Mål för undervisningen	Kurs	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M4 hjälpa den studerande att förstå grundprinciperna för ärftlighet och evolution	bi1	Förmåga att uppfatta grundprinciperna för ärftlighet och evolution	Den studerande förstår och kan beskriva arvsmassans och miljöns påverkan i organismernas individutveckling. Den studerande kan beskriva hur livet och naturens mångfald har utvecklats som ett resultat av evolution.
M5 vägleda den studerande att bedöma förändringar i naturen och människans påverkan på miljön	bi1	Förmåga att observera förändringar i naturen	Den studerande kan i närmiljön göra observationer och mindre undersökningar av naturliga förändringar och förändringar som orsakats av mänsklig aktivitet. Den studerande förstår att jordens naturresurser är begränsade och känner till grunderna för en hållbar livsstil samt allemansrätten och vilka skyldigheter den innebär.
Biologiska färdigheter			
M6 hjälpa den studerande att utveckla naturvetenskapligt tänkande och att förstå samband mellan orsak och verkan	bi1	Förmåga att tänka naturvetenskapligt	Den studerande kan ställa förnuftiga frågor om naturen och naturfenomen, använda grundläggande biologiska begrepp samt undersöknings- och informationssökningsmetoder. Den studerande kan presentera välgrundade naturvetenskapliga uppfattningar och slutsatser.
M7 handleda den studerande att genomföra mindre undersökningar och att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt digitala verktyg	bi1	Förmåga att genomföra en biologisk undersökning	Den studerande kan under handledning göra en småskalig biologisk undersökning och rapportera om resultaten. Den studerande kan använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt digitala verktyg på ett ändamålsenligt sätt.
M8 hjälpa den studerande att tillämpa kunskaper och färdigheter i biologi i sitt eget liv	bi1	Förmåga att tillämpa biologiska kunskaper och färdigheter i vardagen	Den studerande förstår hur biologiska kunskaper och färdigheter kan utnyttjas i vardagen samt motivera sina åsikter med hjälp av sina kunskaper i biologi.

Mål för undervisningen	Kurs	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Attityder och värderingar			
M9 handleda den studerande att fördjupa sitt intresse för naturen och naturfenomen samt stärka den studerandes förhållande till naturen och hans miljömedvetenhet	bi1	Att förstå betydelsen av miljömedvetenhet och människans förhållande till naturen	Den studerande kan med hjälp av exempel motivera hur man agerar på ett hållbart sätt i naturen för att bevara naturens mångfald.
M10 inspirera den studerande att påverka och bygga en hållbar framtid	bi1	Kunskaper och färdigheter i att bygga en hållbar framtid	Den studerande kan beskriva hur man bygger en hållbar framtid.

9.3.11 Geografi

Läroämnets uppdrag

I slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna ska de studerandes kunskaper och färdigheter i geografi breddas och de studerande stödjas att skapa sig en världsbild. De studerande ska vägledas att följa med aktuella händelser i sin närmiljö och i världen samt få hjälp med att placera nyheter om världshändelser inom de regionala ramar som de tillägnat sig i geografiundervisningen.

Geografi är ett tvärvetenskapligt läroämne, där man undersöker jordklotet och dess områden, naturen, mänsklig verksamhet och olika kulturer. I geografiundervisningen ska naturvetenskapliga, humanvetenskapliga och samhällsvetenskapliga perspektiv beaktas. På så sätt får de studerande en helhetsbild av den mångskiftande världen och hur den fungerar.

I geografiundervisningen behandlas samspelet mellan naturen och människan och hur detta samspel påverkar miljöns tillstånd. Undervisningen ska hjälpa de studerande att förstå olika regionala synvinklar och konflikter i världen. Förståelse för och analys av geografiska orsakssamband och miljöförändringar motiverar de studerande att agera ansvarsfullt i sin egen vardag. Användning av teknik främjar de studerandes jämlikhet och likvärdighet i geografiundervisningen.

Geografiundervisningen ska beakta den värld som de studerande lever i. Undervisningen ska erbjuda konkreta upplevelser i olika lärmiljöer, där de studerande gör observationer och undersökningar. Geografiundervisningen ska stärka de studerandes förmåga att främja en hållbar utveckling. Undervisningen ska utveckla de studerandes förmåga att delta och påverka och ge dem verktyg för ett aktivt medborgarskap och för att bygga en hållbar framtid.

Mål för undervisningen i geografi i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurs som an knyter till målen	Mångsidig kompetens
Geografisk kunskap och förståelse		
M1 stödja den studerande att skapa en strukturerad kartbild av jordklotet	ge1	K1, K4, K5
M2 handleda den studerande att undersöka natur- och kulturgeografiska fenomen	ge1	K4, K5
M3 uppmuntra den studerande att reflektera över samspelet mellan människan och naturen samt att förstå betydelsen av en hållbar användning av naturresurser	ge1	K7
Geografiska färdigheter		
M4 vägleda den studerande att utveckla sin förmåga att tänka geografiskt och att ställa geografiska frågor	ge1	K1
M5 hjälpa den studerande att utveckla sin rumsuppfattning samt förståelsen för symboler, proportioner, riktningar och avstånd	ge1	K4, K5
M6 handleda den studerande att träna geomediala färdigheter i vardagen	ge1	K5, K6
M7 hjälpa den studerande att utveckla geografiska undersökningsfärdigheter	ge1	K1
M8 lära den studerande att iakttä miljön och förändringar i miljön samt aktivera den studerande att följa med aktuella händelser i sin närmiljö, i Finland och i hela världen	ge1	K4, K5, K7
M9 stödja den studerande att utveckla sin förmåga att kommunicera och arbeta i grupp	ge1	K2
M10 vägleda den studerande att värna om naturen, den byggda miljön och mångfalden i dem	ge1	K7
Attityder och värderingar		
M11 stödja den studerande att växa till en aktiv och ansvarsfull medborgare som förbinder sig till en hållbar livsstil	ge1	K7
M12 vägleda den studerande att värdesätta sin regionala identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald och att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen	ge1	K3, K7

Obligatorisk kurs i geografi i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

ge1 En föränderlig värld och en hållbar framtid

Centralt kursinnehåll som an knyter till målen:

De studerande granskar den egna hembygdens särdrag samt olika landskapsområden i Finland. I mån av möjlighet genomförs fältundersökningar i den egna närmiljön. De studerande är med om att planera och öka trivselen och säkerheten i närmiljön. De undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen. De reflekterar över hur

naturtillgångarna räcker till och används på ett hållbart sätt. De sätter sig in i miljöförändringar, såsom klimatförändringen och hur naturens mångfald minskar. De reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i geografi i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Med tanke på målen för undervisningen i geografi är det centralt att använda mångsidiga lärmiljöer både i och utanför skolan. Fältarbete, exkursioner i den närliggande naturen och den byggda miljön samt användning av digitala lärmiljöer och geodata är en väsentlig del av geografiundervisningen. Ett forskningsorienterat arbetssätt stödjer utvecklingen av de studerandes geografiska tänkande och problemlösnings- och undersökningsfärdigheter och främjar gemensamt och interaktivt arbete.

I undervisningen följer man med aktuella händelser och fenomen i närmiljön och på andra håll i världen. Arbetssätten ska väljas med hänsyn till den värld de studerande lever i, internationalism och samarbete med aktörer utanför skolan. I undervisningen ska de studerande ges tid för eftertanke, kreativitet och aktivitet.

Handledning, differentiering och stöd i geografi i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Geografiundervisningen ska vägleda de studerande att iakttä den omgivande världen och förstå fenomen som förekommer i den. Bevakningen av aktuella nyheter hjälper de studerande att skapa sig en världsbild. I fältundervisningen tolkar de studerande närmiljön med hjälp av alla sinnen och delar gemensamma upplevelser med varandra och med läraren. När det gäller stöd är det med tanke på målen i geografi viktigt att upptäcka om de studerande har svårigheter med att göra spatiala bedömningar och i synnerhet med att läsa och tolka kartor. De studerande ska få handledning och stöd i att använda geodata och andra geomedier i vardagliga situationer. Deras förmåga att gestalta den närmaste omgivningen och världen utvecklas genom att läraren stödjer och uppmuntrar dem utifrån deras egna styrkor samt vid behov stärker deras färdigheter genom att använda olika former av stöd. Differentiering kan genomföras i undersökningsuppgifter, där den studerande kan ha olika roller och i övningar där det är möjligt att avancera individuellt till olika nivåer av tänkande.

Bedömning av den studerandes lärande i geografi i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Uppmuntrande och konstruktiv respons i samband med undervisningen i geografi stödjer motivationen, utvecklar undersökningsfärdigheterna och hjälper den studerande att hitta sina styrkor. Den studerande ska få veta hur lärandet framskrider och hur hen klarar sig i förhållande till målen i geografi. Med hjälp av respons uppmuntras den studerande att agera aktivt och ansvarsfullt i sin närmiljö och att tillämpa sina geografikunskaper i praktiken. I bedömningen i geografi ska den studerande ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt. Bedömningen ska fokusera på såväl den studerandes teoretiska kunskaper och geografiska färdigheter som på geomediala färdigheter och förmåga att granska information kritiskt. Dessutom bedöms den studerandes förmåga att använda digitala verktyg samt utrustning som är typisk för geografin. Den studerandes värderingar, attityder eller temperament är inte föremål för bedömningen.

En avlagd kurs bedöms när den är slutförd. Med kursvitsord beskriver man hur den studerande uppnått målen för ifrågavarande kurs i läroämnet. Den studerandes kunskaper ska bedömas i förhållande till kursens mål på det sätt som beskrivs i grunderna för läroplanen i respektive läroämne.

Slutbedömningen utförs efter att studeranden har avlagt alla obligatoriska och valfria kurser som hör till hens studieplan. Kriterierna för slutbedömningen har fastställts så att den studerande får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna för slutbedömningen i den grundläggande utbildningen för vuxna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i geografi

Mål för undervisningen	Kurs	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Geografisk kunskap och förståelse			
M1 stödja den studerande att skapa en strukturerad kartbild av jordklotet	ge1	Förmåga att uppfatta en kartbild av jordklotet, centrala ortnamn	Den studerande kan uppfatta grunddragen i en kartbild av jordklotet samt placera och namnge centrala orter på kartan.
M2 handleda den studerande att undersöka natur- och kulturgeografiska fenomen	ge1	Förståelse av natur- och kulturgeografiska fenomen	Den studerande kan förklara jordklotets planetarism, dygns- och årstidsväxlingen samt uppfatta jordklotets sfärer och zoner. Den studerande kan beskriva variationer i människors liv, kulturella särdrag och kulturlandskap i Finland och på andra håll i världen.
M3 uppmuntra den studerande att reflektera över samspelet mellan människan och naturen samt att förstå betydelsen av en hållbar användning av naturresurser	ge1	Att förstå samspelet mellan naturen och människan samt en hållbar användning av naturresurser	Den studerande kan beskriva hur naturen påverkar människors liv och näringsgrenar samt hur mänsklig verksamhet påverkar naturens tillstånd i Finland och på olika håll i världen. Den studerande förstår betydelsen av en hållbar användning av naturresurser.

Mål för undervisningen	Kurs	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Geografiska färdigheter			
M4 vägleda den studerande att utveckla sin förmåga att tänka geografiskt och att ställa geografiska frågor	ge1	Förmåga att tänka geografiskt	Den studerande kan förklara att man inom geografin undersöker områden och skillnader mellan olika områden samt med hjälp av kartor gestalta olika regionala nivåer: den egna närmiljön, kommunen, staden, Finland, Europa och hela världen. Den studerande kan ställa geografiska frågor och fundera ut svar på dessa.
M5 hjälpa den studerande att utveckla sin rumsuppfattning samt förståelsen för symboler, proportioner, riktningar och avstånd	ge1	Hur rumsuppfattningen utvecklats	Den studerande kan med hjälp av både en sträck- och en längdskala mäta avstånd på en karta, rikta in kartan så att den motsvarar verkligheten och röra sig i terrängen med hjälp av kartan.
M6 handleda den studerande att träna geomediala färdigheter i vardagen	ge1	Geomediala färdigheter	Den studerande kan använda geomedier i geografistudierna och i vardagen.
M7 hjälpa den studerande att utveckla geografiska undersökningsfärdigheter	ge1	Undersökningsfärdigheter	Den studerande kan genomföra en småskalig geografisk undersökning. Den studerande kan åskådliggöra undersökningsresultat med hjälp av geomedier, samt presentera undersökningsresultaten muntligt.
M8 lära den studerande att iaktta miljön och förändringar i miljön samt aktivera den studerande att följa med aktuella händelser i sin närmiljö, i Finland och i hela världen	ge1	Miljökunskap och förmåga att bedöma miljöförändringar	Den studerande kan ge exempel på miljöförändringar i Finland och på andra håll i världen och kan nämna centrala faktorer som orsakar förändringar. Den studerande kan lyfta fram aktuella nyheter om geografiska fenomen och kan förklara bakgrunden till händelserna.
M9 stödja den studerande att utveckla sin förmåga att kommunicera och arbeta i grupp	ge1	Förmåga att arbeta i grupp och argumentera	Den studerande kan arbeta i grupp och utvärdera sitt arbete i gruppen.

Mål för undervisningen	Kurs	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M10 vägleda den studerande att värna om naturen, den byggda miljön och mångfalden i dem	ge1	Förmåga att delta och påverka	Den studerande medverkar i ett projekt där man tillsammans ökar trivseln i närmiljön eller bevarar miljöns mångfald.
Attityder och värderingar			
M11 stödja den studerande att växa till en aktiv och ansvarsfull medborgare som förbinder sig till en hållbar livsstil	ge1		Bedömningen av attityder och värderingar inverkar inte på vitsordet.
M12 vägleda den studerande att värdesätta sin regionala identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald och att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen	ge1		Bedömningen av attityder och värderingar inverkar inte på vitsordet.

9.3.12 Hälsokunskap

Kursen i hälsokunskap är obligatorisk i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna, om studier i hälsokunskap inte har ingått i studierna i inledningsskedet.

Läroämnets uppdrag

Hälsokunskap är ett läroämne som bygger på kunskap från flera vetenskapsgrenar. Undervisningen i hälsokunskap har som uppdrag att ge de studerande mångsidig kunskap om hälsa. Utgångspunkten är respekt för livet och ett värdigt liv i enlighet med de mänskliga rättigheterna. I undervisningen granskas företeelser med anknytning till hälsa, välbefinnande och trygghet med hjälp av olika delområden. Sådana delområden är kunskaper, färdigheter, självkänedom, kritiskt tänkande och etiskt ansvar när det gäller hälsa.

Undervisningen ska ta hänsyn till att hälsorelaterade företeelser omfattar olika dimensioner och plan: fysiska, psykiska och sociala faktorer som har en positiv och negativ inverkan på hälsan. Hälsan granskas under olika livsskeden och på individ-, familje-, grupp- och samhällsnivå.

Det är viktigt att de studerande lär sig se hälsan som en resurs i vardagen, i livsmiljön och i samhället. Undervisningen ska stödja de studerande att självständigt och tillsammans med andra söka, bygga upp, bedöma och använda kunskap. Dessutom ska de studerande stödjas i att utveckla sina färdigheter gällande säkerhet och trygghet, sin sociala kompetens och sin förmåga att känna igen och hantera sina känslor.

Med hjälp av sina kunskaper och färdigheter i hälsokunskap kan de studerande förstå bredden av begreppet hälsa och få beredskap att göra ändamålsenliga och motiverade val och beslut angående hälsa. Hälsokunskap ökar förmågan att känna igen och påverka faktorer

som ger de studerande möjlighet att värdesätta, upprätthålla och främja den egna hälsan och omgivningens hälsa. I undervisningen ska man utnyttja olika möjligheter att observera och undersöka företeelser som anknyter till hälsa och trygghet i den egna livs- och lärmiljön, att samarbeta med andra läroämnena samt att öva och tillämpa sina kunskaper i praktiken.

Mål för undervisningen i hälsokunskap i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurs som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
Växande och utveckling som stödjer hälsan		
M1 vägleda den studerande att förstå bredden av begreppet hälsa och att främja hälsan samt människans levnadslopp, växande och utveckling	hä1	K1, K3, K7
M2 handleda den studerande att utveckla sina emotionella och sociala färdigheter samt förmågan att hantera olika konflikt- och krissituationer	hä1	K2, K3, K7
M3 handleda den studerande att utveckla sin självkänedom och att ge akt på sina värderingar och attityder samt kroppens och sinnets signaler	hä1	K1, K3, K4
M4 vägleda den studerande att mångsidigt begrunda frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv	hä1	K1, K3, K7
Faktorer som stödjer och tär på hälsan och förebyggande av sjukdomar		
M5 vägleda den studerande att fördjupa sin förståelse för fysisk, psykisk och social hälsa	hä1	K1, K3, K4
M6 stödja den studerande att söka och använda information om hälsa och sjukdomar samt främja den studerandes förmåga att agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar	hä1	K2, K3, K5
M7 vägleda den studerande att känna igen och utvärdera sina egna vanor, val och motiv som berör hälsa och säkerhet	hä1	K2, K3, K4
Hälsa, gemenskap, samhälle och kultur		
M8 vägleda den studerande att förstå samhällets, omgivningens, kulturens samt informations- och kommunikationsteknikens betydelse för hälsa och välfärd	hä1	K2, K4, K5
M9 vägleda den studerande att lägga grunden för den egna studie-, funktions- och arbetsförmågan och att upprätthålla den samt att använda hälsotjänster på ett ändamålsenligt sätt	hä1	K1, K3, K6
M10 vägleda den studerande att förstå och bedöma uppfattningar om hälsa i den egna familjen och omgivningen, att förstå deras betydelse för en själv samt att hjälpa den studerande att skapa sig en bild av på vilket sätt hen lär sig bäst	hä1	K2, K3, K7

Kursen i hälsokunskap i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

hä1 Ett sunt liv

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

I undervisningen studeras livet med fokus på främjande av hälsan och förebyggande av sjukdomar. Under kursen behandlas människans levnadslöpp, växande och utveckling, människo- och familjerelationer samt sexuell hälsa med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och gemenskaper som stödjer välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen och hållbar konsumtion beaktas samt tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i hälsokunskap i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Genom lärande som utnyttjar olika arbetssätt, behandlar vardagliga hälsofenomen och beaktar aktuella ämnen läggs grunden för utvecklingen av lärandet och förmågan att tillämpa sina kunskaper, tänka kritiskt och att lära sig.

Genom ett fenomenbaserat arbetssätt uppmuntras de studerande att lyfta fram sina egna kunskaper och erfarenheter, att ställa frågor och söka svar, att strukturera kunskap, dra slutsatser och motivera dem. Aktivt, målinriktat och reflekterande arbete utvecklar både de etiska, emotionella och sociala färdigheterna samt tanke- och samarbetsförmågan.

Lärmiljöerna i hälsokunskap består förutom av en mångsidig fysisk miljö också av sociala situationer och sammanhang och digitala miljöer. Att aktivt observera den egna lärmiljön, att vara med och välja lärmiljöer och arbetssätt samt att delta i att främja hälsa och säkerhet ur ett resursperspektiv erbjuder de studerande möjligheter att öva och tillämpa sin hälsokunskap i skolgemenskapen. Samtidigt stödjer man samhörigheten, det gemensamma välbefinnandet och delaktigheten i den egna undervisningsgruppen och i hela skolgemenskapen.

Handledning, differentiering och stöd i hälsokunskap i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Flera teman inom hälsokunskap tangerar de studerandes utvecklingskede, individuella erfarenheter och livssituation. I undervisningen och vid valet av arbetssätt beaktas specialbehov som anknyter till de studerandes utveckling, livssituation och kultur. De studerande ska vägledas att förstå och respektera individens rätt till integritet och sekretess i frågor som gäller den egna hälsan och sjukdomar.

Undervisningen ska planeras så att den möjliggör samarbete mellan olika läroämnen, skolhälsovården och övrig studerandevård och erbjuder möjligheter att öva och tillämpa olika delområden av hälsokunskapen som en del av den gemensamma studerandevården och läroanstaltens verksamhetskultur. Genom samarbetet säkras man också det individuella stöd som den studerande behöver för lärandet och i frågor som anknyter till hans livssituation.

Bedömning av den studerandes lärande i hälsokunskap i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Föremål för bedömningen i hälsokunskap är de olika delområdena inom hälsokunskap. Syftet med bedömningen och responsen är att stödja lärandet och sporra de studerande att utveckla sina kunskaper i hälsokunskap och att tillämpa dem i vardagen. De studerande ska ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt, i olika skeden av undervisningen och med hänsyn till delområdets karaktär. Som stöd för lärandet används även självvärdering och kamratbedömning. I hälsokunskap är det särskilt viktigt att komma ihåg att den studerandes värderingar, attityder, hälsobeteende, sociala kompetens, temperament eller övriga personliga egenskaper inte är föremål för bedömningen. I målen som anknyter till etiskt tänkande och självkännedom beaktar man hur den studerande begrundar och motiverar det aktuella temat ur ett hälsoperspektiv genom att utnyttja begrepp och olika källor inom området.

En avlagd kurs bedöms när den är slutförd. Med kursvitsord beskriver man hur den studerande uppnått målen för ifrågavarande kurs i läroämnet. Den studerandes kunskaper ska bedömas i förhållande till kursens mål på det sätt som beskrivs i grunderna för läroplanen i respektive läroämne.

Slutbedömningen utförs efter att studeranden har avlagt alla obligatoriska och valfria kurser som hör till hens studieplan. Kriterierna för slutbedömningen har fastställts så att den studerande får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna för slutbedömningen i den grundläggande utbildningen för vuxna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsordet 8) i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i hälsokunskap

Mål för undervisningen	Kurs	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Växande och utveckling som stödjer hälsan			
M1 vägleda den studerande att förstå bredden av begreppet hälsa och att främja hälsan samt människans levnadslöpp, växande och utveckling	häl	Den studerandes uppfattning om hälsa	Den studerande kan med hjälp av exempel beskriva delområdena inom hälsa och sambandet mellan dem samt ge exempel på vad som avses med att främja hälsa. Den studerande kan redogöra för olika livsskeden, i synnerhet utvecklingen under ungdomen.

Mål för undervisningen	Kurs	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
M2 handleda den studerande att utveckla sina emotionella och sociala färdigheter samt förmågan att hantera olika konflikt- och krissituationer	hä1	Förmåga att analysera sina emotionella och sociala färdigheter och sitt beteende	Den studerande kan namnge flera känslor och ge exempel på sambandet mellan känslor och beteende och hur man kontrollerar sitt beteende. Den studerande kan hitta på lösningar för att reda ut konfliktsituationer samt redogöra för olika sätt att hantera stress och kriser.
M3 handleda den studerande att utveckla sin självkänedom och att ge akt på sina värderingar och attityder samt kroppens och sinnets signaler	hä1		Används inte som bedömningsgrund. Den studerande handleds att som en del av självvärderingen reflektera över sina upplevelser.
M4 vägleda den studerande att mångsidigt begrunda frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv	hä1	Förmåga att analysera den hälsomässiga utvecklingen	Den studerande kan med hjälp av exempel redogöra för faktorer som anknyter till den individuella utvecklingen och hälsan samt bedöma betydelsen av sociala relationer och socialt stöd för det psykiska välbefinnandet och hälsan.
Faktorer som stödjer och tär på hälsan och förebyggande av sjukdomar			
M5 vägleda den studerande att fördjupa sin förståelse för fysisk, psykisk och social hälsa	hä1	Förmåga att känna igen faktorer som påverkar hälsan	Den studerande kan nämna flera faktorer som stödjer respektive hotar hälsan. Den studerande kan använda centrala begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom på ett korrekt sätt.
M6 stödja den studerande att söka och använda information om hälsa och sjukdomar samt främja den studerandes förmåga att agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar	hä1	Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter med anknytning till hälsa, säkerhet och sjukdom	Den studerande kan söka pålitlig hälsorelaterad information i olika källor och huvudsakligen använda den på ett ändamålsenligt sätt. Den studerande kan med hjälp av exempel beskriva ändamålsenliga tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hens hälsa och trygghet.
M7 vägleda den studerande att känna igen och utvärdera sina egna vanor, val och motiv som berör hälsa och säkerhet	hä1		Används inte som bedömningsgrund. Den studerande handleds att som en del av självvärderingen reflektera över sina upplevelser.

Mål för undervisningen	Kurs	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hälsa, gemenskap, samhälle och kultur			
M8 vägleda den studerande att förstå samhällets, omgivningens, kulturens samt informations- och kommunikationsteknikens betydelse för hälsa och välfärd	hä1	Förmåga att förstå hur omgivningen påverkar hälsan	Den studerande kan beskriva centrala direkta och indirekta effekter som livsmiljön har på hälsan samt redogöra för sambandet mellan hälsa och gemenskap, kultur och medier samt informations- och kommunikationsteknik.
M9 vägleda den studerande att lägga grunden för den egna studie-, funktions- och arbetsförmågan och att upprätthålla den samt att använda hälsotjänster på ett ändamålsenligt sätt	hä1	Förmåga att uppfatta på vilka sätt man kan främja arbetsförmågan	Den studerande kan utarbeta planer för att främja studie-, funktions- och arbetsförmågan. Den studerande kan beskriva hur man uppsöker den egna skolans och kommunens hälsotjänster och ge flera exempel på hur de kan utnyttjas på ett ändamålsenligt sätt i olika sammanhang.
M10 vägleda den studerande att förstå och bedöma uppfattningar om hälsa i den egna familjen och omgivningen, att förstå deras betydelse för en själv samt att hjälpa den studerande att skapa sig en bild av på vilket sätt hen lär sig bäst	hä1	Förmåga att bedöma uppfattningar om hälsa och att inse vilka faktorer som främjar lärande	Den studerande kan med hjälp av exempel reflektera kring hur familjen, den närmaste omgivningen och andra sociala gemenskaper påverkar uppfattningarna om hälsa. Den studerande kan med hjälp av exempel ange vilka faktorer som främjar det egna lärandet.

9.3.13 Studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter

Läroämnets uppdrag

Läroämnet studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter har som uppdrag att stödja de studerande så att de har lika möjligheter att klara av sina studier samt att öka deras inlärningsfärdigheter och förmåga att lära sig samt förståelse för följderna av egna val och handlingar. Samtidigt utvecklas den studerandes förmåga att planera och ha kontroll över sitt liv. I handledningen ska man beakta den studerandes helhetssituation genom att utöver studierna också behandla vardagshantering och eventuella frågor som anknuter till den studerandes livssituation och hälsa. Läroämnet ska stödja den studerandes förmåga att realistiskt bedöma sina egna förutsättningar och möjligheter i olika skeden av studierna. Läroämnet ska också öka välbefinnandet och förebygga studieavbrott samt främja de studerandes delaktighet och jämlikhet i samhället. För varje studerande utarbetas en individuell studieplan när studierna inleds och som en del av den ett studieprogram, en plan för fortsatta studier och en karriärplan. Studieplanen ska följas upp och utvärderas tillsammans med den studerande.

Den studerande ska få kunskaper och färdigheter som är centrala när man börjar studera, i studierna och när man söker till fortsatta studier. Dessutom ska den studerande få en mångsidig bild av utbildningsmöjligheterna, yrken, företagsamhet och arbetslivet som stöd för sina fortsatta planer. Den studerande ska hänvisas att utnyttja olika handlednings-, rådgivnings- och informationstjänster. Den studerande ska göra upp en plan för fortsatta studier som beaktar den studerandes mål på lång sikt.

Med hjälp av yrkesvägledningen ska den studerande göra upp en egen karriärplan. Karriärplanen ska innehålla yrkesinriktade mål på lång sikt och åtgärder som behövs inom den närmaste framtiden för att nå målen. Med hjälp av handledningen och arbetslivsorienteringen får den studerande information och respons på sin egen yrkesskicklighet och sitt eget kunnande samt hur dessa lämpar sig för det finländska arbetslivet.

Den studerandes eventuella yrkeskunnande och behovet att utveckla kunnandet ska behandlas vid handledningsdiskussionerna och bedömas under perioderna med arbetslivsorientering. När den studerandes kunnande utreds ska den studerandes kunskaper, färdigheter och kompetens bedömas.

Med arbetslivsfärdigheter avses allmänna kunskaper och färdigheter som behövs i arbetslivet. Genom att utveckla arbetslivsfärdigheterna underlättas de studerandes övergång till och framgång i arbetslivet.

Mål för undervisningen i läroämnet studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser som anknuter till målen	Mångsidig kompetens
Självkännedom		
M1 handleda den studerande att identifiera faktorer som påverkar hans val och att anpassa sig till sin förmåga, sina förutsättningar och intressen	sh1	K1
Förmåga att söka information och multilitteracitet		
M2 handleda den studerande att lära känna de viktigaste informationskällorna som anknuter till vidareutbildning och yrkesval och att söka information och utnyttja olika handlednings-, rådgivnings- och informationstjänster	sh1	K2, K4, K5
M3 handleda den studerande att använda digitala verktyg i studierna	sh1, sh2	K3, K4, K5
Förmåga att lära sig		
M4 uppmuntra och handleda den studerande att utveckla sina studiefärdigheter och förmågan att lära sig	sh1, sh2	K2, K4, K5
Att ställa upp mål		
M5 handleda den studerande att ställa upp mål, utarbeta planer för att uppnå målen och utvärdera hur målen uppnåtts	sh1, sh2	K1, K6
Delaktighet och aktivitet		
M6 stärka den studerandes färdigheter att studera och arbeta i olika studie- och arbetsmiljöer och att delta i olika grupper	sh1, sh2	K2, K6, K7

Mål för undervisningen	Kurser som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M7 stödja den studerandes förmåga att handla självständigt och ta ansvar samt stödja den studerandes aktivitet och initiativförmåga	sh1, sh2	K1, K3, K7
Lärande med sikte på arbetslivet		
M8 handleda den studerande att få erfarenheter av olika arbetsuppgifter och att göra upp tydliga fortsatta planer	sh2	K2, K6, K7
Att använda information om utbildning och arbetsliv i den egna karriärplaneringen		
M9 handleda den studerande att förstå och söka information om utbildningsmöjligheter, yrken, företagsamhet och arbetslivet	sh1, sh2	K4, K5, K6
M10 handleda den studerande att skriva och uppdatera handlingar för att söka arbete	sh2	K3, K5, K6
M11 handleda den studerande att lära känna olika sätt att söka arbete och att söka arbete självständigt	sh2	K4, K5, K6
M12 handleda den studerande att använda informations-, rådgivnings- och handledningstjänster via många kanaler samt att vid planeringen av sin karriär bedöma hur tillförlitlig och ändamålsenlig information som inhämtats via olika källor är	sh1, sh2	K3, K4, K5

Obligatoriska kurser i studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Målet med kurserna är att ge de studerande verktyg för fortsatta studier och arbetslivet.

sh1 Fortsatta studier och arbetslivet

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerandes studiefärdigheter, förmåga att söka information och livskompetens främjas. De studerande utnyttjar sina kunskaper om utbildning, arbetslivet och företagsamhet i sin karriärplanering. De bekantar sig med det finländska utbildningssystemet och olika möjligheter till fortsatta studier. De studerande får lära sig anlita informations-, rådgivnings- och handledningstjänster. En individuell studieplan utarbetas för varje studerande.

sh 2 Arbetslivskompetens

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande utvecklar sin förmåga att bedöma vilken kompetens och vilka kommunikativa färdigheter som behövs i olika arbetsuppgifter. De lär sig att hitta yrken som passar dem och utvecklar sin förmåga att hitta information om hur man efter den grundläggande utbildningen kan inhämta den kompetens som krävs. De studerande får erfarenhet av olika arbetsuppgifter, yrkesstudier och/eller företagsamhet. En individuell studieplan utarbetas för varje studerande.

Mål för lärmiljöer och arbetsätt i läroämnet studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Utöver läroanstalten och webbmiljöer används även närmiljön och arbetslivet som lärmiljöer. Inom läroämnet används mångsidiga arbetsätt utgående från de studerandes individuella och grupp-specifika behov och förutsättningar. Handledningsformerna är personlig handledning och grupphandledning.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

De studerandes individuella utgångsläge och behov ska beaktas i studiehandledningen och handledningen i arbetslivsfärdigheter. Handledningen differentieras genom att man beaktar de studerandes personliga mål, erfarenheter, intressen, fritidssysselsättningar, kompetensområden och faktorer som inverkar på livssituationen. Samarbetet mellan olika aktörer är viktigt, särskilt i handledningen i studiernas övergångsskeden. Yrkes- och sektorsövergripande samarbete, t.ex. samarbete med Arbetskraftsmyndigheterna, socialväsendet och olika utbildningsanordnare, är viktigt i synnerhet i fråga om studerande i behov av stöd.

Bedömning av den studerandes lärande i studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Bedömningen bygger på interaktiv, vägledande och uppmuntrande respons i samband med olika handledningsåtgärder samt på de studerandes självvärdering. De studerande reflekterar över och lär sig bedöma sina förutsättningar, sina kunskaper och färdigheter, sin funktionsförmåga och sina resurser, sitt behov av handledning och stöd, sin förmåga att arbeta i grupp och sina kommunikativa färdigheter. De studerande handleds att förstå hur deras värderingar, föreställningar och människor som är viktiga för dem påverkar deras val och beslut. De lär sig bedöma sin förmåga att söka information och använda digitala verktyg för att söka information om utbildningar och arbetslivet. De studerande uppmuntras att också fästa uppmärksamhet vid sin förmåga att bedöma hur tillförlitliga och ändamålsenliga olika informationskällor är. De handleds att förstå avsikten med olika metoder och verktyg för självvärdering och hur de kan användas i deras karriärplanering. De studerande lär sig hitta stöd- och handledningstjänster vid läroanstalten och i samhället och utvecklar sina färdigheter att söka tjänster de behöver.

Föremål för bedömningen i studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen
Självkännedom		
M1 handleda den studerande att identifiera faktorer som påverkar hans val och att anpassa sig till sin förmåga, sina förutsättningar och intressen	sh1	Färdigheter i självvärdering
Förmåga att söka information och multilitteracitet		
M2 handleda den studerande att lära känna de viktigaste informationskällorna som anknyter till vidareutbildning och yrkesval och att söka information och utnyttja olika handlednings-, rådgivnings- och informationstjänster	sh1	Förmåga att använda informationskällor och informationstjänster på ett ändamålsenligt sätt
M3 handleda den studerande att använda digitala verktyg i studierna	sh1, sh2	Digitala färdigheter
Förmåga att lära sig		
M4 uppmuntra och handleda den studerande att utveckla sina studiefärdigheter och förmågan att lära sig	sh1, sh2	Utveckling av studiefärdigheter, förmågan att lära sig och färdigheter i självvärdering

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen
Att ställa upp mål		
M5 handleda den studerande att ställa upp mål, utarbeta planer för att uppnå målen och utvärdera hur målen uppnåtts	sh1, sh2	Förmåga att arbeta målinriktat
Delaktighet och aktivitet		
M6 stärka den studerandes färdigheter att studera och arbeta i olika studie- och arbetsmiljöer och att delta i olika grupper	sh1, sh2	Förmåga att arbeta i grupp, kommunikativa färdigheter
M7 stödja den studerandes förmåga att handla självständigt och ta ansvar samt stödja den studerandes aktivitet och initiativförmåga	sh1, sh2	Förmåga att arbeta självständigt
Lärande med sikte på arbetslivet		
M8 handleda den studerande att få erfarenheter av olika arbetsuppgifter och att göra upp tydliga fortsatta planer	sh2	Förmåga att utnyttja tidigare erfarenheter och information vid uppgörande av fortsatta planer
Att använda information om utbildning och arbetsliv i den egna karriärplaneringen		
M9 handleda den studerande att förstå och söka information om utbildningsmöjligheter, yrken, företagsamhet och arbetslivet	sh1, sh2	Förmåga att utnyttja information vid uppgörande av fortsatta planer
M10 handleda den studerande att skriva och uppdatera handlingar för att söka arbete	sh2	Förmåga att skriva handlingar för att söka arbete
M11 handleda den studerande att lära känna olika sätt att söka arbete och att söka arbete självständigt	sh2	Förmåga att söka information och att söka arbete självständigt
M12 handleda den studerande att använda informations-, rådgivnings- och handledningstjänster via många kanaler samt att vid planeringen av sin karriär bedöma hur tillförlitlig och ändamålsenlig information som inhämtats via olika källor är	sh1, sh2	Förmåga att använda informationskällor vid uppgörande av planer för fortsatta studier och i karriärplaneringen

9.3.14 Annat ämne eller ämnesområde som lämpar sig för den grundläggande utbildningen samt valfria kurser

Utbildningsanordnaren kan i sin lokala läroplan för undervisningen i slutskedet också inkludera andra ämnen eller ämnesområden, förutsatt att de bidrar till att uppnå målen för den grundläggande utbildningen för vuxna. Sådana ämnen eller ämnesområden kan t.ex. vara andra främmande språk, konst- och färdighetsämnen, digital kompetens, yrkesstudier, arbetslivskompetens och praktisk arbetslivsorientering.

Valfria kurser i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna kan t.ex. vara stöd- kurser som främjar uppnåendet av målen för de olika läroämnena.

BILAGA 1

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSYRÉLSEN

ANVISNING

1 (1)

12.6.2017

OPH-1306-2017

Anordnarna av grundläggande utbildning för vuxna

MÅL, CENTRALT INNEHÅLL OCH BEDÖMNING AV DEN STUDERANDES LÄRANDE I UNDERVISNING I SAMISKA SOM KOMPLETTERAR DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN FÖR VUXNA

Utbildningsstyrelsen ger bifogade anvisning om målen, det centrala innehållet och bedömningen av den studerandes lärande i undervisning i samiska som kompletterar den grundläggande utbildningen för vuxna. Anvisningen gäller undervisning i samiska som kompletterar den grundläggande utbildningen för vuxna och som ordnas med separat finansiering [Undervisningsministeriets förordning om grunderna för statsunderstöd som beviljas för kompletterande undervisning i den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för elever med främmande språk, samiska och romani som modersmål (1777/2009)].

Denna anvisning ersätter bilaga 1 i Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna 2015 (Utbildningsstyrelsens föreskrift 19/011/2015).

Undervisningen ska ordnas i enlighet med denna anvisning från och med 1.1.2018.

Ytterligare information om anvisningen ges av avdelningen för allmänbildande utbildning och småbarnspedagogik och avdelningen för svenskspråkig utbildning och småbarnspedagogik vid Utbildningsstyrelsen.

Generaldirektör

Olli-Pekka Heinonen

Direktör

Jorma Kauppinen

BILAGA

Mål, innehåll och bedömning av den studerandes lärande i undervisning i samiska som kompletterar den grundläggande utbildningen för vuxna

OPETUSHALLITUS

Hakaniemenranta 6, PL 380
00531 Helsinki

puhelin 0295 331 000
oph.fi

UTBILDNINGSSYRÉLSEN

Hagnäskajen 6, PB 380
00531 Helsingfors

telefon 0295 331 000
oph.fi

BILAGA

Till Utbildningsstyrelsens anvisning OPH-1306-2017

Mål, innehåll och bedömning av den studerandes lärande i undervisning samiska som kompletterar den grundläggande utbildningen för vuxna

Undervisningens uppdrag

Enligt Finlands grundlag har alla som bor i Finland rätt att upprätthålla och utveckla sitt språk och sin kultur. Den särskilt finansierade undervisningen i samiska som kompletterar den grundläggande utbildningen för vuxna är avsedd för alla de studerande utanför samernas hembygdsområde som har samiska som modersmål eller familjespråk. Syftet med undervisningen i samiska är att stödja de studerande att utveckla en aktiv flerspråkighet och väcka intresse för livslångt språklärande.

Undervisningen i samiska ska samarbeta med undervisningen i andra språk och övriga läroämnen. Den gemensamma språkfostran har som uppdrag att öka de studerandes förståelse för den språkliga och kulturella bakgrundens betydelse för individen, gruppen och samhället samt vägleda de studerande att uppskatta det samiska språket och andra språk. Utgångspunkten är att se de studerande som aktiva aktörer och utnyttja deras språkkunskaper och övriga kunskaper i undervisningen. Den språkliga och kulturella mångfalden i skolan ska också i övrigt utnyttjas i skolans verksamhet.

Undervisningen ska dra nytta av de studerandes möjligheter att utveckla sina språkkunskaper utanför skolan. Undervisningen ska stödja och uppmuntra de studerande att använda det samiska språket mångsidigt under lektionerna i olika läroämnen och i övrig verksamhet i skolan. Genom att utveckla och använda sina kunskaper i samiska tillägnar sig de studerande och lär sig kommunicera om innehållet i olika läroämnen också på samiska. Viktiga motivationsfaktorer är relevant undervisningsinnehåll som de studerande får vara med och välja och att de studerande känner sig delaktiga. Språkundervisningen ska präglas av interaktion och kommunikation.

Målen, innehållet och bedömningen av den studerandes lärande i samiska har fastställts för undervisning i samiska som omfattar två årsveckotimmar under hela den grundläggande utbildningen för vuxna. Utbildningsanordnaren ska utgående från läroplansgrunderna utarbeta en lokal läroplan, exempelvis genom att använda beskrivningarna av uppdraget, målen för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömningen av den studerandes lärande i läroämnet modersmål och litteratur. Av olika orsaker kan den kunskapsnivå som den studerande uppnår i den grundläggande utbildningen för vuxna variera.

Kompletterande perspektiv på läroämnets uppdrag i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

I inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna är undervisningens särskilda uppdrag att fördjupa och bredda de studerandes kunskaper i samiska utgående från deras individuella språkfärdigheter och uppmuntra dem att aktivt använda samiska i olika kom-

unikations-situationer. De studerande ska fördjupa sin förmåga att läsa på olika sätt, lära sig analysera innehållet och dela sina läsupplevelser samt utveckla sin kunskap om skriftssystemet. De undersöker språkets centrala särdrag och lär sig att utnyttja sina språkkunskaper. Målet är också att de studerande lär sig utvärdera och styra sitt eget lärande. De studerande lär sig att jämföra språk och använda sina språkkunskaper i olika lärmiljöer genom att söka information på samiska i olika läroämnena. Målet är att de studerande fördjupar relationen till det samiska språket och den samiska språkgemenskapen och lär sig uppskatta färdigheter i olika språk.

Mål för undervisningen i samiska i inledningskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Innehåll	Mångsidig kompetens
Förmåga att kommunicera		
M1 handleda den studerande att utveckla sina samarbets- och kommunikationsfärdigheter, att utvärdera sin kommunikation samt att ta emot och ge respons	I1	K1, K2
Att tolka texter		
M2 hjälpa den studerande att utveckla en positiv inställning till samiska texter och uppmuntra hen att läsa enligt sin språkfärdighet	I2	K2, K4
M3 uppmuntra den studerande att utveckla sina grundläggande läsfärdigheter till ett flytande läsande, sin läsförståelse och sina lässtrategier samt att vidga sitt ord- och begreppsörråd	I2	K1, K4
M4 handleda den studerande att utnyttja sina läsfärdigheter och texter för att få upplevelser, söka och värdera information samt att diskutera texter	I2	K1, K2, K4
Att producera texter		
M5 hjälpa den studerande att utveckla sin uttrycksförmåga och en positiv inställning till skrivande utgående från sin språkfärdighet	I3	K2
M6 handleda den studerande att lära känna samiskans skriftsystem samt att utveckla sina grundläggande skrivfärdigheter till ett flytande skrivande	I3	K1, K2, K5
M7 uppmuntra den studerande att öva sig att producera text samt att uttrycka sina tankar och iakttagelser i skrift utgående från sin språkfärdighet	I3	K1, K2, K4
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M8 handleda den studerande att ge akt på sitt eget och den egna språkgemenskapens språkbruk	I4	K1, K2
M9 uppmuntra den studerande att reflektera över betydelsen av språklig och kulturell identitet	I4	K1, K2
M10 handleda den studerande att lära känna de centrala strukturerna i samiska och analysera dem	I4	K1, K2

Mål för undervisningen	Innehåll	Mångsidig kompetens
Att använda språket som stöd för allt lärande		
M11 handleda den studerande att utnyttja sina kunskaper i samiska i lärandet och att utveckla sitt språk inom olika vetenskapsgrenar	I4	K1, K4, K6
M12 ge den studerande verktyg för att söka, begrunda och värdera information på samiska samt stödja den studerande att tillägna sig ett självstyrt sätt att studera samiska	I4	K1, K2, K4

Centralt innehåll som anknyter till målen för samiska i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Språk- och kommunikationsfärdigheterna samt textkompetensen ska utvecklas i språksituationer och genom mångsidigt arbete på samiska. Innehållet i undervisningen väljs så att den studerande har möjlighet att vidga sina kunskaper i det egna språket, litteraturen och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Innehållet ska stödja målen och utnyttja både de studerandes erfarenheter och de lokala möjligheterna. Innehållsområdena formas till helheter.

I1 Att kommunicera: De studerande tränar samarbetsfärdigheter, såsom att lyssna och ta initiativ samt skapa korta presentationer.

I2 Att tolka texter: De studerande fördjupar sina läsfärdigheter och förmågan att tolka texter genom att utgående från sin språkfärdighet undersöka olika muntliga och skriftliga texter, såsom texter som behövs i vardagen, tidningstexter och andra medietexter, faktatexter och skönlitterära texter. De tränar lässtrategier, bland annat att fråga, ögna igenom och komprimera. De övar sig att läsa samt ställa och besvara frågor utgående från en text. De diskuterar texter och delar läsoplevelser. De vidgar sitt ord- och begreppsförråd.

I3 Att producera texter: De studerande övar sig att producera olika texter och lär känna särdragen i det samiska skriftspråket. De tränar skrivprocessens faser samt textstruktur. De övar sig att använda särdragen i samisk rättstavning i egen text.

S4 Att förstå språk, litteratur och kultur: De studerande undersöker centrala strukturer i samiska. De reflekterar över samiskans betydelse för dem själva, familjen och den närmaste kretsen. De stiftar bekantskap med den samiska berättar- och kulturtraditionen genom att i mån av möjlighet dra nytta av den lokala gemenskapen. De lär känna det samiska medie- och kulturutbudet.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande: De studerande undersöker samiska begrepp och samiskt textbruk i olika läroämnen samt jämför texter inom olika vetenskapsgrenar. De övar sig att söka information på samiska och använda samiska medier. De presenterar och tränar olika språkinlärningsstrategier.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i samiska i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Målet är att med hjälp av multimediala lärmiljöer utnyttja det samiska utbudet, till exempel på internet, samt att berika och bredda kunskaperna i och användningen av samiska. De studerandes språkkunskaper och skillnaderna mellan de olika samiska språken ska beaktas

vid valet av lärmiljöer och arbetssätt. Studierna i samiska ska länkas samman med studierna i övriga språk och läroämnen och med skolans verksamhetskultur.

Handledning och differentiering i samiska i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Med tanke på målen är det centrala att stödja den studerandes språkliga utveckling med beaktande av hans inlärningsfärdigheter och kunskaper i samiska. Den studerande vägleds att röra sig tryggt i medievärlden. Den studerandes individuella behov ska beaktas i planeringen och genomförandet av undervisningen och i bedömningen av lärandet. Den studerande erbjuds tillräckligt utmanande uppgifter och material, trevliga arbetssätt och lärmiljöer.

Bedömning av den studerandes lärande i samiska i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Bedömningen av den studerandes lärande ska vara mångsidig, handledande och uppmuntrende. Bedömningen ska höra nära samman med lärprocessen. Bedömningen ska grunda sig på mångsidig dokumentation av hur den studerandes språkliga färdigheter och förmåga att producera och tolka texter utvecklats och på den studerandes kunskaper om språket, litteraturen och annan kultur.

Den studerande handleds att bedöma egna och andras arbeten, presentationer och alster. Med hjälp av en mångsidig och differentierad bedömning och feedback som stöder lärandet hjälper man den studerande att bli medveten om sina färdigheter, kunskaper och arbetsprocesser och hen får verktyg att utveckla dessa.

Vid bedömningen bedömer läraren den studerandes kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. Bedömningen ska beskriva den studerandes framsteg i förhållande till målen. Som stöd för bedömningen har man definierat de föremål för bedömningen som är centrala för lärandet.

Föremål för bedömningen i samiska i slutet av inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen
Förmåga att kommunicera		
M1 handleda den studerande att utveckla sina samarbets- och kommunikationsfärdigheter, att utvärdera sin kommunikation samt att ta emot och ge respons	I1	Förmåga att kommunicera
Att tolka texter		
M2 hjälpa den studerande att utveckla en positiv inställning till samiska texter och uppmuntra hen att läsa enligt sin språkfärdighet	I2	Läsförmåga och förmåga att använda samiska texter
M3 uppmuntra den studerande att utveckla sina grundläggande läsfärdigheter till ett flytande läsande, sin läsförståelse och sina lässtrategier samt att vidga sitt ord- och begreppsförråd	I2	Hur den grundläggande läsfärdigheten och läsförståelsen samt ord- och begreppsförrådet utvecklats
M4 handleda den studerande att utnyttja sina läsfärdigheter och texter för att få upplevelser, söka och värdera information samt att diskutera texter	I2	Förmåga att utnyttja sin läsfärdighet vid informationssökning

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen
Att producera texter		
M5 hjälpa den studerande att utveckla sin uttrycksförmåga och en positiv inställning till skrivande utgående från sin språkfärdighet	I3	Förmåga att uttrycka sig i textproduktion
M6 handleda den studerande att lära känna samiskans skriftsystem samt att utveckla sina grundläggande skrivfärdigheter till ett flytande skrivande	I3	Hur de grundläggande skrivfärdigheterna utvecklats
M7 uppmuntra den studerande att öva sig att producera text samt att uttrycka sina tankar och iakttagelser i skrift utgående från sin språkfärdighet	I3	Att producera texter
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M8 handleda den studerande att ge akt på sitt eget och den egna språkgemenskapens språkbruk	I4	Observation av sitt eget och språkgemenskapens språkbruk
M9 uppmuntra den studerande att reflektera över betydelsen av språklig och kulturell identitet	I4	Förmåga att reflektera över kulturell identitet
M10 handleda den studerande att lära känna de centrala strukturerna i samiska och analysera dem	I4	Kännedom om de centrala strukturerna i samiska
Att använda språket som stöd för allt lärande		
M11 handleda den studerande att utnyttja sina kunskaper i samiska i lärandet och att utveckla sitt språk inom olika vetenskapsgrenar	I4	Förmåga att använda samiska i lärandet och utveckla språket inom olika vetenskapsgrenar
M12 ge den studerande verktyg för att söka, begrunda och värdera information på samiska samt stödja den studerande att tillägna sig ett självstyrt sätt att studera samiska	I4	Förmåga att söka information på samiska

Samiska i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

I slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna är undervisningens särskilda uppdrag att fördjupa och bredda de studerandes kunskaper i samiska utgående från deras individuella språkfärdigheter. De studerande undersöker olika muntliga och skriftliga texter och lär sig tolka, analysera och producera dem. Deras förhållande till den samiska litteraturen, berättar- och kulturtraditionen samt språkgemenskapen fördjupas och breddas. De studerande fördjupar sin kunskap om samiskans särdrag och använder sina språkkunskaper och -färdigheter i olika lärmiljöer genom att söka information på samiska i olika läroämnen. Undervisningen ska stärka de studerandes uppskattning för det samiska språket och öka deras förmåga att medvetet och kreativt använda språket. De studerande lär sig att studera samiska på ett vetgirigt och självstyrt sätt, fördjupar sin förmåga att jämföra språk och på ett mångsidigt sätt dra nytta av sina kunskaper i olika språk. Deras studiemotivation stärks i samarbete med den samiska språkgemenskapen.

Mål för undervisningen i samiska i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Mångsidig kompetens
Förmåga att kommunicera	
M1 handleda den studerande att utveckla sina kommunikativa färdigheter, sin förmåga att läsa analytiskt och kritiskt och att förstå och tolka olika texter i olika kommunikationsmiljöer	K2, K4, K5
Att tolka texter	
M2 uppmuntra den studerande att vidga sitt ord- och begreppsfröord, att stärka sin förmåga att utnyttja texter och sina läsfärdigheter för att söka information och få upplevelser samt att diskutera texter i olika kommunikationsmiljöer	K2, K4, K5
Att producera texter	
M3 handleda den studerande att vidareutveckla och bredda sina skrivfärdigheter och fördjupa sin kunskap om textgenrer	K1, K2
M4 uppmuntra den studerande att producera berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och reflekterande texter	K1, K2
Att förstå språk, litteratur och kultur	
M5 handleda den studerande att reflektera över användningen av samiska samt samiskans betydelse och ställning i olika språkgemenskaper och att ta del av medier och kulturutbud på samiska	K1, K2, K7
M6 handleda den studerande att identifiera olika språkliga register, till exempel skillnader mellan tal- och skriftspråk samt språkbruket i olika situationer	K1, K2, K4
M7 uppmuntra den studerande att fördjupa sin kunskap om de centrala strukturerna i samiska och att analysera dem	K1, K2
Att använda språket som stöd för allt lärande	
M8 vägleda den studerande att använda samiska för att söka och behandla information i olika läroämnena och miljöer	K1, K4, K5

Kurserna i samiska i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Språk- och kommunikationsfärdigheterna samt textkompetensen ska utvecklas i språksituationer och genom mångsidigt arbete på samiska. Innehållet i undervisningen väljs så att den studerande har möjlighet att vidga sina kunskaper i det egna språket, litteraturen och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Innehållet ska stödja målen och utnyttja både de studerandes erfarenheter och de lokala möjligheterna.

sa1 Multilitteracitet på samiska

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De kommunikativa färdigheterna fördjupas och de studerande uppmuntras att diskutera genom att utnyttja sina språkresurser. De inspireras att stärka sin förmåga att ta del av olika kommunikationssituationer. De studerandes kunskap om den muntliga traditionen och diskussionssätten i den samiska språkgemenskapan fördjupas. Deras lässtrategier fördjupas och de övar sig att bedöma källors tillförlitlighet. De undersöker också reflekterande, argumenterande och instruerande texter. De delar texttolkningar och läsoplevelser i olika

kommunikationsmiljöer. De övar sig att producera olika texttyper för olika syften samt fördjupar insikten i skrivprocessens faser. De fördjupar sin kunskap om särdragen i samiskans rättstavning och förmågan att använda särdragen i egen text. De granskar hur ords och uttrycks betydelser och nyanser påverkar en text. De skriver texter självständigt och tillsammans med andra samt diskuterar och ger respons på texterna.

sa2 Användning av språket som stöd för lärandet

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande bekantar sig med medier och kulturutbud på samiska och övar sig att granska dem kritiskt. De fördjupar sin kunskap om samiskans centrala särdrag och jämför dem med svenska. De fördjupar sin kunskap om begrepp och textbruk i olika läroämnen. Sökningen av information på samiska utökas som stöd för allt lärande. De studerande observerar användningen av samiska och samiskans betydelse i Finland och annanstans.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i samiska i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Målet är att med hjälp av multimediala lärmiljöer utnyttja det samiska utbudet, till exempel på internet, samt att berika och bredda kunskaperna i och användningen av samiska. De studerandes språkkunskaper och skillnaderna mellan de olika samiska språken ska beaktas vid valet av lärmiljöer, arbetssätt och textgenrer. Studierna i samiska ska länkas samman med studierna i övriga språk och läroämnen och med skolans verksamhetskultur.

Handledning, differentiering och stöd i samiska i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Med tanke på målen för undervisningen i samiska är det centrala att stödja den studerande att utveckla lämpliga studiestrategier, identifiera sina styrkor och lära sig med hjälp av dem. Den studerande uppmuntras att via olika kanaler hitta och välja texter som intresserar hen och är lämpliga med tanke på hens läsfärdighet och sätt att läsa. Den studerande vägleds också att röra sig tryggt och etiskt ansvarsfullt i medievärlden. Den studerande uppmuntras att självmant läsa litteratur och andra texter. Individuell respons ges för att utveckla de kommunikativa färdigheterna och förmågan att producera texter. Den studerande utnyttjar det samiska språket också i andra läroämnen, för att lära sig begrepp eller uttrycka tankar. Den studerande uppmuntras att hitta lämpliga arbetssätt. Den studerandes individuella behov ska beaktas i planeringen och genomförandet av undervisningen och i bedömningen av lärandet.

Bedömning av den studerandes lärande i samiska i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Bedömningen av den studerandes lärande ska vara mångsidig, handledande och uppmunrande. En uppmuntrande och konstruktiv feedback stödjer den studerandes motivation och utvecklingen av de språkliga färdigheterna samt hjälper den studerande att upptäcka sina egna styrkor. Den studerande får regelbundet information om sin studieförframgång i förhållande till uppsatta mål. Bedömningen ska höra nära samman med läroprocessen. Med hjälp av en mångsidig och differentierad bedömning och feedback som stöder lärandet, hjälper man den studerande att bli medveten om sina färdigheter, kunskaper och arbetsprocesser och hen får verktyg att utveckla dessa. Vid bedömningen av den studerandes lärande i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna är alla målområden lika viktiga. Bedömningen ska grunda sig på mångsidiga muntliga och skriftliga prov samt på lärarens iakttagelser i

olika språkanvändnings- och textanalyssituationer. Den studerande ska ha möjlighet att på mångsidigt sätt visa sitt kunnande. Förutom självvärdering används också kamratbedömning.

En avlagd kurs bedöms när den är slutförd. Med kursvitsord beskriver man hur den studerande uppnått målen för ifrågasvarande kurs i läroämnet. Vid vitsordsgivningen ökar betydelsen av kriterierna för slutvitsordet i takt med att studierna i läroämnet framskrider.

Bedömningen av den studerandes lärande i slutet av den grundläggande utbildningen för vuxna görs utgående från kriterierna i tabellen. Kunskaper som överstiger goda kunskaper inom något målområde kan kompensera svagare kunskaper inom något annat målområde.

Profil för goda kunskaper i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i samiska

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet	Profil för goda kunskaper
Förmåga att kommunicera			
M1 handleda den studerande att utveckla sina kommunikativa färdigheter, sin förmåga att läsa analytiskt och kritiskt och att förstå och tolka olika texter i olika kommunikationsmiljöer	sa1	Kommunikativa färdigheter, läsfärdighet, läsförståelse och förmåga att tolka	Den studerande kan delta i olika kommunikationssituationer. Den studerande kan läsa och tolka texter.
Att tolka texter			
M2 uppmuntra den studerande att vidga sitt ord- och begreppsförråd, att stärka sin förmåga att utnyttja texter och sina läsfärdigheter för att söka information och få upplevelser samt att diskutera texter i olika kommunikationsmiljöer	sa1	Ord- och begreppsförråd, förmåga att använda och tolka texter	Den studerande behärskar ett relativt stort ord- och begreppsförråd. Den studerande kan använda olika källor för att söka information samt diskutera olika texter genom att fråga, komprimera, kommentera och reflektera kring sambandet mellan texterna och egna erfarenheter.
Att producera texter			
M3 handleda den studerande att vidareutveckla och bredda sina skrivfärdigheter och fördjupa sin kunskap om textgenrer	sa1	Grundläggande skrivfärdigheter och förmåga att producera texter	Den studerande kan skriva obehindrat och tydligt för hand och, i den mån det behövs, även digitalt.
M4 uppmuntra den studerande att producera berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och reflekterande texter	sa1	Förmåga att producera texter som representerar olika textgenrer	Den studerande kan producera berättande, beskrivande, instruerande, reflekterande och argumenterande texter och använda uttrycks sätt som kännetecknar ifrågasvarande textgenre.

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet	Profil för goda kunskaper
Att förstå språk, litteratur och kultur			
M5 handleda den studerande att reflektera över användningen av samiska samt samiskans betydelse och ställning i olika språkgemenskaper och att ta del av medier och kulturutbud på samiska	sa2	Förmåga att observera användningen av samiska, samiskans betydelse och ställning	Den studerande kan beskriva betydelsen av språklig och kulturell identitet och det samiska språket samt samiskans ställning.
M6 handleda den studerande att identifiera olika språkliga register, till exempel skillnader mellan tal- och skriftspråk samt språkbruket i olika situationer	sa2	Språklig medvetenhet	Den studerande identifierar olika språkliga register, skillnader mellan tal- och skriftspråk samt språkbruket i olika situationer.
M7 uppmuntra den studerande att fördjupa sin kunskap om de centrala strukturerna i samiska och att analysera dem	sa2	Kunskap om och förmåga att använda centrala strukturer	Den studerande känner till de centrala strukturerna i samiska och kan använda dem.
Att använda språket som stöd för allt lärande			
M8 vägleda den studerande att använda samiska för att söka och behandla information i olika läroämnen och miljöer	sa2	Förmåga att söka information på samiska	Den studerande använder samiska som stöd för studierna och för att söka information.

Betyg

Den studerande ges ett intyg över deltagande i undervisning i samiska som kompletterar den grundläggande utbildningen. I intyget antecknas vilket språk som studerats, omfattningen av undervisningen och en verbal bedömning eller ett siffervitsord i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. I övrigt följs bestämmelserna om betygsanteckningar i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna. De studerande ges också ett separat intyg då den grundläggande utbildningen för vuxna avslutas.

BILAGA 2

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

ANVISNING

1 (1)

12.6.2017

OPH-1305-2017

Anordnarna av grundläggande utbildning för vuxna

MÅL, CENTRALT INNEHÅLL OCH BEDÖMNING AV DEN STUDERANDES LÄRANDE I UNDERVISNING I ROMANI SOM KOMPLETTERAR DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN FÖR VUXNA

Utbildningsstyrelsen ger bifogade anvisning om målen, det centrala innehållet och bedömningen av den studerandes lärande i undervisning i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen för vuxna. Anvisningen gäller undervisning i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen för vuxna och som ordnas med separat finansiering [Undervisningsministeriets förordning om grunderna för statsunderstöd som beviljas för kompletterande undervisning i den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för elever med främmande språk, samiska och romani som modersmål (1777/2009)].

Denna anvisning ersätter bilaga 2 i Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna 2015 (Utbildningsstyrelsens föreskrift 19/011/2015).

Undervisningen ska ordnas i enlighet med denna anvisning från och med 1.1.2018.

Ytterligare information om anvisningen ges av avdelningen för allmänbildande utbildning och småbarnspedagogik och avdelningen för svenskspråkig utbildning och småbarnspedagogik vid Utbildningsstyrelsen.

Generaldirektör

Olli-Pekka Heinonen

Direktör

Jorma Kauppinen

BILAGA

Mål, innehåll och bedömning av den studerandes lärande i undervisning i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen för vuxna

OPETUSHALLITUS

Hakaniemenranta 6, PL 380
00531 Helsinki

puhelin 0295 331 000
oph.fi

UTBILDNINGSTYRELSEN

Hagnäskajen 6, PB 380
00531 Helsingfors

telefon 0295 331 000
oph.fi

BILAGA

Till Utbildningsstyrelsens anvisning OPH-1305-2017

Mål, innehåll och bedömning av den studerandes lärande i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen för vuxna

Undervisningens uppdrag

Enligt Finlands grundlag har alla som bor i Finland rätt att upprätthålla och utveckla sitt språk och sin kultur. Undervisningen i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen för vuxna är avsedd för alla studerande som har romani som modersmål eller familjespråk. Undervisningen i romani har som uppdrag att främja de studerandes intresse för sitt språk och sin kultur och att väcka intresse för livslångt språklärande. Undervisningen ska stärka de studerandes självkänsla och ge positiva inlärningsupplevelser som uppmuntrar dem att använda sitt eget språk i olika sammanhang.

Romani är ett kunskaps-, färdighets- och kulturämne. Undervisningens uppdrag är att hjälpa de studerande att stärka och utöka sina språkkunskaper, så att de med lämpliga begrepp kan verbalisera sina tankar och beskriva iakttagelser och fenomen som anknyter till vardagen i den egna gemenskapen. De studerande ska handledas i att söka information i olika lärmiljöer. De ska få stöd med att förstå hur språkliga val påverkar omgivningen och andra människor. Utgångspunkten är att se de studerande som aktiva aktörer och utnyttja deras kunskaper i romani och övriga kunskaper i undervisningen. Viktiga motivationsfaktorer är relevant undervisningsinnehåll som intresserar de studerande och att de studerande känner sig delaktiga. Undervisningen ska dra nytta av de studerandes möjligheter att utveckla sina språkkunskaper i språkgemenskapen.

Målen, innehållet och bedömningen av den studerandes lärande i romani har fastställts för undervisning i romani som omfattar två årsveckotimmar under hela den grundläggande utbildningen för vuxna. Utbildningsanordnaren ska utgående från läroplansgrunderna utarbeta en lokal läroplan, exempelvis genom att använda beskrivningarna av uppdraget, målen för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömningen av den studerandes lärande i läroämnet modersmål och litteratur.

Kompletterande perspektiv på läroämnets uppdrag i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Undervisningen i romani ska fördjupa och bredda de studerandes kunskaper i romani utgående från deras individuella språkfärdigheter. I undervisningen i romani betonas interaktion och kunskaperna i romani utvecklas med hjälp av olika språksituationer och textgenrer, kulturellt präglade bilder, inspelningar och hörförståelsematerial samt berättar-, musik- och hantverkstraditionen. De studerande bekantar sig med olika muntliga och skrivna texter samt lär sig att tolka, analysera och producera dem. De studerandes förhållande till den romska litteraturen, berättar- och kulturtraditionen samt språkgemenskapen fördjupas och breddas. De studerande stärker sina kunskaper om språkets särdrag och använder sina språkkunskaper och -färdigheter i olika lärmiljöer. Undervisningen ska stärka de studerandes uppskattning för det romska språket och öka deras förmåga att använda språket medvetet

och kreativt. De studerande ska lära sig att studera romani på ett vetgirigt sätt, att dra nytta av sina kunskaper i olika språk och att jämföra språk.

Mål för undervisningen i romani i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Innehåll	Mångsidig kompetens
Förmåga att kommunicera		
M1 handleda den studerande att delta i diskussioner och att värdesätta sitt uttryckssätt samt uppmuntra hen att ge och ta emot respons	I1	K1, K2
Att tolka texter		
M2 hjälpa den studerande att vidga sitt ord- och begreppsförråd och utveckla sina grundläggande läsfärdigheter samt erbjuda hen möjligheter att stifta bekantskap med olika typer av romska texter i olika lärmiljöer	I2	K4, K5
M3 stödja den studerande i hör- och läsförståelse samt vägleda hen att observera skillnader mellan tal- och skriftspråk	I2	K1, K4
Att producera texter		
M4 uppmuntra den studerande att utveckla sin skriftliga och muntliga framställning i romani och handleda hen att producera enkla texter på romani i multimediala lärmiljöer	I3	K2, K5
M5 handleda den studerande att lära sig romsk rättstavning och romska specialtecken och utveckla sin förmåga att skriva för hand och digitalt	I3	K1, K5
Att förstå språk och kultur		
M6 uppmuntra den studerande att reflektera över det romska språkets betydelse för hen själv och uppmuntra hen att använda romani i sin egen vardag	I4	K2, K7
M7 handleda den studerande att lära känna den romska berättar- och kulturtraditionen och romernas historia	I4	K2, K4

Centralt innehåll som anknyter till målen för romani i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Språk- och kommunikationsfärdigheterna samt textkompetensen i romani ska utvecklas i språksituationer och genom mångsidigt arbete på språket. Innehållet i undervisningen väljs så att den studerande har möjlighet att vidga sina kunskaper i det egna språket, litteratur och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Innehållet ska stödja målen och utnyttja både de studerandes erfarenheter och de lokala möjligheterna. Innehållsområdena formas till helheter.

I1 Att kommunicera: De studerande övar hälsningsord, fraser och uttal och att uttrycka sig muntligt genom att namnge föremål och företeelser i omgivningen på romani. De övar sig att lyssna och förstå vad de hör. De tränar kommunikativa färdigheter och färdigheter i drama parvis och i grupp och ges möjlighet att kommunicera på romani genom att dra nytta av kunskapen i språkgemenskapen. De studerande får lära sig att använda språket artigt och anpassat till situationen.

12 Att tolka texter: De studerande övar sig att läsa genom att utforska berättande och beskrivande texter som diskuteras för att stärka de studerandes relation till texterna. De vidgar sitt ord- och begreppsförråd. De funderar över betydelsen av ordval och uttryck och lär sig berättelsens grundbegrepp, såsom huvudperson, plats, tid och intrig. De övar sig att tolka genom att utforska skriftspråket samt regionala och dialektala skillnader i talspråket.

13 Att producera texter: De studerande övar rättstavning, romska specialtecken, textstruktur och skrivprocessens faser. De övar sig att skriva för hand och digitalt. De skriver romska texter självständigt och tillsammans med andra samt lär sig att ge och ta emot respons på texterna. De beskriver egna upplevelser, iakttagelser och tankar muntligt, skriftligt och med hjälp av bilder.

14 Att förstå språk och kultur: De studerande reflekterar över det romska språkets betydelse för dem själva, familjen och den närmaste kretsen. De stiftar bekantskap med den romska berättar- och kulturtraditionen genom att i mån av möjlighet dra nytta av den lokala romska gemenskapen. De uppmuntras att stifta bekantskap med medier och kulturutbud på romani. De utforskar romernas historia i multimediala lärmiljöer. De gör iakttagelser om olika talspråkliga varianter samt hur språkbruket påverkar omgivningen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i romani i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

I undervisningen används ett multimedialt utbud på romani. De studerandes kunskaper i romani ska beaktas vid valet av lärmiljöer och arbetssätt. Studierna i romani ska sammanlänkas med studierna i andra språk och läroämnen och med läroanstaltens övriga verksamhet.

Handledning, differentiering och stöd i romani i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

De studerandes språkliga utveckling ska stödjas utgående från deras språkfärdighet. Med tanke på handledning och stöd är det viktigt att språkliga inlärningssvårigheter upptäcks så tidigt som möjligt. Språkligt utvecklade studerande ska erbjudas tillräckligt utmanande uppgifter och material samt trevliga arbetssätt och lärmiljöer. Både män och kvinnor ska stödjas att finna texter, medier och arbetssätt som intresserar dem.

Läraren visar hur man läser, tolkar och skriver texter på olika sätt (modellinlärning). De studerande vägleds att röra sig tryggt i medievärlden. Deras individuella behov beaktas i planeringen och genomförandet av undervisningen och i bedömningen av lärandet. Kunskapen i språkgemenskapen kan också utnyttjas i planeringen och genomförandet av undervisningen.

Bedömning av den studerandes lärande i romani i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Bedömningen av den studerandes lärande ska vara mångsidig, handledande och uppmunrande. Bedömningen ska höra nära samman med lärprocessen. Bedömningen ska grunda sig på mångsidig dokumentation av hur den studerandes språkliga färdigheter och förmåga att producera och tolka texter utvecklats och på den studerandes kunskaper om språket, litteraturen och annan kultur.

Den studerande handleds att bedöma egna och andras arbeten, presentationer och alster. Med hjälp av en mångsidig och differentierad bedömning och feedback som stöder lärandet

hjälpes man den studerande att bli medveten om sina färdigheter, kunskaper och arbetsprocesser och hen får verktyg att utveckla dessa.

Vid bedömningen bedömer läraren den studerandes kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. Bedömningen ska beskriva den studerandes framsteg i förhållande till målen. Som stöd för bedömningen har man definierat de föremål för bedömningen som är centrala för lärandet.

Föremål för bedömningen i romani i slutet av inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet
Förmåga att kommunicera		
M1 handleda den studerande att delta i diskussioner och att värdesätta sitt uttryckssätt samt uppmuntra hen att ge och ta emot respons	I1	Förmåga att kommunicera
Att tolka texter		
M2 hjälpa den studerande att vidga sitt ord- och begreppsförråd och utveckla sina grundläggande läsfärdigheter samt erbjuda hen möjligheter att stifta bekantskap med olika typer av romska texter i olika lärmiljöer	I2	Hur ord- och begreppsförrådet vidgats och de grundläggande läsfärdigheterna utvecklats
M3 stödja den studerande i hör- och läsförståelse samt vägleda hen att observera skillnader mellan tal- och skriftspråk	I2	Hur hör- och läsförståelsen utvecklats
Att producera texter		
M4 uppmuntra den studerande att utveckla sin skriftliga och muntliga framställning i romani och handleda hen att producera enkla texter på romani i multimediala lärmiljöer	I3	Muntlig framställning och textproduktion
M5 handleda den studerande att lära sig romsk rättstavning och romska specialtecken och utveckla sin förmåga att skriva för hand och digitalt	I3	Hur kunskapen i rättstavning och förmågan att skriva för hand och digitalt utvecklats
Att förstå språk och kultur		
M6 uppmuntra den studerande att reflektera över det romska språkets betydelse för hen själv och uppmuntra hen att använda romani i sin egen vardag	I4	Förmåga att ge akt på betydelsen och användningen av romani
M7 handleda den studerande att lära känna den romska berättar- och kulturtraditionen och romernas historia	I4	Kännedom om romernas tradition och historia

Romani i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Undervisningen i romani ska fördjupa och bredda de studerandes kunskaper i romani utgående från deras individuella språkfärdigheter. I undervisningen i romani betonas interaktion och kunskaperna i romani utvecklas med hjälp av olika språksituationer och textgenrer, kulturellt präglade bilder, inspelningar och hörförståelsematerial samt berättar-, musik- och hantverkstraditionen. De studerande bekantar sig med olika muntliga och skrivna texter

samt lär sig att tolka, analysera och producera dem. De studerandes förhållande till den romska litteraturen, berättar- och kulturtraditionen samt språkgemenskapen fördjupas och breddas. De studerande stärker sina kunskaper om språkets särdrag och använder sina språkkunskaper och -färdigheter i olika lärmiljöer. Undervisningen ska stärka de studerandes uppskattning för det romska språket och öka deras förmåga att använda språket medvetet och kreativt. De studerande ska lära sig att studera romani på ett vetgirigt sätt, att dra nytta av sina kunskaper i olika språk och att jämföra språk.

Mål för undervisningen i romani i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Mångsidig kompetens
Förmåga att kommunicera	
M1 handleda den studerande att delta i olika typer av diskussioner och att värdesätta sitt uttryckssätt samt att ge och ta emot respons	K1, K2
M2 inspirera den studerande att stärka sin förmåga att delta i olika kommunikationssituationer	K2
Att tolka texter	
M3 handleda den studerande att undersöka olika typer av texter, att utveckla hör- och läsförståelsen samt att ge akt på skillnader mellan tal- och skriftspråk	K4
M4 uppmuntra den studerande att läsa självant och använda romska texter utgående från sin språkfärdighet	K1, K4, K5
Att producera texter	
M5 sporra den studerande att utveckla sitt ord- och begreppsfröord och sin skriftliga och muntliga framställning i romani genom att dra nytta av den lokala romska gemenskapen och olika lärmiljöer	K2, K5, K7
M6 uppmuntra den studerande att utveckla sin förmåga att uttrycka tankar och upplevelser i faktatexter och skönlitterära texter, även i multimediala lärmiljöer	K1, K2, K5
Att förstå språk, litteratur och kultur	
M7 uppmuntra den studerande att diskutera den romska kulturen, romernas historia och det romska språkets betydelse för gemenskapen	K2
M8 handleda den studerande att undersöka det romska språkets viktigaste särdrag och att jämföra romani med svenska	K1, K2

Kurserna i romani i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Språk- och kommunikationsfärdigheterna samt textkompetensen i romani ska utvecklas i språksituationer och genom mångsidigt arbete på språket. Innehållet i undervisningen väljs så att den studerande har möjlighet att vidga sina kunskaper i det egna språket, litteratur och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Innehållet ska stödja målen och utnyttja både de studerandes erfarenheter och de lokala möjligheterna.

ro1 Kommunikation på romani

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande uppmuntras att diskutera genom att utnyttja sina egna språkresurser. De handleds att utveckla sin förmåga att ge och ta emot respons. De inspireras att stärka sin

förmåga att ta del av olika kommunikationssituationer. De studerandes kunskap om den muntliga traditionen och diskussionssätten i den egna språkgemenskapen fördjupas. De studerande observerar användningen av romani och dess betydelse i Finland och i världen. De stiftar bekantskap med romska medier och jämför språkbruket i olika generationer. De uppmuntras att diskutera den romska kulturen och romernas historia.

ro2 Att tolka och producera texter

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande handleds att utöka sitt ord- och uttrycksförråd på egen hand. Man stärker de studerandes intresse för romska texter och diskuterar läsupplevelser. De studerande fördjupar sin skriftfärdighet i romani och kunskapen om romsk rättstavning och romska specialtecken. De övar sig att skriva för hand och digitalt. De övar textproduktion, textstruktur och skrivprocessens faser. Man funderar över ords betydelse och diskuterar uttryck som är typiska för romani. De studerande vägleds att respektera upphovsrätten och följa etiska regler på internet.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i romani i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Målet är att med hjälp av multimediala lärmiljöer utnyttja utbudet på romani. De studerandes språkkunskaper ska beaktas vid valet av lärmiljöer och arbetssätt. Studierna i romani ska sammanlänkas med studierna i andra språk och läroämnen och med läroanstaltens övriga verksamhet.

Handledning, differentiering och stöd i romani i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

De studerandes språkliga utveckling ska stödjas utgående från deras språkfärdighet. Med tanke på handledning och stöd är det viktigt att språkliga inlärningssvårigheter upptäcks så tidigt som möjligt. Språkligt utvecklade studerande ska erbjudas tillräckligt utmanande uppgifter och material samt trevliga arbetssätt och lärmiljöer. Både män och kvinnor ska stödjas att finna texter, medier och arbetssätt som intresserar dem.

Läraren visar hur man läser, tolkar och skriver texter på olika sätt (modellinlärning). De studerande vägleds att röra sig tryggt i medievärlden. Deras individuella behov beaktas i planeringen och genomförandet av undervisningen och i bedömningen av lärandet. Kunskapen i språkgemenskapen kan också utnyttjas i planeringen och genomförandet av undervisningen.

Bedömning av den studerandes lärande efter avslutad lärokurs i romani i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Bedömningen av den studerandes lärande ska vara mångsidig, handledande och uppmunrande. En uppmunrande och konstruktiv feedback stödjer den studerandes motivation och utvecklingen av de språkliga färdigheterna samt hjälper den studerande att upptäcka sina egna styrkor. Den studerande får regelbundet information om sin studieframgång i förhållande till uppsatta mål. Bedömningen ska höra nära samman med lärprocessen. Med hjälp av en mångsidig och differentierad bedömning och feedback som stöder lärandet, hjälper man den studerande att bli medveten om sina färdigheter, kunskaper och arbetsprocesser och hen får verktyg att utveckla dessa. Vid bedömningen av den studerandes lärande i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna är alla målområden lika viktiga. Bedömningen ska grunda sig på mångsidiga muntliga och skriftliga prov samt på lärarens iakttagelser i

olika språkanvändnings- och textanalyssituationer. Den studerande ska ha möjlighet att på mångsidigt sätt visa sitt kunnande. Förutom självvärdering används också kamratbedömning.

En avlagd kurs bedöms när den är slutförd. Med kursvitsord beskriver man hur den studerande uppnått målen för ifrågasvarande kurs i läroämnet. Vid vitsordsgivningen ökar betydelsen av kriterierna för slutvitsordet i takt med att studierna i läroämnet framskrider.

Bedömningen av den studerandes lärande i slutet av den grundläggande utbildningen för vuxna görs utgående från kriterierna i tabellen. Kunskaper som överstiger goda kunskaper inom något målområde kan kompensera svagare kunskaper inom något annat målområde.

Profil för goda kunskaper i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i romani

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen	Profil för goda kunskaper
Att kommunicera			
M1 handleda den studerande att delta i olika typer av diskussioner och att värdesätta sitt uttryckssätt samt att ge och ta emot respons	ro1	Muntlig framställning och kommunikativa färdigheter	Den studerande kan kommunicera i olika miljöer och situationer samt kan ge och ta emot respons.
M2 inspirera den studerande att stärka sin förmåga att delta i olika kommunikationssituationer	ro1	Förmåga att uttrycka sig med retoriska hjälpmedel	Den studerande kan uttrycka sina åsikter och motivera dem på ett trovärdigt sätt. Den studerande kan använda sig av retoriska hjälpmedel.
Att tolka texter			
M3 handleda den studerande att undersöka olika typer av texter, att utveckla hör- och läsförståelsen samt att ge akt på skillnader mellan tal- och skriftspråk	ro2	Vidgad textvärld och multilitteracitet	Den studerande kan under handledning använda och tolka olika typer och former av texter. Den studerande känner igen textgenrer och kan beskriva några språkliga och textuella drag i reflekterande, argumenterande och instruerande texter.
M4 uppmuntra den studerande att läsa självmant och använda romska texter utgående från sin språkfärdighet	ro2	Förmåga att analysera och tolka texter	Den studerande kan utvärdera sin läsfärdighet och definiera sina utvecklingsbehov inom området. Den studerande förstår att olika texter har olika syften och mål.

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen	Profil för goda kunskaper
Att producera texter			
M5 sporra den studerande att utveckla sitt ord- och begreppsförråd och sin skriftliga och muntliga framställning i romani genom att dra nytta av den lokala romska gemenskapen och olika lärmiljöer	ro2	Kunskap om tal- och skriftspråket, skrivfärdighet och etisk kommunikation på internet	Den studerande kan uttala romani och behärskar ett relativt stort ord- och begreppsförråd. Den studerande kan skriva för hand och ganska bra digitalt. Den studerande känner till grundprinciperna för etisk kommunikation på internet.
M6 uppmuntra den studerande att utveckla sin förmåga att uttrycka tankar och upplevelser i faktatexter och skönlitterära texter, även i multimediala lärmiljöer	ro2	Förmåga att uttrycka tankar och vidga sin textvärld	Den studerande kan under handledning producera berättande, beskrivande, instruerande, reflekterande och argumenterande texter och använda uttryckssätt som kännetecknar ifrågasvarande textgenre.
Att förstå språk, litteratur och kultur			
M7 uppmuntra den studerande att diskutera den romska kulturen, romernas historia och det romska språkets betydelse för gemenskapen	ro1	Hur den kulturella medvetenheten utvecklats	Den studerande kan beskriva kulturell mångfald och egna kulturupplevelser. Den studerande kan redogöra för huvuddragen i romernas historia och romernas ställning i samhället.
M8 handleda den studerande att undersöka det romska språkets viktigaste särdrag och att jämföra romani med svenska	ro1	Språklig medvetenhet	Den studerande kan beskriva modersmålet(n)s betydelse och det romska språkets ställning i förhållande till andra språk.

Betyg

Den studerande ges ett intyg över deltagande i undervisning i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen. I intyget antecknas vilket språk som studerats, omfattningen av undervisningen och en verbal bedömning eller ett siffervitsord i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. I övrigt följs bestämmelserna om betygsanteckningar i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna. De studerande ges också ett separat intyg då den grundläggande utbildningen för vuxna avslutas.

BILAGA 3

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

ANVISNING

1 (1)

12.6.2017

OPH-1304-2017

Anordnarna av grundläggande utbildning för vuxna

MÅL, CENTRALT INNEHÅLL OCH BEDÖMNING AV DEN STUDERANDES LÄRANDE I UNDERVISNING I DEN STUDERANDES EGET MODERSMÅL SOM KOMPLETTERAR DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN FÖR VUXNA

Utbildningsstyrelsen ger bifogade anvisning om målen, det centrala innehållet och bedömningen av den studerandes lärande i undervisning i den studerandes eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen för vuxna. Anvisningen gäller undervisning i den studerandes eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen för vuxna och som ordnas med separat finansiering [Undervisningsministeriets förordning om grunderna för statsunderstöd som beviljas för kompletterande undervisning i den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för elever med främmande språk, samiska och romani som modersmål (1777/2009)].

Denna anvisning ersätter bilaga 3 i Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna 2015 (Utbildningsstyrelsens föreskrift 19/011/2015).

Undervisningen ska ordnas i enlighet med denna anvisning från och med 1.1.2018.

Ytterligare information om anvisningen ges av avdelningen för allmänbildande utbildning och småbarnspedagogik och avdelningen för svenskspråkig utbildning och småbarnspedagogik vid Utbildningsstyrelsen.

Generaldirektör

Olli-Pekka Heinonen

Direktör

Jorma Kauppinen

BILAGA

Mål, innehåll och bedömning av den studerandes lärande i undervisning i den studerandes eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen för vuxna

OPETUSHALLITUS

Hakaniemenranta 6, PL 380
00531 Helsinki

puhelin 0295 331 000
oph.fi

UTBILDNINGSTYRELSEN

Hagnäskajen 6, PB 380
00531 Helsingfors

telefon 0295 331 000
oph.fi

BILAGA

Till Utbildningsstyrelsens anvisning OPH-1304-2017

Mål, innehåll och bedömning av den studerandes lärande i undervisning i den studerandes eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen för vuxna

Undervisningens uppdrag

Enligt Finlands grundlag har alla som bor i Finland rätt att upprätthålla och utveckla sitt språk och sin kultur. Den särskilt finansierade undervisningen i eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen för vuxna är avsedd för studerande som har ett annat modersmål eller familjespråk än svenska, finska eller samiska. Också svenska, finska eller samiska studerande som deltar i undervisning som syftar till att upprätthålla utomlands inhämtade språkkunskaper kan studera enligt lärokursen eget modersmål. Uppdraget i undervisningen i eget modersmål är att stödja de studerande att utveckla en aktiv flerspråkighet och väcka intresse för livslångt språklärande. Kunskaper i det egna modersmålet stödjer också integreringen i det finländska samhället.

Undervisningen i eget modersmål ska samarbeta med undervisningen i svenska och litteratur, svenska som andraspråk och litteratur och undervisningen i övriga ämnen. Den gemensamma språkfostran har som uppdrag att öka de studerandes förståelse för den språkliga och kulturella bakgrundens betydelse för individen, gruppen och samhället samt vägleda dem att uppskatta sitt modersmål och andra språk. Utgångspunkten är att se de studerande som aktiva aktörer och utnyttja deras språkkunskaper och övriga kunskaper i undervisningen. Den språkliga och kulturella mångfalden i skolan ska också i övrigt utnyttjas i skolans verksamhet.

Undervisningen ska dra nytta av de studerandes möjligheter att utveckla sina språkkunskaper utanför skolan. Undervisningen ska stödja och uppmuntra de studerande att använda sitt eget språk mångsidigt under lektionerna i olika läroämnen och i övrig verksamhet i skolan. Genom att utveckla och använda det egna modersmålet tillägnar sig de studerande och lär sig kommunicera om innehållet i olika läroämnen på sitt modersmål. Viktiga motivationsfaktorer är relevant undervisningsinnehåll som de studerande får vara med och välja och att de studerande känner sig delaktiga. Språkundervisningen ska präglas av interaktion och kommunikation.

Dessa läroplansgrunder har utarbetats för alla språk som undervisas som eget modersmål. Målen och innehållet i läroplansgrunderna har fastställts för undervisning i eget modersmål som omfattar två årsveckotimmar under hela den grundläggande utbildningen för vuxna. Utbildningsanordnaren ska utgående från läroplansgrunderna utarbeta en lokal läroplan, exempelvis genom att använda beskrivningarna av uppdraget, målen för lärmiljöer och arbetsätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömningen av de studerandes lärande i läroämnet modersmål och litteratur. Utbildningsanordnarens läroplan kan också vara språkspecifik. I en språkspecifik läroplan fastställs målen för undervisningen, innehållet och bedömningskriterierna med beaktande av det aktuella språkets särdrag, bland annat skriftsystemet. En språkspecifik läroplan kan också utarbetas gemensamt av flera utbildningsanordnare. Den kunskapsnivå som den studerande uppnår i den grundläggande utbildningen för vuxna kan variera mellan olika språk.

Kompletterande perspektiv på läroämnets uppdrag i inledningskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

I inledningskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna är undervisningens särskilda uppdrag att lära de studerande kommunicera aktivt på sitt modersmål i olika situationer. De studerande ska fördjupa sin förmåga att läsa på olika sätt, lära sig analysera innehållet och dela sina läsupplevelser samt utveckla sin kunskap om skriftsystemet. De undersöker språkets centrala särdrag och lär sig att utnyttja sina språkkunskaper. Målet är också att de studerande lär sig utvärdera och styra sitt eget lärande. De studerande lär sig att jämföra språk och använda sina språkkunskaper i olika lärmiljöer genom att söka information på modersmålet i olika läroämnen. Målet är att de studerande fördjupar relationen till sitt eget språk och lär sig uppskatta kunskaper i olika språk.

Mål för undervisningen i eget modersmål i inledningskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Innehåll	Mångsidig kompetens
Förmåga att kommunicera		
M1 handleda den studerande att utveckla sina samarbets- och kommunikationsfärdigheter, att utvärdera sin kommunikation samt att ta emot och ge respons	I1	K1, K2
Att tolka texter		
M2 hjälpa den studerande att utveckla en positiv inställning till texter på det egna språket och uppmuntra hen att läsa enligt sin språkfärdighet	I2	K2, K4
M3 uppmuntra den studerande att utveckla sina grundläggande läsfärdigheter till ett flytande läsande samt sin läsförståelse och sina lässtrategier enligt sin språkfärdighet	I2	K1, K4
M4 handleda den studerande att utnyttja sina läsfärdigheter och texter för att få upplevelser, söka och värdera information samt att diskutera texter	I2	K1, K2, K4
Att producera texter		
M5 hjälpa den studerande att utveckla sin uttrycksförmåga och en positiv inställning till skrivande utgående från sin språkfärdighet	I3	K2
M6 handleda den studerande att lära känna det egna modersmålets skriftsystem samt att utveckla sina grundläggande skrivfärdigheter till ett flytande skrivande	I3	K1, K2, K5
M7 uppmuntra den studerande att öva sig att producera text samt att uttrycka sina tankar och iakttagelser i skrift utgående från sin språkfärdighet	I3	K1, K2, K4
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M8 handleda den studerande att ge akt på sitt eget och den egna språkgemenskapens språkbruk	I4	K1, K2
M9 uppmuntra den studerande att reflektera över betydelsen av modersmålet och den egna kulturella identiteten	I4	K1, K2
M10 handleda den studerande att söka information om de centrala strukturerna i det egna modersmålet och att analysera dem	I4	K1, K2

Mål för undervisningen	Innehåll	Mångsidig kompetens
Att använda språket som stöd för allt lärande		
M11 handleda den studerande att använda sina kunskaper i det egna modersmålet i allt lärande och att utveckla språket inom olika vetenskapsgrenar	I4	K1, K4, K6
M12 ge den studerande verktyg för att söka, begrunda och värdera information på sitt eget språk samt stödja den studerande att tillägna sig ett självstyrt sätt att studera sitt modersmål	I4	K1, K2, K4

Centralt innehåll som anknyter till målen för eget modersmål i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Språk- och kommunikationsfärdigheterna samt textkompetensen i den studerandes eget modersmål ska utvecklas i språksituationer och genom mångsidigt arbete på språket. Innehållet i undervisningen väljs så att den studerande har möjlighet att vidga sina kunskaper i det egna språket, litteraturen och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Innehållet ska stödja målen och utnyttja både de studerandes erfarenheter och de lokala möjligheterna. Innehållsområdena formas till helheter.

I1 Att kommunicera: De studerande tränar samarbetsfärdigheter, såsom att lyssna och ta initiativ samt skapa korta presentationer.

I2 Att tolka texter: De studerande fördjupar sina läsfärdigheter och förmågan att tolka texter genom att utgående från sin språkfärdighet undersöka olika muntliga och skriftliga texter, såsom texter som behövs i vardagen, tidningstexter och andra medietexter, fakta-texter och skönlitterära texter. De tränar lässtrategier, bland annat att fråga, ögna igenom och komprimera. De övar sig att läsa samt ställa och besvara frågor utgående från en text. De diskuterar texter och delar läsoplevelser.

I3 Att producera texter: De studerande undersöker skriftsystemets särdrag och övar sig att producera dem. De tränar skrivprocessens faser samt textstruktur. De undersöker särdrag i det egna språkets rättstavning och övar sig att använda särdragen i egen text.

S4 Att förstå språk, litteratur och kultur: De studerande undersöker centrala strukturer i det egna modersmålet. De undersöker begrepp och textbruk i olika läroämnen samt jämför texter inom olika vetenskapsgrenar. De övar sig att söka information på det egna språket, fördjupar sin förmåga att använda medier och övar sig att granska olika källor kritiskt.

I5 Att använda språket som stöd för allt lärande: De studerande undersöker begrepp och textbruk i olika läroämnen samt jämför texter inom olika vetenskapsgrenar. De övar sig att söka information och använda medier på det egna språket. De presenterar och tränar olika språkinlärningsstrategier.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i eget modersmål i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Målet är att med hjälp av multimediala lärmiljöer utnyttja utbudet på det egna språket, till exempel på internet, samt att berika och bredda kunskaperna i och användningen av det egna språket. De studerandes språkkunskaper och skillnaderna mellan olika språk ska

beaktas vid valet av lärmiljöer och arbetssätt. Studierna i det egna modersmålet ska länkas samman med studierna i övriga språk och läroämnen och med skolans verksamhetskultur.

Handledning, differentiering och stöd i eget modersmål i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Med tanke på målen är det centrala att stödja den studerandes språkliga utveckling med beaktande av hens språk- och inlärningsfärdigheter. Den studerande vägleds att röra sig tryggt i medievärlden. Den studerandes individuella behov ska beaktas i planeringen och genomförandet av undervisningen och i bedömningen av lärandet. Den studerande erbjuds tillräckligt utmanande uppgifter och material, trevliga arbetssätt och lärmiljöer.

Bedömning av den studerandes lärande i eget modersmål i inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Bedömningen av den studerandes lärande ska vara mångsidig, handledande och uppmunt-
rande. Bedömningen ska höra nära samman med lärprocessen. Bedömningen ska grunda sig på mångsidig dokumentation av hur den studerandes språkliga färdigheter och förmåga att producera och tolka texter utvecklats och på den studerandes kunskaper om språket, litteraturen och annan kultur.

Den studerande handleds att bedöma egna och andras arbeten, presentationer och alster. Med hjälp av en mångsidig och differentierad bedömning och feedback som stöder lärandet hjälper man den studerande att bli medveten om sina färdigheter, kunskaper och arbetsprocesser och hen får verktyg att utveckla dessa.

Vid bedömningen bedömer läraren den studerandes kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. Bedömningen ska beskriva den studerandes framsteg i förhållande till målen. Som stöd för bedömningen har man definierat de föremål för bedömningen som är centrala för lärandet.

Föremål för bedömningen i eget modersmål i slutet av inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen
Förmåga att kommunicera		
M1 handleda den studerande att utveckla sina samarbets- och kommunikationsfärdigheter, att utvärdera sin kommunikation samt att ta emot och ge respons	I1	Förmåga att kommunicera
Att tolka texter		
M2 hjälpa den studerande att utveckla en positiv inställning till texter på det egna språket och uppmuntra hen att läsa enligt sin språkfärdighet	I2	Läsförmåga och förmåga att använda texter på det egna språket
M3 uppmuntra den studerande att utveckla sina grundläggande läsfärdigheter till ett flytande läsande samt sin läsförståelse och sina lässtrategier enligt sin språkfärdighet	I2	Hur den grundläggande läsfärdigheten och läsförståelsen utvecklats
M4 handleda den studerande att utnyttja sina läsfärdigheter och texter för att få upplevelser, söka och värdera information samt att diskutera texter	I2	Förmåga att utnyttja sin läsfärdighet vid informationssökning

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen
Att producera texter		
M5 hjälpa den studerande att utveckla sin uttrycksförmåga och en positiv inställning till skrivande utgående från sin språkfärdighet	I3	Förmåga att uttrycka sig i textproduktion
M6 handleda den studerande att lära känna det egna modersmålets skriftsystem samt att utveckla sina grundläggande skrivfärdigheter till ett flytande skrivande	I3	Hur de grundläggande skrivfärdigheterna utvecklats
M7 uppmuntra den studerande att öva sig att producera text samt att uttrycka sina tankar och iakttagelser i skrift utgående från sin språkfärdighet	I3	Att producera texter
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M8 handleda den studerande att ge akt på sitt eget och den egna språkgemenskapens språkbruk	I4	Observation av sitt eget och språkgemenskapens språkbruk
M9 uppmuntra den studerande att reflektera över betydelsen av modersmålet och den egna kulturella identiteten	I4	Observation av modersmålet och den egna kulturella identiteten
M10 handleda den studerande att söka information om de centrala strukturerna i det egna modersmålet och att analysera dem	I4	Kunskap om centrala strukturer i det egna modersmålet
Att använda språket som stöd för allt lärande		
M11 handleda den studerande att använda sina kunskaper i det egna modersmålet i allt lärande och att utveckla språket inom olika vetenskapsgrenar	I4	Förmåga att använda det egna modersmålet i lärandet och utveckla språket inom olika vetenskapsgrenar
M12 ge den studerande verktyg för att söka, begrunda och värdera information på sitt eget språk samt stödja den studerande att tillägna sig ett självstyrt sätt att studera sitt modersmål	I4	Förmåga att söka information på det egna språket

Den studerandes eget modersmål i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

I slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna är undervisningens särskilda uppdrag att lära de studerande att kommunicera aktivt på sitt modersmål i olika situationer. De studerande lär sig läsa på olika sätt, analysera innehållet och dela sina läsupplevelser samt utvecklar sin kunskap om skriftsystemet. De undersöker språkets centrala särdrag. De studerande lär sig att jämföra språk och använda sina språkkunskaper i olika lärmiljöer genom att söka information på modersmålet i olika läroämnen. Målet är att de studerande fördjupar relationen till sitt eget språk och lär sig uppskatta kunskaper i olika språk. Målet är också att de studerande lär sig utvärdera och styra sitt eget lärande. Deras studiemotivation ska stärkas i samarbete med språkgemenskapen.

Mål för undervisningen i eget modersmål i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Mål för undervisningen	Mångsidig kompetens
Förmåga att kommunicera	
M1 handleda den studerande att utveckla sina kommunikativa färdigheter, sin förmåga att läsa analytiskt och kritiskt och att förstå och tolka olika texter i olika kommunikationsmiljöer	K2, K4, K5
Att tolka texter	
M2 uppmuntra den studerande att stärka sin förmåga att utnyttja texter och sina läsfärdigheter för att söka information och få upplevelser samt att diskutera texter i olika kommunikationsmiljöer	K2, K4, K5
Att producera texter	
M3 handleda den studerande att vidareutveckla och bredda sina skrivfärdigheter och fördjupa sin kunskap om textgenrer	K1, K2
M4 uppmuntra den studerande att producera berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och reflekterande texter	K1, K2
Att förstå språk, litteratur och kultur	
M5 handleda den studerande att reflektera över användningen av det egna modersmålet, modersmålet betydelse och ställning i olika språkgemenskaper och att ta del av medier och kulturutbud på olika språk	K1, K2, K7
M6 handleda den studerande att identifiera olika språkliga register, till exempel skillnader mellan tal- och skriftspråk samt språkbruket i olika situationer	K1, K2, K4
M7 uppmuntra den studerande att fördjupa sin kunskap om de centrala strukturerna i det egna modersmålet och att analysera dem	K1, K2
Att använda språket som stöd för allt lärande	
M8 vägleda den studerande att använda sitt modersmål för att söka och behandla information i olika läroämnen och miljöer	K1, K4, K5

Kurserna i den studerandes eget modersmål i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Språk- och kommunikationsfärdigheterna samt textkompetensen i den studerandes eget modersmål ska utvecklas i språksituationer och genom mångsidigt arbete på språket. Innehållet i undervisningen väljs så att den studerande har möjlighet att vidga sina kunskaper i det egna språket, litteraturen och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Innehållet ska stödja målen och utnyttja både de studerandes erfarenheter och de lokala möjligheterna.

emo1 Textkompetens

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande fördjupar sina kommunikativa färdigheter och läsförståelsestrategier. De övar sig att bedöma källors tillförlitlighet. De undersöker också reflekterande, argumenterande och instruerande texter. De delar texttolkningar och läsupplevelser i olika kommunikationsmiljöer. De övar sig att producera olika texttyper för olika syften samt fördjupar insikten i skrivprocessens faser. De fördjupar sin kunskap om särdragen i det egna språkets rättstavning och förmågan att använda särdragen i egen text. De granskar hur ords och uttrycks betydelser och nyanser påverkar en text. De skriver texter självständigt och tillsammans med andra samt diskuterar och ger respons på texterna.

emo2 Användning av språket som stöd för lärandet

Centralt kursinnehåll som anknyter till målen:

De studerande bekantar sig med medier och kulturutbud på det egna språket och övar sig att granska dem kritiskt. De fördjupar sin kunskap om de centrala särdragen i det egna modersmålet och jämför dem med svenska. De fördjupar sin kunskap om begrepp och textbruk i olika läroämnen. Sökningen av information på det egna språket utökas som stöd för allt lärande.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i eget modersmål i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Målet är att med hjälp av multimediala lärmiljöer utnyttja utbudet på det egna språket, till exempel på internet, samt att berika och bredda kunskaperna i och användningen av det egna språket. De studerandes språkkunskaper och skillnaderna mellan olika språk ska beaktas vid valet av lärmiljöer, arbetssätt och textgenrer. Studierna i det egna modersmålet ska länkas samman med studierna i övriga språk och läroämnen och med skolans verksamhetskultur.

Handledning, differentiering och stöd i eget modersmål i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Med tanke på målen för undervisningen i eget modersmål är det centrala att stödja den studerande att utveckla lämpliga studiestrategier, identifiera sina styrkor och lära sig med hjälp av dem. Den studerande uppmuntras att via olika kanaler hitta och välja texter som intresserar hen och är lämpliga med tanke på hens läsfärdighet och sätt att läsa. Den studerande vägleds också att röra sig tryggt och etiskt ansvarsfullt i medievärlden. Den studerande uppmuntras att självmant läsa litteratur och andra texter. Individuell respons ges för att utveckla de kommunikativa färdigheterna och förmågan att producera texter. Den studerande utnyttjar det egna modersmålet också i andra läroämnen, för att lära sig begrepp eller uttrycka tankar. Den studerande uppmuntras att hitta lämpliga arbetssätt. Den studerandes individuella behov ska beaktas i planeringen och genomförandet av undervisningen och i bedömningen av lärandet.

Bedömning av den studerandes lärande i eget modersmål i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna

Bedömningen av den studerandes lärande ska vara mångsidig, handledande och uppmunrande. En uppmunrande och konstruktiv feedback stödjer den studerandes motivation och utvecklingen av de språkliga färdigheterna samt hjälper den studerande att upptäcka sina egna styrkor. Den studerande får regelbundet information om sin studieframgång i förhållande till uppsatta mål. Bedömningen ska höra nära samman med lärprocessen. Med hjälp av en mångsidig och differentierad bedömning och feedback som stöder lärandet, hjälper man den studerande att bli medveten om sina färdigheter, kunskaper och arbetsprocesser och hen får verktyg att utveckla dessa. Vid bedömningen av den studerandes lärande i slutskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna är alla målområden lika viktiga. Bedömningen ska grunda sig på mångsidiga muntliga och skriftliga prov samt på lärarens iakttagelser i olika språkanvändnings- och textanalyssituationer. Den studerande ska ha möjlighet att på mångsidigt sätt visa sitt kunnande. Förutom självvärdering används också kamratbedömning. En avlagd kurs bedöms när den är slutförd. Med kursvitsord beskriver man hur den studerande uppnått målen för ifrågavarande kurs i läroämnet. Vid vitsordsgivningen ökar betydelsen av kriterierna för slutvitsordet i takt med att studierna i läroämnet framskrider.

Bedömningen av den studerandes lärande i slutet av den grundläggande utbildningen för vuxna görs utgående från kriterierna i tabellen. Kunskaper som överstiger goda kunskaper inom något målområde kan kompensera svagare kunskaper inom något annat målområde.

Profil för goda kunskaper i slutbedömningen efter avslutad lärokurs i eget modersmål

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet	Profil för goda kunskaper
Förmåga att kommunicera			
M1 handleda den studerande att utveckla sina kommunikativa färdigheter, sin förmåga att läsa analytiskt och kritiskt och att förstå och tolka olika texter i olika kommunikationsmiljöer	emo1	Kommunikativa färdigheter, läsfärdighet, läsförståelse och förmåga att tolka	Den studerande kan delta i olika kommunikationssituationer. Den studerande kan läsa och tolka texter.
Att tolka texter			
M2 uppmuntra den studerande att stärka sin förmåga att utnyttja texter och sina läsfärdigheter för att söka information och få upplevelser samt att diskutera texter i olika kommunikationsmiljöer	emo1	Förmåga att använda och tolka texter	Den studerande kan använda olika källor för att söka information samt diskutera olika texter genom att fråga, komprimera, kommentera och reflektera kring sambandet mellan texterna och egna erfarenheter.
Att producera texter			
M3 handleda den studerande att vidareutveckla och bredda sina skrivfärdigheter och fördjupa sin kunskap om textgenrer	emo1	Grundläggande skrivfärdigheter och förmåga att producera texter	Den studerande kan skriva obehindrat och tydligt för hand och, i den mån det behövs, även digitalt.
M4 uppmuntra den studerande att producera berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och reflekterande texter	emo1	Förmåga att producera texter som representerar olika textgenrer	Den studerande kan producera berättande, beskrivande, instruerande, reflekterande och argumenterande texter och använda uttrycksätt som kännetecknar ifrågasättande textgenre.
Att förstå språk, litteratur och kultur			
M5 handleda den studerande att reflektera över användningen av det egna modersmålet, modersmålets betydelse och ställning i olika språkgemenskaper och att ta del av medier och kulturutbud på olika språk	emo2	Förmåga att observera användningen av det egna modersmålet, modersmålets betydelse och ställning	Den studerande kan beskriva betydelsen av språklig och kulturell identitet och modersmål samt det egna modersmålets ställning.

Mål för undervisningen	Kurser	Föremål för bedömningen i läroämnet	Profil för goda kunskaper
M6 handleda den studerande att identifiera olika språkliga register, till exempel skillnader mellan tal- och skriftspråk samt språkbruket i olika situationer	emo2	Språklig medvetenhet	Den studerande identifierar olika språkliga register, skillnader mellan tal- och skriftspråk samt språkbruket i olika situationer.
M7 uppmuntra den studerande att fördjupa sin kunskap om de centrala strukturerna i det egna modersmålet och att analysera dem	emo2	Kunskap om och förmåga att använda centrala strukturer	Den studerande känner till de centrala strukturerna i det egna modersmålet och använder dem under handledning.
Att använda språket som stöd för allt lärande			
M8 vägleda den studerande att använda sitt modersmål för att söka och behandla information i olika läroämnen och miljöer	emo2	Informations-sökning på det egna språket	Den studerande använder sitt modersmål som stöd i studierna och för att söka information.

Betyg

Den studerande ges ett intyg över deltagande i undervisning i eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen. I intyget antecknas vilket språk som studerats, omfattningen av undervisningen och en verbal bedömning eller ett siffervitsord i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. I övrigt följs bestämmelserna om betygsanteckningar i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna. De studerande ges också ett separat intyg då den grundläggande utbildningen för vuxna avslutas.

BILAGA 4

Statsrådets förordning om ändring av 5 och 7 § i statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen

135/2017

Statsrådets förordning

om ändring av 5 och 7 § i statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen

I enlighet med statsrådets beslut

ändras i statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen (422/2012) 5 § 3 mom. och 7 § som följer:

5 §

Särskilda mål i undervisning för andra elever än dem som fullgör läroplikt

Den grundläggande utbildningen för personer som har passerat läropliktsåldern har som särskilt mål att med beaktande av de studerandes kunnande, livserfarenhet, omständigheter, ålder samt språkliga och kulturella bakgrund erbjuda honom eller henne möjlighet att inhämta de kunskaper och färdigheter som ingår i den grundläggande utbildningen, förbättra sin inlärningsförmåga och sin beredskap för fortsatta studier samt främja sina möjligheter att komma ut i arbetslivet och vidare studier. Den grundläggande utbildningen för invandrare som passerat läropliktsåldern har dessutom i uppgift att stödja deras integrering i det finländska samhället.

7 §

Timfördelningen i undervisningen för personer som passerat läropliktsåldern

I inledningsskedet av den grundläggande utbildningen för personer som har passerat läropliktsåldern fördelas den tid som används på undervisning och handledning som följer:

		Inledningsskede			
		Läskunnighetskedet*			
		Obligatoriska kurser	Valfria kurser	Obligatoriska kurser	Valfria kurser
Språk	Sammanlagt minst	15		21	
	Modersmål och litteratur	15	----	17	----
	Ett Främmande språk		----	4	----
Matematik		3	----	5	----
Samhällskunskap och kulturkännedom		2	----	3	----
Miljö- och naturkunskap		1	----	2	----
Hälsokunskap			----	1	----
Studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter		2	----	2	----
Andra för den grundläggande utbildningen lämpliga läroämnen och ämnesområden			----		----
Erbjudna valfria kurser, minst**			6		10
Sammanlagt minst		27		38	
---- Kurser kan ordnas, om så anges i läroplanen.					
* För dem som behöver grundläggande läs- och skrivkunighet samt grundläggande numeriska färdigheter.					
** Kan i enlighet med vad som anges i läroplanen omfatta valfria kurser i olika läroämnen och ämnesgrupper, yrkesinriktade studier eller gymnasiestudier, möjligheter att bekanta sig med arbetslivet samt andra kurser som lämpar sig för grundläggande utbildning för personer som har passerat läropliktåldern.					

I slutskedet av den grundläggande utbildningen för personer som har passerat läropliktsåldern fördelas den tid som används på undervisning och handledning som följer:

	Obligatoriska kurser	Valfria kurser
Språk, sammanlagt minst	20	----
Modersmål och litteratur	*	----
Det andra inhemska språket	*	----
Främmande språk	*	----
Matematik	8	----
Religion eller livsåskådningskunskap	1	----
Samhällsvetenskapliga läroämnena		
Historia	1	----
Samhällslära	2	----
Naturvetenskapliga läroämnena		
Fysik	1	----
Kemi	1	----
Biologi	1	----
Geografi	1	----
Hälsokunskap	1**	----
Studiehandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter	2	----
Andra för den grundläggande utbildningen lämpliga läroämnena och ämnesområden		---
Erbjudna valfria kurser, minst***		10
Sammanlagt, minst	46	
---- Kurser kan ordnas, om så anges i läroplanen		
* Kurser ska erbjudas. Antalet kurser som erbjuds anges i läroplanen, dock minst 4 kurser modersmål och litteratur. Studerandena ska studera minst ett språk enligt lärokursen för A-språket.		
** Obligatorisk kurs, om studier i hälsokunskap inte har ingått i den studerandes tidigare studier inom den grundläggande utbildningen.		
*** Kan i enlighet med vad som anges i läroplanen omfatta valfria kurser i olika läroämnena och ämnesgrupper, yrkesinriktade studier eller gymnasiestudier, möjligheter att bekanta sig med arbetslivet samt andra kurser som lämpar sig för grundläggande utbildning för personer som har passerat läropliktsåldern.		

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. tillämpas inte i undervisning som ordnas vid en straffanstalt om så anges i läroplanen.

135/2017

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2018.

Helsingfors den 23 februari 2017

Undervisnings- och kulturminister Sanni Grahn-Laasonen

Regeringsråd Janne Öberg

Online

ISBN 978-952-13-6386-3

ISSN 1798-8888

Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna är en föreskrift utfärdad av Utbildningsstyrelsen, enligt vilken de lokala läroplanerna utarbetas. Grunderna för läroplanen utgör ett gemensamt underlag för de lokala läroplanerna och bidrar till att uppnå en likvärdig utbildning och lika rättigheter för de studerande i hela landet. Grunderna stödjer och styr ordnandet och genomförandet av undervisningen.

Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna innehåller riktlinjer om utgångspunkterna för undervisningen samt målen för och det centrala innehållet i undervisningen. I grunderna behandlas också utvecklingen av verksamhetskulturen och samarbetet, genomförandet av undervisningen och handledningen samt stöd för lärande och studier, studerandevård och bedömning av lärande. För att stödja utbildningsanordnarna innehåller grunderna hänvisningar till de lagar som styr undervisningen och anvisningar för hur den lokala planen ska utarbetas.

Rekommendationer om mål, innehåll och bedömning av den studerandes lärande i undervisning i samiska, romani och den studerandes eget modersmål som kompletterar den grundläggande undervisningen för vuxna utgör bilagor till grunderna.